

တာဝန်ယူမှုရှိသော မြေယာစီမံ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဥပဒေ

ရှေ့နေများနှင့် အခြား ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများ
အတွက် လမ်းညွှန်

ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့်စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့အစည်း (FAO) ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ နည်းပညာလမ်းညွှန်စာအုပ်များသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုများ တိုးတက်စေရန် စွမ်းရည်မြှင့်တင်ပေး၍ အမျိုးသားစားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံရေးအတွက် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို ပိုမိုကျင့်သုံးလာနိုင်စေရန် ရည်ရွယ်၍ ကမကထပြုဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ငန်း၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်ပါသည်။ FAO ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ နည်းပညာလမ်းညွှန်စာအုပ်များအား နည်းပညာကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များက ရေးသား ပြုစုထားခြင်းဖြစ်ပြီး ကဏ္ဍမျိုးစုံမှ ဆောင်ရွက်နေကြသူများ အသုံးပြုနိုင်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်များတွင် -

- “လမ်းညွှန်ချက်များ”မှ အခြေခံများကို လက်တွေ့ယန္တရားများ၊ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဆောင်ရွက်ချက်များ အဖြစ် အကောင်အထည်ဖော်ရန် ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည်။
- ကောင်းမွန်သော လုပ်ငန်းအလေ့အထ ဥပမာများကို - မည်သို့ကိစ္စကို၊ မည်သည့်နေရာတွင်၊ မည်သည့်အတွက်ကြောင့်၊ မည်ကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်အောင်မြင်ခဲ့သည် စသည်ဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။
- မူဝါဒနှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု လုပ်ငန်းစဉ်၊ အကောင်အထည်ဖော်သည့် စီမံချက်များနှင့် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ပေးရာတွင်လိုက်နာရန် လမ်းညွှန်ချက်များ အတွက် ဒီဇိုင်းပုံစံများကဲ့သို့သော ဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် အသုံးဝင်သည့် ကိရိယာများကို ဖွံ့ဖြိုးပေးထားပါသည်။

လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့အစည်း၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များအကြောင်း ပိုမို သိရှိလိုပါက - www.fao.org/nr/tenure သို့ ဝင်ရောက်လေ့လာနိုင်ပါသည်။

တာဝန်ယူမှုရှိသော မြေယာစီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဥပဒေ

ရှေ့နေများနှင့် အခြား ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများအတွက် လမ်းညွှန်

စာရေးသူများ -

Lorenzo Cotula - နိုင်ငံတကာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး အဖွဲ့အစည်း (IIED)

Thierry Berger - IIED အကြံပေး

Rachael Knight - နမူတီး

Thomas F. McInerney - ပဋိညာဉ်စာချုပ်များ အသက်ဝင်ရေး ဦးဆောင်လှုပ်ရှားမှု

Margret Vidar - ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေး အဖွဲ့ (FAO)

Peter Deupmann - ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေး အဖွဲ့ (FAO)

ညှိနှိုင်းရေးမှူး -

Margret Vidar

ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေး အဖွဲ့ (FAO)

ဤစာအုပ်သည် အမျိုးသားစားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးအတွက် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်း နှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော လမ်းညွှန်ချက်များ၊ ကို အသုံးပြုရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ယင်းသည် ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးကော်မတီ၏ ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ မေလ၊ ၁၁ ရက်နေ့က ထပ်ဆင့်ထောက်ခံထားသည့် လမ်းညွှန်ချက်များပါ အသုံးအနှုန်းများနှင့် သော်လည်းကောင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်သည့်နိုင်ငံများ၏ အခန်းကဏ္ဍများ နှင့်သော်လည်းကောင်း ဝိရောဓိ ဖြစ်စေရန် မရည်ရွယ်ပါ။

ဤစာအုပ်အား ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့အစည်း (FAO) နှင့် အီတလီနိုင်ငံတော် အစိုးရနှင့် အီတလီ နိုင်ငံခြားရေးနှင့် နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး ဝန်ကြီးဌာန တို့၏ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုဖြင့်ရေးသားပြုစုခဲ့ပြီး ဥရောပသမဂ္ဂ (အီးယူ) ၏ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုဖြင့် ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။ ဤစာအုပ်တွင် ပါရှိသည့် အမြင်များသည် စာရေးသူများ၏ အမြင်များသာဖြစ်ပြီး FAO ၏ တရားဝင်မူဝါဒများနှင့် အမြင်များကို ထင်ဟပ်ထားခြင်း မရှိစေရပါ။

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်ထုတ်ဝေရာတွင် အသုံးပြုထားသည့် ရာထူးအမည်များနှင့် အကြောင်းအရာများသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၊ နယ်မြေ၊ မြို့တော် သို့မဟုတ် ဧရိယာ၏ တရားဝင်အဆင့် သို့မဟုတ် အာဏာပိုင်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ သို့မဟုတ် နယ်မြေ တစ်ခု၏ နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍သော်လည်းကောင်း ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့၏ အဘော်ကို ဖော်ပြထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ ဤစာအုပ်တွင်ဖော်ပြထားသော ကုမ္ပဏီ သို့မဟုတ် ထုတ်လုပ်သူများ၏ ထုတ်ကုန်များသည် မူပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ၊ ဖော်ပြထားသော အခြားကုမ္ပဏီများ၏ ထုတ်ကုန်များထက် ပို၍သာလွန်ကြောင်း ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့က ထပ်ဆင့်အတည်ပြုပေးနေခြင်း မဟုတ်ပါ။

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် ပါရှိသည့်အမြင်များ၊ ဖော်ပြပါအချက်များသည် စာရေးသူ (များ) ၏ အချက်အလက်များသာဖြစ်ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့၏ အမြင်များ သို့မဟုတ် မူဝါဒများကို ထင်ဟပ်ခြင်း မရှိစေရပါ။

ISBN 978-92-5-109132-6

© FAO 2016

FAO သည် ဤထုတ်ဝေမှုတွင် ပါရှိသည့်စာမူများကို အသုံးပြုခြင်း၊ ပြန်လည်ရိုက်နှိပ်ခြင်းနှင့် ဖြန့်ဝေခြင်းတို့ ပြုလုပ်ရန် အားပေးပါသည်။ အခြားတစ်နည်းဖော်ပြထားခြင်းမရှိလျှင် မိမိကိုယ်တိုင်လေ့လာရန် သို့မဟုတ် သုတေသနပြုရန်နှင့် သင်ကြားပေးရန် ရည်ရွယ်အသုံးပြုလိုခြင်းဖြစ်ပါက၊ စီးပွားရေးအတွက် မဟုတ်သော ထုတ်ကုန် သို့မဟုတ် ဝန်ဆောင်မှုများအတွက် အသုံးပြုလိုပါက၊ FAO သည် မူလပိုင်ရှင်ကြောင်းနှင့် မူပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း သင့်လျော်စွာဖော်ပြပြီးလျှင် FAO မှ အသုံးပြုသူများ၏အမြင်၊ ထုတ်ကုန်များနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို တစ်နည်းနည်းဖြင့် ထောက်ခံအားပေးမှု လုံးဝမရှိကြောင်း ပေါ်လွင်စေလျက် စာမူအား မိတ္တူကူးခြင်း၊ ဒေါင်းလုဒ်ဆွဲခြင်း၊ ပုံနှိပ်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

ဘာသာပြန်ဆိုခွင့်၊ မှီငြမ်းသုံးစွဲခွင့်၊ ပြန်လည်ရောင်းချခွင့်နှင့် အခြားသော စီးပွားရေးအတွက် အသုံးပြုခွင့်တို့ အတွက် ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံလိုပါက www.fao.org/contact-us/licence-request သို့ဖြစ်စေ copyright@fao.org သို့ဖြစ်စေ ဆက်သွယ် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

FAO မှ ထုတ်ဝေသည့် အချက်အလက် စာစောင်များအား FAO ၏ ဝဘ်ဆိုဒ် (www.fao.org/publications) သို့ဝင်ရောက်ကာ publications-sales@fao.org မှ တစ်ဆင့် ဝယ်ယူအသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ဤနည်းပညာလမ်းညွှန်ကို နိုင်ငံတကာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ဌာန (IIED) မှ Lorenzo Cotula ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် IIED မှ Theiry Bergeri Namati (နမ္မတီး) မှ Rachael Knight ၊ ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့အစည်း (FAO) မှ Margret Vidar နှင့် Peter Deupmann နှင့် Thomas F. McInernery တို့မှ ပူးပေါင်းပါဝင်ကာ Margret Vidar ၏ လမ်းညွှန်မှုဖြင့် ပြုစုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

FAO နှင့် IIED တို့မှ IIED ရုံးတွင် ပူးတွဲကျင်းပသော နှစ်ရက်ကြာ ပညာရှင် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ (လန်ဒန်၊ ၁၇-၁၈၊ ဖေဖော်ဝါရီ၊ ၂၀၁၅) တွင် ဤလမ်းညွှန်၏ ပထမမူကြမ်းကို ဆွေးနွေး၍ မှတ်ချက်များ၊ ဥပမာများနှင့် အခြားဖြည့်ဆည်းမှုများ ရယူခဲ့ပါသည်။ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲတွင် ဆွေးနွေးမှုများက ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်အတွက် အထူးအထောက်အပံ့ဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။ မူကြမ်းရေးသားသော အဖွဲ့အပြင် အောက်ပါ တစ်ဦးချင်းတို့ကလည်း အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲတွင် ပါဝင်ခဲ့ပါသည် - Stéphane Brabant, Lucy Claridge, Ross Clarke, Godwin Dzokoto, Vuthy Eang, Bahram Ghazi, Nicolas Heurzeau, Oliver Holland, Megan MacInnes နှင့် Ana María Suárez Franco တို့ဖြစ်ပါသည်။ Daphné Lacroix (IIED) မှ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲကို ဦးဆောင်စီစဉ်ခဲ့ပါသည်။

ဤလမ်းညွှန်အတွက် Safia Aggarwal, David Bledsoe, Dubravka Bojic, Margherita Brunori, Rosa Angélica Castaneda Flores, Yannick Fiedler, Ana Paula DelaOCampos, Juan Carlos Garcia y Cebolla, Paolo Groppo, Asako Hattori, Daniel King, Eric Jesper Karlsson, Naomi Kenney, Tony Lamb, Jonathan Lindsay, Pascal Liu, Ali Mekouar, Rebecca Metzner, Sofia Monsalve Suárez, Lorenza Paolini, David Palmer, Dominique Reeb, Leila Shamsifar, Darryl Vhugen တို့နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံရေးဆိုင်ရာ စီစဉ်မှုကော်မတီ (မြေယာနှင့် နယ်နိမိတ်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းအဖွဲ့) တို့မှလည်း အထူးအရေးပါသော မှတ်ချက်၊ အကြံပြုချက်များ ပေးခဲ့ကြပါသည်။

Safia Aggarwal, Marianna Bicchieri, Yannick Fiedler, Eric Jesper Karlson, Tony Lamb, Jonathan Lindsay, Eliana Haberkon, David Palmer နှင့် Francesca Romano တို့မှ အပြီးသတ် သုံးသပ်တည်းဖြတ်ခဲ့ကြပါသည်။

FAO မှနေ၍ IIED အား ဤနည်းပညာလမ်းညွှန်စာအုပ်အတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့မှု၊ ဂျာမဏီနိုင်ငံတော် အစိုးရအား ဤစာအုပ်ဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် ငွေကြေးပံ့ပိုးပေးမှု၊ အထက်တွင် နာမည်ဖော်ပြထားသူများအားလုံးအားလည်း အဖိုးတန်သော အချိန်နှင့် ကျွမ်းကျင်မှုများ ဖြည့်ဆည်းပါဝင်ခဲ့မှု တို့အတွက် ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

မာတိကာ

ကျေးဇူးတင်လွှာ	V
ဥပေမာဏ	VI
အတိုကောက်စကားလုံးများ	XIII

၁။ နိဒါန်း	၃
၁.၁။ ဥပဒေနှင့် အရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု	၄
၁.၂။ ဤလမ်းညွှန်ချက်၏ အတိုင်းအတာနှင့် ကန့်သတ်ချက်များ	၆
၁.၃။ ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် မည်သို့အတွက်လဲ၊ မည်သို့ အသုံးပြုသင့်သလဲ။	၈
၁.၄။ ဤလမ်းညွှန်၏ ကျောရိုး	၁၂

၂။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ ဥပဒေအရ အရေးပါပုံ	၁၇
၂.၁။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ ဥပဒေ တန်ဖိုးမှာ ဘာပါလဲ။	၁၇
၂.၂။ ပညာရှင်ဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှု၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ”	၂၃
၂.၃။ လူမှုရေးနှင့် ဥပဒေအရ ခိုင်လုံမှု	၂၆
“ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ” အား နားလည်သဘောပေါက်ခြင်း	၂၆
၂.၃.၁။ လူမှုရေးနှင့် ဥပဒေအရ ခိုင်လုံမှု	၂၆
၂.၃.၂။ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ဆိုသည်မှာ ဘာပါလဲ။	၂၇
၂.၃.၃။ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များမှာ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ဖြစ်သည်။	၂၉
၂.၃.၄။ ဘုံပိုင်ဆိုင်ခွင့်များ၊ အသုံးပြုခွင့်များ၊ ငှားရမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ မျှဝေ၍ ထပ်နေသော အခွင့်အရေးများသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ဖြစ်သည်။	၃၂
၂.၃.၅။ အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးများသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ဖြစ်သည်။	၃၄

၃။ ဥပဒေပြုရာတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အသုံးပြုခြင်း	၃၉
၃.၁။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အခြေခံ၍ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများအား ဆန်းစစ်ခြင်း	၃၉
၃.၁.၁။ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများကို ဘာကြောင့် ဆန်းစစ်သင့်ပါသလဲ။	၃၉
၃.၁.၂။ မည်သည့် ဥပဒေများကို ဆန်းစစ်သုံးသပ်သင့်ပါသလဲ။	၄၁
၃.၁.၃။ ဥပဒေ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းအား မည်သို့ ပြုလုပ်မည်လဲ။	၄၂
၃.၁.၄။ ဆန်းစစ်မှုပြုလုပ်ရာတွင် မည်သူများ ပါဝင်သင့်ပါသလဲ။	၄၆
၃.၁.၅။ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ချက် ရလဒ်များကို မည်သို့ အသုံးပြုမည်လဲ။	၄၇
၃.၂။ ဥပဒေပြုခြင်း - သဘောတရားများ၊ ဆောင်ရွက်သူများ၊ စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ၄၈	

၃.၂.၁။ အရည်အသွေးမြင့် ဥပဒေပြုရေးဖြစ်ရန် ဂရုပြုပါ။ ၄၉

၃.၂.၂။ ဥပဒေစနစ်တစ်ရပ်လုံးအား လွှမ်းခြုံသုံးသပ်ခြင်း ၅၁

၃.၂.၃။ အားလုံးပါဝင်သော ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်အား မြှင့်တင်ပေးခြင်း ၅၃

၃.၃။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား ဥပဒေတွင် ထင်ဟပ် ထည့်သွင်းခြင်း ၅၈

၃.၃.၁။ ဓလေ့ထုံးတမ်းအခွင့်အရေးများအပါအဝင် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား
အသိအမှတ်ပြုခြင်း ၅၈

၃.၃.၂။ လုပ်ပိုင်ခွင့်စနစ်များပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း - ပြန်လည်ခွဲဝေနေရာချခြင်းနှင့်
ပြန်လည်အစားထိုးပေးခြင်း ၆၃

၃.၃.၃။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ၆၅

၃.၃.၄။ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနှင့် ကောင်းစွာကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော
သဘောထားတောင်းခံခြင်း (FPIC) ၆၇

၃.၃.၅။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေး သက်ရောက်မှု ဆန်းစစ်ချက်များ ၇၀

၃.၃.၆။ သိမ်းယူခြင်းနှင့် လျော်ကြေးပေးခြင်း ၇၁

၄။ ဥပဒေအား လက်တွေ့တွင် ကျင့်သုံးနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း ၇၉

၄.၁။ နိုင်ငံတော်၏ အခန်းကဏ္ဍ ၈၀

၄.၁.၁။ ဥပဒေအား လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် အရင်းအမြစ်များ
လုံလောက်စွာခွဲဝေပေးခြင်း ၈၂

၄.၁.၂။ ထိရောက်သော လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား မြှင့်တင်ပေးသည့်
ဥပဒေများအကြောင်း အသိအမြင်နှိုးကြားပေးခြင်း ၈၃

၄.၁.၃။ ဥပဒေနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား ပိုမိုလျင်မြန်ချောမွေ့စေရန်
ဆောင်ရွက်ခြင်း ၈၅

၄.၁.၄။ အားကောင်းသော အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေး နည်းစနစ်ယန္တရားများ
ထည့်သွင်းတည်ထောင်ခြင်း ၈၇

၄.၁.၅။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူ လူအုပ်စုများအား အထူးအာရုံစိုက်ခြင်း ၈၉

၄.၁.၆။ နိုင်ငံတကာမှ သက်ဆိုင်သည့် အခြေအနေများနှင့် လိုက်နာရမည့် တာဝန်များကို
ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း ၉၀

၄.၂။ အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွား ဥပဒေဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ ၉၂

၄.၂.၁။ ဥပဒေရေးရာ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ပေးခြင်းနှင့် ဥပဒေ သိနားလည်ရန် ပညာပေးခြင်း ၉၅

၄.၂.၂။ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ချိုးဖောက်ခံရခြင်းနှင့် ကျား/မ၊ အသက်အရွယ်၊ လူနည်းစုဖြစ်မှုနှင့်
လူမှုရေးအဆင့်အတန်းတို့အပေါ်မူတည်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဆိုင်ရာ အရေးဆိုမှုများအား
ပံ့ပိုးခြင်း ၉၈

၄.၂.၃။ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်တမ်းတင်ခြင်းနှင့် မှတ်ပုံတင်ခြင်းအား
ပံ့ပိုးကူညီခြင်း ၁၀၀

၄.၂.၄။ ရုပ်ရွာဒေသခံများနှင့် ကုမ္ပဏီများဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရာတွင် ကူညီပံ့ပိုးပေးခြင်း ၁၀၂

၄.၂.၅။ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ သိမ်းယူခံရနိုင်ခြေနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည့် ဒေသခံ တစ်ဦးချင်းနှင့် ရုပ်ရွာ အစုအဖွဲ့များအား ပံ့ပိုးကူညီခြင်း ၁၀၄

၄.၃။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ရှေ့နေများ၏ အခန်းကဏ္ဍ ၁၀၇

၅။ လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှုများအား ဖြေရှင်းခြင်း ၁၁၅

၅.၁။ လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှုများအား ဖြေရှင်းခြင်း - အဓိက သဘောတရားများ ၁၁၅

၅.၁.၁။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုဆိုသည်မှာ ဘာပါလဲ။ ၁၁၅

၅.၁.၂။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှု ပေါ်ပေါက်ရသည့် အရင်းအမြစ်များ ၁၁၇

၅.၁.၃။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများအား ဖြေရှင်းရန်နှင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကာကွယ်ရန် ယန္တရားများဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း ၁၁၈

၅.၂။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင်ဖော်ပြထားသော အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး ၁၂၁

၅.၂.၁။ တရားရုံးများအား ပိုမိုလက်လှမ်းမီအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း ၁၂၄

၅.၂.၂။ မလိုအပ်သော ဥပဒေနှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်း သတ်မှတ်ချက်များအား ဖျက်သိမ်း၍ တရားရုံးလုပ်ငန်းစဉ်များ အား ခက်ခဲကြန့်ကြာမှုမရှိရန်ဆောင်ရွက်ခြင်း ၁၂၅

၅.၂.၃။ မတူကွဲပြားသော တရားစီရင်ရေး အာဏာပိုင်များအား ရွေးချယ်လေ့ကျင့်ပေးခြင်း . . . ၁၂၆

၅.၂.၄။ ဓလေ့ထုံးတမ်းတရားစီရင်ရေးစနစ်များအား ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေ စနစ်များနှင့် ပေါင်းစည်း၍ ပိုမိုခိုင်မာရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း ၁၂၇

၅.၂.၅။ တရားစီရင်ရေး အယူခံဝင်ခြင်းစနစ်အား ရှင်းလင်း၍ လက်လှမ်းမီအသုံးပြုနိုင်ရန် တည်ထောင်ခြင်း ၁၂၇

၅.၂.၆။ တရားစီရင်ရေးစနစ် ကြီးကပ်ခြင်းနှင့် တာဝန်ခံမှု နည်းစနစ်များအား ပိုမိုခိုင်မာရန်ဆောင်ရွက်ခြင်း ၁၂၈

၅.၂.၇။ ဥပဒေများနှင့် တရားရုံးစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များအား လက်တွေ့ကြပ်မတ်အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း ၁၂၉

၅.၃။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အကောင်အထည်ဖော်ရေးအား ပံ့ပိုးရန် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအား အသုံးပြုခြင်း ၁၃၀

၆။ ရှေ့ဆက်ဆောင်ရွက်သင့်သည့် နည်းလမ်းများ ၁၃၇

ကိုးကားချက်များ ၁၄၁

အမှုများ ၁၄၁

ဥပဒေများ ၁၄၂

နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက် စာချုပ်စာတမ်းများ ၁၄၄

ကိုးကားစာအုပ်စာတမ်းများ ၁၄၆

လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု နည်းပညာလမ်းညွှန်များ ၁၅၇

ဇယားကွက်များစာရင်း

ဇယားကွက် ၁.၁။	“လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ ဥပဒေ ဆိုင်ရာ - နမူနာအချို့
ဇယားကွက် ၁.၂။	“လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ဖော်ပြထားသည့် ရှေ့နေများနှင့် ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများ၏ အခန်းကဏ္ဍ
ဇယားကွက် ၂.၁	“လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ
ဇယားကွက် ၂.၂	စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ UN လမ်းညွှန် အခြေခံမူများ
ဇယားကွက် ၂.၃	လုပ်ကွက်ငယ် ငါးလုပ်ငန်း လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် “လမ်းညွှန်ချက် များ”
ဇယားကွက် ၂.၄	အာဖရိကတိုက်ရှိ မြေယာမူဝါဒဆိုင်ရာ မူဘောင်နှင့် လမ်းညွှန်ချက် များ
ဇယားကွက် ၂.၅	UN တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်
ဇယား ၂.၁	ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အမျိုးအစားများ
ဇယားကွက် ၂.၆	“လမ်းညွှန်ချက်များ” အရ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ဖော်ထုတ် သတ်မှတ်ပုံ
ဇယားကွက် ၂.၇	ခလေးထုံးတမ်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကာ ကွယ်မှုဆိုင်ရာ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် အချို့
ဇယားကွက် ၂.၈	ဖိဂျီနိုင်ငံ၏ ငါးမဖမ်းရနယ်မြေများနှင့် ခလေးထုံးတမ်း လုပ်ပိုင်ခွင့်များ
ဇယားကွက် ၂.၉	နီပေါနှင့် ဆီအဲရား လီယွန်နိုင်ငံများရှိ သူရင်းငှားများ၏ အခွင့်အရေး များ
ဇယားကွက် ၃.၁	ဥပဒေ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းဆိုင်ရာ “လမ်းညွှန်ချက်များ”
ဇယားကွက် ၃.၂	“လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ အထွေထွေ အခြေခံမူများ
ဇယားကွက် ၃.၃	ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား ဆန်းစစ်သုံးသပ် ခြင်း
ဇယားကွက် ၃.၄	ဆီအဲရား လီယွန်တွင် ကျယ်ပြန့်သော ဥပဒေနှင့် မူဝါဒ ဆန်းစစ် သုံးသပ်မှု ရှေ့ပြေးဆောင်ရွက်ခြင်း
ဇယားကွက် ၃.၅	နိုင်ငံတော် ဥပဒေပြုရေး ဆိုင်ရာ “လမ်းညွှန်ချက်များ”၊ ဥပမာအချို့
ဇယားကွက် ၃.၆	ဘာကီနာဖာဆီနှင့် ဆမိုအာ နိုင်ငံများမှ ဥပဒေပြုရေး လက်စွဲစာအုပ် များနှင့် ဥပဒေများအား မြေပြင်တွင်ရှေ့ပြေး စမ်းသပ် ကျင့်သုံးခြင်း
ဇယားကွက် ၃.၇	ဆာရီနမ် နိုင်ငံ၏ ငါးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်း ဥပဒေ
ဇယားကွက် ၃.၈	အင်ဒိုနီးရှား၊ မာလီ၊ မိုဇမ်ဘိနှင့် တန်ဇေးနီးယားပြည်ထောင်စု သမ္မတနိုင်ငံတို့မှ ဥပဒေပြုရေးတွင် လူထုပါဝင်ဆွေးနွေးခြင်း

- ဇယားကွက် ၃.၉ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအားလုံးအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းဆိုင်ရာ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ နမူနာများ
- ဇယားကွက် ၃.၁၀ ဓလေ့ထုံးတမ်းမြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြု ထားမှု နမူနာများ
- ဇယားကွက် ၃.၁၁ အဘေဘိုင်ဂျန်၊ ကိုလမ်ဘီယာ၊ နယူးဇီလန်နှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ တို့မှ လုပ်ပိုင်ခွင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ
- ဇယားကွက် ၃.၁၂ ကမ်းမရွန်း၊ ပြင်သစ်နှင့် လိုင်ဘေးရီးယား နိုင်ငံများတွင် ပွင့်လင်း မြင်သာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုခြင်းများ
- ဇယားကွက် ၃.၁၃ အီကွေဒါ၊ မိုဇမ်ဘီနှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံများမှ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း နှင့်/ သို့မဟုတ် FPIC
- ဇယားကွက် ၃.၁၄ ဂီနီဘစ်ဆောင်းနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံများတွင် လူမှုရေးနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် အကဲဖြတ်ချက်များကို သတ်မှတ်တောင်းဆိုထားသော နိုင်ငံတော်ဥပဒေများ
- ဇယားကွက် ၃.၁၅ သိမ်းယူခြင်းနှင့် လျော်ကြေးပေးခြင်းဆိုင်ရာ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့
- ဇယားကွက် ၃.၁၆ ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များအတွက် လျော်ကြေးပေးခြင်း
- ဇယားကွက် ၃.၁၇ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ သိမ်းယူခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ
- ဇယားကွက် ၄.၁ ပြည်သူများ၏ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဗဟုသုတနှင့် စပ်လျဉ်းသော “လမ်းညွှန် ချက်များ”
- ဇယားကွက် ၄.၂ ဥပဒေရေးရာ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရန် နှစ်ဖက်ခွဲ ချဉ်းကပ်မှု - မို ဇမ်ဘီနိုင်ငံတွင် အစိုးရအရာရှိများနှင့် NGO များအား ပူးတွဲ၍ ဥပဒေ သင်တန်းပေးခြင်း
- ဇယားကွက် ၄.၃ ကင်ညာနိုင်ငံတွင် တရားမျှတသော ရလဒ်များအတွက် ဒေသခံ ခေါင်းဆောင်များအား သင်တန်းပေးခြင်း
- ဇယားကွက် ၄.၄ လာအိုပြည်သူ့ဒီမိုကရက်သမ္မတနိုင်ငံ၏ ငါးလုပ်ငန်းဥပဒေ
- ဇယားကွက် ၄.၅ လုပ်ပိုင်ခွင့် မှတ်တမ်းများနှင့်စပ်လျဉ်းသော “လမ်းညွှန်ချက်များ”
- ဇယားကွက် ၄.၆ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံရှိ မဖြစ်မနေ ဆောင်ရွက်ရသော စေတနာ့ဝန်ထမ်း ဥပဒေ အလုပ်
- ဇယားကွက် ၄.၇ အဂတိလိုက်စားမှုတားဆီးရေးဆိုင်ရာ “လမ်းညွှန်ချက်များ” မှ ဆီလျော်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ
- ဇယားကွက် ၄.၈။ နီပေါနိုင်ငံမှ အမျိုးသမီးများ၏ ရပ်ရွာဘုံသစ်တောများ
- ဇယားကွက် ၄.၉ ဒိန်းမတ်၊ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီနှင့် နော်ဝေးတို့မှ ပြည်တွင်း စည်းမျဉ်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်များ
- ဇယားကွက် ၄.၁၀ ရှေ့နေအကူများ၏ အကျိုးကျေးဇူးများ

- ဇယားကွက် ၄.၁၁ ကင်မရွန်းနိုင်ငံတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ရပ်ရွာများအား ကူညီရန် ရှေ့နေအကူများနှင့် အငယ်တန်းရှေ့နေများအား တွဲထားပေးခြင်း
- ဇယားကွက် ၄.၁၂ ဥပဒေ သိနားလည်မှုအား မြှင့်တင်ရန် ဆန်းသစ်တီထွင်သော မဟာဗျူဟာများ - မာလီနှင့် ယူဂန်ဒါနိုင်ငံများမှ ရေဒီယိုကြေညာချက် များ၊ ဥပဒေ ယာဉ်တန်းများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အချက်အလက်စင်တာ များ
- ဇယားကွက် ၄.၁၃ လိုင်ဘေးရီးယား၊ မိုဇမ်ဘီနှင့် ယူဂန်ဒါတို့တွင် အမျိုးသမီးများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ အားကောင်းစေရန် ရပ်ရွာမြေယာ အကာအကွယ် လုပ်ငန်းစဉ်များအား အသုံးပြုခြင်း
- ဇယားကွက် ၄.၁၄ ရပ်ရွာဒေသခံများမှ ကုမ္ပဏီများနှင့် ဆက်ဆံရာတွင် ကူညီပံ့ပိုးပေး ခြင်း - ဆီအဲရားလီယွန်နှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံများမှ အတွေ့အကြုံများ
- ဇယားကွက် ၄.၁၅ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ သိမ်းယူခြင်းဆိုင်ရာ “လမ်းညွှန်ချက်များ”
- ဇယားကွက် ၄.၁၆ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအကြောင်း
- ဇယားကွက် ၄.၁၇ လုပ်ငန်းများအား “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရန် ရှေ့နေများမှ အကြံပြုသည့် နမူနာများ
- ဇယားကွက် ၅.၁ လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှု ဥပမာများ
- ဇယားကွက် ၅.၂ ကြားဝင်စေ့စပ်ပေးခြင်း
- ဇယားကွက် ၅.၃ အနောက် ဩစတြေးလျပြည်နယ်တွင် ငါးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ပြဿနာ များအား ကြားဝင်စေ့စပ်ရေးနည်းလမ်းဖြင့် ဖြေရှင်းခြင်း
- ဇယားကွက် ၅.၄ လမ်းညွှန်ချက်များ၏ အပိုင်း ၂၁ - လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများအား ဖြေရှင်းခြင်း
- ဇယားကွက် ၅.၅ ဘော့စ်ဝါနာနှင့် ဘရာဇီးနိုင်ငံများတွင် တရားရုံးများအား လက်လှမ်းမီ အသုံးပြုနိုင်မှုအား မြှင့်တင်ပေးခြင်း
- ဇယားကွက် ၅.၆ အာဖရိက အရှေ့ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်းဒေသများတွင် “မြေအနေအထား အခြေပြု” သက်သေအား တရားဝင်လက်ခံခြင်းနှင့် နှုတ်ဖြင့်ထွက်ဆို မှုအား မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်အထောက်အထားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြု ခြင်း
- ဇယားကွက် ၅.၇ ကိုလမ်ဘီယာ၊ ကင်ညာ၊ ယူနက်တက်ကင်းဒမ်းနှင့် မြောက်အိုင်ယာ လန်တို့မှ အစိုးရတရားရုံးအမှုနမူနာများ

အတိုကောက်စကားလုံးများ

ADR	အခြားတစ်နည်းဖြင့် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်း
AFD	ပြင်သစ်ဖွံ့ဖြိုးရေး အေဂျင်စီ/ Agence Française de Développement
CCRF	တာဝန်ယူမှုရှိသော ငါးလုပ်ငန်းများအတွက် လိုက်နာရမည့် စည်းမျဉ်းများ
CEDAW	အမျိုးသမီးများအား ပုံစံမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေး ကွန်ဗန်းရှင်း
CESCR	စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကော်မတီ
CFS	ကမ္ဘာ့ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေး ကော်မတီ
CFUG	ဒေသခံ သစ်တောအသုံးပြုသူများအဖွဲ့
COFI	FAO ၏ ငါးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ကော်မတီ
EU	ဥရောပသမဂ္ဂ
FAO	ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေး အဖွဲ့အစည်း
FLEGT	သစ်တော ဥပဒေ ကြပ်မတ်ရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ကုန်သွယ်ရေး
FPIC	ကောင်းစွာကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်စွာ သဘောထားတောင်းခံခြင်း
GIZ	ဂျာမနီ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အေဂျင်စီ/ Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit
ICESR	စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကွန်ဗန်းရှင်း
IBA	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရှေ့နေများအဖွဲ့အစည်း
IIED	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ဌာန
ILO	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့
LGAF	မြေယာစီမံအုပ်ချုပ်မှု ဆန်းစစ်သုံးသပ်သည့် မူဘောင်
LSP	အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပံ့ပိုးသည့် အစီအစဉ်
MAEE	Ministère des Affaires étrangères et européennes
NGO	အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း
OECD	စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး အဖွဲ့အစည်း

- SSFG စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု တိုက်ဖျက်ရေးအတွက် ရေရှည်တည်တံ့သော အသေးစား ငါးလုပ်ငန်းများ ပေါ်ပေါက်ရေးဆိုင်ရာ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော လမ်းညွှန်ချက်များ
- UN ကုလသမဂ္ဂ
- USAID အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အေဂျင်စီ
- VGGT မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ မိမိဆန္ဒ အလျောက် လိုက်နာနိုင်သော လမ်းညွှန်ချက်များ
- VPA မိမိဆန္ဒအလျောက် လက်တွဲဆောင်ရွက်ရေး သဘောတူညီချက်

နိဒါန်း

၁။ နိဒါန်း

မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ (“လမ်းညွှန်ချက်များ” ဟု ဆက်လက်ညွှန်းဆိုသွားပါမည်။) သည် နိုင်ငံတော် အစိုးရများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော သက်ဆိုင်သူ များ အတွက် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တော များ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအား မည်သို့ မြှင့်တင်ပံ့ပိုး ပေးသင့်ကြောင်း လမ်းညွှန်ချက်များပေးသည့် နိုင်ငံတကာတွင် အပြည့်စုံဆုံးသော စာရွက်စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂ (UN) ၏ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံမှုဆိုင်ရာ ထိပ်သီးအဖွဲ့ဖြစ်သော ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေး ကော်မတီ (CFS) မှနေ၍ ၂၀၁၂ မေလ ၁၁ ရက် တွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား တညီတညွတ် တည်း ထောက်ခံအတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ နှစ်နှစ်ခန့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် တစ်နှစ် ခန့် နိုင်ငံတကာ အစိုးရများအကြား ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းများ ပြုလုပ်ပြီးမှ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အချောသတ် စာမူကို ရေးသားကာ CFS မှ ထောက်ခံ အတည်ပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” အား ထောက်ခံအတည်ပြု မှုနှင့်အတူ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တော များ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား စီမံအုပ်ချုပ်မှုများ တိုးတက် ကောင်းမွန်လာစေရန် ဆောင်ရွက်သင့်သည့် အချက်များအပေါ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သဘောတူညီ မှု ရှိလာပြီဖြစ်ပါသည်။ အဓိက စိန်ခေါ်မှုမှာ “လမ်းညွှန် ချက်များ” ပါ အကြံပြုချက်များကို မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်း နှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား လက်တွေ့ စီမံ အုပ်ချုပ်ရာတွင် ထည့်သွင်းကျင့်သုံးရေး ဖြစ်ပါသည်။

ဤနည်းပညာလမ်းညွှန်သည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ ပံ့ပိုးပေးရန် ရည်ရွယ် ပါသည်။ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ

ဇယားကွက် ၁.၁။
“လမ်းညွှန်ချက် များ” ပါ ဥပဒေ ဆိုင်ရာ - နမူနာ အချို့

- ၅.၁။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု တိုးတက်လာရေးကို တွန်းအားပေးသည့် မူဝါဒ၊ ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းမူဘောင်များကို ချမှတ်၊ ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်ရမည်။”
- ၅.၅။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် လုပ်ငန်းစဉ်အစမှစ၍ အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားများအပါအဝင် အကျိုးသက်ဆိုင်သူအားလုံး ပါဝင်သည့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုကို အခြေခံသော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများ နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရမည်။ မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများ နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများတွင် အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်သည့် ကျွမ်းကျင်မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား ရမည်။”
- ၆.၆။ “စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် တရားရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုကို ပုံမှန်အားဖြင့် လက်လှမ်းမမီသော ထိခိုက်လွယ်သည့် သို့မဟုတ် ဖယ်ကြည့်ခံထားရ သည့် အသိုက်အဝန်းများအတွက် အပိုဆောင် အကူအညီလုပ်ငန်းစဉ်များ ကို နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် မိတ်ဖက် အဖွဲ့များက စဉ်းစားဖော်ဆောင်ပေး သင့်သည်။ ဤအကူအညီများတွင် ကုန်ကျစရိတ်သက်သာသော ဥပဒေ အကူအညီမျိုး၊ အလုပ်သင်ရေးနေ့၊ အလုပ်သင်မြေတိုင်းများ၏ ဝန်ဆောင်မှု မျိုး၊ ဝေးလံခေါင်ဖျားဒေသများနှင့် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သော ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများအတွက် ရွှေ့လျားဝန်ဆောင်မှုမျိုး ပါဝင်နိုင်ပါသည်။”

လုပ်ပိုင်ခွင့်အား စီမံအုပ်ချုပ်ရာ၌ တာဝန်ယူမှုရှိစေရန် ဥပဒေအား မည်သို့ အသုံးပြုသင့်ကြောင်း လမ်းညွှန်ချက်များပေးထားပါသည်။ နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများအား ကျင့်သုံး၍ လက်တွေ့ အပြောင်းအလဲအဖြစ် ဖော်ဆောင်ရာတွင် ဥပဒေသည် အရေးပါသော လက်နက်တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း “လမ်းညွှန်ချက်များ”တွင် အသိအမှတ်ပြု ထားပါသည်။ ဥပမာ ဥပဒေမူဘောင်များ၊ ဥပဒေရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူ လူအုပ်စုများ အတွက် ဥပဒေ အထောက် အပံ့များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် အကြံပြုဖော်ပြထားပါသည်။ (ဇယားကွက် ၁.၁ တွင် ဥပမာ အနည်းငယ်ဖော်ပြထားပါသည်။)

အထက်ပါ လမ်းညွှန်ချက်များကို အခြေခံ၍ ဤနည်းပညာလမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် အောက်ပါ ကဏ္ဍ လေးခုအတွက် သက်ဆိုင်သော အကြံပြုချက်များ ဖော်ပြထားပါသည် -

- ၁) နိုင်ငံ၏ ဥပဒေမူဘောင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် မည်မျှ ညီညွတ်မှု ရှိ၊ မရှိ သိနိုင်ရန်အတွက် မည်သို့ သုံးသပ်ဆန်းစစ်ရန်၊
- ၂) လိုအပ်သည့် ဥပဒေများကို ရေးဆွဲ သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ရန်၊
- ၃) ဥပဒေ၊ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား မည်သို့ လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ရန်၊ နှင့်
- ၄) အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး နှင့် စပ်လျဉ်း၍ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား မည်သို့ ကိုးကားအသုံးပြုသင့် ပုံ စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

၁.၁။ ဥပဒေနှင့် အရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု

အရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုတွင် ဥပဒေ၏ အခန်းကဏ္ဍအကြောင်း ပြောလျှင် အငြင်း အခုံများ ပေါ်ပေါက်စေလေ့ရှိ ပါသည်။ အချို့သူများက လူမှုအပြောင်းအလဲ ဖော်ဆောင်ရာတွင် ဥပဒေ၏ အသုံးဝင်ပုံအပေါ် အကောင်းမြင် မျှော်လင့်ကြ သော်လည်း အခြားသူများကမူ ဥပဒေမှာ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ ကြပ်မတ်ထိန်းချုပ်ခြင်းပိုင်းတွင် အားနည်းချက်များ ရှိ၍ အရေးမပါလှ ဟု ယူဆကြသည်။ အချို့သော ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အခြေအနေများတွင် ဥပဒေမှာ တရားမျှတမှု ရယူ ရန် ယန္တရား ဖြစ်သော်လည်း အခြားအခြေအနေများတွင်မူ ဥပဒေမှာ လူချမ်းသာများနှင့် အာဏာရှိ သူများ၏ လက်ကိုင်တုတ် ဖြစ်နေတတ် သည်။

ဥပဒေနှင့် လူမှုအသိုက်အဝန်းကြားတွင် ရှုပ်ထွေးသော ဆက်နွယ်မှုများရှိနေပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံ အုပ်ချုပ်မှု တိုးတက်စေရန် ဥပဒေအား အသုံးပြုမည့် မဟာဗျူဟာများအား ဆန်းစစ်ရာတွင် ဤ ဆန့်ကျင်ဘက် အမြင်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။ သမိုင်းတလျှောက်တွင် ဥပဒေမှာ လူချမ်းသာများ၊ အာဏာရှိသူများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ခိုင်မာရေး အတွက် အသုံးပြုသော လက်နက် များဖြစ်ခဲ့သည်များ ရှိသလို အခွင့်အလမ်းနည်းပါး၊ ဖယ်ကျဉ်ခံထားရသော အစုအဖွဲ့များ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် နစ်နာမှုများအတွက် ဥပဒေက ပံ့ပိုးကူညီခဲ့သည်များလည်း ရှိပါသည်။

မည်သို့အမြင်ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ “ကောင်းမွန်သော” ဥပဒေများ၊ ဆိုလိုသည်မှာ “လမ်းညွှန်ချက်များ”

နှင့် ညီညွတ်သော ဥပဒေများ ရှိရှိမျှဖြင့် မလုံလောက်သည်မှာတော့ ထင်ရှားပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာ ဥပဒေသစ်တစ်ရပ် ပြဋ္ဌာန်းလိုက်ခြင်းမှာ နိုင်ငံရေးအရ အားကောင်းသော ပြယုဂ်ဖြစ်နိုင်ပြီး ယခင်က အခွင့်အရေးမရခဲ့သူများအား အသိအမှတ်ပြုရန် အရေးကြီး ခြေလှမ်းတစ်ရပ်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် အဆုံးသတ်တွင် လက်တွေ့ရလဒ်များ ရရှိရန်မှာ ဥပဒေကို မည်သို့ အနက်ဖွင့်၊ ကျင့်သုံး၍ ကြပ်မတ်သည် ဆိုသည့်အပေါ် မူတည်ပါသည်။ ဥပဒေတစ်ရပ်အား မူလရည်ရွယ်ချက် များအတိုင်း ဖော်ဆောင်ရာတွင် အဂတိလိုက်စားမှု၊ ယိုယွင်းနေသော တရားရေးစနစ်များနှင့် ထိရောက်မှုမရှိသော အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်များက အနှောင့်အယှက်ပေးနိုင်ပါသည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ကောင်းမွန်သော ဥပဒေအများအပြားမှာ အသက်မဝင်သော စာလုံးများ အဖြစ်သာ ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။ ဥပဒေကို အသုံးပြု၍ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု တိုးတက်စေရန် ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဥပဒေအသစ် များ ရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းခြင်းမှာ အဆင့်တစ်ဆင့်မျှသာ ဖြစ်ပါသည်။

ခြုံငုံ၍ကြည့်လျှင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ ဥပဒေ တစ်ခုတည်းနှင့် မလုံလောက်သော်လည်း ဥပဒေမှာ အရေးပါသည့်အချက်ဖြစ်ကြောင်းကို ကျယ်ပြန့်စွာ လက်ခံလာ လျက်ရှိပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ဥပဒေ၏ အရေးပါပုံကို ထည့်သွင်း အသိအမှတ်ပြုထားပြီး ဥပဒေ မူဘောင်များ၊ ဥပဒေရေးရာကျွမ်းကျင်မှုနှင့် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ အဓိက “အကောင်အထည် ဖော်ရေး အခြေခံမူများ” တွင်လည်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ထည့်သွင်းထားပါသည်။ (စာပိုဒ် ၃.၁.၇)

“ကောင်းမွန်သော ဥပဒေ” တွင် အကန့်အသတ်များ ရှိသည်ကို လက်တွေ့ကျစွာ သဘောပေါက်နားလည်ခြင်းအားဖြင့် ဥပဒေများ လက်တွေ့တွင် လည်ပတ်၍ အပြောင်းအလဲများ ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် လိုအပ်သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၊ လုပ်ငန်း စဉ်များအကြောင်း လမ်းညွှန်ချက်များ လိုသည်ကို သိနိုင်ပါသည်။ ထိုထဲတွင် တရားရုံးများ၊ အုပ်ချုပ်ရေး ယန္တရားများ၊ နိုင်ငံတော်နှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများက ကျွမ်းကျင်မှုအကူအညီ၊ အကြံပြုခြင်း သို့မဟုတ် ကိုယ်စားပြုပေးမှု များ ဆောင်ရွက်ခြင်းမှသည် ပြည်သူများနှင့် ကုမ္ပဏီများ၏ စံချိန်စံညွှန်းများလိုက်နာရမည့် တာဝန်များ အထိပါဝင်ပါသည်။ ကောင်းမွန်သော ဥပဒေများမှာ ရည်ရွယ်ချက်များကို အစဉ်အမြဲ မဖြည့်ဆည်းနိုင်သည်မှာမှန်သော်လည်း ဆိုးရွားသော ဥပဒေများကလည်း ကမ္ဘာတဝန်းတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် ကိုက်ညီသည့် အခြေခံမူများအား အကောင်အထည်ဖော်နိုင် ရေးကို တားဆီးလျက်ရှိပါသည်။ ဤအခြေအနေများကြောင့် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် တာဝန်ယူမှုရှိစေရေးအတွက် ဥပဒေ မူဘောင်များအား မည်သို့ ဆန်းစစ်၊ ပြင်ဆင်သင့်ကြောင်း လမ်းညွှန်ချက်များ လိုအပ်လာပါသည်။

၁.၂။ ဤလမ်းညွှန်ချက်၏ အတိုင်းအတာနှင့် ကန့်သတ်ချက်များ

အရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ဥပဒေ ဆိုသည့် ကိစ္စရပ်များမှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုရေး ဆက်သွယ်မှုများတွင် ထဲထဲဝင်ဝင် ပါဝင်လျက်ရှိပါသည်။ ဤအရေးပါသည့် ရှုဒေါင့်များကို အသိအမှတ်ပြုသော်လည်း ဤလမ်းညွှန်ချက် စာအုပ်၏ အဓိက ဦးတည်ချက်မှာ ဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းပညာ ကိစ္စရပ်များ ဖြစ်ပါသည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို အာရုံစိုက်ထားသည်ဟု ဆိုရာတွင် “တရားဝင်” လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များသည် “တရားဝင် အသိအမှတ်မပြုထားသော” လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ် များထက် ပို၍ သာလွန်အဆင့်မြင့်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်း မရှိပါ။ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုမှု အဆင့်ဆင့် ရှိနိုင်သော ဓလေ့ထုံးတမ်း စနစ်များသည် ကောင်းစွာ လည်ပတ်နေနိုင်ပြီး “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် လည်း နိုင်ငံတော်အစိုးရများအနေဖြင့် တရားဝင်အသိအမှတ်မပြုထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များကို အသိအမှတ်ပြုသည့် ဥပဒေများ မြှင့်တင်ချမှတ်ပေးရန် ထည့်သွင်းတိုက်တွန်းထားပါသည် (အခန်း ၂ ကိုကြည့်ပါ)။ ထို့ပြင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ ဥပဒေသည် တစ်ခု တည်းသော သို့မဟုတ် အဓိကကျသော ယန္တရား တစ်ရပ်ဟု ဤစာအုပ်တွင် ယူဆထားခြင်း မရှိပါ။ ချိတ်ဆက်အားဖြည့်ပေးသည့် မဟာဗျူဟာများ လိုအပ်နိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် တရားဥပဒေ စိုးမိုး မှုအားနည်းခြင်းကြောင့် ကြပ်မတ်အုပ်ချုပ်ရာတွင် ဥပဒေ၏ ထိရောက်မှု လျော့ကျနေသည့် နေရာ များတွင် ဖြစ်သည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား စီမံအုပ်ချုပ်မှု ဆိုင်ရာ အဓိက ကိစ္စရပ်အများအပြား နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကျယ်ပြန့်သော လမ်းညွှန်ချက်များ ပေးထား ပါသည်။ နေရာအကန့်အသတ်ကြောင့် ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် ထိုအချက်များအားလုံးကို ခြုံငုံမိ မည်မဟုတ်ပါ။ အဓိကအားဖြင့် ဤစာအုပ်တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု တိုးတက်စေရေး အတွက် ဥပဒေအားအသုံးပြုရာတွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အလမ်းများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများအား ဖော်ပြနိုင်ရန် ရွေးချယ်ထားသည့် ခေါင်းစဉ်များကို ဆွေးနွေးသွားပါမည်။

ကမ္ဘာတဝန်းတွင် ဥပဒေ အစီအမံများမှာ လူမှုအဖွဲ့အစည်း တစ်ခုနှင့် တစ်ခု ကွဲပြားမည်ဖြစ်ပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု ကိစ္စရပ်များမှာလည်း ပေါ်ပေါက်လာမည်ဖြစ်သည့် အခြေအနေ အမျိုးမျိုး အတွက် ကျယ်ပြန့်စွာကိုက်ညီစေရန် ဤလမ်းညွှန်ကို ရည်ရွယ်ပြုစုပါသည်။ မတူညီသော အုပ်ချုပ် မှုစနစ်များတွင် ဥပဒေများလည်း ကြီးမားစွာ စုံလင်ကွဲပြားမည် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ယေဘုယျ အားဖြင့် ကိုက်ညီမှုရှိမည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် အခြေခံလမ်းညွှန် အကြံပြုချက်များကို ဤစာအုပ် တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ သက်ဆိုင်ရာ အခြေအနေများတွင် ဤလမ်းညွှန်အား အသုံးပြုပါက အခြေအနေ အလိုက် ဖြည့်စွက်ပြင်ဆင်ထားသော နည်းပညာအကူအညီများ လိုနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ဥပဒေမူဘောင်များကို ဆန်းစစ်သုံးသပ်ရန်၊ ဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေး နှင့် အုပ်ချုပ်ရေး လုပ်ငန်းများအား ပိုမိုခိုင်မာအောင် ဆောင်ရွက်ရန်၊ စသဖြင့် ဖြစ်သည်။

မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေ၊ ပြဌာန်းချက်များ မှာ အလွန်ကျယ်ပြန့်ပြီး ထိုအရင်းအမြစ်များအား နာမည်တပ်၍ ပြဌာန်းထားသော ဥပဒေများ

အပြင် အခြား ဥပဒေများစွာလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ဥပမာ မိသားစုနှင့် အမွေဆက်ခံမှု ဥပဒေများ၊ ကဏ္ဍ အလိုက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ အမျိုးသမီးများနှင့် လူငယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ပုံဖော်သက်ရောက်နိုင် ပါသည်။ ဤလမ်းညွှန်တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်အား သက်ရောက်သည့် ဥပဒေအများအပြားအား ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ အားလုံးခြုံငုံထည့်သွင်းသည့် ပုံစံဖြင့် ရေးသားထားသော်လည်း အဓိကအားဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် ဆိုသည့် သဘောတရားရှုဒေါင့်ကို အခြေခံသော ဥပဒေများကို ဇောင်းပေးထားပါသည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုသည်မှာ ပင်ကိုယ်သဘောအရ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ အဆင့်များ မှ ကျယ်ပြန့်သော (ကဏ္ဍအလိုက်နှင့် ကဏ္ဍစုံ) ဥပဒေ၊ ကတိကဝတ်များနှင့် ဆက်နွှယ်နေပါသည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ်များ ပါဝင်နေပြီး နိုင်ငံတကာ ကတိကဝတ်၊ သဘောတူညီချက် စာချုပ်စာတမ်းများသည်လည်း လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုကို သက်ရောက်နိုင်ပါသည် - ဥပမာ ငါး လုပ်ငန်းစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် တရားဝင် သစ်ကုန်သွယ်ရေး။ ဤနိုင်ငံတကာ ဥပဒေ ရှုဒေါင့်များ၏ အရေးပါ ပုံကို အသိအမှတ်ပြုထားသော်လည်း ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် ပြည်တွင်းဥပဒေများကို ဇောင်းပေး ထားပါသည်။

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်ကို ဖတ်ရှုသူများသည် ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့အစည်း (FAO) နှင့် အခြား သက်ဆိုင်သူများက ထုတ်ဝေသော အခြားနည်းပညာလမ်းညွှန်စာအုပ်များကို လည်း ကိုးကားနိုင်ပါသည်။ FAO သည် ကျားမရေးရာနှင့် မြေယာဆိုင်ရာ (အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသား များအတွက် မြေကို စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း - တာဝန်ယူမှုရှိစွာ ကျား/မ သာတူညီမျှ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံ အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် နည်းပညာလမ်းညွှန်၊ 2013a)၊ ဌာန တိုင်းရင်းသားများ ဆိုင်ရာ (ကောင်းစွာ ကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားခံယူမှုအား လေးစားလိုက်နာခြင်း - အစိုးရများ၊ ကုမ္ပဏီများ၊ NGO များ၊ ဌာနတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဒေသခံ အသိုက်အဝန်းများအတွက် မြေသိမ်းယူ မှုနှင့် စပ်လျဉ်းသော လက်တွေ့လမ်းညွှန်၊ 2013e)၊ ငါးလုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ (ငါးလုပ်ငန်း လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း - အမျိုးသား စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံရေးအတွက် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ မိမိဆန္ဒ အလျောက် လိုက်နာနိုင်သော လမ်းညွှန်ချက်များအား ဖော်ဆောင်ရန် နည်းပညာ လမ်းညွှန်၊ 2013b)၊ နှင့် သစ်တောလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ (သစ်တောလုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု တိုးတက်ရေး၊ လက်တွေ့ လမ်းညွှန်၊ 2013c) သီးခြားလမ်းညွှန်ချက်များ ပြုစု ထုတ်ဝေထားပါသည်။ မကြာသေးမီက စီးပွားရေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက် တစ်စောင်လည်း ပြုစု ထုတ်ဝေပြီး ဖြစ်ပါသည် (စိုက်ပျိုးရေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကဏ္ဍတွင် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကာကွယ်ပေးခြင်း - စိုက်ပျိုးရေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု များအား မြှင့်တင်ခြင်း၊ ခွင့်ပြုခြင်းနှင့် စောင့်ကြည့်ခြင်းတွင် ပါဝင်သော အစိုးရအရာရှိများအတွက် အမျိုးသား စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံရေးအတွက် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော လမ်းညွှန်ချက်များ နှင့် အညီ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကာကွယ်ပေးရန် နည်းပညာ လမ်းညွှန်၊ 2015e)။ FAO သည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၊ ရပ်ရွာဘုံသုံး မြေယာများ၊ မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းရင်များ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့် မှတ်ပုံတင် ခြင်း ဆိုင်ရာ၊ သတင်းအချက်အလက်နည်းပညာ အသုံးပြုမှု ဆိုင်ရာနှင့် တန်ဖိုးဖြစ်ခြင်းဆိုင်ရာ တို့ အတွက်လည်း နည်းပညာလမ်းညွှန်များ ပြုစုရေးသားလျက်ရှိပါသည်။

၁.၃။ ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် မည်သူ့အတွက်လဲ၊ မည်သို့ အသုံးပြုသင့်သလဲ။

ဤသက်ဆိုင်ရာ အစုအဖွဲ့၊ အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးသည် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု ဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် မတူညီသော အဆင့်များတွင် မတူညီသော ပုံစံဖြင့် ချိတ်ဆက်လုပ်ကိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများအနေဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးရာတွင် အကောင်းဆုံးကြိုးစား၍ ကြိုတင် ဆန်းစစ်ပြင်ဆင်မှု ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်ကာ ပညာရှင်အဖွဲ့အစည်းများသည် ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုပေးရာတွင် မြင့်မားသော ကျင့်ဝတ်များကို လိုက်နာရန် မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဟု “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် တိုက်တွန်းထားပါသည် (ဇယားကွက် ၁.၂ အားကြည့်ပါ)။ ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုပေးရာတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ”အား ထည့်သွင်းစဉ်းစားလိုက်နာခြင်းသည်ပင်လျှင် လိုအပ်သော ဆန်းစစ်ပြင်ဆင်မှု ပြုခြင်းနှင့် ကျင့်ဝတ်လိုက်နာခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည် (အခန်း-၂ ကို ကြည့်ပါ)။

ဤအမျိုးမျိုးသော ဦးတည်ပရိသတ်များသည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် တိုးမြှင့်ဖော်ဆောင်နိုင် ရန် အခန်းကဏ္ဍအသီးသီးမှ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အလားအလာရှိပါသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့သည် မတူညီသော၊ ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင် နေနိုင်သော လုပ်ပိုင်ခွင့် တောင်းဆိုမှုများကို ဖြေရှင်းရေးအားလည်း ပါဝင်ပံ့ပိုးရမည်ဖြစ်ရာ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား ကျင့်သုံးရာတွင် မတူညီသော၊ တစ်ခါတစ်ရံ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်နေသော အမြင်များ ရှိနိုင်ပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ”အား ဖော်ဆောင်ရန်အတွက် ဥပဒေကို အသုံးပြုမည့် မဟာဗျူဟာများ ချမှတ်ရာတွင် ဤတင်းမာမှုရှိနိုင်သည့် အလားအလာများ အားလည်း ထည့်သွင်း စဉ်းစားရန် လိုပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ နောက်ကွယ်ရှိ ဥပဒေ အခြေခံမူများအား သေချာစွာ နားလည်၍ သုံးသပ်ပြီး အကောင်အထည်ဖော်ရန်လိုအပ်ပါသည်။

ဇယားကွက် ၁.၂။
“လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ဖော်ပြထားသည့် ရှေ့နေများနှင့် ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

၆.၈။ “လုပ်ပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ဆက်စပ်သော ပညာရှင်အဖွဲ့အစည်းများသည် ကျင့်ဝတ်နှင့်ညီညွတ်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု အလေ့အထများအား သတ်မှတ်၊ ထုတ်ပြန်၍ စောင့်ကြည့်သင့်ပါသည်။ အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများသည် သက်ဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်စံနှုန်းများကို လိုက်နာရမည်ဖြစ်ပြီး ဖောက်ဖျက်ပါက စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းရေးအရ အရေးယူခြင်းခံရသင့်သည်။ ထိုသို့အဖွဲ့အစည်းမျိုး မရှိပါက နိုင်ငံတော်အစိုးရအနေဖြင့် ထိုအဖွဲ့အစည်းမျိုးပေါ်ပေါက်လာရန် အားပေးသင့်ပါသည်။”

၁.၂.၁၁။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများအား လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိထားသူများအား ဝန်ဆောင်မှုပေးသော ကျွမ်းကျင်သူများသည် အထူးတလည် တောင်းဆိုမှုရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ၊ ဝန်ဆောင်မှုပေးရာတွင် အကောင်းဆုံးကြိုးစား၍ လိုအပ်သည်များကို ပြည့်စုံစွာ ကြိုတင်ဆန်းစစ်ပြင်ဆင်ရမည်။”

နိုင်ငံတော်အတွက် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်နှင့် လက်တွဲ လုပ်ကိုင်နေသော ဥပဒေ ပညာရှင်များ - “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ အကြံပြုချက်အများစုသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရများအတွက် ရည်ရွယ်ထားသဖြင့် အစိုးရအား အကြံပြုနေသော ဥပဒေ ပညာရှင်များသည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ စံချိန်စံညွှန်းများပေါ်ပေါက်လာရေးအတွက် အမှန်တကယ်ပြောင်းလဲဖော်ဆောင် နိုင်သည့် နေရာတိုင် ရှိနေပါသည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ရန်လည်း အကြောင်းရင်းများစွာ ရှိပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် နိုင်ငံတကာ အကောင်းဆုံး အလေ့အထများအား အများသဘောတူချက်ဖြင့် ထင်ဟပ်ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူညီချက်များ အပါအဝင် နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်း ဥပဒေ တာဝန်၊ ကတိကဝတ်များအား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအား

အထောက်အကူပြုပါလိမ့် မည်။ အမှန်တကယ်အားဖြင့်လည်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် အများအပြားသည် လိုက်နာရန် တာဝန်ရှိသည့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ များပါ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ယေဘုယျအားဖြင့်၊ အစိုးရများသည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ အချက်များအား အတည်ပြုဖော် ဆောင်ရန် စိတ်ဝင်စားပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့်အညီ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းမှာ ကျယ်ပြန့်သော ထောက်ခံမှု ရနိုင်ခြေ များပါသည်။ ထို့ပြင် ခိုင်လုံသောလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို လုံလောက် စွာကာကွယ်ပေးခြင်းအားဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း တန်းတူညီမျှမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ ယှဉ်တွဲနေထိုင်မှု တို့တိုးတက်နိုင်ကာ ဥပဒေများ၏ လူထုလက်ခံမှုကိုလည်း တိုးတက်စေနိုင် ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်ခိုင်မာ မှုမြင့်မားခြင်းနှင့် အငြင်းပွားမှုလျော့နည်းခြင်းတို့ကြောင့်လည်း ပုဂ္ဂလိက စီးပွားရေးကဏ္ဍအတွက် ပို၍ လုပ်သာကိုင်သာသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတော် အစိုးရများနှင့် အကြံပေးဥပဒေပညာရှင်များသည် တည်ဆဲဥပဒေမူဘောင်များက “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိ ထဲထဲဝင်ဝင်ဆန်းစစ်သုံးသပ်မှုများ ပြုလုပ် ကာ ကိုက်ညီမှုမရှိပါက ဥပဒေပြင်ဆင် ပြောင်းလဲမှုများ ရေးဆွဲ၊ ဖော်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ဥပဒေများ ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းမှာ ပုံမှန်အားဖြင့် လွှတ်တော်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

မြေယာ၊ သစ်တောနှင့် ရေပိုင်နက်များအား စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည့် နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်သည့် အစိုးရများ ဖြစ်သည်။ အခြားအစိုးရများသည်လည်း ပါဝင် သက်ဆိုင်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု များရှိလျှင် ထိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ မိခင်နိုင်ငံအစိုးရများသည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံ သူများ လိုက်နာရေးအတွက် ကြပ်မတ်ရန် အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည် (စာပိုဒ် ၃.၂ နှင့် ၃.၂.၁၅)။ ငါးလုပ်ငန်းများအား စီမံခန့်ခွဲရာတွင်လည်း နိုင်ငံအများအပြားအကြား သဘောတူညီချက်များ ပါဝင်လေ့ရှိပါသည်။

အများပြည်သူ အကျိုးပြု ဥပဒေဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများ - ဥပဒေဝန်ဆောင်မှု အဖွဲ့အစည်း များသည် ဌာနေတိုင်းရင်း သားများ၊ ဒေသခံ ရပ်ရွာများ၊ တောင်သူများ၊ မွေးမြူရေးသမားများ၊ သစ်တောအသုံးပြုသူများနှင့် ရေလုပ်သားများကဲ့သို့ အသေးစား စိုက်ပျိုးမွေးမြူထုတ်လုပ်သူများနှင့် ၎င်းတို့၏ အသင်းအဖွဲ့နှင့် အဖွဲ့ချုပ်များ၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (NGO) နှင့် သမဝါယမ အဖွဲ့များနှင့် ချိတ်ဆက်လုပ်ကိုင်ရာ၌ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အားတိုးမြှင့်အကောင်အထည်ဖော်ရန် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ သတ်မှတ်ချက်များမှာ ပြည်တွင်းဥပဒေပါ သတ်မှတ်ချက်များထက် ကျော်လွန်နေပါက စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း၊ လူထုမှ စိစစ်အကဲဖြတ်ခြင်း၊ ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး နှင့် တည်ဆဲဥပဒေများ ပြင်ဆင်ရေးအတွက် လှုံ့ဆော်ခြင်းများအတွက် ထိုအချက်များကို အခြေခံ အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ မြေပြင်တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ခွဲဝေချထားခြင်း သို့မဟုတ် အစားထိုးခြင်း၊ အသက်မွေးဝမ်း ကျောင်း အခွင့်အလမ်းများအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အာမခံချက်ရရန်ဆောင်ရွက် ခြင်း၊ ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍနှင့် လက်တွဲဆောင်ရွက်ခြင်း စသည့်အခြေအနေများတွင် သက်ဆိုင်သူများမှ နေ၍ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ကျင့်သုံးခံစားနိုင်ရန် ဥပဒေဝန်ဆောင်မှု အဖွဲ့ အစည်းများမှ ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။

စီးပွားရေး ရှေ့နေများ - လုပ်ပိုင်ခွင့်များပေါ် သက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်သည့် ကုမ္ပဏီများ သို့မဟုတ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအား အကြံပေးသည့် ရှေ့နေများအတွက် လည်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် အရေးကြီး ကိုးကားရန် အချက်များပါဝင်ပါသည်။ ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများပါဝင်နိုင်သည့် လုပ်ငန်းများအား ကိုယ်စားပြုနေရသော ရှေ့နေများအနေဖြင့် ပြည်တွင်းဥပဒေများတွင် လိုအပ်ချက်များ ရှိမရှိ ဆန်းစစ်ရန်၊ ထိုလိုအပ်ချက်များ သို့မဟုတ် ပြည်တွင်း ဥပဒေတွင် ရှေ့နေကံမညီညွတ်သည်များကြောင့် ပေါ်လာနိုင်သော ဆိုးကျိုးများကို လျော့ချမည့် စာချုပ်များ မည်သို့ ပုံစံချ၊ ရေးဆွဲရန်နှင့် လိုအပ်သည့် စုံစမ်းစိစစ်မှုများပြုလုပ်ရန် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ နှင့် ၎င်းတွင်ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ကြိုတင်စုံစမ်းစိစစ်ရန် သဘောတရားများကြောင့် စီးပွားရေးရှေ့နေများကြား စီးပွားရေး ဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်များ (လိုအပ်သလို စုံစမ်းစိစစ်ရေးအပါအဝင်) တွင် လူမှုရေးတာဝန်ခံမှုကို ထည့်သွင်းရန် အရေးပါပုံကို ပိုမို သိရှိလာကြပြီဖြစ်သည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ထိခိုက်နိုင်ခြေများသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအား သိသာစွာ ထိခိုက်စေနိုင် ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် ငွေကြေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်နိုင်မှု၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ထိခိုက်နိုင်မှု၊ နိုင်ငံရေးအရ ထိခိုက် နိုင်မှု (စာချုပ်အား ပြန်လည်ညှိနှိုင်းခြင်း)၊ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ဖောက်ဖျက်သည်ဟု ရှုမြင်ခံရသော လုပ်ငန်းများအား နှောင့်ယှက်ဖျက်ဆီးနိုင်မှု (Munden စီမံကိန်း၊ ၂၀၁၂ နှင့် ၂၀၁၄) စသည်တို့ အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ “မြေသိမ်းယူမှု” ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများတွင် မြင်ရသည့် အတိုင်း ပြည်တွင်းဥပဒေများအား လိုက်နာရုံဖြင့် ကုမ္ပဏီများသည် စွပ်စွဲဝေဖန်ခံရခြင်းအား ရှောင်လွှဲမရနိုင် ပါ။ လုပ်ငန်းများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းမှု မရှိစေရန် သို့မဟုတ် လူမှုရေးတာဝန်ခံမှုများ တိုးတက်စေ ရန် ရှေ့နေများက အကြံပေးနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများအား လိုက်နာခြင်းမှာ “လုပ်ကိုင် ခွင့်ရစေသည့် လူမှုရေးလိုင်စင်” ၏ အရေးကြီး အစိတ်အပိုင်း တစ်ခု ဖြစ်လာပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ တာဝန်ခံမှု ပိုကောင်းသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသည် ပြင်ပမှ ထောက်ခံမှုကို ပိုမိုရရှိမည် ဖြစ်သည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” မှာ အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရများအတွက် ရည်ရွယ်သော်လည်း စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ခိုင်လုံသော အရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ကို လေးစားရန် တာဝန်ရှိကြောင်း ထပ်မံဖော်ပြထားပြီး အချို့သတ်မှတ်ချက်များမှာ စီးပွားရေး၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် တိုက်ရိုက် ဆက်စပ်ပါသည် (စာပိုဒ် ၃.၂ နှင့် ၁၂.၁၂)။ ကုမ္ပဏီ အချို့သည် ၎င်း တို့၏ လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုများနှင့် ကုန်ကြမ်း၊ကုန်ချော ကွင်းဆက်တလျှောက်တွင် “လမ်းညွှန်ချက် များ” အား လိုက်နာရန် မိမိတို့ ဆန္ဒအလျောက် သဘောတူထားပြီးဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ အဖျော်ယမကာ ကုမ္ပဏီကြီးနှစ်ခုသည် ၎င်းတို့အား ကုန်ကြမ်းဖြည့်ဆည်းသူများ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ စံချိန်စံညွှန်း များကို လိုက်နာရန် တွန်းအားပေးသွားမည်ဟု ကတိပြုကြေညာထားပါသည် (FAO, 2014a)။

ဥပဒေ အသင်းအဖွဲ့များ၊ ရှေ့နေများ၊ နိုတြီများ၊ တရားသူကြီးများနှင့် ယေဘုယျအားဖြင့် ဥပဒေ ပညာရှင်များ - ဖော်ပြထားသော ဥပဒေပညာရှင် အစုအဖွဲ့များအပြင် ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် မည် သည့် ပြည်တွင်းဥပဒေစနစ်များမဆိုတွင် လက်တွေ့ဥပဒေကျင့်သုံးရာ၌ ပါဝင်သော ကျယ်ပြန့်သည့် ဥပဒေပညာရှင်များအားလုံးအတွက် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည် -

- ၁) ရှေ့နေနှင့် နိုတြီများ၊ အများပြည်သူအား ပုံမှန် ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းအားဖြင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား တိုးတက်ဖော်ဆောင်ရန် ပံ့ပိုးနိုင်ပါသည်။

- ၂) ဥပဒေအသင်းအဖွဲ့များ၊ အသိပညာမြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ စဉ်ဆက်မပြတ် ကျွမ်းကျင်မှုဖြင့် တင်ပေးခြင်းနှင့် အကောင်းဆုံး အလေ့အထများအား ဖြန့်ဝေပေးခြင်း နည်းလမ်းများဖြင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ”ကို အများသုံး ဥပဒေ အလေ့အထများအဖြစ် လက်ခံလာစေရန် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။
- ၃) တရားသူကြီးများ၊ အငြင်းပွားမှုများဖြေရှင်းရာတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား ထည့်သွင်း ကိုးကားခြင်း၊ ဥပမာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် အထောက်အကူအဖြစ် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ အကောင်းဆုံးအလေ့အထအဖြစ် အထောက်အထားအနေနှင့် သုံးစွဲခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးရေးအေဂျင်စီများတွင် လုပ်ကိုင်နေသော ရှေ့နေများ - နှစ်နိုင်ငံသဘောတူ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ သဘောတူ ပါဝင်လုပ်ကိုင်နေသော ဖွံ့ဖြိုးရေးအေဂျင်စီများသည် ဥပဒေ ဆိုင်ရာ စီမံကိန်းများဖြင့် အရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု တာဝန်ယူမှုရှိရေးအား ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် ဥပဒေမူဘောင်များအား သုံးသပ်ခြင်း၊ ဥပဒေ အပြောင်းအလဲ လုပ်ငန်းစဉ်များအား နည်းပညာအကူအညီပေးခြင်း သို့မဟုတ် တည်ဆဲဥပဒေများအား ကျင့်သုံးရာတွင် အကူအညီပေးခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်းများမှ ဥပဒေရေးရာ ဆောင်ရွက်သူများ သို့မဟုတ် အကြံပေးများသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဆိုင်သော ဥပဒေများ၏ ရှုပ်ထွေးမှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့် ကောင်းစွာစီစဉ်ထားသော စီမံကိန်း ဒီဇိုင်းများအား ပံ့ပိုးခြင်းနှင့် လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းဖြင့် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

ဤလမ်းညွှန်တွင် မိမိတို့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို တိုးတက်ရန် ဥပဒေကိုအသုံးပြုဆောင်ရွက်သော အရပ်ဖက်လူမှု အဖွဲ့များအား ပရိသတ်အဖြစ် တိုက်ရိုက် ရည်ရွယ်ထားခြင်း မရှိပါ။ သို့သော် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ အခြေခံမူများတွင် ထိုအစုအဖွဲ့များကို ထည့်သွင်းထားပြီး ဤလမ်းညွှန်တွင် အထက်ပါ ဖော်ပြထားသော ဥပဒေ ကျွမ်းကျင်သူ အမျိုးအစား အသီးသီး၏ ဆောင်ရွက်မှုများမှတစ်ဆင့် အရပ်ဖက်အစုအဖွဲ့များအား သွယ်ဝိုက်သက်ရောက်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ဤ လမ်းညွှန်စာအုပ်ပါ အချက်အလက်များကို အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့များ တိုက်ရိုက်အသုံးပြုနိုင်ရန် ပြင်ဆင်ခြင်း၊ ပိုမိုချဲ့ထွင်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ပို၍ရိုးရှင်းပြီး သီးသန့်အခြေအနေများအတွက် ဖန်တီးထားသော သင်ရိုးညွှန်းတမ်းပုံစံမျိုး ဖြစ်ပါသည်။

ဤလမ်းညွှန်တွင် နည်းပညာ အသုံးအနှုန်းများအား ရှောင်ရှားအသုံးပြုထားခြင်းကြောင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ ဥပဒေ ဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို စိတ်ဝင်စားသည့် မည်သူမဆို လေ့လာဖတ်ရှုနိုင်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

၁.၄။ ဤလမ်းညွှန်၏ ကျောရိုး

ဤလမ်းညွှန်တွင် ကျယ်ပြန့်စုံလင်သော ဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များကို ဆွေးနွေးထားပြီး၊ ယင်းတို့အားလုံးသည် အရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် ဥပဒေမည်သို့ သက်ရောက် နိုင်ပုံ နည်းလမ်းများကို ဖော်ပြနေပါသည်။ ဤလမ်းညွှန်တွင် နိဒါန်းနှင့် နိဂုံးအတိုချုပ်အဖြစ် အခန်း လေးခန်း ပါဝင်ပါသည်။ ထိုကြီးမားသော အခန်းတစ်ခန်းစီတွင် ဥပဒေနှင့် တာဝန်ယူမှုရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးတို့အကြား ချိတ်ဆက်မှုဆိုင်ရာ ကဏ္ဍတစ်ရပ်စီကို ကိုင်တွယ်ဆွေးနွေး ထားပါသည်။ အခန်း တစ်ခန်းချင်းစီသည် တစ်ခုပြီးတစ်ခု အစီအစဉ် အတိုင်းချိတ်ဆက်ထား ပါသည်။ အခန်းတိုင်းတွင် လက်တွေ့ ကိစ္စရပ်များကို အသားပေးထားပြီး လက်တွေ့ ဥပမာများအား ဇယားကွက်များ၊ အဓိကအကြံပြုချက် စာရင်းများဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။

အခန်း ၂ တွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ သဘာဝနှင့် ဥပဒေ တန်ဖိုးကို အကျယ်တဝင့်ဖော်ပြထား ပြီး နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ၊ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော ကတိကဝတ်များနှင့် ဆက်သွယ် မှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားပါသည်။ ထို့နောက် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ နောက်ခံကျောရိုး အခြေခံ မှုများသည် နိုင်ငံအသီးသီး၊ တရားဥပဒေ စနစ်အသီးသီးမှ ဥပဒေပညာရှင်များ၏ ပညာရှင်ဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှုနှင့် အခြေခံမှုများ၊ အထူးသဖြင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအား လေးစားရမည့် တာဝန်၊ နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိကြောင်း ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။ ဤအခန်း၏ နောက်ဆုံးတွင် “လမ်းညွှန် ချက်များ” ၌ ပြည်တွင်း ဥပဒေအရ တရားဝင် အသိအမှတ်မပြုထားသေးသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ထည့်သွင်း၍ “တရားဝင်” လုပ်ပိုင်ခွင့်၏ အတိုင်းအတာကို မည်သို့ချဲ့ထွင်ထားကြောင်း ဆွေးနွေး ထားပါသည်။ ဤသို့ရှုမြင်ပုံမှာ ကျယ်ပြန့်သော အကျိုးဆက်များ ရှိနိုင်သဖြင့် “တရားဝင် လုပ်ပိုင်ခွင့် များ” ဆိုသည့် သဘောတရားကို အသေးစိတ်ပို၍ ထဲထဲဝင်ဝင် ဆွေးနွေးထားပါသည်။

အခန်း ၃ တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု တာဝန်ယူမှုတိုးတက်လာရေးအတွက် ဥပဒေများအား မည်သို့ ရေးဆွဲ သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်သင့်ပုံကို ဆွေးနွေးထားပြီး ဥပဒေတွင်ထည့်သွင်းသင့်သည့် အကြောင်းအရာများနှင့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရေး လုပ်ငန်းစဉ် နှစ်ရပ်လုံးအတွက် လမ်းညွှန်ပေးထား ပါသည်။ ပထမဆုံး ပြည်တွင်းဥပဒေများတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ”နှင့် မည်မျှ ညီညွတ်မှုရှိသည် ကို မည်သို့ သုံးသပ်ရန်အား ဆွေးနွေးထားပြီး ပြည်တွင်းဥပဒေများအား “လမ်းညွှန်ချက်များ”နှင့် ချိန်ထိုး၍ မည်သို့ သုံးသပ်ဆန်းစစ်သင့်ကြောင်း လမ်းညွှန်ထားပါသည်။ ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ အဓိက သဘောတရားများကိုလည်း ဖော်ပြ ထားပါသည်။ ထို့နောက် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အကောင်အထည်ဖော်သော ဥပဒေ ဒီဇိုင်းအတွက် နမူနာများ ဖော်ပြထားပြီး “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ ခေါင်းစဉ်များကို အာရုံစိုက်ထားပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်၌ လူထုပါဝင် ရေးနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရေး လမ်းညွှန်ချက်များအား ဆွေးနွေးထားပါသည်။

အခန်း ၄ တွင် ဥပဒေအား မှန်ကန်တိကျစွာအကောင်အထည်ဖော်ရန် မည်သို့ ပံ့ပိုးဆောင်ရွက် သင့်ပုံကို ဆွေးနွေးထားပါသည်။ အစိုးရ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်း၊ ဒေသခံ လုပ်ပိုင်ခွင့် ရရှိထားသူများကို ပံ့ပိုးပေးနေသော ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများ၊ စီးပွားရေး ရှေ့နေများ စသည့် ဥပဒေကို ကျင့်သုံး အကောင်အထည်ဖော်သည့် မတူညီသော သက်ဆိုင်သူများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို လေ့လာသုံးသပ်

ထားပါသည်။ ဤအခန်းတွင် အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးဌာနများ အနေဖြင့် ဥပဒေနှင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား ကျင့်သုံးမှု အားကောင်းစေရန် နည်းလမ်းများကို သုံးသပ်ထားပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့် ရရှိထားသူများ၏ အခွင့်အရေးများ ရပိုင်ခွင့်၊ သက်ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား လျှောက်ထားဖြတ်သန်းနိုင်ခွင့် တို့ကို လေ့လာထားပါသည်။

အခန်း ၅ တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများအား ဖြေရှင်းရာတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား မည်သို့ အသုံးပြုသင့်ပုံကို ဆွေးနွေးထားပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ဖောက်ဖျက်ခံရသည်ဟု ယူဆရ မှုများအတွက် ဥပဒေအဆုံးအဖြတ်များ လျှောက်ထား ခံယူခြင်း၊ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်း လုပ်ငန်း စဉ်များအတွက် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ အချက်များ၊ တရားသူကြီးများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ် သူများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရာတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို အသုံးပြုနိုင်မည့် အခွင့်အရေးများအား ဖော်ပြဆွေးနွေးထားပါသည်။

အခန်း ၆ တွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား တိုးမြှင့်ဖော်ဆောင်ရာတွင် ဥပဒေ ပညာရှင်များက အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်ရန်အတွက် လက်တွေ့လုပ်နိုင်သည့် အဓိက အချက်များကို ခြုံငုံ ဖော်ပြထားပါသည်။

မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ ဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကို FAO ၏ ဥပဒေ အချက်အလက် စနစ် <http://faolex.fao.org/> တွင် ရှာဖွေနိုင်ပါသည်။

J

၂။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏
ဥပဒေအရ အရေးပါပုံ

၂။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ ဥပဒေအရ အရေးပါပုံ

ဤအခန်းတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ သဘာဝနှင့် ဥပဒေ တန်ဖိုးကို အကျယ်တဝင့်ဖော်ပြထားပြီး ၎င်းနှင့် မဖြစ်မနေလိုက်နာရမည့် နိုင်ငံတကာ တာဝန်များ၊ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော ကတိကဝတ်များအကြား ဆက်သွယ်မှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားပါသည်။ ထို့နောက် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ နောက်ခံကျောရိုး အခြေခံမူများသည် နိုင်ငံအသီးသီး၊ တရားဥပဒေ စနစ်အသီးသီးမှ ဥပဒေပညာရှင်များ၏ ပညာရှင်ဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှုနှင့် အခြေခံမူများ၊ အထူးသဖြင့် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးအား လေးစားရမည့် တာဝန်၊ နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိကြောင်း ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။ ဤအခန်း၏ နောက်ဆုံးတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၌ ပြည်တွင်း ဥပဒေအရ တရားဝင် အသိအမှတ်မပြုထားသေးသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ထည့်သွင်း၍ “တရားဝင်” လုပ်ပိုင်ခွင့်၏ အတိုင်းအတာကို မည်သို့ချဲ့ထွင်ထားကြောင်း ဆွေးနွေးထားပါသည်။ ဤသို့ရှုမြင်ပုံမှာ ကျယ်ပြန့်သော အကျိုးဆက်များ ရှိနိုင်သဖြင့် “တရားဝင် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ” ဆိုသည့် သဘောတရားကို အသေးစိတ်ပို၍ ထဲထဲဝင်ဝင် ဆွေးနွေးထားပါသည်။

၂.၁။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ ဥပဒေ တန်ဖိုးမှာ ဘာပါလဲ။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် ကုလသမဂ္ဂ၏ စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံရေးဆိုင်ရာ ထိပ်သီးအဖွဲ့ CFS မှ ကန့်ကွက်သူမရှိ တညီတညွတ် တည်း ထောက်ခံအတည်ပြုထားသော (၂၀၁၂) နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် CFS ၏ ထောက်ခံမှုအပြင် FAO ကောင်စီ (FAO ၂၀၁၂) နှင့် ညီလာခံ (FAO, 2013d)၊ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံ (UNGA ၂၀၁၂)၊ Rio+20 ညီလာခံ (Rio+20 ၂၀၁၂)၊ G 20 အစည်းအဝေး (G20 ၂၀၁၂) နှင့် ပြင်သစ်စကားပြောနိုင်ငံများ ပါလီမန် ညီလာခံ (APF ၂၀၁၂) ကဲ့သို့သော ညီလာခံများတွင်လည်း ထောက်ခံမှု အကြိမ်ကြိမ် ရရှိထားပါသည်။ အကျိုးဆက်အနေနှင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် နိုင်ငံရေးအရ လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်း သိသိသာသာ ရှိပါသည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများနှင့်အညီ ရေးဆွဲထားသော်လည်း (စာပိုဒ် ၂.၂) ၎င်းတို့ကိုယ်၌မှာ နိုင်ငံတကာဥပဒေကဲ့သို့ ဥပဒေ အရ မဖြစ်မနေလိုက်နာရန် စည်းနှောင်မှုမရှိပါ။

နိုင်ငံတကာ တရားမျှတမှုရုံး (ICJ) ၏ ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ချက်ဖြင့် တရားဝင်ဖြစ်သော နိုင်ငံတကာဥပဒေများအနက် “လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် သဘောတူစာချုပ်များနှင့် အနီးစပ်ဆုံးဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်များကဲ့သို့ပင် နိုင်ငံတကာအစိုးရများအကြား ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုဖြင့် အတည်ပြုကာ ရှင်းလင်းသော စာသားနှင့် ယန္တရားအဖြစ် သတ်မှတ်ထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့သော်၊ လမ်းညွှန်ချက်များသည် သဘောတူစာချုပ်တစ်ခုမဟုတ်ပါ။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို “သဘောတူညီချက်” ဟု သုံးနှုန်းဖော်ပြခြင်းမရှိဘဲ လမ်းညွှန်ချက်များဟုသာ သုံးနှုန်းဖော်ပြပါသည်။ ၎င်း၏ အမည်၊ စာသားနှင့် အတည်ပြုပုံ အခြေအနေများအရ လမ်းညွှန်ချက်များသည် မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သည့် အချက်များ ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ ထို့ကြောင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် စာချုပ်ကဲ့သို့ ဥပဒေအရ စည်းနှောင်ရန် လိုအပ်သော ရည်ရွယ်ချက် ရှိမနေပါ (Aust ၂၀၀၇)။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် နိုင်ငံတော်အစိုးရများ (နှင့် အစိုးရမဟုတ်သော သက်ဆိုင်သူများ) အနေဖြင့် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် နိုင်ငံတကာ အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းများနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လမ်းညွှန်ဖို့အတွက် ဒီဇိုင်းဆွဲထားသော ပျော့ပြောင်းသော ဥပဒေ စာရွက်စာတမ်းဟု အကောင်းဆုံးဖွင့်ဆိုနိုင်ပါသည်။

**ဇယားကွက် ၂.၁ -
“လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့်
နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ**

အုပ်ချုပ်မှု တိုးတက်လိုတဲ့ နိုင်ငံတော်အစိုးရတွေအတွက် လမ်းညွှန်ဖို့ ဒီဇိုင်းထုတ်ထားတဲ့ ပျော့ပြောင်းတဲ့ ဥပဒေ စာရွက်စာတမ်းလား။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ဟာ ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု မရှိဘူးဆိုလျှင် အခြားသော နိုင်ငံတကာဥပဒေတွေမှာလို ဥပဒေအရ စည်းနှောင်တယ်လို့ မှတ်ယူစေတဲ့ စည်းရုံးချုပ်ကိုင်တဲ့ လွှမ်းမိုးမှု တစ်စုံတစ်ရာ ပါဝင်ပါသလား။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် နာမည်အပြည့်အစုံတွင် “မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော” ဟု ပါရှိသည့်အလျောက် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှုမရှိပါ။ ထို့ပြင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် စံချိန်စံညွှန်းအချက်များအား ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ပေးရာ၌ “ဖြစ်ရမည်” ဟု မသုံးဘဲ “ဖြစ်သင့်သည်” ဟုသာ စကားလုံးသုံးနှုန်းထားပါသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် ပြည်တွင်း ဥပဒေ စနစ်များနှင့် အခြားစနစ်/အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အညီ သတ်မှတ်ချက်များကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆို ကျင့်သုံးမည်ဖြစ်ကြောင်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် လက်ခံထားပါသည် (စာပိုဒ် ၂.၅)။ CFS တွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို အတည်ပြုရာ၌ ၎င်းအား မဖြစ်မနေမဟုတ်ဘဲ မိမိဆန္ဒအလျောက်သာ ဖြစ်စေရန် ပါဝင်သည့် နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များက ရှင်းလင်းစွာ ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” စာပိုဒ် ၂.၁ တွင် ဤအချက်ကို တိတိကျကျ ဖော်ပြထားပါသည် (ဇယားကွက် ၂.၁ အားကြည့်ပါ။) ပြည်တွင်းဥပဒေများအား “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့်အညီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရများက ဆုံးဖြတ်ပါက ဥပဒေရှုဒေါင့်မှကြည့်လျှင် ယင်း

ထို့ပြင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား မတူညီသော ဒေသများတွင် ကျယ်ပြန့်သော အကျိုးသက် ဆိုင်သူ အုပ်စုများအကြား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဆွေးနွေးမှုများ နှစ်နှစ်ကြာ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီးမှသာ CFS တွင် ဆွေးနွေးထောက်ခံခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဒေသဆိုင်ရာ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ ဆယ်ခု၊ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ တစ်ခုနှင့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ လေးခုကျင်းပကာ နိုင်ငံပေါင်း ၁၃၀ ကျော်မှ လူ ၁,၀၀၀ ကျော်ပါဝင်ဆွေးနွေး ခဲ့ပါသည်။ ပါဝင်သူများတွင် အစိုးရဌာနများ၊ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍ၊ သုတေသနနှင့် ပညာရေး ဌာနများ၊ UN အဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်ခဲ့ပါသည် (FAO, n.d.)။ အစိုးရမဟုတ်သော အကျိုးသက်ဆိုင်သူများ သည်လည်း CFS နှင့် ဆွေးနွေးမှုများတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် အစိုးရများအကြား သာမက လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နားလည်တတ်ကျွမ်းသော ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ ကိုယ်စားလှယ်များအကြား လူမှုရေး အရ ခိုင်လုံလက်ခံမှု သိသာကျယ်ပြန့်စွာ ရရှိထားပါသည်။

နိုင်ငံရေးအရ လွှမ်းမိုးနိုင်မှုနှင့် လူမှုရေးအရ ခိုင်လုံလက်ခံမှု တို့အပြင် ရှေ့နေများဘက်မှ အခြားမေးခွန်းများလည်း မေးလာနိုင်ပါသည် - မိမိတို့အမှုသည်များရဲ့ တရားဝင် အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များအပေါ် “လမ်းညွှန်ချက်များ” က ဘယ်လို သက်ရောက်မလဲ။ သူတို့တွေ ဦးတည်ဆောင်ရွက်နေတဲ့ရည်မှန်းချက်တွေအပေါ်မှာ ဘယ်လို သက်ရောက်မလဲ။ “လမ်းညွှန်ချက် များ” ဟာ ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု ရှိပါသလား။ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံ

မှာ နိုင်ငံများ၏ ကိုယ်ပိုင်ရွေးချယ်မှုဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။

သို့သော် မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သည့် သဘောကြောင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် ဥပဒေအရ အရေးပါမှု မရှိ ဆိုသည့် အဓိပ္ပါယ် မသက်ရောက်ပါ။ “လမ်းညွှန်ချက်များ”၏ အစိတ်အပိုင်းများတွင် နိုင်ငံတကာဥပဒေများကို ထင်ဟပ်လျက် ရှိပါသည်။ ဥပမာများ အနေဖြင့် အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ (ILO) ၏ ဌာနေနှင့် လူမျိုးစု တိုင်းရင်းသားများဆိုင်ရာ ကွန်ဗန်းရှင်း အမှတ် ၁၆၉ နှင့် ဇီဝဗေဒ မျိုးကွဲစုံလင်မှုဆိုင်ရာ ကွန်ဗန်းရှင်းတို့နှင့် အညီဖြစ်သော ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုထားခြင်း၊ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေပညာနှင့် ကျယ်ပြန့်စွာ ညီညွတ်သော လျော်ကြေးပေးခြင်း၊ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနှင့် ကောင်းစွာအသိပေး၍ လွတ်လပ်စွာကြိုတင် သဘောထားခံယူခြင်း (FPIC) လမ်းညွှန်ချက်များ၊ အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် အကြမ်းဖက်မှု ပပျောက်ရေး ကွန်ဗန်းရှင်း (CEDAW) နှင့်အညီ ကျား/မ သာတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ၊ အငြင်းပွားမှု ပဋိပက္ခအခြေအနေများ၌ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေအား လေးစားရန် လမ်းညွှန်ချက် (စာပိုဒ် ၂၅.၁) နှင့် အဂတိလိုက်စားမှု ပပျောက်ရေး ကုလသမဂ္ဂ ကွန်ဗန်းရှင်း (UNCAC) နှင့် ကျယ်ပြန့်စွာ ညီညွတ်သော ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် အစိုးရ၏ အကျင့်သိက္ခာ ပြည့်စုံမှုဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းများ စသည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။

အရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် လူ့အခွင့်အရေးတို့အကြား နီးကပ်သော အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်မှုကို ထောက်ခံချင့်၍ (UN လူ့အခွင့်အရေး မဟာမင်းကြီးရုံး၊ OHCHR 2014) “လမ်းညွှန်ချက်များ”အား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းမှာ လူ့အခွင့်အရေးများ - နိုင်ငံတကာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေး ကွန်ဗန်းရှင်း (ICESCR) ၏ ပုဒ်မ ၁၁ တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော စားနပ်ရိက္ခာ လုံလောက်စွာရရှိခွင့် အပါအဝင် - အား အကောင်အထည်ဖော်ရန် အရေးကြီး ခြေလှမ်း တစ်ရပ်ဟု ရှုမြင်နိုင်ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများတွင် ပြဌာန်းထားသည့် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ၊ လူ့အခွင့်အရေး၊ သာတူညီမျှမှုနှင့် တရားမျှတမှု၊ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုရှိရေး စသည်တို့နှင့် ကျယ်ပြန့်စွာ ညီညွတ်သော “အကောင်အထည်ဖော်ရေး အခြေခံမူများ” (စာပိုဒ် ၃၁) အား “လမ်းညွှန်ချက်များ”တွင် ထည့်သွင်း အတည်ပြုထားပါသည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု မရှိသည့်တိုင် “နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် ယင်းအား အကောင်အထည်ဖော်၊ စောင့်ကြည့်၊ သုံးသပ်ရန် တာဝန်ရှိကြောင်း” ပြတ်ပြတ်သားသား ဖော်ပြတိုက်တွန်းထားပါသည် (စာပိုဒ် ၂၆.၁)။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ သတ်မှတ်ပြဌာန်းချက်များနှင့် အညီ နိုင်ငံတော်အစိုးရများက ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဥပဒေများ ပြဌာန်း သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်သည့် လမ်းစဉ်များကို အသုံးပြုရန် လိုအပ်နိုင်ပါသည်။ ထိုအခြေအနေများတွင် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ပြင်ဆင်၊ ပြဌာန်းရာ၌ နိုင်ငံတော်များအနေဖြင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား လိုက်နာသင့်သော စံချိန်စံညွှန်းအဖြစ် ကိုးကားသင့်ပါသည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် တည်ဆဲဥပဒေများအား ကျင့်သုံးရာ၌လည်း အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ တရားသူကြီးများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အရာရှိများသည် ပြည်တွင်းဥပဒေများ၊ အထူးသဖြင့် အသုံးအနှုန်း ဝေဝါးသည့် ပြဌာန်းချက်များကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရန် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို ကိုးကားအသုံးပြုနိုင်ပါသည် (အခန်း ၅ ကိုကြည့်ပါ)။ စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ UN လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ (ဇယားကွက် ၂.၂) ကဲ့သို့ စာချုပ်စာတမ်းများ ကြောင့် ရှေ့နေများအနေဖြင့်

ဇယားကွက် ၂.၂ -
စီးပွားရေးနှင့်
လူ့အခွင့်အရေး
ဆိုင်ရာ UN
လမ်းညွှန် အခြေခံ
မူများ

အရင်းအမြစ် - Cotula, 2014a
and OHCHR, 2011

UN လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီသည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ UN လမ်းညွှန်အခြေခံမူများအား တညီတညွတ် တည်း အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ ၎င်းသည် စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်ရာ၌ နိုင်ငံတော်များနှင့် ကုမ္ပဏီများ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တာဝန်များကို ရှင်းလင်းစွာဖွင့်ဆိုရန် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ UN အတွင်းရေးမှူးချုပ်၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် နိုင်ငံတကာ ကော်ပိုရေးရှင်းများ၊ အခြားစီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ၏ အထူးကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သူ John Ruggie ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် နိုင်ငံတကာ ဆွေးနွေး တိုင်ပင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်မှနေ၍ ဤအခြေခံမူများကို ရေးဆွဲနိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

လမ်းညွှန်အခြေခံမူများသည် - ကာကွယ်ရန်၊ လေးစားရန်နှင့် ကုစားရန် ဆိုသည့် ခေါက်တိုင် သုံးခုအပေါ် အခြေခံသည်။ အစိုးရများသည် လူ့အခွင့်အရေးအား စီးပွားရေး လုပ်ငန်းရှင်များအပါအဝင် တတိယအဖွဲ့အစည်းများမှ ဝင်ရောက်စွတ်ဖက်ထိခိုက်မှုအား ကာကွယ်ရန် တာဝန်ရှိသည် (“ကာကွယ်ရန်”)။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည်လည်း မိမိတို့၏ လုပ်ငန်းများကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးအား မထိခိုက်စေရန်နှင့် အနုတ်သဘောသက်ရောက်မှုများရှိပါက ပြန်လည်ကုစားပေးရန်အတွက် လိုအပ်သည့် ကြိုတင်စုံစမ်းစစ်ဆေး၊ ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရန် ကော်ပိုရိတ် တာဝန်ဝတ္တရား ရှိပါသည် (“လေးစားရန်”)။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် တရားရေးလမ်းကြောင်းများနှင့် တရားရေးစနစ် ပြင်ပ ထိခိုက်မှုဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများအပါအဝင် ထိရောက်စွာ ကုစားပေးသည့် နည်းလမ်းများ ရှိသင့်ပါသည် (“ကုစားရန်”)။

စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားရန် တာဝန်ရှိသည့်အတွက် ၎င်းတို့သည် -

“(က) မိမိတို့၏ လုပ်ရပ်များဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးအား အနုတ်သဘောထိခိုက်စေခြင်း သို့မဟုတ် တွန်းအားပေးခြင်းအား ရှောင်ကျဉ်းနှင့် ထိခိုက်မှုများ ပေါ်ပေါက်ပါက တာဝန်ယူဖြေရှင်းရန်၊

(ခ) မိမိတို့၏ လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုများ၊ ကုန်ပစ္စည်းများ၊ ဝန်ဆောင်မှုများ သို့မဟုတ် မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ပါဝင်အားပေးခြင်းမရှိသည့်တိုင် မိမိတို့၏ စီးပွားရေး အဆက်သွယ်များ စသည်တို့နှင့် တိုက်ရိုက်ချိတ်ဆက်နေသော လူ့အခွင့်အရေး ထိခိုက်မှုများအား တားဆီးရန် သို့မဟုတ် လျှော့ချရန် တာဝန်ရှိသည်။” (အခြေခံမူ ၁၃)

လမ်းညွှန်အခြေခံမူများတွင်နောက်ဆက်တွဲ အချက်အလက်များပါဝင်ပြီး “တာဝန်ယူမှုရှိသော စာချုပ်များ - အစိုးရနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ အကြားစာချုပ်ချုပ်ဆိုရန် ဆွေးနွေးရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးထိခိုက်နိုင်ခြေအား စီမံခန့်ခွဲမှုကိုလည်း တည့်သွင်းခြင်း” လည်းပါဝင်ပါသည်။ ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှုမရှိသည့်တိုင် လမ်းညွှန်အခြေခံမူများသည် ကျယ်ပြန့်စွာ လက်ခံမှုနှင့် ထောက်ခံမှု ရရှိထားပြီး ထိုထဲမှ အဓိက အကျိုးဆက်အချို့ကို နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများတွင် (“လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ စာပိုဒ် ၃.၂ အပါအဝင်) တွေ့မြင်နေရပါသည်။

ကုန်သွယ်ရေး ဥပဒေများအား ကျင့်သုံးရာတွင် ပျော့ပြောင်းသော ဥပဒေ စာရွက်စာတမ်းများကို ကိုးကားလိုက်နာရန် အရေးကြီးကြောင်း ပိုမိုသိမြင်နားလည်လာပါသည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် ကြီးထွားလာနေသော အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်၍ ပံ့ပိုးမှုရှိသည့် နိုင်ငံတကာ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေး ဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်လာပြီ ဖြစ်သည်။ အခြားသက်ဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများမှာ -

- အမျိုးသားစားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးအတွက် စားနပ်ရိက္ခာ လုံလောက်စွာရပိုင်ခွင့်အား တဖြည်းဖြည်း တိုးတက်ဖော် ဆောင်မှုအတွက် မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော လမ်းညွှန်ချက်များ (FAO, 2004b)။ CFS မှ သုံးသပ်လက်ခံခဲ့ပြီး ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် FAO မှ လည်း နောက်ဆက်တွဲ လက်ခံခဲ့သည်။ (FAO, 2004a)
- စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု ပပျောက်ရေး အတွက် ရေရှည်တည်တံ့သော လုပ်ကွက်ငယ် ငါးလုပ်ငန်းများ ပေါ်ပေါက်ရေး ဆိုင်ရာ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော လမ်းညွှန်ချက်များ (SSFG) (FAO, 2015f)။ FAO ငါးလုပ်ငန်းကော်မတီမှ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ထောက်ခံအတည်ပြုခဲ့ပြီး (COFI, 2014) FAO ကောင်စီမှလည်း အတည်ပြုခဲ့သည်။ (FAO, 2014d) (ဇယားကွက် ၂.၃)

- စိုက်ပျိုးရေးနှင့် စားနပ်ရိက္ခာစနစ်များတွင် တာဝန်ယူမှုရှိစွာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရေး အခြေခံ မူများ၊ ၂၀၁၄ခုနှစ်တွင် CFS မှ ထောက်ခံအတည်ပြုခြင်း (CFS, 2014) FAO ကောင်စီမှ လည်း အတည်ပြုခဲ့သည်။ (2014d)
- အာဟာရဆိုင်ရာ ရောမကြေညာချက် (FAO & WHO, 2014b) နှင့် ၎င်း၏ တွဲလျက် လက်တွေ့ ဆောင်ရွက်ချက် မူဘောင် (FAO & WHO 2014a)၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ဒုတိယ အကြိမ်မြောက် အာဟာရဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ညီလာခံမှ အတည်ပြုခဲ့သည်။

၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် FAO ငါးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ကော်မတီ (COFI) ၏ ၃၁ကြိမ်မြောက် အစည်းအဝေးတွင် စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံ ရေးနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု ပပျောက်ရေး အတွက် ရေရှည်တည်တံ့သော လုပ်ကွက်ငယ် ငါးလုပ်ငန်းများ ပေါ်ပေါက်ရေး ဆိုင်ရာ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော လမ်းညွှန်ချက်များ (SSFG) အားထပ်ဆင့်ထောက်ခံအတည်ပြုခဲ့ပြီး ယင်း သည် လုပ်ကွက်ငယ် ငါးလုပ်ငန်းများအတွက် အထူး ရည်ရွယ်ထားသော ပထမဆုံးနိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းဖြစ်သည်။ FAO ညီလာခံမှ ၁၉၉၅ အောက်တိုဘာလတွင် အတည်ပြုထားသည့် တာဝန်ယူမှုရှိသော ငါးလုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ လိုက်နာ ကျင့်သုံးအပ်သည့် စည်းမျဉ်းများ (CCRF) ကို အခြေခံ၍ SSFG ကို ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သည်။

- CCRF ၏ ပုဒ်မ ၆.၁၈ တွက် အသေးစား ငါးဖမ်းလုပ်သားများ၏ အလုပ်အကိုင်၊ ဝင်ငွေနှင့် စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးတို့ ကို အသိအမှတ်ပြုကာ တံငါသည်များနှင့် ရေလုပ်သားများ၊ အထူးသဖြင့် တစ်ကိုယ်ရည်ဝမ်းစာရှာသူများ၊ အသေး စား လုပ်ကိုင်သူ များနှင့် ရိုးရာအတိုင်းလက်မှုဖြင့် လုပ်ကိုင်သူများအတွက် လုံခြုံ၍ မျှတသော အသက်မွေးဝမ်း ကြောင်းခွင့် ရရှိစေရန် သင့်လျော်သော အကာအကွယ်များပေးရေး တောင်းဆိုထားသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံတော်၏ ထိန်းချုပ်စီမံပိုင်ခွင့်ရှိသည့် ရေပိုင်နက်များ၏ သင့်လျော်သည့်နေရာများတွင် ထိုရေလုပ်သားများ အနေဖြင့် အစဉ် အလာ ငါးဖမ်းရာနေရာများနှင့် အရင်းအမြစ်များအား ဦးစားပေး ရပိုင်ခွင့်ရှိစေရန် CCRF တွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်း ထားပါသည်။
- SSFG သည် “လမ်းညွှန်ချက်များ”ကို အခြေခံ၍ ဖြည့်စွက်ပြုစုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ကဏ္ဍစုံခြုံငုံ၍ ထည့်သွင်းဆွေးနွေးထားသည့် အချက်များကို SSFG တွင် ကဏ္ဍအလိုက် သီးသန့် ခွဲထုတ်ဆွေးနွေး ပြဋ္ဌာန်းထား၍ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု တာဝန်ယူမှုရှိရေးဆိုင်ရာ သီးသန့် အခန်းတစ်ခန်း ထည့်သွင်းထားပါသည် (အခန်း ၅က)။

SSFG တွင် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့် ပုံစံအမျိုးမျိုးကို ကာကွယ်ရန်အတွက် လိုအပ်ပါက ဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရမည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည် (စာပိုဒ် ၅.၄)။ နိုင်ငံတော်အစိုးရများအနေဖြင့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဦးတည်ချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ဤအရင်းအမြစ်များ၏ အသုံးပြုပုံနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ် ရန် (စာပိုဒ် ၅.၆) နှင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ အသေးစားငါးဖမ်းလုပ်ကိုင်သူများမှ နေ၍ ငါးသယ်ဇာတ များအား သာတူညီမျှ ရယူခွင့် ရှိစေရန် အစီအစဉ်များ ချမှတ်သင့်ကြောင်း (စာပိုဒ် ၅.၇) SSFG တွင် တိုက်တွန်းထားပါသည်။

ထို့ပြင် SSFG တွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ “အကောင်အထည်ဖော်ရေး အခြေခံမူများ” နှင့် အများအားဖြင့် ညီညွတ် သော လမ်းညွှန်မူဝါဒ များအားကိုးထည့် ထည့်သွင်းထားပါသည်။ “ယဉ်ကျေးမှုများအား လေးစားခြင်း”၊ “စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲရေး” နှင့် “လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးအရ လက်တွေ့ဆောင်ရွက် နိုင်ခြေ” စသည့် အခြား အခြေခံမူများအားလည်း သီးခြား ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားပါသည်။ လူမှုရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းနှင့် သင့်တင့်ကောင်းမွန်သော အလုပ်အကိုင် ဆိုင်ရာ အခန်းများလည်း ထည့်သွင်းထားပြီး SSFG ၏ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများပါ လူမှု-စီးပွား ကိစ္စရပ်များကို ထင်ဟပ်ထားပါသည်။

ငါးလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အကောင်အထည်ဖော်ရေးအား ပံ့ပိုးရန် နည်းပညာလမ်းညွှန်တစ် စောင်ကို လက်ရှိ ပြုစုရေးသားလျက်ရှိပါသည်။ ကနဦးမူကြမ်းတစ်စောင်အား ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေပြီးဖြစ်ပါသည် (FAO, 2013b)။

ဇယားကွက် ၂.၃ - လုပ်ကွက်ငယ် ငါး လုပ်ငန်း လမ်းညွှန် ချက်များနှင့် “လမ်းညွှန်ချက် များ”

အရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအား အားလုံးလွှမ်းမိုးခြင်းဖြင့် ထည့်သွင်းထားသဖြင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် ဤစာချုပ်စာတမ်းများအား အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် လမ်းညွှန်ချက်များ ပေးနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် စားနပ်ရိက္ခာ စနစ်များတွင် တာဝန်ယူမှုရှိစွာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအနက် အခြေခံမူ နံပါတ် ၅ (“မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ရေပိုင်နက်များသို့ ဝင်ရောက်ခွင့်အား လေးစားရန်”) သည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား တိုက်ရိုက် ရည်ညွှန်းထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤပျော့ပြောင်းသော စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ထည့်သွင်းထားသည့် ကဏ္ဍများ (စိုက်ပျိုးစီးပွား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ၊ အသေးစား ငါးလုပ်ငန်းများ၊ စားနပ်ရိက္ခာရပိုင်ခွင့်) တွင် လုပ်ကိုင်နေသည့် ရှေ့နေများသည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုရှိကာ ကောင်းစွာ အသုံးချနိုင်ရန် လိုပါသည်။

အချို့သော နေရာများတွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များမှာ ဒေသဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များတွင်လည်း ပါဝင်လာပါသည်။ ဥပမာ အာဖရိကတိုက်ရှိ မြေယာမူဝါဒဆိုင်ရာ မူဘောင်နှင့် လမ်းညွှန်ချက်များ ဖြစ်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့အခြေအနေများတွင် ရှေ့နေများနှင့် ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုအဖွဲ့အစည်းများသည် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက် နှစ်မျိုးလုံးအား ထည့်သွင်းစဉ်းစား သင့်ပါသည်။ (ဇယားကွက် ၂.၄)

ဇယားကွက် ၂.၄ -
အာဖရိကတိုက်
ရှိ မြေယာမူဝါဒ
ဆိုင်ရာ မူဘောင်နှင့်
လမ်းညွှန်ချက်များ

အာဖရိကတိုက် မြေယာမူဝါဒဆိုင်ရာ မူဘောင်နှင့် လမ်းညွှန်ချက်များ ဆိုင်ရာ မူဘောင်နှင့် လမ်းညွှန်ချက်များကို စိုက်ပျိုးရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုနှင့် ခေတ်မှီတိုးတက်စေရေး နည်းလမ်းများဖြင့် လူမှု-စီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအား မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အာဖရိက ပြည်ထောင်စု ကော်မရှင်၊ အာဖရိကတိုက်ဆိုင်ရာ UN စီးပွားရေး ကော်မရှင်နှင့် အာဖရိက ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် တို့က ၂၀၁၀ တွင် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

မူဘောင်နှင့် လမ်းညွှန်ချက်များတွင် မြေယာကို စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျှော့ချရေးအတွက် အရေးပါသော တန်ဖိုးကြီးသဘာဝအရင်းအမြစ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ ဤစာချုပ်စာတမ်းတွင် သက်ဆိုင်သူများအားလုံးအကြားရှိ နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးရေး ဆိုင်ရာ ဘုံအမြင်များကို ဖော်ဆောင်နိုင်ရေးအတွက် အားပေးထားပါသည်။ အစိုးရများအနေဖြင့် မြေယာအခွင့်အရေးလွှဲပြောင်းမှု စနစ်များ၊ မြေယာစီမံအုပ်ချုပ်မှု ပုံစံများနှင့် စနစ်များ အပါအဝင် မြေယာစီမံအုပ်ချုပ်မှုစနစ်များကို အာရုံစိုက်ရန် ဤစာချုပ်စာတမ်းက အားပေးပါသည်။

မူဘောင်နှင့် လမ်းညွှန်ချက်များအား စိုက်ပျိုးရေး၊ မြေယာနှင့် မွေးမြူရေးဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးများ ပူးတွဲညီလာခံနှင့် အာဖရိက ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံတော်နှင့် အစိုးရခေါင်းဆောင်များက ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ထောက်ခံအတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ မူဘောင်နှင့် လမ်းညွှန်ချက်များသည် နိုင်ငံများအတွက် လိုက်နာရမည့် ဥပဒေရ စည်းနှောင်သော တာဝန်များ ချမှတ်ပေးခြင်း မရှိသော်လည်း အာဖရိကန်နိုင်ငံများ၏ မြေယာ မူဝါဒများ ရေးဆွဲ၊ ဖော်ဆောင်ရာတွင်နှင့် ပါဝင်သင့်သော အကြောင်းအရာများဆိုင်ရာ ကိုးကားအသုံးပြုသင့်သည့် အခြေခံမူများ ချမှတ်ပေးပါသည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် ကျယ်ပြန့်သော ကဏ္ဍအများအပြားကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားရာ ယင်းတို့ကို အကောင်အထည်ဖော်လိုသော နိုင်ငံများအနေဖြင့် အချိန်လိုအပ်ပါသည်။ အချို့အခြေအနေများတွင် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် စနစ်များ/အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပြောင်းလဲရမည့် အတိုင်းအတာမှာ ကဏ္ဍပေါင်းစုံပါဝင်၍ နိုင်ငံအစိုးရများအနေဖြင့် ချက်ချင်းအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် ကြီးမား လွန်းနေသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အကောင်အထည်ဖော်ရန် အဓိက ပထမ ခြေလှမ်းမှာ မည်သည့်နေရာတွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်သည်ကို သိနိုင်ရန် ကဏ္ဍနှင့် ကိစ္စရပ်အမျိုးမျိုး၌ လက်ရှိအခြေအနေတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် မည်မျှ လိုက်နာကိုက်ညီမှုရှိသည်ကို အင်တိုက်အားတိုက် လေ့လာဆန်းစစ်ရန်ဖြစ်သည်။

အဓိက အကြံပြုချက်များ ၂.၁

- ✓ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင်ပါဝင်သော လမ်းညွှန်အကြံပြုချက်များကို အလေးအနက်ထားပါ။ ၎င်းတို့သည် ဥပဒေ အရ စည်းနှောင်မှုမရှိသည့်တိုင် နိုင်ငံတကာတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ထောက်ခံမှုရထား၍ လွှမ်းမိုးမှုရှိသော စာချုပ်စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။
- ✓ မိမိတို့ နိုင်ငံတော်အစိုးရက လိုက်နာရန် ကတိပြုထားသော နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်များပါအကြောင်းအရာများ နှင့် စပ်ဆက်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ပါ။ မပါကို လေ့လာသုံးသပ်ပါ။
- ✓ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အကောင်အထည်ဖော်ရေးကို မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ငါးလုပ်ငန်း လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ အသေးစား ငါးလုပ်ငန်းများ ပေါ်ပေါက်ရေးအတွက် မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော လမ်းညွှန်ချက်များ (SSFG) နှင့် အာဖရိကတိုက် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာ အာဖရိက မြေယာပေါ်လစီ ဆိုင်ရာ မူဘောင်နှင့် လမ်းညွှန်ချက် များစသည်တို့နှင့် တကွ ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာအဆင့် အခြားသော သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေ စာချုပ်စာတမ်းများ၊ စံ သတ်မှတ်ချက်များအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါ။

၂.၂။ ပညာရှင်ဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှု၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ”

“လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှုမရှိသော်လည်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ ပြန် ဌာန်းချက်အများအပြားမှာ ဥပဒေ ပညာရှင်များ ပုံမှန်အားဖြင့် လိုက်နာအပ်သည့် ပညာရှင် တာဝန် ဝတ္တရားများကို ထင်ဟပ်ပါသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံအများအပြားတွင် ရှေ့နေများသည် တရားဥပဒေစိုး မိုးရေးကိုနှင့် တရားစီရင်ရေးစနစ် တိုးတက်ရေးကို ပံ့ပိုးရန် အခြေခံတာဝန်များအဖြစ် ခံယူထားရ ပါသည်။ ထို့ပြင် ရှေ့နေများသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရှေ့နေများ အဖွဲ့အစည်း (IBA) ၏ ၂၀၁၁ ခု နှစ် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပညာရှင်များအတွက် ကျင့်ဝတ်အခြေခံမူများနှင့်အညီ မျှတမှု၊ ရိုးသား မှုနှင့် အကျင့်သိက္ခာပြည့်စုံမှုတို့ရှိရန်၊ အကျိုးစီးပွားများ ရောထွေးမှုကို ဆန့်ကျင်ရန် တာဝန်ရှိပါသည်။ မိမိတို့၏ အမှုသည်များအပေါ်သာမက တတိယအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်သူလူထုအတွက်ပါ ဤသို့တာဝန်ခံ ရန် လိုအပ်ပါသည်။

မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း UN သည် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ဟူ သည့် သဘောတရားနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လမ်းညွှန်ချက်များ ချမှတ်လာခဲ့ ပါသည်။ ယင်းတို့အနက် တစ်ခုဖြစ်သော UN တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွင် နိုင်ငံအသီးသီးမှ ဥပဒေများသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်းများ၊ အစဉ်အလာများနှင့် ကိုက်ညီရမည် ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ UN အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွင် ဥပဒေအပေါ် တာဝန်ခံမှု၊ ကျင့်သုံးရာတွင် မျှတမှု၊ တစ်ဖက်သတ် စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း အား ရှောင်ရှားမှု၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် ဥပဒေဆိုင်ရာ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု တို့ရှိရေးလည်း အလေးအနက် ဖော်ပြထားပါသည်။ (ဇယားကွက် ၂.၅)

ဇယားကွက် ၂.၅ - UN တရားဥပဒေစိုး မိုးရေး အဓိပ္ပါယ်ဖွင့် ဆိုချက်

အရင်းအမြစ် - United Nations Security Council, 2004

တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးအား UN မှ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုပုံ မှာ “လူသိရှင်ကြား ချမှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသော၊ တန်းတူ ညီမျှ ကြပ်မတ်ကျင့်သုံး၍ သီးခြား လွတ်လပ်စွာ ကိုးကား စီရင်သော၊ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်းများ၊ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ညီညွတ်သော ဥပဒေများနှင့် အညီ နိုင်ငံတော်အစိုးရအပါအဝင် ပုဂ္ဂလိကနှင့် အစိုးရဆိုင်ရာ လူ ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးတို့သည် တာဝန်ခံမှုရှိ သော အုပ်ချုပ်မှု အခြေခံမူ တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေ၏ စိုးမိုး ဩဇာသက်ရောက်မှု၊ ဥပဒေ ရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှမှု၊ ဥပဒေအရ တာဝန်ခံမှု၊ ဥပဒေအား ကျင့်သုံးရာတွင် မျှတမှု၊ အာဏာ ခွဲဝေထားမှု၊ အားလုံးပါဝင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် ရှိမှု၊ ဥပဒေ အရ တိကျသေချာမှု၊ တစ်ဖက်သတ် စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း ကင်းဝေးမှုနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် ဥပဒေဆိုင်ရာ ပွင့်လင်း မြင်သာမှု စသည့် အခြေခံမူများအား လိုက်နာကျင့်သုံးရန် လိုအပ်သော နည်းလမ်းများ၊ စနစ်များ လိုအပ်သည်။”

“လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ယင်းအား အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ မဖြစ်မနေ လိုက်နာအပ်သည့် “အကောင်အထည်ဖော်ရေး အခြေခံမူ” များအနက် တစ်ရပ်အဖြစ် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအား တိတိကျကျ ဖော်ပြထားပါသည် (စာပိုဒ် ၃၁.၇)။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ အခြားအခြေခံမူများတွင်လည်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ချိတ်ဆက်သက်ဆိုင်နေပါသည်။ ဥပမာ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးသည် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု (စာပိုဒ် ၃၁.၈)နှင့် နီးကပ်စွာချိတ်ဆက်နေကာ တာဝန်ခံမှု (စာပိုဒ် ၃၁.၉) နှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း တိတိကျကျ ထည့်သွင်းဖော်ပြခံထား ရပါသည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်ဝန်ဆောင်မှုများပေးခြင်း (စာပိုဒ် ၆.၉)၊ မြေယာအခြေပြု ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ (စာပိုဒ် ၁၂.၁၂) နှင့် ပြန်လည်ခွဲဝေချထားရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ (စာပိုဒ် ၁၅.၄) တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးကို လေးစားရန် ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားသည်။ ထို့ပြင် အကတိလိုက်စားမှုအား ကိုင်တွယ်ခြင်းနှင့် အကျိုးစီးပွားများရောထွေးခြင်း (စာပိုဒ် ၆.၉) တို့နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ပြဌာန်းချက်များအပါအဝင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ ပညာရှင် ကျင့်ဝတ် စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် အလွန် နီးစပ်သည့် သဘောတရား အများအပြားကို “လမ်းညွှန်ချက်များ” ဖော်ပြထားပါသည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ”သည် UN အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ကိုက်ညီသည့် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး သဘောတရားကို ထည့်သွင်း ပြဌာန်းထားပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အရ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုရှိ ရန် ဥပဒေများသည် “လူတိုင်းအတွက် သင့်တော်ပြီး တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများဖြင့် ကျယ်ပြန့်စွာ ဖြန့်ဝေထားကာ တန်းတူညီမျှ ကျင့်သုံး၍ တရားရေး မဏ္ဍိုင်မှ လွတ်လပ်စွာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ရမည်” ဟု လည်းကောင်း၊ “ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ အောက်ရှိ လိုက်နာရန် တာဝန်များနှင့် အညီ ဖြစ်ရမည်ဖြစ်ကာ ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်များအောက်ရှိ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော ကတိကဝတ်များနှင့်လည်း ညီညွတ်ရမည်” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ (စာပိုဒ် ၃၁၊ ၇)

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအား UN ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့်အညီ၊ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် တရား မျှတမှုအား ရပိုင်ခွင့်ရှိရန်၊ အငြင်းပွားမှုအား ထိရောက်စွာဖြေရှင်းသည့် နည်းလမ်းများအား ရပိုင်ခွင့်ရှိ ရန် (စာပိုဒ် ၃.၁.၄ နှင့် ၄.၉)၊ ထိရောက်သော ကုစားမှုများ ဖြည့်ဆည်းပေးရန် (စာပိုဒ် ၃.၂၊ ၄.၉၊ ၁၄.၂)၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ချိုးဖောက်ပါက ကျူးလွန်သူများက တာဝန်ခံမှုရှိရန် (စာပိုဒ် ၃.၁.၉)၊ သက်ရောက် ခံရသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်လက်ဝယ်ရှိသူများ ပါဝင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရရန် (စာပိုဒ် ၄.၁၀၊ ၅.၅၊ ၇.၃၊ ၁၃.၆၊ ၁၆.၂) အတွက် ပြဌာန်းချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ ပြဌာန်းချက် အများအပြားတွင် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်လွှဲပြောင်းရောင်းဝယ်မှုများအား ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ညွှန်းသတ်မှတ်ထားသည်။ (စာပိုဒ် ၁၁.၃၊ ၁၁.၄၊ ၁၂.၃၊ ၁၂.၅)

တရားဥပဒေ စိုးမိုးမှုရှိရန် လူ့အခွင့်အရေး သတ်မှတ်ချက်များနှင့် စံချိန်စံညွှန်းများအား လိုက်နာခြင်း၊ ဥပဒေအရ တာဝန်ခံခြင်းနှင့် မျှတ၍ ပွင့်လင်းမြင်သာသော လုပ်ငန်းစဉ်များ လိုအပ်ကြောင်း နားလည် ထားပါက ဤစံချိန်စံညွှန်းများအား ကိုယ်စားပြုသော “လမ်းညွှန် ချက်များ” ပါ ပြဌာန်းချက်များသည် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးအား လေးစားလိုက်နာရမည့် ရှေ့နေများ၏ တာဝန်ဝတ္တရားအတွက် အရေးပါ သော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားလျက်ရှိပါသည်။

ထို့ပြင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ ရှေ့နေများ၏ တာဝန်တစ်ရပ်ဖြစ်သော အကျိုးစီးပွား ရောထွေးမှု ကင်းရှင်းရေးသည်လည်း သက်ရောက်မှုရှိပါသည်။ ဥပမာ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု

စီမံကိန်းများ စီစဉ်လျက်ရှိရာတွင် သက်ရောက်ခံရမည့် ဒေသခံ ရပ်ရွာများအား ရှေ့နေများက အကြံပြုတိုင်ပင်ရာ၌ ရပ်ရွာ၏ ကိုယ်စားပြုရှေ့နေများအတွက် ကုန်ကျစရိတ်ကို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ ဘက်မှ ကျခံပေးသည်ဆိုပါက အကျိုးစီးပွားရောထွေးမှုများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သဖြင့် ရှောင်ရှားနိုင် ရန် ရှေ့နေများမှ လိုအပ်သော ကြိုတင် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ရပါမည်။ (အခန်း ၄ ကိုကြည့်ပါ)

ပညာရှင်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် “ကျင့်ဝတ်နှင့်ညီညွတ်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု အလေ့အထများအား သတ်မှတ်၊ ထုတ်ပြန်၍ စောင့်ကြည့်ရန်” နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ပါဝင် ပတ်သက်သူ အတတ်ပညာရှင်များအနေဖြင့် “သက်ဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်စံနှုန်းများကို လိုက်နာရမည် ဖြစ်ပြီး ဖောက်ဖျက်ပါက စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းရေးအရ အရေးယူခြင်း ခံရသင့်” ကြောင်း “လမ်းညွှန် ချက်များ” တွင် ဖော်ပြထားပါသည် (စာပိုဒ် ၆.၈)။ အတတ်ပညာရှင်များအနေဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် ကိစ္စ ရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လိုအပ်သလို ကြိုတင် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်သင့်ကြောင်း “လမ်းညွှန် ချက်များ”က တောင်းဆိုထားပါသည်(စာပိုဒ် ၂၂.၁၃)။ ကြိုတင်စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အထူးသဖြင့် ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍလုပ်ငန်းများအား ကိုယ်စားပြုသူ ရှေ့နေများအတွက် လမ်းညွှန် အကြံပြုချက်များကို အခန်း ၄ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

အဓိက အကြံပြုချက်များ ၂.၂

- ✓ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား ကျင့်သုံးရန် ပြင်ဆင်ရာတွင် ရှေ့နေများသည် ၎င်းပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် မိမိတို့၏ ပညာရပ်ဆိုင်ရာ လိုက်နာအပ်သည့် တာဝန်၊ ဝတ္တရားများအကြား သိသိသာသာ တူညီမှုများရှိနေသည်ကို သတိပြုသင့်သည်။
- ✓ အုပ်ချုပ်မှုစနစ်အများအပြားတွင် ရှေ့နေများသည် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအား လေးစားလိုက်နာရန် တာဝန်ရှိကြ သည်။ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးရှိရန် လူ့အခွင့်အရေး သတ်မှတ်ချက်များနှင့် စံချိန်စံညွှန်းများအား လိုက်နာခြင်း၊ တန်းတူညီမျှမှု၊ မျှတမှုနှင့် တာဝန်ခံမှု ရှိခြင်းတို့ လိုကြောင်း UN မှ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ဤသို့အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားခြင်းကြောင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ဆိုသည်မှာ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် အများအပြား၏ အခြေခံလည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤပြဋ္ဌာန်းချက်များအား လိုက်နာရန် လှုံ့ဆော်ဆောင်ရွက်ခြင်းမှာ ရှေ့နေ များ၏ ပညာရပ် ဆိုင်ရာ တာဝန်ဝတ္တရားအား ဖြည့်ဆည်းခြင်း အဓိက အစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။
- ✓ အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၊ တရားစီရင်မှုနယ်မြေများ အလိုက် ရှေ့နေများသည် မျှတစွာ၊ ရိုးသားစွာ၊ ဖြောင့်မတ်မှန်ကန်စွာ ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် အကျိုးစီးပွားများ ရောထွေးမှုအား ရှောင်ရှားရန် တာဝန်များလည်း ရှိပါသည်။ ဤတာဝန် ဝတ္တရားများက “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အကောင်အထည်ဖော်ပုံ နည်းလမ်းများကို လွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှု ရှိ ပါသည်။
- ✓ ရှေ့နေများ မိမိတို့၏ ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်၊ တာဝန်များကို လေးစားလိုက်နာနိုင်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ် မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကြိုတင် စုံစမ်း စစ်ဆေးမှုများ ဆောင်ရွက်သင့်သည့် အခြေအနေများအတွက် “လမ်းညွှန်ချက် များ” တွင် အကြံပြုချက်များ ပေးထားပါသည်။

၂.၃။ လူမှုရေးနှင့် ဥပဒေအရ ခိုင်လုံမှု - “ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ” အား နားလည်သဘောပေါက်ခြင်း

၂.၃.၁။ လူမှုရေးနှင့် ဥပဒေအရ ခိုင်လုံမှု

“လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်ရန် တိုက်တွန်း လှုံ့ဆော်ထားသည်။ “လုပ်ပိုင်ခွင့်” ဆိုသည်မှာ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများအား လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ မိသားစုများ၊ ကုမ္ပဏီများ သို့မဟုတ် အစုအဖွဲ့များ ရယူ သို့မဟုတ် ပိုင်ဆိုင်ပုံ နည်းလမ်းကို ဆိုလိုသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်တွင် ကျယ်ပြန့်စုံလင်သော “အခွင့်အလမ်း အစုအဝေး” ပါဝင်နိုင်သည်။ ဥပမာ သက်ဆိုင်ရာ သဘာဝအရင်းအမြစ်အား ရယူ နေထိုင်ခွင့်၊ အသုံးချခွင့်၊ ဖွံ့ဖြိုးအောင်ဆောင်ရွက်ခွင့်၊ ခံစားခွင့် နှင့် အခွင့်အရေးများ ရတ်သိမ်းခွင့်၊ ထိုအရင်းအမြစ်အား အခြားသူများ ရယူနိုင်မှုအား ကန့်သတ်ခွင့် နှင့်/သို့မဟုတ် အရင်းအမြစ်အား စီမံခွင့်၊ ရောင်းချခွင့် သို့မဟုတ် ပေးကမ်းစွန့်ကြဲခွင့် စသဖြင့် ပါဝင်ပါသည်။

ရှေ့နေအများစုမှာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား ပြဋ္ဌာန်း ဥပဒေ ရှုဒေါင့်မှနေ၍ အများအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုလေ့ရှိကြသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အခွင့်ရ ဥပဒေပြုအာဏာပိုင်များက ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများအားဖြင့် ဖြစ်သည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” မှာမူ ဤချဉ်းကပ်မှုကို အသုံးမပြုပါ။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် နိုင်ငံတော် ဥပဒေများအရ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များကိုသာ “ခိုင်လုံ” သည်ဟု မယူဆဘဲ ဥပဒေအရ အသိအမှတ်မပြုထားသည့်

ဇယား ၂.၁ -
ခိုင်လုံသော
လုပ်ပိုင်ခွင့် အမျိုး
အစားများ

အရင်းအမြစ် - FAO, 2009d
အား ကိုးကားသည်

ဥပဒေအရ ခိုင်လုံမှု

(ဥပဒေအရ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုထား၍ ခိုင်လုံခြင်း)

- လူတစ်ဦးချင်း၊ မိသားစု နှင့် အစုအဖွဲ့များ၏ အခွင့်အရေးများ အပါအဝင် ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုထားသော ပိုင်ဆိုင်ခွင့်များနှင့် ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုထားသော ဓလေ့ထုံးတမ်း အခွင့်အရေးများ
- ငှားရမ်းခြင်း၊ သီးစားချခြင်းနှင့် လိုင်စင် သဘောတူညီမှုများ အပါအဝင် ဥပဒေအရ အသိအမှတ် ပြုသော အသုံးပြုခွင့်များ
- အထူးအသုံးပြုခွင့်/ဖြတ်သန်းသွားလာခွင့်

လူမှုရေးအရ ခိုင်လုံမှု

(ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုမှု မရှိ သည့်တိုင် လူမှုရေးအရ ကျယ်ပြန့်စွာ လက်ခံအသိအမှတ် ပြုမှုကြောင့် ခိုင်လုံခြင်း)

- နိုင်ငံသားများ ကိုယ်စား နိုင်ငံတော်က စီမံပိုင်ခွင့် ရှိသော အရင်းအမြစ်များ အတွက် ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အစဉ်အလာအရ ရပိုင်ခွင့်
- နိုင်ငံပိုင်မြေများပေါ်ရှိ ဓလေ့ထုံးတမ်းအရ ရပိုင်ခွင့်များ၊ ဥပမာ သစ်တောနေ အသိုက်အဝန်းများ
- ပုဂ္ဂလိကနှင့် အစိုးရပိုင်မြေများတွင် တရားမဝင် ဝင်ရောက်အခြေချနေပြီး ၎င်းတို့အား ပြန်လည် ရွှေ့ပြောင်းရန် မဖြစ်နိုင်တော့ဟု နိုင်ငံတော်က လက်ခံထားသည့် နေရာများ
- ပုဂ္ဂလိကနှင့် အစိုးရပိုင်မြေများတွင် ဝင်ရောက်ကျူးကျော်နေထိုင်ပြီး မြေလျှော့ပိုင်ဆိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် ကုစားခွင့်အားဖြင့် ထိုမြေအား ရပိုင်ခွင့်အတွက် သတ်မှတ်ချက်များ ပြည့်မီလုနီးပါး ဖြစ်နေသူများ
- တရားဝင်အသိအမှတ်မပြုထားသော ငါးဖမ်းရာ ရေနယ်နိမိတ်များ

တိုင် ဒေသခံ ရပ်ရွာများတွင် လူမှုရေးအရ လက်ခံ ခိုင်လုံသော အခွင့်အရေးများကိုလည်း ထည့်သွင်း စဉ်းစားပါသည်။ (စာပိုဒ် ၄.၄၊ ၄.၃၊ ၇.၁ နှင့် ဇယား ၂.၁)

ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအားလုံးအား လေးစား၊ အသိအမှတ်ပြုခြင်းမှာ လမ်းညွှန်ချက်များ၏ “အကောင်အထည်ဖော်ရေး အခြေခံမူများ” အနက် ပထမဆုံးအဆင့်ဖြစ်ပြီး ယင်းနောက်တွင် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအားလုံးအား ခြိမ်းခြောက်မှုနှင့် ထိပါးချိုးဖောက်မှုများမှ ကာကွယ် ပေးခြင်း၊ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ရယူခံစားခွင့်အား မြှင့်တင်ကူညီပေးခြင်း၊ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ထိပါးချိုးဖောက်မှုများအတွက် တရားမျှတမှု လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖြည့်ဆည်းပေး ခြင်း တို့ပါဝင်သည် (စာပိုဒ် ၃က)။ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ လေးစား ခြင်းနှင့် ကာကွယ်ပေးခြင်းတို့ကို “လမ်းညွှန်ချက်များ”၏ အခြား ပြဌာန်းချက် အများအပြား တွင်လည်း ဖော်ပြထားသည် (စာပိုဒ် ၄.၄၊ ၄.၅၊ ၅.၃၊ ၇.၁၊ ၈.၂၊ ၈.၄၊ ၈.၇၊ ၉.၄၊ ၉.၅၊ ၁၁.၆၊ ၁၂.၄၊ ၁၂.၆၊ ၁၂.၁၀၊ ၁၂.၁၅၊ ၁၄.၁၊ ၁၆.၁)။ ထိခိုက်နိုင်ခြေအများဆုံး လူအုပ်စုများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို လည်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် အထူးအာရုံစိုက်ဖော်ပြထားပါသည် (စာပိုဒ် ၇.၁၊ ၁၆.၁)။ ၎င်း တို့မှာ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံအခြေအနေအလိုက် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် အကာအကွယ်ပေးခံရမှု အနည်းဆုံး လူအုပ်စုများ ဖြစ်လေ့ရှိပါသည်။

“ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ” ဆိုသည့် သဘောတရားသည် ရှေ့နေများအနေဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် တောင်းဆိုမှုများအား ဆန်းစစ်ရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အမျိုးအစားများအား ချဲ့ထွင်ရန် သွယ်ဝိုက်၍ လှုံ့ဆော်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား လမ်းညွှန် ချက်များတွင် အကျယ်တဝင့် ထည့်သွင်းထားခြင်းနှင့် ၎င်း၏ ကြီးမားသော အကျိုးသက်ရောက်မှု များကို ထောက်ခြံ၍ ဤအခန်း၏ ကျန်ရှိသည့်အပိုင်းတွင် ဤအသုံးအနှုန်းအား ပို၍ အသေးစိတ် ဆွေးနွေးရှင်းလင်းထားပါသည်။

၂.၃.၂။ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ဆိုသည်မှာ ဘာပါလဲ။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်မပေးထားပါ။ ထို အစား ပြဌာန်းဥပဒေနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း အစဉ်အလာ၊ တရားဝင်နှင့် အလွတ်သဘော လုပ်ပိုင်ခွင့် နှစ်မျိုးလုံးအား ခိုင်လုံသည်ဟု ယေဘုယျအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုထားပြီး နိုင်ငံတော် အစိုးရများ အနေဖြင့်လည်း ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အားလုံးကို အသိအမှတ်ပြု၊ မှတ်တမ်းတင်ကာ နိုင်ငံတော် ဥပဒေ၊ မူဝါဒနှင့် လုပ်ထုံးလုပ် နည်းများတွင် ထည့်သွင်း၍ လေးစားမှုပြရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် နိုင်ငံတွင်းရှိ လက်ရှိ အသုံးပြုနေသော လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုစနစ် အားလုံးကို သေချာစွာ မှတ်တမ်းတင် အမျိုးအစားခွဲပြီးသည့်အခါတွင် ခိုင်လုံသောလုပ်ပိုင်ခွင့် ဆို သည့်အပေါ် ခွဲခြားမှုမရှိသော အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆို သတ်မှတ်ချက်များ မိမိတို့ဘာသာ နားလည်၊ ချမှတ် လာနိုင်သည်ဟု “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် အဆိုပြုထားသည်။ မည်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များက ခိုင်လုံ ကြောင်း ဆုံးဖြတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် လမ်းညွှန်ထားသည့် အချက်များကို ဇယားကွက် ၂.၆ တွင် ကြည့်နိုင်ပါသည်။

ဇယားကွက် ၂.၆ -
“လမ်းညွှန်ချက်များ” အရ
ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်
များအား ဖော်ထုတ်
သတ်မှတ်ပုံ

၃.က.၁ - “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့် ရထိုက်သူများအားလုံးနှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြု၊ လေးစားရမည်။ အစိုးရက တရားဝင် မှတ်တမ်းတင်ထားသည်ဖြစ်စေ၊ မတင်ထားသည်ဖြစ်စေ၊ ဒေသခံပြည်သူများက လက်ခံထားသော ခိုင်လုံသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများနှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ဖော်ထုတ်၊ မှတ်တမ်းတင်၊ အလေးထားရန်၊ ခိုင်လုံသောလုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိသူများ၏ အခွင့်အရေးများအား ထိခိုက်စေခြင်းမှ ရှောင်ရှားရန်၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် စပ်ဆက် တာဝန်များကို ၎င်းတို့ ထမ်းဆောင်နိုင်ရန် ထိုက်သင့်သည့် ဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်ရမည်။”

၄.၄ - “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ပြည်တွင်းဥပဒေများနှင့်အညီ လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို လေ့လာသုံးသပ်၍ လက်ရှိ ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြု ကာကွယ်ထားခြင်းမရှိသော်လည်း ဒေသခံပြည်သူများက အသိအမှတ်ပြုထားသော ခိုင်မာသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် ပုံစံများကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုကာကွယ်ပေးသင့်သည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် စပ်လျဉ်းသော ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမရှိရာ ကျား/မ မတူညီမှုသည့် လိုအပ်ချက်များကိုလည်း ထည့်သွင်း ချိန်ညှိပေးသင့်သည်။ ဤလမ်းညွှန်ချက်များပါ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းပါဝင်စေခြင်း အခြေခံမူများနှင့် အညီ နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် မည်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အမျိုးအစားများမှာ ခိုင်လုံမှုရှိကြောင်း စည်းမျဉ်းများသတ်မှတ်၍ ကျယ်ပြန့်စွာ ထုတ်ပြန်၍ လူထုအားအသိပေးရမည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့် ပုံစံအားလုံးသည် သက်ဆိုင်သူတိုင်းအား လုပ်ပိုင်ခွင့် အာမခံချက်အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ ပေးရမည်။ ခိုင်လုံစွာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရထားသူအား ပြည်တွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများနှင့် ဆန့်ကျင်လျက် အဓမ္မရွှေ့ပြောင်းစေခြင်း၊ အနှောင့်အယှက်ပေးခြင်းနှင့် အခြား ခြိမ်းခြောက်မှု အန္တရာယ်များမှ ကင်းလွတ်ရန် ဥပဒေ အကာအကွယ် အာမခံထားပေးရမည်။”

၅.၃ - “လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ မူဝါဒ၊ ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းမူဘောင်များမှာ ခိုင်လုံသော ရိုးရာမြေလုပ်ကိုင် မှုစနစ်များ အပါအဝင် (ဥပဒေအရ အသိအမှတ်မပြုထားသည့်တိုင်) ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများအား နိုင်ငံတော် ဥပဒေများနှင့် အညီ အသိအမှတ်ပြု လေးစားရမည်ဖြစ်ကာ ထိုလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကျင့်သုံးမှုကို အားပေး၊ မြှင့်တင်၊ ကာကွယ်ပေးသင့်သည်။ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများမှာ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရ အရေးပါမှုကို မူဘောင်များတွင် ထင်ဟပ်စေသင့်သည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိသော၊ လူမှုရေး သာတူညီမျှမှုနှင့် ကျား/မ တန်းတူညီမျှမှုကို အားပေးသော မူဘောင်များကို နိုင်ငံတော်က ချမှတ်သင့်သည်။ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တော အရင်းအမြစ်များနှင့် ၎င်းတို့အား အသုံးပြုပုံတို့မှာ ဆက်စပ်နေကြောင်း မူဘောင်များတွင် ထင်ဟပ်စေသင့်ကာ ၎င်းတို့အား စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် အားလုံး ခြုံငုံပါဝင်သော ပုံစံမျိုးဖန်တီးပေးသင့်သည်။”

၉.၄ - “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ အောက်ရှိ လိုက်နာရန် တာဝန်များ၊ ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်များအောက်ရှိ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော ကတိကဝတ်များနှင့်လည်း အညီ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ နှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များအသုံးပြုသော အခြားဒေသခံများ၏ ရသင့်ရထိုက်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို သင့်လျော်စွာ အသိအမှတ်ပြု၊ ကာကွယ်ရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့အသိအမှတ်ပြုရာတွင် ရပ်ရွာအစုအဖွဲ့ တစ်ခုတည်းကသာ သီးသန့်အသုံးပြုသော မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများနှင့် ဘုံအဖြစ်မျှဝေ အသုံးပြုသော အရင်းအမြစ်များကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်ကာ တာဝန်ယူမှုရှိသော စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အထွေထွေ အခြေခံမူများကိုလည်း လေးစားရပါမည်။ ထိုကဲ့သို့ အသိအမှတ်ပြုကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များကို အများလက်လှမ်းမီသည့်နေရာတွင် သင့်လျော်သော တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများဖြင့် သင့်လျော်သည့် ပုံစံဖြင့် ထုတ်ပြန်အသိပေးရမည်။”

ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအားလုံးကို ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ရာတွင် စိန်ခေါ်မှုများ အများအပြား ကြုံရနိုင်ပါသည်။ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများမှာ ဈေးကွက်တွင် ရောင်းဝယ်သော သာမန် ကုန်ပစ္စည်း၊ ပိုင်ဆိုင်မှုများထက် ပိုပါသည်။ ယဉ်ကျေးမှု အမျိုးမျိုး၊ လူ့အဖွဲ့အစည်း အမျိုးမျိုးတွင် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများမှာ လူတစ်ဦးချင်း သို့မဟုတ် အစုအဖွဲ့၏ ကိုယ်ပိုင် အထိမ်းအမှတ်၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ သမိုင်းနှင့် ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုတို့၏ ဗဟိုချက်မ ဖြစ်နေတတ်ပြီး ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနှင့် စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေး အတွက် အခြေခံလည်း ဖြစ်လေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတည်းတွင်ပင် နေရာဒေသ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အများလုပ်ကိုင်သော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းများ စသည့် အခြေအနေအလိုက် လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံမှု စနစ်များ များစွာ ရှုပ်ထွေး၊ ကွဲပြားလေ့ရှိသည်။ သက်ဆိုင်ရာ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်းတွင်ပင် ထိပ်တိုက်

အားပြိုင်နေသော ခိုင်လုံမှုပုံစံများ ရှိနေနိုင်သဖြင့် လူမှုရေးအရ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား တရားဝင် ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ရာ၌ အားလုံးအား ခြုံငုံစီမံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အဓိက စိန်ခေါ်မှု များ ကြုံရနိုင်သည်။

မည်သည့်အခွင့်အရေးများကို “ခိုင်လုံသည်” ဟု သတ်မှတ်ရာ၌ နိုင်ငံ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရ နိုင်ငံရေး နှင့် စီးပွားရေး အခြေအနေများကလည်း ပို၍ ရှုပ်ထွေးစေသည်။ သက်ဆိုင်ရာ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ် ခု၌ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်မှာ မည်သို့ဖြစ်သည် ဆိုသည့် အမြင်ကို အဓိကလွှမ်းမိုးထားသည့်အချက် များမှာ အာဏာရရှိမှုအနေအထားနှင့် စီးပွားရေးအကျိုးစီးပွားများ ဖြစ်နေနိုင်သည်။ ထို့ပြင် “လူ့အဖွဲ့အစည်း” ဆိုသည်မှာ အမျိုးမျိုးသော၊ ရောယှက်နေသည့် အလွှာများအလိုက် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆို နိုင်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဒေသန္တရ စည်းမျဉ်းများနှင့် အညီ အသုံးပြုနေသော ရပ်ရွာတစ်ခုခုနေ၍ နိုင်ငံ တစ်ခုလုံးအထိ ပါဝင်နိုင်သည်။ ဤရပ်ရွာအဆင့်များနှင့် နိုင်ငံတော် အဆင့်တို့တွင်လည်း ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အပေါ် အမြင်များ ကွဲပြားနိုင်သည်။ ထို့ပြင် သက်ဆိုင်ရာ ပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေတစ်ရပ် တွင် မည်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား “ခိုင်လုံသည်” ဟု သတ်မှတ်ခြင်းမှာ အာဏာရှိသူ အုပ်စုများက လွှမ်းမိုးထားသော အမြင်များနှင့် မူဝါဒ ဆုံးဖြတ်ချက်များအရ ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်လေ့ရှိသည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ဖော်ပြထားသော ခိုင်လုံသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ရှာဖွေဖော်ထုတ် ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း လမ်းညွှန်များ (ဇယားကွက် ၂.၆) အပြင် “လမ်းညွှန်ချက်များ”၏ ကျယ်ပြန့်သော ပြဌာန်းချက်များကို အခြေခံ၍ ခိုင်လုံသည်ဟု သတ်မှတ်နိုင်သော လုပ်ပိုင်ခွင့် အမျိုး အစားများအကြောင်းကို ထပ်မံ ရှင်းလင်းဆွေးနွေးသွားမည် ဖြစ်သည်။

၂.၃.၃။ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များမှာ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာတဝန်းရှိ လူဦးရေ နှစ် ဘီလီယံကျော်သည် သဘာဝအရင်းအမြစ်များအား ဓလေ့ထုံးတမ်း လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များဖြင့် ရယူအသုံးပြုကြ သည် (အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အေဂျင်စီ USAID)။ အာဖရိကရှိ မြေယာအားလုံး၏ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်း မှာ ဓလေ့ ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များဖြင့် စီမံလုပ်ကိုင်ခြင်းဖြစ်ပြီး လက်တင်အမေရိကမှ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား ခန့်မှန်း သန်း ၄၀ အနက် ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးမှာလည်း မြေယာကို ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်များဖြင့် စီမံ လုပ်ကိုင်ကြသည် (Colchester *et al.*, 2001)။ စပိန်၊ ပေါ်တူဂီ၊ အီတလီနှင့် ဆွစ်ဇာလန်တို့မှ ဘုံပိုင် မြေယာများကဲ့သို့ အနောက်ဥရောပ အချို့ဒေသများတွင်လည်း ဓလေ့ထုံးတမ်း မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များ အသုံးပြုကြသည်။ ဥရောပ၊ မြောက်အမေရိကနှင့် သမုဒ္ဒရာကျွန်းနယ်မြေများရှိ ဌာနေ လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများသည်လည်း ၎င်းတို့၏ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများကို ဓလေ့ ထုံးတမ်းအတိုင်း စီမံလုပ်ကိုင်လေ့ရှိသည် (Alden Wily, 2012)။ နိုင်ငံများ သို့မဟုတ် ရပ်ရွာဒေသများ အလိုက် လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ် စည်းမျဉ်း အသေးစိတ်အချက်များ မတူညီသော်လည်း ကမ္ဘာတဝန်း မတူညီ သော ဥပဒေ စနစ်များအောက်တွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းမြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် ပုံစံမှာ ကျယ်ပြန့်စွာ တည်ရှိနေ ပါသည်။

အခြေအနေအမျိုးမျိုးတွင် ရပ်ရွာဒေသခံများသည် ဒေသ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း အစဉ်အလာများနှင့်အညီ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အုပ်ချုပ်၊ စီမံ၊ လွှဲပြောင်းကြသည်။ နိုင်ငံတော်၏ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် အခြေခံအဆောက်အ ဦးများ မရှိသော သို့မဟုတ် အလှမ်းဝေးသော ဒေသများတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်း လုပ်ပိုင်ခွင့်စနစ်များသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ကြပ်မတ်စီမံရန်နှင့် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် အဓိက အသုံးပြုသည့် နည်း လမ်းများ ဖြစ်လေ့ရှိသည်။

ဓလေ့ထုံးတမ်း လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များဆိုသည်မှာ အချိန်ကြာမြင့်စွာ အသုံးပြုလာခဲ့၍ လူမှုရေး ခိုင်လုံ မှုရှိကာ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ လူမှုဘဝတွင် နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း အမြစ်တွယ်လာသော မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်း နှင့် သစ်တောများအား စီမံအသုံးပြုပုံ ဒေသန္တရ စည်းမျဉ်းများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် အလေ့အထ များဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းစည်းမျဉ်းများကို ရေးသားမှတ်တမ်းတင်ထားလေ့ မ ရှိသော်လည်း လူမှုရေးအရ ကျယ်ပြန့်စွာ လက်ခံမှုရှိပြီး ဒေသခံများမှနေ၍ အများအားဖြင့် လိုက်နာလေ့ ရှိပါသည်။

ဇယားကွက် ၂.၇ - ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လုပ်ပိုင်ခွင့် များအား ကာကွယ်မှု ဆိုင်ရာ “လမ်းညွှန်ချက် များ” ပါ ပြဌာန်းချက် အချို့

- ၉.၅ - “ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်များအသုံးပြုသော အခြားဒေသခံများ အစဉ်အဆက် နေထိုင်အသုံးပြု လာသော ဘိုးဘွားပိုင်မြေများအား လုပ်ပိုင်ခွင့် ရသင့်ရထိုက်သော ဒေသများတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရ အနေဖြင့် ထိုရပိုင်ခွင့်များအား အသိအမှတ်ပြု ကာကွယ်ပေးရမည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်း စနစ်များအသုံးပြုသော အခြားတိုင်းရင်းသား များအား ထိုကဲ့သို့ ဘိုးဘွားပိုင်မြေများမှ အဓမ္မနှင့်ထုတ်ခြင်း မပြုရပါ။”
- ၉.၆ - “နိုင်ငံတော်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်များ အသုံးပြုသော ဒေသခံများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံမှု စနစ်များအား အသိအမှတ်ပြုရန်၊ မူဝါဒ၊ ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဘောင်များ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲ ရမည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ အားကောင်းလာပြီး ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်း များနှင့် ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်ရသည့် အခြေအနေများရှိလာပါက ရိုးရာဓလေ့ ထုံးတမ်း စနစ်များအား ဆီလျော်စွာ ပြောင်းလဲနိုင်ရန် သက်ဆိုင်သူများအားလုံး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည်။”
- ၉.၇ - “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ မူဝါဒနှင့် ဥပဒေများ ရေးဆွဲရာတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ နှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်း စနစ်သုံး ဒေသခံများ၏ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများအား လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ယုံကြည်သက်ဝင်မှု၊ စီးပွားရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရ တန်ဖိုးထားမှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများနှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်သုံး ဒေသခံများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များနှင့် ဆက်စပ်သော မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများ ရေးဆွဲရာတွင် ထိခိုက်လွယ်သော၊ ဖယ်ကြည့်ခံထားရ သော ဒေသခံများအပါအဝင် သက်ဆိုင်သည့် ရပ်ရွာများ မှ ကိုယ်စားလှယ်များ သို့မဟုတ် ဒေသခံ ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်း အပြည့်အဝ၊ ထိရောက်စွာ ပူးပေါင်းပါဝင်ခွင့် ရှိရမည်။”
- ၉.၈ - “ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်သုံး ဒေသခံများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများအား ပြင်ပမှ အခွင့်မရှိဘဲ လာရောက်သုံးစွဲခြင်းမရှိရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ ကာကွယ်ပေးရမည်။ ဒေသခံ များ၏ သဘောတူညီချက်ကို ရယူ၍ နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ဒေသခံများ စီမံအသုံးပြုသော မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ၏ သဘာဝနှင့် တည်နေရာများကို တရားဝင် မှတ်တမ်းတင်၍ ထုတ်ပြန်ပေးရမည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား များနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်သုံး အခြား ဒေသခံများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို တရားဝင်မှတ်တမ်းတင်ရာတွင် အပြိုင် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ လျှောက်ထားတောင်းဆိုခြင်း မရှိရန် အခြားသော အစိုးရ၊ ပုဂ္ဂလိကနှင့် ရပ်ရွာဘုံသုံး လုပ်ပိုင်ခွင့်များ နှင့်အတူယှဉ်တွဲ မှတ်တမ်းတင်ထားရမည်ဖြစ်သည်။”
- ၉.၁၁ - “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ အောက်ရှိ လိုက်နာရန် တာဝန်များ၊ ဒေသတွင်း နှင့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်များအောက်ရှိ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော ကတိကဝတ်များနှင့် အညီ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်သုံး အခြားဒေသခံများ၏ ရပ်ရွာတွင်းအငြင်းပွားမှု၊ ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်း နည်းလမ်းများအား လေးစား၊ အားပေးဖြေငြိမ်းပေးရမည်။ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်း တစ်ခုထက်ပို၍ သုံးစွဲနေသော မြေယာ၊ ငါး လုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများအတွက် ထိုရပ်ရွာများအကြား အငြင်းပွားမှု ပေါ်ပေါက်ပါက ဖြေရှင်းနိုင်မည့် နည်းလမ်းများ ချမှတ် သို့မဟုတ် ခိုင်မာအောင် ဆောင်ရွက်ပေးသင့်သည်။”

မတူညီသော ဂေဟစနစ်များ၊ စီးပွားရေးစနစ်များ၊ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် လူမှုရေး ဆက်ဆံမှုများ အပေါ် မူတည်၍ ဓလေ့ထုံးတမ်း လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များမှာ အလွန်ကွဲပြားလေ့ရှိပါသည်။ သို့သော် ၎င်း တို့သည် ယေဘုယျအားဖြင့် လူမှုရေးဆက်ဆံမှုများကို အခြေခံ၍ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ရရှိခြင်း၊ စုပေါင်း ရပိုင်ခွင့်များအပေါ် သိသိသာသာ အလေးပေးခြင်း၊ အပြန်အလှန်ရောယှက်၍ “အလွှာလိုက်ဖြစ် သော” လူမှုရေး ဖွဲ့စည်းမှုပုံစံ အမျိုးမျိုးအလိုက် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ထည့်သွင်းထားခြင်း (ဆိုလိုသည်မှာ အိမ်ထောင်စုအတွင်း တစ်ဦးချင်းရပိုင်ခွင့်၊ ဆွေမျိုးကွန်ရက်အတွင်း အိမ်ထောင်စုအလိုက် ရပိုင်ခွင့်၊ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော “အသိုက်အဝန်း” အတွင်း ဆွေမျိုးကွန်ရက် အလိုက် ရပိုင်ခွင့် စသဖြင့်၊ Cousins, 2007 ၏ ဆာဟာရတောင်ပိုင်း အာဖရိကတိုက်မှ ဓလေ့များအကြောင်း စာတမ်း) များ ပါဝင်လေ့ရှိ သည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်း လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များသည် ဌာနတိုင်းရင်းသားများ၏ ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာ စနစ်များနှင့် ဆက်နွှယ်လေ့ရှိပြီး (ဥပမာ USAID, 2011a၊ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံနှင့် USAID, 2013, မြန်မာနိုင်ငံ တောင်တန်းဒေသများ) စားကျက်မြေအသုံးချမှု၊ အစုအဖွဲ့ပိုင်သစ်တောများ၊ အထွဋ် အမြတ်ထားရာ နေရာ သို့မဟုတ် သင်္ချိုင်းနေရာ အသုံးချမှုများနှင့်လည်း ဆက်နွှယ်နေလေ့ရှိသည် (Alden Wily, 2005)။ ဓလေ့ထုံးတမ်း လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များသည် ဂါနာနိုင်ငံမှ ဒေသအချို့ကဲ့သို့ အထူး နေရာမလပ် အသုံးချ စိုက်ပျိုးသော စနစ်များကိုလည်း ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။

ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များတွင် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ပါဝင်နိုင်ကြောင်း “လမ်းညွှန် ချက်များ” တွင် တိတိကျကျ ဖွင့်ဆိုထားပြီးဖြစ်သည်။ “လက်ရှိတွင် ဥပဒေအရ အကာအကွယ် မပေး ထားသော ခိုင်လုံသည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များ” အား အသိအမှတ်ပြု ကာကွယ်ရန် (စာပိုဒ် ၅.၃) လည်း တိုက်တွန်းထားသည်။ ထိုဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မည်သို့ အသိအမှတ်ပြုနိုင် ကြောင်း လမ်းညွှန်ချက်များလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ (ဇယားကွက် ၂.၇)။

ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ခိုင်လုံကြောင်း အသိအမှတ်ပြုရာတွင် မြေယာနှင့် သစ်တော များနည်းတူ ငါးလုပ်ငန်း အသုံးပြုခွင့်များနှင့်လည်း သက်ဆိုင်ပါသည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ဓလေ့ ထုံးတမ်းအရ ငါးဖွင့်ခွင့်များအား ဥပဒေဖြင့် တရားဝင် ကာကွယ်ထားပြီးဖြစ်သည်။ (ဇယားကွက် ၂.၈)

ဖီဂျီ ၁၉၄၁ ခုနှစ် ငါးလုပ်ငန်း အက်ဥပဒေ (ပြင်ဆင်ချက်) သည် ဖီဂျီနိုင်ငံ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်း ငါးဖမ်းသူများ၏ အခွင့်အရေး ကို ကာကွယ်ပေးထားပါသည်။ ဥပမာ ငါးလုပ်ငန်း အက်ဥပဒေအရ ချမှတ်သော ၁၉၆၅ ခုနှစ် ငါးလုပ်ငန်း စီမံခန့်ခွဲရေး (ပြင်ဆင်ချက်) နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၁ တွင် “ကန့်သတ်နယ်မြေ” များ၌ ငါးဖမ်းခြင်းကို တားမြစ်ထားသော်လည်း လက် ဆွဲပိုက်၊ လက်ယက်ပိုက်၊ လှံ သို့မဟုတ် ငါးမျှားတံ၊ ငါးမျှားချိန်ဖြင့် ဖမ်းယူခြင်းကို ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုထားသည်။ ငါး လုပ်ငန်း နည်းဥပဒေများတွင် ရိုးရာငါးဖမ်းခွင့်များအား ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တဝမ်းတခါးအတွက် ရှာဖွေခြင်း များကို ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုထားသည်။ (နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၈)

ငါးလုပ်ငန်းအက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၃ တွင် ငါးဖမ်းနယ်မြေများ၌ မူလလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံထားရ သည့် ဓလေ့ထုံးတမ်း ရပ်ရွာနေပြည်သူများမှလွဲ၍ အခြားသူများမှာ ဌာန ဓလေ့ထုံးတမ်းငါးဖမ်းခွင့် မှတ်တမ်းတွင် ဌာနငါးလုပ်ငန်းကော်မရှင်က မှတ်ပုံတင်ပေး၍ ထုတ်ပေးသည့် ပါမစ်မရှိဘဲ ငါးဖမ်းခွင့် မရှိကြောင်း ပြဌာန်းထားသည်။ ငါးမျှားတံ၊ ငါးမျှားချိတ်၊ လှံ သို့မဟုတ် လူတစ်ဦးတည်း သယ်ဆောင် အသုံးပြုနိုင်သော ငါးဖမ်း ကိရိယာများဖြင့် တဝမ်း တခါးအတွက် ရှာဖွေခြင်းအတွက် ပါမစ် မလိုအပ်ပါ။ ပါမစ်များကို ထုတ်ပေးရာတွင် အခွင့်အရေးများ သက်ရောက်ခံရ မည့် သူများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပြီးမှသာ ထုတ်ပေးနိုင်သည်။

ဇယားကွက် ၂.၈ -
ဖီဂျီနိုင်ငံ၏ ငါးဖမ်း
ရနယ်မြေများနှင့် ဓလေ့
ထုံးတမ်း လုပ်ပိုင်ခွင့်များ

၂.၃.၄။ ဘုံပိုင်ဆိုင်ခွင့်များ၊ အသုံးပြုခွင့်များ၊ ငှားရမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ မျှဝေ၍ ထပ်နေသော အခွင့်အရေးများသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ဖြစ်သည်။

ခလေးထုံးတမ်းနှင့် ပြဋ္ဌာန်း ဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်စနစ်များ နှစ်မျိုးလုံးတွင် အရင်းအမြစ်တစ်ခု တည်းအား ထပ်နေသော တစ်ခုထက်မက သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များက သက်ရောက်နေနိုင်သည်။ ဥပမာ မြေတစ်ကွက်အတွက် တစ်ခုထက်မကသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များတွင် မတူညီသော ရာသီချိန် များ၌ စားကျက်မြေအဖြစ် အသုံးပြုခြင်းနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖြစ်အသုံးပြုခြင်း၊ သစ်တောတစ်ခုအတွင်း သစ်ပင်များကို အသုံးပြုခွင့် သို့မဟုတ် ထင်းခွေခွင့်၊ မြေ သို့မဟုတ် ရေပိုင်နက်များအား ဖြတ်သန်း သွားလာခွင့်၊ သို့မဟုတ် ကျွဲနွားများ မြစ်တွင် ရေသောက်ဆင်းရန် မြေတစ်ကွက်ကို ဖြတ်၍ ကျောင်း ရခြင်း စသဖြင့် ရှိနိုင်ပါသည်။ အချို့သော အခြေအနေ၊ အချိန်အခါများတွင် မြေတစ်ကွက်သည် အသုံးပြုပုံနှင့် အသုံးပြုသူ အမျိုးမျိုး အတွက် (ဥပမာ တိရစ္ဆာန်ကျောင်းရန်၊ စိုက်ပျိုးထွက်ရက်ရန်၊ ငါး ဖမ်းရန်) အသုံးဝင်နိုင်ပြီး ရာသီချိန်တစ်ခုပြီးလျှင် အသုံးပြုပုံ တစ်မျိုးပြောင်းလဲအသုံးပြုနိုင်သည်။ (Cotula, 2007; FAO, 2015e)

အများဘုံပိုင် အရင်းအမြစ်များ (ဥပမာ စားကျက်မြေ၊ ငါးကန်၊ သဘာဝ တောများ) အား လုပ်ပိုင်ခွင့် များ၊ ရာသီအလိုက်နှင့် အခြားသော ပုံစံများဖြင့် ယာယီရယူအသုံးပြုပိုင်ခွင့်၊ သူရင်းငှားနှင့် သီးစားပုံစံ ဖြင့် အသုံးပြုခွင့်များအားလုံးသည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အရ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်ပုံစံများ ဖြစ်နိုင် ပါသည် (စာပိုဒ် ၇.၁၊ ၈.၇၊ ၈.၈၊ ၉.၄၊ ၁၀.၃၊ ၂၀.၃၊ FAO, 2015e)။ ဤလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ကိုင်ဆောင် အသုံးပြုသူများမှာ အများအားဖြင့် ဆင်းရဲသော၊ ထိခိုက်နိုင်ခြေများသော လူအုပ်စုများဖြစ်နိုင်ပြီး အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ဤအစုအဖွဲ့များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ကို အထူးအလေးပေးထားပါသည်။

နိုင်ငံများ သို့မဟုတ် ရပ်ရွာဒေသများအလိုက် လုပ်ပိုင်ခွင့် စည်းမျဉ်း အသေးစိတ်အချက်များ မှာ များစွာကွဲလွဲမည်ဖြစ်သော်လည်း ခလေးထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုသည့် စနစ်မှာ မတူညီသော ဥပဒေ၊ အုပ်ချုပ်မှု စနစ်အသီးသီးတွင် ဖြန့်ကျက်တည်ရှိနေပါသည်။ ဥပမာ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ စာပိုဒ် ၁၀.၃ တွင် “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် တရားဝင်အသိအမှတ်မပြုထားသော မြေကို ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုရန် ဆောင်ရွက်သည့်အခါ ထိုမြေတွင် လုပ်ကိုင်နေသူများအား အထူးအလေးထား လျက် အားလုံးပါဝင်သော ကျား/မ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့် ပုံစံဖြင့် ဆောင်ရွက် သင့်သည်။ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် တောင်သူများနှင့် အသေးစား စားသောက်ကုန် ထုတ်လုပ်သူများအား အထူး အလေးပေး ရမည်။” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ အချို့သော နိုင်ငံများတွင် သူရင်းငှားများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် ကို ကာကွယ်ရန် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းလာပြီး ဖြစ်ပါသည်။ (ဇယားကွက် ၂.၉)

နီပေါနိုင်ငံတွင် လူဦးရေစုစုပေါင်း၏ ၅ ရာခိုင်နှုန်းမှာ နိုင်ငံ၏ စိုက်ပျိုးမြေစုစုပေါင်း၏ ၃၇ ရာခိုင်နှုန်းကို ပိုင်ဆိုင်ထား၍ တောင်သူ စုစုပေါင်း၏ ၅၂.၇ ရာခိုင်နှုန်းမှာ မြေယာမဲ့များဖြစ်ကြကာ အထက်တန်းလွှာမြေပိုင်ရှင်များ၏ မြေတွင် အလုပ်သမား သို့မဟုတ် သီးစားများအဖြစ် လုပ်ကိုင်ကြရသည်။ မြေပေါ်တွင် မျိုးရိုးစဉ်ဆက်လုပ်ကိုင်လာသည့်တိုင် ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်မှာ ခိုင်မာမှုမရှိပါ။ နိုင်ငံ၏ မြေ ၂၀ မှ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းအားလည်း မြေလပ်များအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပြီး မြေပိုင်ရှင်များက ထိုမြေများကို မြေယာမဲ့များက သူရင်းငှားအဖြစ်စတင်၍ အချိန်ကြာလျှင် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ လက်လွှဲယူသွားမည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့် လုပ်ထားကြခြင်း ဖြစ်သည်။

မကြာသေးမီက အစိုးရ၏ မူဝါဒများတွင် အသုံးမပြုသော မြေများကို ဦးစားပေးအသုံးပြုရန် ပြင်ဆင်လာ၍ မြေရှင်နယ်စား စနစ်ကို အဆုံးသတ်စေကာ မြေယာမူဝါဒများ ချမှတ်ရာတွင် မြေယာမဲ့များပါဝင်ရေးကို ဂရုပြုလာခဲ့သည်။ ဥပမာ အစိုးရသည် နှစ်တိုင်း မြေယာမဲ့ မိသားစု တစ်ရာအား မြေလုပ်ပိုင်ခွင့် လက်မှတ် စာချုပ်စာတမ်းများ ထုတ်ပေးသည်။ သို့သော် ခွဲဝေပေးသော မြေမှာပမာဏအလွန်သေးငယ်ကာ အရည်အသွေးနိမ့်လွန်း၍ တည်နေရာလည်း မကောင်းသောကြောင့် လက်ခံရရှိသူ မိသားစုများက ချက်ချင်းပြန်၍ ရောင်းပစ်လေ့ရှိသည်။

ဆီအဲရား လီယွန်တွင် မြေယာပိုင်ဆိုင်သည့် မိသားစုများ (နေရာတစ်နေရာအား အစောဆုံးရောက်ရှိလာ၍ ဓါးမဦးချု ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်း၍ အခြေချသူများ) နှင့် “လူစိမ်းများ” (ဒေသခံမဟုတ်ဘဲ ပြင်ပမှရောက်လာသူများ) ပါဝင်သည့် ရှုပ်ထွေးသည့် စနစ်ကြောင့် ကျေးလက်ဒေသ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုနှင့် စားနပ်ရိက္ခာ ရှားပါးမှုများ ပေါ်ပေါက်စေသည်။ “လူစိမ်းများ” မှာ ဒေသခံ အကြီးအကဲ သို့မဟုတ် မြေပိုင်ရှင်မိသားစုထံမှ မြေရရန် “အောက်ကျိုတောင်းခံ” ရပြီး မြေပိုင်ရှင်များက ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့်အညီ အများအားဖြင့် နှစ်စဉ်ကြေး တစ်ရပ်ဖြင့် မြေကို “ငှား” ပေးသည်။ သို့သော် မြေပိုင်ရှင် မိသားစုများ ကိုယ်တိုင်၏ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်မှာ ခိုင်လုံမှုမရှိသည့်အတွက် အခြားသူများအားလည်း ခိုင်လုံသော ပုံစံဖြင့် မြေလွှဲပေးရန် အလွန် တွန့်ဆုတ်လေ့ရှိသည်။ မြေငှားသူများသည် နောင်တစ်ချိန်တွင် ငှားထားသောမြေအား ပိုင်ဆိုင်ကြောင်း အရေးဆိုလာမည်ကို စိုးရိမ်သည့်အတွက် ဖြစ်သည်။

အကျိုးဆက်အဖြစ် မြေပိုင်ရှင်များသည် “လူစိမ်း” မြေငှားများကို မြေတွင် အပင်များစိုက်ပျိုးခြင်း၊ ရေသွင်းရေထုတ် စနစ် တည်ဆောက်ခြင်းနှင့် အခြား အတည်တကျ သို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အတည်တကျ ပြုပြင်တည်ဆောက်မှုများ မပြုလုပ်ရန် တားမြစ်ကြသည်။ မြေငှားခြင်းကိုလည်း တစ်နှစ်သက်တမ်းသာ ထားရှိပြီး ကုန်ဆုံးသွားချိန်တွင် သူစိမ်းမြေငှားများမှာ မြေအတွက် ထပ်မံ “အောက်ကျိုတောင်းခံ” ရပြန်သည်။ ပိုင်ဆိုင်ခွင့် အာမခံချက် မရှိခြင်းကြောင့် မြေပိုင်ရှင်များသည် “စည်းကမ်းဖောက်ခြင်း” သို့မဟုတ် “အမူအကျင့်ကောင်း” မရှိခြင်း စသဖြင့် အကြောင်းပြချက်များရှာကာ မြေငှားများအား တစ်ဖက်သတ် မြေမှနှင်ထုတ်ခြင်းနှင့် မြေကို ပြန်လည်သိမ်းယူခြင်းများ ပြုလုပ်တတ်ပြန်ပါသည်။

ဇယားကွက် ၂.၉ -
နီပေါနှင့် ဆီအဲရား လီယွန်နိုင်ငံများရှိ သူရင်းငှားများ၏ အခွင့်အရေးများ

အရင်းအမြစ် - Suresh, 2911 နှင့် ရုပ်ရွာကိုယ်အားကိုယ်ကိုး စင်တာ (CSRC's) ၏ CSO မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု စောင့်ကြည့်ရေး အစီရင်ခံစာ ၂၀၁၃/၂၀၁၄

အရင်းအမြစ် - FAO, 2006a

၂.၃.၅။ အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးများသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ဖြစ်သည်။

ယဉ်ကျေးမှုလေ့အများအပြားတွင် အမျိုးသမီးများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်မှာ အမျိုးသားဆွေမျိုးများနှင့် ဆက်ဆံရေးအပေါ် တည်မှီနေလေ့ရှိသည် - အမျိုးသားမျိုးရိုးကို လက်ဆင့်ကမ်းခံယူသော စနစ်များတွင် ဇနီးများသည် လက်ထပ်ပြီးသည့်အခါ ခင်ပွန်း၏ မိသားစုရှိရာ မြေသို့ လိုက်ပါလာရပြီး ၎င်း၏ မိဘများကလည်း မြေအမွေပေးလေ့မရှိပါ။ ထို့ပြင် အမျိုးသား၏ မြေမှာလည်း ၎င်း၏ မိသားစု မျိုးနွယ်စု သို့မဟုတ် လူမျိုးစုပိုင်မြေဖြစ်သည်ဟု အစဉ်အလာအရ မှတ်ယူကြသဖြင့် ထိုမြေများကို အမျိုးသမီးက ဆက်ခံခွင့်မရှိဘဲ ဖခင်မှ သားများထံသို့ စသည့် အမျိုးသားဆွေစဉ်မျိုးဆက်အတိုင်း လက်ဆင့်ကမ်းလေ့ရှိသည်။ အမျိုးသမီး မျိုးရိုးကို လက်ဆင့်ကမ်းခံယူသော စနစ်များတွင်လည်း မြေကို အမျိုးသမီးများဘက်မှ ဦးလေးများမှတစ်ဆင့် အကို၊မောင်များထံ လက်ဆင့်ကမ်းအမွေပေးလေ့ရှိသောကြောင့် အမျိုးသမီးများ၏ မြေယာ ရပိုင်ခွင့်မှာ အမျိုးသားများနှင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုအပေါ် မူတည်နေပြန်ပါသည်။

ကျေးလက်ဒေသနေ အမျိုးသမီးအများအပြားသည် မြေယာကို ရယူအသုံးချခွင့်ရှိသော်လည်း ထိုမြေကို ထိန်းချုပ်စီမံပိုင်ခွင့်မှာ ယေဘုယျအားဖြင့် အမျိုးသားများထက် နည်းသည်။ ထိန်းချုပ်စီမံခွင့်မရှိသောကြောင့် လက်တွေ့တွင် အမျိုးသမီးများအား အာမခံချက် မရှိသော မရေရာသည့် အခြေအနေသို့ တွန်းပို့နေပါသည်။ မြေကို သတ်မှတ်အခြေအနေများတွင်သာ အသုံးပြုပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အမျိုးသမီးများ အနေဖြင့် ခင်ပွန်း ဆုံးသွားလျှင် သို့မဟုတ် အမျိုးသားအိမ်ထောင်စုဝင်များက မြေကို ရောင်းချရန် တစ်ဦးတည်းသဘောဖြင့် ဆုံးဖြတ်လျှင် ထိုမြေကို အမျိုးသမီးများ ဆုံးရှုံးနိုင်ပါသည် (Budlender and Alma, 2011)။ ထိုသို့ ယဉ်ကျေးမှုအရ နက်ရှိုင်းစွာ တည်ရှိသော အိမ်ထောင်မှု နှင့် အမွေဆက်ခံမှုဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကြောင့် မျိုးဆက်ပေါင်းများစွာကြာအောင် ကျား/မ မညီမျှမှုများ ဆက်လက်တည်ရှိနေစေသည်။ (Guyer, 1987)

“လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ကျား/မ မညီမျှမှုများကို တိုက်ရိုက် ထည့်သွင်းဆွေးနွေးထားပါသည် (FAO, 2013a)။ ဥပမာ အားဖြင့် စာပိုဒ် ၃၁.၄ တွင် “လူ့အခွင့်အရေးကို အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများအကြား တန်းတူညီမျှ ခံစားခွင့်ရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ပြီး အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများအကြား မတူညီမှုများရှိကြောင်းကို အသိအမှတ်ပြုကာ လိုအပ်ပါက တန်းတူညီမျှမှု လက်တွေ့ပေါ်ပေါက်ရေးအတွက် အရှိန်မြှင့်လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ရန်။ အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများ လူမှုရေးအဆင့်အတန်း၊ အိမ်ထောင်ရှိမရှိ တို့နှင့် မသက်ဆိုင်ဘဲ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများကို တန်းတူ ရယူအသုံးပြုပိုင်ခွင့်ရှိရန် နိုင်ငံတော်မှ ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်ပေးသင့်သည်” ဟု သတ်မှတ်၍ ကျား/မ တန်းတူညီမျှရေးအား အကောင်အထည်ဖော်ရေးအခြေခံမူ တစ်ရပ်အဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

အမျိုးသမီးများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ဆန်းစစ်သည့်အခါ ခိုင်လုံမှုရှိသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်စနစ်များအကြား ပွတ်တိုက်မှုများ ရှိလာသည် ကို မြင်ရပါမည်။ လူမှုရေးအရလက်ခံမှုနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအပေါ် အခြေခံ၍ ခိုင်လုံမှုရှိမရှိကို သတ်မှတ်ရမည်ဟု တစ်ဖက်တွင် ဆိုထား သော်လည်း အခြား

တစ်ဖက်တွင် ဤလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် လူမှုရေးစံသတ်မှတ်ချက်များမှာ မြေယာနှင့် ပတ်သက် လျှင် ကျား/မ တန်းတူ ညီမျှမှုအား အပြည့်အဝအသိအမှတ်မပြုသည်မျိုး ရှိနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် တပြိုင်နက်တည်းတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံ မှုမရှိရေးမူများကို လေးစားလိုက်ရန်လည်း လိုအပ်သောကြောင့် အရေးကြီး စဉ်းစားစရာ ခွဲဟုတ် ဖွယ် များ ကြုံရနိုင်ပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ဤအချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထား ကာ စာပိုဒ် ၉.၆ တွင် “ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ အားကောင်းလာပြီး ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်း များနှင့် ထိပ်တိုက် ရင်ဆိုင်ရသည့် အခြေအနေများရှိလာပါက ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်း စနစ်များအား ဆီလျော်စွာ ပြောင်းလဲနိုင်ရန် သက်ဆိုင်သူများ အားလုံး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည်” ဟု လမ်းညွှန်ထားပါသည်။ စာပိုဒ် ၉.၂ တွင် မိမိတို့၏ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများအား ကိုယ်တိုင် စီမံအုပ်ချုပ်သော ဌာနတိုင်းရင်းသားများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်သုံး ဒေသခံများအနေဖြင့် ဤအရင်းအမြစ်များကို အမျိုးသမီးများလည်း သာတူညီမျှ ရပိုင်ခွင့်ရှိရန် အထူးဂရုပြုလျက် အားလုံး သာတူညီမျှ အာမခံ ချက်ရှိစွာ ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ် ရပိုင်ခွင့် အား မြှင့်တင်ဖြည့်ဆည်းပေးရန် တိုက်တွန်းထားပါသည်။

အဓိက အကြံပြုချက်များ ၂.၃

- ✓ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများမှာ ဈေးကွက်တွင် ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားသော ပိုင်ဆိုင်မှုများထက် ပိုသည်ကို နားလည်ထားပါ။ ၎င်းတို့သည် လူတစ်ဦးချင်းနှင့် အသိုက်အဝန်းများ၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာ၊ ယဉ်ကျေး မှု၊ သမိုင်းနှင့် ကိုးကွယ်မှုတို့၏ ဗဟိုချက်များ ဖြစ်လေ့ရှိပြီး စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံရေးနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း များအတွက် အခြေခံလည်း ဖြစ်သည်။
- ✓ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ပြဌာန်းဥပဒေနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း၊ တရားဝင်နှင့် အလွတ်သဘော လုပ်ပိုင်ခွင့် နှစ်မျိုးလုံး အား ခိုင်လုံသည်ဟု ယေဘုယျ အားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုကြောင်းနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရများအနေဖြင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအားလုံးကို နိုင်ငံတော် ဥပဒေ၊ မူဝါဒနှင့် လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများတွင် ထည့်သွင်း အသိအမှတ်ပြု၊ မှတ်တမ်းတင်၍ လေးစားသင့်ကြောင်း တိုက်တွန်းထားသည်ကို သတိပြုပါ။
- ✓ “လမ်းညွှန်ချက်များ”တွင် နိုင်ငံတော်ဥပဒေအရ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များကိုသာမက ရပ်ရွာဒေသခံများက လူမှုရေးအရ ခိုင်လုံသည်ဟု ယူဆလက်ခံထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အမျိုးမျိုးကိုလည်း ခိုင်လုံ သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုကြောင်း သတိပြုပါ။
- ✓ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဌာနတိုင်းရင်းသားတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ ဘုံပိုင်ဆိုင်ခွင့်များ၊ အသုံးပြုခွင့်များ၊ ငှားရမ်း လုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ မျှဝေ၍ ထပ်နေသော အခွင့်အရေးများနှင့် အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးများအားလုံးတို့သည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ဖြစ်ကြောင်း မှတ်သားပါ။

၃

၃။ ဥပဒေပြုရာတွင် “လမ်းညွှန်ချက်
များ” အား အသုံးပြုခြင်း

၃။ ဥပဒေပြုရာတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အသုံးပြုခြင်း

ဤအခန်းတွင် နိုင်ငံတော် ဥပဒေများကို “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် ချိန်ထိုး၍ မည်ကဲ့သို့ ဆန်းစစ်သင့်ပုံ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု တာဝန်ယူမှုတိုးတက်လာရေးအတွက် ဥပဒေများအား မည်သို့ ရေးဆွဲသို့မဟုတ် ပြင်ဆင်သင့်ပုံကို ဆွေးနွေးထားပြီး ဥပဒေတွင်ထည့်သွင်းသင့်သည့် အကြောင်းအရာများနှင့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရေး လုပ်ငန်းစဉ် နှစ်ရပ်လုံးအတွက် လမ်းညွှန် ပေးထားပါသည်။ ပထမအပိုင်းတွင် ပြည်တွင်းဥပဒေမူဘောင်အား “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် ညီညွတ်အောင် မည်သို့တည့်မတ်ရန် စဉ်းစားနိုင်သည်ကို ဖော်ပြထားပြီး ပြည်တွင်းရှိ ဥပဒေများအားလုံးလွှမ်းခြုံ သဟဇာတဖြစ်စေရန်အကြောင်းအရာများကို ဆွေးနွေးထားပါသည်။ ထို့နောက် ပြည်တွင်းဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များသည် အားလုံးလွှမ်းခြုံ ပြည့်စုံသင့်ကာ အားလုံးပါဝင်မှု ရှိစေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် မဟာဗျူဟာများအား ဖော်ပြထားပါသည်။ နောက်ဆုံးအပိုင်းတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ ကိစ္စရပ်များကို မြှင့်တင်ဖော်ဆောင်ထားသည့် ဥပဒေ နမူနာများအား ဥပမာများဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းတို့တွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ လုပ်ပိုင်ခွင့် အစားထိုးပေးခြင်းနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် FPIC၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေး ဆန်းစစ်ချက်များနှင့် သိမ်းယူခြင်းနှင့် လျော်ကြေးပေးခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

၃.၁။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အခြေခံ၍ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများ အား ဆန်းစစ်ခြင်း

၃.၁.၁။ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများကို ဘာကြောင့် ဆန်းစစ်သင့်ပါသလဲ။

ဥပဒေ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းဆိုသည်မှာ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား စံချိန်စံညွှန်းအဖြစ်ထား၍ ပြည်တွင်းဥပဒေများအား ပြန်လည် ဆန်းစစ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် ချိန်ထိုး၍ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းဥပဒေမူဘောင်ကို ဆန်းစစ် ခြင်းသည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား

အကောင်အထည်ဖော်ရန် အရေးကြီးခြေလှမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဆန်းစစ်သုံး သပ်ခြင်းအားဖြင့် တည်ဆဲဥပဒေမူဘောင်များ၏ အားသာချက်၊ အားနည်းချက်၊ လိုအပ်ချက်နှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို သက်ဆိုင်သူများ သိရှိနိုင်မည်ဖြစ်သည် (ဇယားကွက် ၃.၁)။ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ပြီးသည့်အခါ ဥပဒေပြု အမတ်များက “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ အခြေခံမူများနှင့် ညီညွတ်စေရန် ဥပဒေများကို လိုအပ်သလို ပြဋ္ဌာန်း သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်နိုင်ပါသည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” အား လက်တွေ့အသုံးချရာတွင် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများအား ပြန်လည်ဆန်းစစ် ခြင်းသည် အဓိက အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဥပမာ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများကို “လမ်းညွှန်ချက် များ” နှင့် ချိန်ထိုးသုံးသပ်ခြင်းအားဖြင့်

- နိုင်ငံတော်အတွက် သို့မဟုတ် လက်တွဲ၍ လုပ်ကိုင်နေသူ ဥပဒေပညာရှင်များအနေဖြင့် တည်ဆဲဥပဒေများကို ပို၍ ထိရောက်စွာကျင့်သုံးနိုင်ရန် လိုအပ်သော ဥပဒေပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုများ သို့မဟုတ် မဟာဗျူဟာများကို ဖော်ထုတ်လာနိုင်မည်။
- အများပြည်သူအကျိုးပြု ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် ခိုင်မာရေး၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ အတွက် လက်ရှိ ဥပဒေအကာအကွယ်များအား ထိရောက်၊ ပွင့်လင်း၊ ညီမျှစွာ ကျင့်သုံးရေး တို့အား လှုံ့ဆော်စည်းရုံးနိုင်ရန် နည်းလမ်းများ ဖော်ထုတ် လာနိုင်မည်။
- စီးပွားရေး ရှေ့နေများအနေဖြင့် အစိုးရနှင့် ချိတ်ဆက်လုပ်ကိုင်သူများ၊ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိထားသူများနှင့် အခြားသက်ဆိုင်သူ အသီးသီးတို့အား ကိုယ်စားပြုဆောင်ရွက် ရာတွင် လိုအပ်သော ကြိုတင်စုံစမ်းစစ်ဆေး ပြင်ဆင်မှု စံချိန်စံညွှန်းများ ပြည့်မီလာနိုင် မည် ဖြစ်သည်။

ဥပဒေ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းအားဖြင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် များ ညီညွတ်လာစေရန် ပံ့ပိုးပေးသည့်အပြင် ပြည်တွင်း ဥပဒေမူဘောင်တွင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော တိုးတက်မှုများ ဖော်ဆောင်လာနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ဥပဒေများအား ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းအားဖြင့် အိုဟောင်းနေသော၊ ဝေဝါးသော၊ ရှုပ်ထွေးသော သို့မဟုတ် ရှေ့နောက် မညီသော ဥပဒေများကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ အဓိပ္ပါယ်မတိကျဘဲ ဝေဝါးနေလျှင် မသမာသူများက အခွင့်ကောင်းယူ၍ ဆန့်ကျင်ဘက် အကျိုးစီးပွားများ ရောထွေးခြင်း သို့မဟုတ် အဂတိလိုက်စားခြင်း တို့အတွက် အသုံးပြုနိုင်သလို လူမှုရေး အစုအဖွဲ့အချို့အား ဖယ်ကျဉ်သကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းများ ရှိလာနိုင် သည်။ ဥပဒေ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းဖြင့် ကောင်းစွာ ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းမရှိသော ဥပဒေမူဘောင်များ ကို တွေ့ရှိနိုင်ပြီး လက်တွေ့ ကျင့်သုံးရာတွင် အတားအဆီးဖြစ်စေသည့်အချက်များကို နားလည်လာ နိုင်ကာ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအတွက် လမ်းစဖော်ပေးနိုင်ပါသည်။ ဥပဒေများအား ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းကြောင့် အဆိုပါ အားနည်းချက်များကို ဖော်ထုတ်ကုစားနိုင် မည်ဖြစ်၍ လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုတစ်ရပ်လုံးအား တိုးတက်စေနိုင်ပါသည်။

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအား အကြံပေးနေသည့် ရှေ့နေများသည် ၎င်းတို့၏ ကြိုတင်စုံစမ်းစစ်ဆေး ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ဥပဒေရေးရာ အသေးစိတ်ဦးတည် ဆန်းစစ်ခြင်းများ ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ UN လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ အရ (ဇယားကွက် ၂.၂) စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြိုတင်စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု

၅.၁ - “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု တိုးတက်လာရေးကို တွန်းအားပေးသည့် မူဝါဒ၊ ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းမူဘောင်များကို ချမှတ်၊ ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက် ရမည်။ ဤမူဘောင်များသည် ဥပဒေစနစ်၊ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများနှင့် တရားစီရင်ရေး အာဏာပိုင်များ အပါအဝင် ကျယ်ပြန့်သော ပြောင်းလဲမှုများအပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။”

၅.၂ - “မူဝါဒ၊ ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်း မူဘောင်များမှာ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ အောက်ရှိ လိုက်နာရန် တာဝန်များနှင့် အညီဖြစ်ရမည်ဖြစ်ကာ ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်များအောက်ရှိ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော ကတိကဝတ်များနှင့်လည်း ညီညွတ်ရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ ဂရုပြုဖော်ဆောင်ရပါမည်။”

၅.၃ - “လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ မူဝါဒ၊ ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းမူဘောင်များမှာ ခိုင်လုံသော ရိုးရာမြေလုပ်ကိုင် မှုစနစ်များ အပါအဝင် (ဥပဒေအရ အသိအမှတ်မပြုထားသည့်တိုင်) ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများအား နိုင်ငံတော် ဥပဒေများနှင့် အညီ အသိအမှတ်ပြု လေးစားရမည်ဖြစ်ကာ ထိုလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကျင့်သုံးမှုကို အားပေး၊ မြှင့်တင်၊ ကာကွယ်ပေးသင့်သည်။ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ၏ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရ အရေးပါမှုကို မူဘောင်များတွင် ထင်ဟပ်စေသင့်သည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိသော၊ လူမှုရေး သာတူညီမျှမှုနှင့် ကျား/မ တန်းတူညီမျှမှုကို အားပေးသော မူဘောင်များကို နိုင်ငံတော်က ချမှတ်သင့်သည်။ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တော အရင်းအမြစ်များနှင့် ၎င်းတို့အား အသုံးပြုပုံတို့မှာ ဆက်စပ်နေကြောင်း မူဘောင်များတွင် ထင်ဟပ်စေသင့်ကာ ၎င်းတို့အား စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် အားလုံး ခြုံငုံပါဝင်သော ပုံစံမျိုးဖန်တီးပေးသင့်သည်။”

ဇယားကွက် ၃.၁ - ဥပဒေ ဆန်းစစ်သုံးသပ် ခြင်းဆိုင်ရာ “လမ်းညွှန် ချက်များ”

များ ပြုလုပ်သင့်ပြီး ယင်းတွင် “ပကတိနှင့် အလားအလာရှိ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ သက်ရောက် မှုများအား ဆန်းစစ်ခြင်း၊ တွေ့ရှိချက်များအား ထည့်သွင်း၍ တန်ပြန်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ တုံ့ပြန်မှု များအား စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် သက်ရောက်ထိခိုက်မှုများအား မည်သို့ဖြေရှင်းသည်ကို ထုတ်ပြန် အသိပေးခြင်း” တို့ပါဝင်ပါသည် (OHCHR, 2011; De Schutter *et al.*, 2012 အားလည်း ကြည့်ပါ။)။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့် များနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအကြား အရေးတကြီးဆက်နွှယ်နေမှု ကို အာရုံစိုက်ဖော်ပြထားသည် (ဥပမာ စာပိုဒ် ၃.၂)။ “လမ်း ညွှန်ချက်များ” နှင့် ဆက်စပ်၍ သုံးသပ် ဆန်းစစ်ခြင်းများ ပြုလုပ်လျှင် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ စီမံအုပ်ချုပ်မှု နှင့် စပ်လျဉ်း သည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စိုးရိမ်ဖွယ်ရာများသာမက အခြားသက်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်များကို လည်း ဖော်ထုတ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

၃.၁.၂။ မည်သည့် ဥပဒေများကို ဆန်းစစ်သုံးသပ်သင့်ပါသလဲ။

မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများစီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများသည် အလွန်ကျယ်ပြန့်ပြီး ဤအရင်းအမြစ်များအား စီမံအုပ်ချုပ်ရာ ပစ်မှတ်ထားသည့် ဥပဒေများသာမက ပို၍ ကျယ်ဝန်း ပါသည်။ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် ကျယ်ပြန့်သော ဥပဒေ စာရွက်စာတမ်းများ ပါဝင် ပါသည်။ နိုင်ငံအများစုတွင် အခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထား၍ “ပင်မ” နှင့် “နောက်ဆက်တွဲ” ဥပဒေများ ဆက်လက် ပြဋ္ဌာန်းပါသည်။ အခြေခံဥပဒေတွင် (ပင်မနှင့် နောက်ဆက်တွဲ) ဥပဒေများ အားလုံး လိုက်နာရမည့် အခြေခံစည်းမျဉ်းများနှင့် အုတ်မြစ် အခွင့်အရေးများ သတ်မှတ်ထား ပါသည်။ နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေပြုရေး မဏ္ဍိုင်သည် ပုံမှန်အားဖြင့် “ပင်မ” ဥပဒေများ (လွှတ်တော်၏ ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေ သို့မဟုတ် အက်ဥပဒေ) ပြဋ္ဌာန်းပြီး အုပ်ချုပ်ရေး မဏ္ဍိုင်အောက်ရှိ အစိုးရ ဌာန များက ပင်မဥပဒေများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်သော နည်းဥပဒေများကဲ့သို့ “နောက်ဆက်တွဲ” ဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်းများကို ရေးဆွဲပိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။ နောက်ဆက်တွဲ ဥပဒေ၊ စ

ဇယားကွက် ၃.၂
- “လမ်းညွှန်ချက်
များ” ပါ အတွေ့တွေ
အခြေခံမူများ

ည်းမျဉ်းများမှာ အခြေခံဥပဒေ နှင့်သာမက ပင်မဥပဒေများအားလည်း လိုက်နာရပါမည်။ အစိုးရ
ဌာနများသည် ညွှန်ကြားချက်များ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် အခြား ဌာနတွင်းစာများ ထုတ်ပြန်
နိုင်ပါသည်။ ဤအမိန့်၊ လမ်းညွှန်ချက်များက အစိုးရအရာရှိများအတွက် ပင်မနှင့် နောက်ဆက်တွဲ
ဥပဒေများကို မည်သို့ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုကျင့်သုံးရန် လမ်းညွှန်ပေးပါသည် (FAO, 2013a)။ တရားစီရင်
အုပ်ချုပ်မှု စနစ်အလိုက် တရားရုံးမှ စီရင်ချက်များကလည်း ဥပဒေ ဖြစ်လာနိုင်ခြင်း သို့မဟုတ်
အာဏာတည်သော ဥပဒေအား အခြားရှုဒေါင့်မှ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

၃.၁။ နိုင်ငံတော်အစိုးရသည်

၁။ နိုင်ငံလုံးသော လုပ်ပိုင်ခွင့် ရထိုက်သူများအားလုံးနှင့် ၎င်းတို့၏
အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြု၊ လေးစားရမည်။ အစိုးရက
တရားဝင် မှတ်တမ်းတင်ထားသည်ဖြစ်စေ၊ မတင်ထားသည်ဖြစ်စေ၊
ဒေသခံပြည်သူများက လက်ခံထားသော နိုင်ငံလုံးသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိ
သူများနှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ဖော်ထုတ်၊ မှတ်တမ်းတင်၊
အလေးထားရန်၊ နိုင်ငံလုံးသောလုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိသူများ၏ အခွင့်အရေးများ
အား ထိခိုက်စေခြင်းမှ ရှောင်ရှားရန်၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် စပ်ဆက် တာဝန်
များကို ၎င်းတို့ ထမ်းဆောင်နိုင်ရန် ထိုက်သင့်သည့် ဆောင်ရွက်မှုများ
ပြုလုပ်ရမည်။

၂။ နိုင်ငံလုံးသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ ထိပါးချိုးဖောက်
ခြင်းများမှ အကာအကွယ်ပေးရမည်။ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ
ဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်းများနှင့် ဆန့်ကျင်လျက် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများအား
အဓမ္မနှင်ထုတ်ခြင်း အပါအဝင် ၎င်းတို့ တစ်ဖက်သတ် လုပ်ပိုင်ခွင့်
ဆုံးရှုံးခြင်းမရှိစေရန် အစိုးရမှ ကာကွယ်ပေးရမည်။

၃။ နိုင်ငံလုံးသော လုပ်ပိုင်ခွင့် ရရှိခံစားရစေရန် မြှင့်တင်၊ ပံ့ပိုးကူညီရ
မည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ အပြည့်အဝရှိစေရန် သို့မဟုတ် အခွင့်အရေး
များအား လွှဲပြောင်းရောင်းချမှုများ အပြည့်အဝဆောင်ရွက်နိုင်စေရန်
အတွက် ပံ့ပိုးကူညီမြှင့်တင်ပေးရန် နည်းလမ်းများ ဖော်ဆောင်ကာ ထို
ဝန်ဆောင်မှုများကို လူတိုင်းလက်လှမ်းမီစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။

၄။ နိုင်ငံလုံးသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ထိပါးချိုးဖောက်ခြင်းများအတွက်
တရားမျှတမှုရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။ တရားစီရင်ရေး အာဏာပိုင်
များ သို့မဟုတ် အခြားနည်းလမ်းများမှ တဆင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွား
မှုဖြေရှင်းပေးရန်၊ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက် များအား ကုန်ကျစရိန်နည်း
နည်းဖြင့် လျင်မြန်စွာ ဖော်ဆောင်ပေးရန် လူတိုင်းလက်လှမ်းမီသော
ထိရောက်သည့် နည်းလမ်းများ ဖန်တီး ပေးရမည်။ အများပြည်သူ
အကျိုးစီးပွားအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို သိမ်းယူပါက နိုင်ငံတော်
အစိုးရသည် သင့်လျော်သော လျော်ကြေးကို အချိန်မဆိုင်းဘဲ ပေးသင့်
ပါသည်။

၅။ လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှုများ၊ အကြမ်းဖက် ပဋိပက္ခများနှင့်
အတိတ်လိုက်စားမှုများကို တားဆီးရမည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှု များ
မဖြစ်ပေါ်စေရေးနှင့် ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများအဆင့်အထိ မမြင့်
တက်လာစေရေးအတွက် ကြိုတင် ဆောင်ရွက်ရမည်။ အဆင့်တိုင်း၊
နေရာတိုင်း၌ နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အတိတ်လိုက်စားမှုများ မရှိစေ
ရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရက ကာကွယ်တားဆီးရမည်။

ဥပဒေများအား ပြန်လည်ဆန်းစစ်သုံးသပ်ရာတွင် ဤ
အဆင့်ဆင့်သော ဥပဒေစာရွက်စာတမ်းများအားလုံးကို
ထည့်သွင်း စဉ်းစားသင့်ပြီး အချို့သော ဥပဒေ အမျိုးအစား
များက အခြားအမျိုးအစားများထက် ပို၍ ခိုင်မာသော ဥပဒေ
အကာအကွယ်များပေးနိုင်ပါသည်။ အခြေခံဥပဒေမှာ အခြား
သာမန်ဥပဒေများထက် ပြင်ဆင်ရန် ပိုမိုခက်ခဲသောကြောင့်
အခြေခံ ဥပဒေတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကာကွယ်သော
ပုဒ်မများ ပါလျှင်အကောင်းဆုံးဖြစ်သော်လည်း လုပ်ပိုင်ခွင့်
အတွက် အကာအကွယ်များကို ဥပဒေစာရွက်စာတမ်း အမျိုး
မျိုးတွင် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံတော် အမွေဆက်ခံ
မှု ဥပဒေများ သို့မဟုတ် မိသားစု ဥပဒေများတွင် အမျိုးသမီး
မြေယာအခွင့်အရေးများအား ခိုင်မာစွာ ကာကွယ်ထားမှုကို
တွေ့ကောင်း တွေ့နိုင်သည်။ နောက်ဆက်တွဲ ဥပဒေများတွင်
ထည့်သွင်းထားသော အကာအကွယ်များမှာ ပယ်ဖျက်ရန်
လွယ်ကူသဖြင့် အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ပင်မဥပဒေများ
တွင် ထည့်သွင်းထားသော အကာအကွယ်များလောက် ခိုင်မာ
ခြင်းမရှိပါ။ ဥပဒေ ဆန်းစစ်သုံးသပ်မှု ပြုလုပ်သူများသည်
သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများအားလုံးအား ထည့်သွင်းသုံးသပ်ရန်
ဂရုပြုသင့်ပါသည်။

၃.၁.၃။ ဥပဒေ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းအား မည်သို့
ပြုလုပ်မည်လဲ။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့်ဆိုသော
ဥပဒေများအား ဆန်းစစ်သုံးသပ်ပုံ အခြေခံများကို ဖော်ပြထား
ပါသည်။ ဤသို့ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရ
အနေဖြင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ အဓိက အစိတ်အပိုင်း များ
ကို ထည့်သွင်းကျင့်သုံးရန် အခြေခံရရှိလာနိုင်ပါသည်။ မည်သူ

က ဥပဒေ ဆန်းစစ်သုံးသပ်မှုပြုလုပ်သည် (ဥပမာ အစိုးရအတွက် သို့မဟုတ် လက်တွဲ၍ လုပ်ကိုင် နေသော ဥပဒေပညာရှင်များ၊ အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွား ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှု အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် စီးပွားရေး ရှေ့နေများ) ဆိုသည့်အချက်ပေါ် မူတည်၍ နည်းလမ်းများ ကွဲပြားနိုင်သည်။ ဤအပိုင်း တွင် အစိုးရဝန်ထမ်း သို့မဟုတ် လက်တွဲလုပ်ကိုင်နေသော ဥပဒေပညာရှင်များအတွက် အဓိက ဆွေးနွေးထားသော်လည်း မတူညီသော ချဉ်းကပ်မှုများနှင့် ကွဲပြားသောအခြေအနေများ တွင်ပင် တူညီနေမှုများရှိနေသည့်အတွက် အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွား ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုအဖွဲ့ အစည်းများ သို့မဟုတ် စီးပွားရေး ရှေ့နေများက ပြုလုပ်သော ဥပဒေဆန်းစစ်မှုများ အတွက်လည်း ထည့်သွင်းဆွေးနွေးထားပါသည်။ ကျယ်ပြန့်စွာဆိုရလျှင် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများသည် “လမ်းညွှန်ချက် များ” နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိ ဆန်းစစ်ရန် အဓိက နည်းလမ်းနှစ်သွယ်ရှိပါသည် -

- **နိုင်ငံတော်ဥပဒေများသည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ အထွေထွေ အခြေခံမှုများ (စာပိုဒ် ၃က) (ဇယားကွက် ၃.၂) နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရေး အခြေခံမှုများ (စာပိုဒ် ၃ခ) တို့နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိ၊ မရှိ ဆန်းစစ်ခြင်း** - ဤအခြေခံမှုများမှာ ယေဘုယျ ဆန်သော်လည်း တာဝန် ယူမှုရှိသော စီမံအုပ်ချုပ်မှုပေါ်ပေါက်ရေးအတွက် လုပ်ကိုင်နေသည့် နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးရေး အဖွဲ့အစည်းများ၏ စံနှုန်းသတ်မှတ်ရေး၊ ကူညီပံ့ပိုးရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ဦးတည်ချက် ဖြစ်လာလျက် ရှိသည်။ ဤစံချိန်စံညွှန်း အခြေခံမှုများအားအခြေခံ၍ ဆန်းစစ်သုံးသပ်လျှင် နိုင်ငံတော် ဥပဒေမူဘောင်များတွင် လွှမ်းခြုံ တည်ရှိနေသော စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ဟာကွက် များကို ဖော်ထုတ်နိုင်မည် ဖြစ်သလို အသုံးချနိုင်မည့် အရင်းအမြစ်များနှင့် အခွင့်အလမ်း များကိုလည်း တွေ့ရှိစေနိုင်ပါသည်။ ထိုအခြေခံမှုများအတွက် ပို၍ ခိုင်ခိုင်မာမာ တိုင်းတာ နိုင်ရန် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ မတူညီသော အခန်းများမှ အညွှန်းကိန်းများကို ရွေးချယ်၍ အသုံးပြု တိုင်းတာ နိုင်ပါသည်။
- **“လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ သတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းချက် များနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိ၊မရှိ ဆန်းစစ်ခြင်း** - “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ ကျယ်ပြန့်သော အခြေခံမှုများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိ၊မရှိ ဆန်းစစ် ခြင်းမှာ အရေးကြီးသော ခြေလှမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သော်လည်း ပြည့်စုံ၍ အားကောင်းသော ဆန်းစစ်သုံးသပ်မှုဖြစ်စေရန် ဆောင်ရွက်သူများသည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ လုပ်ပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် အများအပြားနှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများ ညီညွတ်မှုရှိ၊မရှိကို ဆန်းစစ် သင့်ပါသည်။ ဥပမာ တစ်ခုအနေဖြင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် NGO ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့၏ ချဉ်းကပ် မှုကို လေ့လာနိုင်သည်။ (ဇယားကွက် ၃.၃)

ဤချဉ်းကပ်မှုနှစ်သွယ်အား ပူးတွဲဖြည့်စွက်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဥပမာ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင်

**ဇယားကွက် ၃.၃ -
ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ
တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်
စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား
ဆန်းစစ်သုံးသပ်
ခြင်း**

အရင်းအမြစ် - Quizon and Pagsanghan, 2014.

၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံရှိ NGO ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့သည် လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများကို “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် ချိန်ထိုး ဆန်းစစ်ခဲ့ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၉၇ ဌာနတိုင်းရင်းသားပြည်သူများ အခွင့်အရေး အက်ဥပဒေ၊ ၁၉၈၈ ငါးလုပ်ငန်းစည်းမျဉ်းများနှင့် ၁၉၈၈ အားလုံးခြုံငုံသော စိုက်ပျိုးရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု အစီအစဉ်တို့အား ဆန်းစစ်မှု ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ထုတ်ယူခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများ နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ပြောင်းလဲမှု လျှော့ချရေးနှင့် လိုက်လျောညီထွေပြောင်းလဲရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေများကိုလည်း ထည့်သွင်းဆန်းစစ်ခဲ့သည်။

ဆန်းစစ်ရာတွင် ဥပဒေတစ်ခုချင်းစီက “လမ်းညွှန်ချက်များ”၏ အကောင်အထည်ဖော်ရေး အခြေခံမူများနှင့် ညီညွတ်ပုံ၊ ဆန့်ကျင်ပုံ သို့မဟုတ် ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပုံတို့ကို ခွဲခြား ထုတ်နုတ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက် ဥပဒေတစ်ခုချင်းစီနှင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အကြား သဘောတရားပိုင်းနှင့် ကျင့်သုံးမှုအပိုင်း ကွာဟချက်များကိုလေ့လာခဲ့ကာ တူညီသည့် နေရာများနှင့် ကွဲလွဲသည့်နေရာများကို ဖော်ထုတ် ခဲ့သည်။ ပညာရှင် အစည်းအဝေးတစ်ခု၊ ဒေသအလိုက် ဆွေးနွေး တိုင်ပင်ခြင်း သုံးခုနှင့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု တစ်ခုဖြင့် တွေ့ရှိချက်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခဲ့သည်။ ဤ ညီလာခံများမှ ရလဒ်အချက်များကို နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာတွင် ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ ဤဆန်းစစ်သုံးသပ်မှုတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများအား ပိုမိုတိုးတက်အောင်ဆောင်ရွက်ရန် ချဉ်းကပ်သင့်သည့်အခြေခံများကို ပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြထားသည်။

အသေးစိတ် အချက်အလက် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာပါရှိသည့် အပိုင်းများအတွက် အထွေထွေ အခြေခံမူများနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရေး အခြေခံမူများထံမှ လမ်းညွှန်မှု ရယူနိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် ယေဘုယျနှင့် အသေးစိတ် ဆန်းစစ်မှုနှစ်မျိုးလုံး ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ အထွေထွေ ဆန်းစစ်မှု တွင် နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေစနစ်ကြီး တစ်ခုလုံးက မည်မျှ ကိုက်ညီမှုရှိသည်ကို ဆန်းစစ်မည်ဖြစ် ပြီး ယင်းမှတစ်ဆင့် ထပ်မံ အသေးစိတ် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရန်နှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ဦးစားပေးအပိုင်း များကို ဖော်ထုတ်နိုင်ပါသည်။ ဥပဒေမူဘောင်အနက်မှ ရွေးချယ်ဖော်ထုတ်ထားသော အပိုင်း များ ဥပမာ ကဏ္ဍအလိုက် (မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်း၊ သစ်တော) သို့မဟုတ် အကြောင်းအရာအလိုက် (မြေယာမှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ အမျိုးသမီး မြေယာအခွင့်အရေး၊ မြေသိမ်းခြင်း သို့မဟုတ် မြေအခြေပြု ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ) အသေးစိတ်ဆန်းစစ်မှုများကို ဆက်လက်ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

အရေးကြီးသော ပြဿနာများရှိနေသည်ဟု သက်ဆိုင်သူများက ဖော်ထုတ်ထားပြီးဖြစ်သော နေရာ များအတွက် အသေးစိတ် ဆန်းစစ်မှုအားဖြင့် ရှေ့ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများ ဖော်ထုတ် နိုင်ပါသည်။ ကျယ်ပြန့်သော အကြောင်းအရာများကို လွှမ်းခြုံရန်လိုသည့် ယေဘုယျဆန်းစစ်မှုများ နှင့် ယှဉ်လျှင် အသေးစိတ် ဆန်းစစ်မှုများတွင် ပို၍တိတိကျကျဆန်းစစ်၍ အသေးစိတ်အကြံပြု ချက်များ ထုတ်ပေးနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းရှိပါသည်။ အထွေထွေ ဆန်းစစ်မှုများမှာ ကုန်ကျစရိတ် ကြီးမား၍ အချိန်ကြာမြင့်နိုင်ချိန်တွင် အသေးစိတ် ရွေးချယ် ဆန်းစစ်မှုများမှာ အခြေအနေ အမျိုး မျိုး၌ ပို၍ လက်တွေ့ကျနိုင်ပါသည်။ ဆန်းစစ်ချက်ဆောင်ရွက်သည့် ဦးတည်ရည်ရွယ်ချက်ကို တိတိကျကျ ချမှတ်ထား လျှင် နည်းလမ်းများသတ်မှတ်ရာနှင့် သက်ဆိုင်သူများနှင့် ချိတ်ဆက်ခြင်း မဟာဗျူဟာများ ပို၍ ဟန်ချက်ညီစွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ဆန်းစစ်ချက်တစ်ရပ် ထိရောက်မှုရှိရန်မှာ လိုအပ်သည့်အပိုင်းများကို လွှမ်းခြုံကုံလုံ၍ စေ့စပ်သေချာမှု ရှိရမည်ဖြစ်ပြီး ယင်းအတွက် အချိန်နှင့် အရင်းအမြစ်များကဲ့သို့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ သိသိသာသာ လိုအပ်နိုင်ပါသည်။ အကောင်းဖက်မှ ကြည့်လျှင် ကိုးကားအသုံးချရန် အရင်းအမြစ်များ စွာရှိပါသည်။ ဥပမာ ကျား/မ သာတူညီမျှ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ FAO ဥပဒေ ဆန်းစစ်သုံးသပ် ခြင်း နည်းစနစ်(LAT) နှင့် အခြားဥပဒေဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်း နည်းစနစ်များ (ဇယားကွက် ၃.၄)

ကဲ့သို့ ရှေ့ပြေးစီမံကိန်းများဖြစ်သည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် ချိန်ထိုးဆန်းစစ်ရန် ယန္တရားတစ်ခု အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သည့် နောက်ထပ် ဥပမာ တစ်ခုမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှ ဦးဆောင်သော မြေယာစီမံ အုပ်ချုပ်မှုသုံးသပ်ခြင်းမူဘောင် (LGAF) ဖြစ်ပြီး ယင်းတွင် ဥပဒေဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်းပါဝင်ပါသည် (World Bank, n.d.)။ FAO သုတေသနများအရ LGAF တွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ အဓိကအချက် အများအပြားကို လွှမ်းခြုံထားပြီး မြေယာနှင့် သစ်တောစီမံအုပ်ချုပ်မှုများအား ဆန်းစစ်သုံးသပ်ရန် နှင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် ကိုက်ညီမှုကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဆန်းစစ်ရန် နည်းစနစ်ကောင်း တစ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်း သိရသည် (Tonchovska and Egiashvili, 2014)။ သို့သော် LGAF သည် ၎င်း၏ ကိုယ်ပိုင်လုပ်ငန်းစဉ်များ နှင့် ရည်ရွယ်ချက်များအတိုင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ကာ “လမ်းညွှန်ချက် များ” မထွက်ပေါ်မီက ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း သတိပြုရမပါမည်။

ဆီအဲရားလီယွန်သည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား ဖော်ဆောင်ရန် ကတိကဝတ်ပြုသည့် ပထမဆုံးနိုင်ငံများထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်ကာ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ဖော်ဆောင်ရန် ပံ့ပိုးပေးသည့် G7 ဆီအဲရားလီယွန်-ဂျာမနီ-FAO သုံးပွင့်ဆိုင်မိတ်ဖက် အစီ အစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း လည်းဖြစ်သည်။

FAO နှင့် နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းရှေ့နေအဖွဲ့သည် ဆီအဲရားလီယွန်၏ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ ဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင် များကို ထိထိဝင်ဝင်ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းအား “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို အခြေခံ၍ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ FAO မှ ပြုစုရေးဆွဲထားသော (Kenney and Dela O Campos, 2014) ကျား/မ သာတူညီမျှမြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဥပဒေ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ချက် နည်းစနစ် (LAT) အားကိုးကားသည့် အပြင် လမ်းညွှန်ချက်များပါ အခြေခံမူများ (စာပိုဒ် ၃က) နှင့် နိုင်ငံအခြေအနေအရ ကိုက်ညီသော အခြားပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အခြေခံ၍ ပညာရှင်အဖွဲ့က ရွေးချယ်ထား သော မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများဆိုင်ရာ နောက်ထပ်အညွှန်းကိန်းများကိုလည်း အသုံးပြုကာ ဆန်းစစ် ချက်ကို ပြင်ဆင်ထားသည်။ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ အသေးစား ငါးလုပ်ငန်းများ ခိုင်မာရေးဆိုင်ရာ မိမိဆန္ဒ အလျောက် လိုက်နာနိုင်သော လမ်းညွှန်ချက်များ (SSFG) ထံမှ ထပ်မံ၍ အညွှန်းကိန်းများ ရွေးချယ်ကာ ငါးလုပ်ငန်းကဏ္ဍ ဆန်းစစ်ချက် အားလည်း ဆောင်ရွက်ပါသည်။

ဆန်းစစ်ချက်ဆောင်ရွက်သည့် နည်းလမ်းများတွင် အညွှန်းကိန်းတစ်ခုစီအား ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့် မူဝါဒမူဘောင်များတွင် မည်မျှ ထင်ဟပ်သည်ကို ဇယားကွက်များတွင် ဖြည့်စွက်ခြင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးမှုအခြေအနေကို အကဲဖြတ်ခြင်း (ပြဋ္ဌာန်းပြီး ဥပဒေ များနှင့် နောက်ဆက်တွဲ နည်းဥပဒေများအပါအဝင် မူဝါဒအကြမ်းနှင့် ဥပဒေအကြမ်းများပါ ထည့်သွင်း၍)၊ သင့်လျော် သော အကြံပြုချက်များ ရေးသားခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ စိစစ်အကဲဖြတ်ချက်အစီရင်ခံစာများကို အကြမ်းရေးသား၍ ကဏ္ဍအလိုက် အစီရင်ခံစာတစ်ခုစီအတွက် ပညာရှင်များက အတည်ပြုခြင်းအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများတွင် ဆွေးနွေး ပါသည်။ ဆီအဲရားလီယွန်တွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အကောင်အထည် ဖော်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်အဆင့် သက်ဆိုင် သူပေါင်းစုံပလက်ဖောင်း နည်းပညာပိုင်း လုပ်ငန်းအဖွဲ့နှင့် ဦးဆောင်ကော်မတီတို့သည် လုပ်ငန်းစဉ် တွင် အနီးကပ် ပါဝင်၍ အချောသတ်အစီရင်ခံစာများအား “လမ်းညွှန်ချက်များ” အကောင်အထည်ဖော်ရေးအတွက် ဝန်ကြီးဌာနစုံ မှ ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သော ဌာနစုံလုပ်ငန်းအဖွဲ့ထံတင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ထိုအစီရင်ခံစာများကို ဖရီးတောင်းမြို့၌ ၂၀၁၅ စက်တင်ဘာ ၂၈-၂၉ တွင် ကျင်းပသော နိုင်ငံတော်အဆင့် သက်ဆိုင်သူပေါင်းစုံပလက်ဖောင်း၏ ဒုတိယမြောက် အစည်းအဝေးတွင် တင်ပြရှင်းလင်းခဲ့ပါသည်။

ကျား/မသာတူညီမျှ မြေယာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ LAT နှင့် ဆီအဲရားလီယွန်၏ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ချက် အစီရင်ခံစာများကို FAO ဥပဒေရုံးမှ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေထားပါသည်။ (FAO 2016 and 2015 a, b, c and d)

ဇယားကွက် ၃.၄ - ဆီအဲရား လီယွန်တွင် ကျယ်ပြန့်သော ဥပဒေ နှင့် မူဝါဒ ဆန်းစစ် သုံးသပ်မှု ရှေ့ပြေး ဆောင်ရွက်ခြင်း

အရင်းအမြစ် - FAO, 2016 and 2015a, b, c and d

သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံနှင့် ကဏ္ဍအတွက် ဆန်းစစ်ချက်များဆောင်ရွက်ရာတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ဆိုင် သော ကဏ္ဍအလိုက် ဥပဒေ စာရွက်စာတမ်းများအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ငါးလုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်ကို ဆန်းစစ်ရာ၌ အခန်း ၂ တွင် ဖော်ပြထားသော SSFG အား “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့်အတူ ယှဉ်တွဲအသုံးပြုသင့်ပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ”တွင် ယေဘုယျ

သာ ခြံငုံဖော်ပြထားချက်များအား SSFG တွင် အသေးစိတ် ရည်ညွှန်းဖော်ပြထား၍ ဖြစ်သည်။ ငါးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော် ဥပဒေများအား ပြည့်စုံစွာ ဆန်းစစ်ရာတွင် ငါးလုပ်ငန်းအရင်းအမြစ်များအား စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံက ရေးထိုး၊ ထောက်ခံ အတည်ပြုထားသော စာချုပ်စာတမ်း၊ ကတိကဝတ်များအားလည်း ထည့်သွင်းသုံးသပ်ရပါမည်။

ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက်ဆိုလျှင် သီးခြား အက်ဥပဒေ သို့မဟုတ် ဥပဒေမူကြမ်းများကို “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် တိုက်ဆိုင်ဆန်းစစ်ခြင်းသည် အလွန်အကျိုးရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ အားဖြင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် အမျိုးသားမြေအသုံးချမှုနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှု ဥပဒေကြမ်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဤဆန်းစစ်မှုမျိုး ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည် (Lopez and Demaisip, 2014)၊ ဆီအဲယားလီယွန်တွင်လည်း အမျိုးသားမြေယာမူဝါဒအတွက် ဆန်စစ်မှု ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး FAO မှ ၂၀၁၅ တွင် မှတ်ချက်များပေးခဲ့ပါသည်။

၃.၁.၄။ ဆန်းစစ်မှုပြုလုပ်ရာတွင် မည်သူများ ပါဝင်သင့်ပါသလဲ။

မည်သည့် ဆန်းစစ်မှုမဆို ပြုလုပ်ရာတွင် ထိရောက်စွာ ဆက်လက်အသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် ထွက်ရှိလာသည့် အကဲဖြတ်ဆန်းစစ်ချက် ရလဒ်သည် တစ်နိုင်ငံလုံးမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သက်ဆိုင်သည် ဟူသည့် အဓိပ္ပါယ်သက်ရောက်ရန် ကြိုးစားသင့်ပါသည်။ အစိုးရအာဏာပိုင်များ က ဥပဒေဆန်းစစ်ချက်ကို စတင်ဆောင်ရွက်သည်ဆိုလျှင် ပြည်တွင်းတွင် လေးစားခံရသော ပညာရှင်များအား ဦးဆောင်ပါဝင်စေသင့်ကာ အခြားသော အကျိုးသက်ဆိုင်သည့်အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးကိုလည်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်စေသင့်ပါသည်။ အခြေအနေအလိုက် ပါဝင်သူများမှာ ကျယ်ပြန့်သော အစိုးရဌာနများ၊ NGOများ၊ ကျေးလက် အသေးစား စိုက်ပျိုးမွေးမြူထုတ်လုပ်သူ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဌာနတိုင်းရင်းသား နှင့်ကျေးလက်ရပ်ရွာပြည်သူ အဖွဲ့အစည်းများ၊ စီးပွားရေးရှေ့နေများ၊ ပညာရှင်များ၊ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် အခြားသက်ဆိုင်သည့် နိုင်ငံသားများ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များ၊ လူကြီးသူမများ၊ လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသည့် ရပ်ရွာမှလူများ ပါဝင်စေရန်လည်း အစိုးရအာဏာပိုင်များက အထူးဂရုပြုသင့်ပါသည်။ ခိုင်မာသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအားလုံးကို အကာအကွယ် ပေးနိုင်ရန် ပြည်တွင်းဥပဒေများအား မည်သို့အားဖြည့်သင့်သည်ဆိုသည့် အပေါ် ဤလူအုပ်စုများတွင် အရေးပါသော အမြင်များ ရှိနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတော်မှဦးဆောင်သော ဥပဒေ ဆန်းစစ်သုံးသပ်မှုတွင် ပြည်သူလူထုအား ပါဝင်ခွင့်ပေးခြင်းအားဖြင့် ထွက်ရှိလာသည့် ဆန်းစစ်ချက်ရလဒ်နှင့် ယင်းမှတစ်ဆင့်ပေါ်ပေါက်လာသော နိုင်ငံတော် ဥပဒေမူဘောင် ပြောင်းလဲမှုများသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ပို၍ တိကျစွာနှင့် ထိရောက်စွာ အသိအမှတ်ပြု၊ လေးစား၍ ကာကွယ်ပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်တွင် မည်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်ဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ခြင်းမှာ ဥပဒေများ “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် ညီညွတ်မှုရှိမရှိ ဆန်းစစ်ခြင်းမပြုမီ ကြိုတင်ရှိအပ်သည့် လိုအပ်ချက်ဖြစ်ပြီး ယင်းကိုဆောင်ရွက်ရန်မှာ လုပ်ပိုင်ခွင့် လက်ရှိကိုင်ဆောင်ထားသူများ၏ အကျိုးစီးပွားကို ကိုယ်စားပြုသည့် အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် လိုပါသည်။

၃.၁.၅။ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ချက် ရလဒ်များကို မည်သို့ အသုံးပြုမည်လဲ။

ဥပဒေ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ချက် ဆောင်ရွက်ပြီးစီးသွားသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဦးတည်သုံးသပ်သည့်အပိုင်းအပေါ် မူတည်၍ လုပ်ငန်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်အများအပြားဆောင်ရွက်ရာတွင် အထောက်အပံ့အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ အစိုးရအနေနှင့် ဆန်းစစ်ချက်များကို အခြေခံ၍ ဥပဒေ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်စီမံမှုစနစ်များ ရေးဆွဲခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ကဏ္ဍအလိုက်စီမံကိန်းဆွဲခြင်းတွင် ဦးစားပေးအချက်များ ချမှတ်နိုင်ပါသည်။ ဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကော်မရှင်များအနေဖြင့် ဆန်းစစ်ချက်ရလဒ်ကို အသုံးပြု၍ တည်ဆဲဥပဒေများအား သုံးသပ်ကာ ပြင်ဆင်ရန် အချက်များကို အဆိုပြုနိုင်ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့် မှတ်တမ်းရုံးများ သို့မဟုတ် အခြားနိုင်ငံတော်၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှု ဌာနများတွင် လုပ်ကိုင်နေသော ရှေ့နေများအတွက် လက်တွေ့လမ်းညွှန်ချက်များ သို့မဟုတ် စံချိန်စံညွှန်းများချမှတ်ရန်အတွက်လည်း ဆန်းစစ်ချက်ကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

အစိုးရဝန်ထမ်း သို့မဟုတ် လက်တွဲလုပ်ကိုင်နေသော ဥပဒေပညာရှင်များနှင့် စီးပွားရေး ရှေ့နေများသည်လည်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု သဘောတူညီချက်များ ညှိနှိုင်းရာတွင် ဥပဒေဆန်းစစ်ချက် ရလဒ်များကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည် (စာပိုဒ် ၁၂)။ ၎င်းတို့သည် ဆန်းစစ်ချက်ကို လေ့လာ၍ နိုင်ငံတော် ဥပဒေနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများတွင် ဟာကွက်များရှိနေသည်ကို ကြိုတင်၍ ကုစားရန် ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး ဖြစ်လာနိုင် သည့် ထိခိုက်နိုင်ခြေများကို လျှော့ချနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေများ မပြဋ္ဌာန်းရ သေးသော သို့မဟုတ် ပြဋ္ဌာန်းရန် ဆောင်ရွက်ဆဲဖြစ်သော နေရာများတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့် ချထားပေးရာ၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများဘက်မှ သက်ရောက်ထိခိုက် နိုင်ခြေဆန်းစစ်ချက်များအား တိတိကျကျ ဆောင်ရွက်ရန် စာချုပ်တွင် ခိုင်ခိုင်မာမာ ထည့်သွင်းချုပ်ဆိုနိုင်ပါသည်။ (စာပိုဒ် ၁၂.၁၀)

အများပြည်သူအကျိုးစီးပွား ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများသည် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး လှုပ်ရှားမှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် ဥပဒေ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ချက်များအား အခြေခံအဖြစ်အသုံးပြုပြီး “လမ်းညွှန်ချက်များ”နှင့် အညီ ဥပဒေပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရန် တိုက်တွန်းနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့သည် မြေပြင်တွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာ၌ နိုင်ငံတော်ဥပဒေတွင် မပါဝင်သေးသော “လမ်းညွှန်ချက်ပါ” အလေ့အထများကို ရှေ့ပြေး သဘောဖြင့် ထည့်သွင်းကျင့်သုံးကာ လက်ဦးမှုရယူဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ အခြေခံမူများအား လိုက်နာခြင်းဖြင့် ရရှိလာသော အကျိုးရလဒ်အထောက်အထားများကို နိုင်ငံတော် မူဝါဒချမှတ်သူများထံ တင်ပြနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးရေး အေဂျင်စီများတွင် ဝန်ထမ်း သို့မဟုတ် လက်တွဲလုပ်ကိုင်သူ ရှေ့နေများသည် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ငွေကြေးပိုင်းနှင့် နည်းပညာပံ့ပိုးမှု စီမံကိန်းများကို ရေးဆွဲပုံဖော်ရာ၌ ဥပဒေ ဆန်းစစ်ချက်များကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတစ်ခုရှိ ဥပဒေ ဆန်းစစ်ချက်ကို အခြေခံ၍ အလှူရှင်များသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဆိုင်သော ငွေကြေးပံ့ပိုးရန် ဦးစားပေးနေရာများကို ရွေးချယ်သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ ဥပဒေ ဆန်းစစ်ချက်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာပြီးနောက် အလှူရှင်များသည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် ကိုက်ညီရန်ကြိုးပမ်းနေမှုများအား မဟာဗျူဟာကျကျ ပံ့ပိုးခြင်း သို့မဟုတ် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ အာမခံချက် ရှိရေးအတွက် မူဝါဒများပြောင်းလဲလာစေရန် သက်သေအထောက်အထားများ ဖန်တီးဖော်ထုတ်နေသော မြေပြင်အဆင့် ရှေ့ပြေး ဝင်ရောက် ဆောင်ရွက်နေမှုများအား ပံ့ပိုးခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

အဓိက အကြံပြုချက်များ ၃.၁

- ✓ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် နိုင်ငံတော် ဥပဒေအား ဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာမှ သဘောတူထားသော စံချိန်စံညွှန်းများအား ဖော်ပြပေးထားပါသည်။
- ✓ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို အသုံးပြု၍ ဥပဒေ ဆန်းစစ်ချက်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကျယ်ပြန့်သော အခြေခံမူများ သို့မဟုတ် တိတိကျကျ ပြဋ္ဌာန်းချက် များအား ရွေးချယ် ကိုးကားနိုင်ပါသည်။ ဆန်းစစ်ရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ သို့မဟုတ် ဥပဒေများအား ဦးတည်ခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် ဥပဒေစနစ်တစ်ခုလုံးအား ခြုံငုံခြင်း စသဖြင့် အမျိုးမျိုး ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။
- ✓ ဆန်းစစ်ချက်များဆောင်ရွက်ရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ဆိုင်သူအားလုံး ကျယ်ပြန့်စွာပါဝင်ခွင့်ပေးခြင်းသည် အကောင်းဆုံး ဖြစ်ပါသည်။
- ✓ ဆန်းစစ်ချက်များမှနေ၍ ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ပြုပြင်ပြောင်းလဲဖို့ လိုအပ်ချက်များအား ရှာဖွေရန်နှင့် ရှေ့ဆက်သွားသင့်သည့် နည်းလမ်းများ ရှာဖွေရန် အသုံးဝင်သော အခြေခံအချက်အလက်များ ပေးနိုင်ပါသည်။

၃.၂။ ဥပဒေပြုခြင်း - သဘောတရားများ၊ ဆောင်ရွက်သူများ၊ စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ

ဥပဒေဆန်းစစ်ချက် ဆောင်ရွက်ပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက် မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရဌာနများသည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့်အညီ တည်ဆဲဥပဒေများအား ပြင်ဆင်ရန် သို့မဟုတ် ဥပဒေသစ်များ ရေးဆွဲရန် ခြေလှမ်းစတင်ပါသည်။ (ဥပဒေပြုခြင်းဆိုင်ရာ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ဇယားကွက် ၃.၅ တွင် ကြည့်ပါ။) ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပင်မဥပဒေများ သာမက နည်းဥပဒေများ၊ အမိန့်ကြော်ငြာစာများ၊ ညွှန်ကြားချက်များနှင့် ဥပဒေသစ်များ၊ ပြင်ဆင်ချက်ဥပဒေများအား အသုံးပြုရန် ရှင်းလင်းသော လမ်းညွှန်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းအထိ ပါဝင်သင့်ပါသည်။ (FAO, 2013a) ဤအပိုင်းတွင် ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအား မည်သို့ အကောင်းဆုံး ဆောင်ရွက်သင့်ပုံနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးထားပါသည်။

ဇယားကွက် ၃.၅ -
နိုင်ငံတော် ဥပဒေပြု
ရေး ဆိုင်ရာ
“လမ်းညွှန်ချက်
များ”၊ ဥပမာအချို့

- ၅.၁။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု တိုးတက်လာရေးကို တွန်းအားပေးသည့် မူဝါဒ၊ ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းမူဘောင်များကို ချမှတ်၊ ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက် ရမည်။”
- ၅.၂။ “လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ မူဝါဒ၊ ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းမူဘောင်များမှာ ခိုင်လုံသော ရိုးရာမြေလုပ်ကိုင် မှုစနစ်များ အပါအဝင် (ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုထားသည့်တိုင်) ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများအား နိုင်ငံတော် ဥပဒေများနှင့် အညီ အသိအမှတ်ပြု လေးစားရမည်ဖြစ်ကာ ထိုလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကျင့်သုံးမှုကို အားပေး၊ မြှင့်တင်၊ ကာကွယ်ပေးသင့်သည်။ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ၏ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရ အရေးပါမှုကို မူဘောင်များတွင် ထင်ဟပ်စေသင့်သည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိသော၊ လူမှုရေး သာတူညီမျှမှုနှင့် ကျား/မ တန်းတူညီမျှမှုကို အားပေးသော မူဘောင်များကို နိုင်ငံတော်က ချမှတ်သင့်သည်။”
- ၅.၅။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် လုပ်ငန်းစဉ်အစမှစ၍ အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားများအပါအဝင် အကျိုးသက်ဆိုင်သူအားလုံး ပါဝင်သည့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အခြေခံသော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရမည်။ မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများတွင် အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်သည့် ကျွမ်းကျင်မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား ရမည်။” (အရေးကြီးကြောင်း ထပ်မံအသိပေးလိုပါသည်)

၃.၂.၁။ အရည်အသွေးမြင့် ဥပဒေပြုရေးဖြစ်ရန် ဂရုပြုပါ။

ဥပဒေပြုမှုလုပ်ငန်းစဉ်၏ အရည်အသွေးမှာ အထူးအရေးပါပြီး ဥပဒေ သို့မဟုတ် မူဝါဒအား မည်သို့ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသည်ဆို သည့်အချက်သည် နောက်ဆုံးထွက်လာသည့် ဥပဒေအရည်အသွေး အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိပါသည်။ ကောင်းစွာရေးသားထားသော ဥပဒေသည်ပင်လျှင် လူထု မှ လုံလောက်စွာပါဝင်မှုမရှိဘဲ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်ဆိုလျှင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အား ကောင်းစွာစီမံ အုပ်ချုပ်မှုအား ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။ အစပိုင်းတွင် အချိန်နှင့် အရင်းအမြစ်များ ပိုမိုလိုအပ်မည် ဖြစ်သော်လည်း ပြည်တွင်းရှိ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ကျယ်ပြန့်စွာသုတေသနပြု၍ လူထုနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင် သဘောထားခံယူမှုများပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ပိုမိုထိရောက်၍ လက်တွေ့ဘဝ အခြေအနေများ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အခြေအနေ များနှင့် ပိုမိုကိုက်ညီသော ဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ဤသို့ကောင်းစွာ သုတေသနပြုထားသော ဥပဒေများသည် ရေရှည်တွင် ပိုမိုလက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်၍ ကုန်ကျစရိတ် သက်သာစေမည်ဖြစ်သည်။

ကောင်းစွာရေးဆွဲထားခြင်းမရှိသော သို့မဟုတ် သုတေသနအားနည်းသော ဥပဒေများသည် လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား သိသာစွာ အနုတ်သဘောသက်ရောက်နိုင်ပါသည်။ မရှင်းလင်း သော၊ ဝေဝါးသော သို့မဟုတ် အခြား ဥပဒေများနှင့် မညီညွတ်သော ဥပဒေများ သည် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိ ထားသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရန်နှင့်ကာကွယ်ရန် ပိုမိုခက်ခဲစေသည်။ ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်း ရာ၌ အားနည်းခြင်း ကြောင့် အာဏာပိုင်များအား လုပ်ပိုင်ခွင့်များ အလွန်အကြူးပေးထားနိုင်ကာ အဂတိလိုက်စားခြင်းနှင့် တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များပင် အန္တရာယ်ရှိလာနိုင် သည့် အလားအလာများ ဖန်တီးပေးပါသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံတော်မှ အရင်းအမြစ်များ သိမ်းယူအသုံးချ ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများတွင် “အများပြည်သူကောင်းကျိုး” သို့မဟုတ် “နိုင်ငံတော် အကျိုးစီးပွား” စသည့် စကားရပ်များအား ကျယ်ပြန့်လွန်းစွာ သို့မဟုတ် မရှင်းလင်းစွာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားလျှင် အစိုးရအာဏာပိုင်များမှနေ၍ နိုင်ငံသားများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို မတရား ထိခိုက်စေသော နည်း လမ်းများဖြင့် တစ်ဖက်သတ်မြေကို သိမ်းယူခြင်းများ ဆောင်ရွက်လာနိုင်ပါသည်။ (FAO, 2009a)

အခြားသော အခြေအနေများတွင် ရှင်းလင်းစွာရေးဆွဲထားသော ဥပဒေများမှာလည်း အုပ်ချုပ် ရေးဌာနများ၏ အကောင်အထည် ဖော်နိုင်စွမ်းနှင့် မအပ်စပ်ဘဲရှိနေတတ်သည်။ ဝန်ကြီးဌာန သို့မဟုတ် အစိုးရဌာနတစ်ရပ်သည် လုပ်ပိုင်ခွင့် ဥပဒေများနှင့် နည်းဥပဒေများကို ကောင်းစွာ အကောင်အထည်ဖော်ရန် နည်းပညာပိုင်း၊ ငွေကြေးပိုင်း သို့မဟုတ် လူသားအရင်းအမြစ်ပိုင်း မ လုံလောက်ပါက ဥပဒေကို အကောင်အထည်မဖော်ခြင်း သို့မဟုတ် ကောင်းစွာ အကောင်အထည် မဖော်နိုင်ခြင်းများထံ ဦးတည်သွားပြီး အဂတိလိုက်စားရန်နှင့် အရင်းအမြစ်များ အလွဲသုံးစား ရန် အခွင့်အရေးများပေါ်ပေါက်စေပါသည်။ ဥပဒေများကို ကောင်းစွာရေးဆွဲထားသော်လည်း အကောင်အထည်ဖော်မှု အားနည်းပါက ပြည်သူများ၏ နိုင်ငံတော် ဥပဒေစနစ်ကို အယုံအကြည်နှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုအား လေးစားမှုတို့ ကျဆင်းလာနိုင်ပါသည်။

ဤစိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ကိုင်တွယ်ရန် “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရ များအနေဖြင့် ဥပဒေများအား ရှင်းလင်းစွာ ရေးဆွဲရန်နှင့် အစိုးရဌာနများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်၊ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်စွမ်းကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် တိုက်တွန်းထားသည် (စာပိုဒ် ၅.၅)။

ဥပဒေရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ချဉ်းကပ်မှုများ ရှေ့နောက်ညီညွတ်စေရန် ဥပဒေသို့မဟုတ် နည်းဥပဒေများအား ရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းရာတွင် ပါဝင်သည့် အရာရှိများအတွက် ဥပဒေပြုရေး လက်စွဲ လမ်းညွှန်များ ပြုစုဖြန့်ဝေသင့်ပါသည်။ ဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေမူကြမ်း များအား လက်တွေ့ရှေ့ပြေး စမ်းသပ်ကျင့်သုံးခြင်း (စမိုအာနှင့် ဘာကီနီဖာဆို နိုင်ငံများတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်အတိုင်း၊ ဇယားကွက် ၃.၆ တွင် ကြည့်ပါ) အားဖြင့် ၎င်းတို့ကို တရားဝင် အပြီးသတ်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းမပြုမီ ဒေသ အခြေအနေအလိုက် ညှိနှိုင်းပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ချဉ်းကပ်မှုများအား စမ်းသပ်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ (FAO, 2013a) ဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ခြင်း လုပ်ငန်း စဉ်များ အကြား အပြန်အလှန် သုံးသပ်အကြံပြုနိုင်မည့် လမ်းကြောင်းများ ဖန်တီးပေးရန်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းပြီးသည့်အခါ အကောင်အထည်ဖော်မှုအား စောင့်ကြည့်၍ သက်ရောက်မှုရလဒ်များအပေါ် အခြေခံကာ အနာဂါတ် ဥပဒေပြင်ဆင်၊ ပြဋ္ဌာန်းရေး လုပ်ငန်းစဉ် အတွက် အရေးပါသော သုံးသပ်ချက်များ ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ဇယားကွက် ၃.၆ - ဘာကီနီဖာဆိုနှင့် ဆမို အာ နိုင်ငံများမှ ဥပဒေပြု ရေး လက်စွဲစာအုပ် များနှင့် ဥပဒေများအား မြေပြင်တွင်ရှေ့ပြေး စမ်းသပ် ကျင့်သုံးခြင်း

အရင်းအမြစ် - ရှေ့နေချုပ်ရုံး၊ ဆမိုအာ၊ ၂၀၀၈

အရင်းအမြစ် - FAO, 2005; Comité Technique "Foncier et développement", 2010 and 2014a.

ဆမိုအာ နိုင်ငံတွင် ၂၀၀၈ ဥပဒေပြုရေး လက်စွဲစာအုပ်တွင် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်၌ ပါဝင်သက်ဆိုင်သူများအားလုံး၏ အဓိက အခန်းကဏ္ဍများကို ဖော်ပြထားသည်။ ဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများရေးဆွဲခြင်းအပါအဝင် ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲ ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ မစတင်မီ ဆောင်ရွက်သင့်သည့် လက်တွေ့ လုပ်ငန်းစဉ်များအားလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။

“ကြီးမားသော ဥပဒေတိုင်းအား ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရနှင့် အရပ်ဖက်မှ သက်ဆိုင်သူများအားလုံးနှင့် ကျယ်ပြန့်စွာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင် ခြင်း ပြုလုပ်သင့်သည်” ဟု လက်စွဲစာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ဥပဒေကြမ်းနှင့်အတူ မည်သူနှင့် ဆွေးနွေးခဲ့သည်၊ ဆွေးနွေးမှုများအတွင်း ထွက်ပေါ်လာ သည့် တင်ပြချက်များကို မည်သို့ ဥပဒေကြမ်းတွင် ထည့်သွင်းထားသည် စသဖြင့် ပါဝင်သော လူထုနှင့်ဆွေးနွေးသဘောထားခံယူခြင်း အစီရင်ခံစာပါ တပါတည်း ထွက်လာ သင့်သည်။

ဥပဒေပြုခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကောင်းတစ်ရပ်တွင် သက်ဆိုင်များနှင့် ချိတ်ဆက်ဆွေးနွေးခြင်းမှာ တစ်ခုတည်းသော နည်း လမ်းမဟုတ်ပါ။ အဆိုပြုထားသည့် ဥပဒေတိုင်းသည် ဆမိုအာနိုင်ငံ၏ တည်ဆဲဥပဒေမူဘောင်နှင့် အံဝင်ခွင့်ကျရှိစေရန် သက်ဆိုင်ရာ တည်ဆဲဥပဒေများကို သုံးသပ်ဆန်းစစ်ဖို့ လက်စွဲစာအုပ် တွင် သတ်မှတ်ထားသည်။ ထိုသို့ဆန်းစစ်သုံးသပ် ခြင်းဖြင့် ဆမိုအာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေများ သာဇာတဖြစ်စေရန်လည်း ပံ့ပိုးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ဘာကီနီဖာဆိုနိုင်ငံတွင် ဒေသခံ ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့် လက်ဝယ်ရှိသူများနှင့် “ရွှေ့ပြောင်းအခြေချသူ” များအကြား အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်နေသည့် ဒေသတွင် Plan Foncier Rural (ကျေးလက်ဒေသ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် အစီအစဉ်၊ PFR)အား ရှေ့ပြေးစီမံချက်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ သည်။ ထိုစီမံချက်တွင် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်အချက်အလက်များ ပြည့် ပြည့်စုံစုံ စုဆောင်းခြင်း၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများ၏ ပါဝင်မှုဖြင့် ဒေသန္တရ မြေပုံများ ရေးဆွဲခြင်းနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်လက်မှတ်များ ထုတ်ပေးနိုင်မည့် နည်းလမ်းများအား ရှာဖွေခြင်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

PFR ရှေ့ပြေးစီမံကိန်းမှ ရရှိသည့် သင်ခန်းစာများကို အခြေခံ၍ ဘာကီနီဖာဆို၏ ကျေးလက်ဒေသမြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် ခိုင်မာရေး မူဝါဒနှင့် ကျေးလက်မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဥပဒေအမှတ် ၀၃၄ (၂၀၀၉ ခုနှစ်) တို့အား ရေးဆွဲခဲ့သည်။ ဤ ဥပဒေတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်း မြေယာအခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုထားကာ ကျေးလက်ဒေသ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် လက်မှတ်များ ထုတ်ပေးရန် နည်းလမ်းများ ချမှတ်ပေးထားသည်။

၃.၂.၂။ ဥပဒေစနစ်တစ်ရပ်လုံးအား လွှမ်းခြုံသုံးသပ်ခြင်း

ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများသည် နိုင်ငံတော်ဥပဒေမူဘောင်ဟု တစ်ခါတစ်ရံရည်ညွှန်းသုံးနှုန်းကြသည့် ရှုပ်ထွေးသော ဥပဒေနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ကွန်ရက်ကြီး၏ အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်လေ့ရှိသည်။ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက် စာချုပ်စာတမ်းများသည်လည်း နိုင်ငံ၏ ဥပဒေ ပြုပြင် ပြောင်းလဲ ရာတွင် လိုက်နာရမည့်အချက်များ သတ်မှတ်ပေးတတ်သည်။ ဥပဒေသစ်ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသူများသည် တည်ဆဲဥပဒေများထဲမှ ပြင်ဆင်ရန် သို့မဟုတ် ပယ်ဖျက်ရန်လိုအပ်သည်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား ရုံမျှမက သဘောတူလက်မှတ်ထိုးထားသည့် လိုက်နာရမည့် နိုင်ငံတကာ ကတိကဝတ်များကိုလည်း စဉ်းစားရပါမည်။

ဇယားကွက် ၃.၇ - ဆာရီနမ် နိုင်ငံ၏ ငါးမွေးမြူရေး လုပ်ငန်း ဥပဒေ

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ မတူညီသော ဥပဒေများအကြား ချိတ်ဆက်မှု များကို ထောက်ချင့်လျှင် ဥပဒေတစ်ရပ်၏ သက်ရောက်ရိုက်ခတ်မှု ကို သိနိုင်ရန်မှာ များစွာပို၍ကျယ်ပြန့်သော ဥပဒေအစုအဝေးကြီးကို ဆန်းစစ်ပိုင်းခြားရန် လိုအပ်နိုင်ပါသည်။ (ဇယားကွက် ၃.၇)။ ထို့အတူ မြေယာဥပဒေတစ်ရပ်ကို ပြင်ဆင်ရာတွင် အခြားချိတ်ဆက်နေသော ပြည်တွင်းဥပဒေများတွင်လည်း ဆက်စပ်ပြင်ဆင်ချက်များပြုလုပ် ရန် လိုအပ်ကောင်း လိုအပ်နိုင်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ဥပဒေများတွင် နမူ နာအားဖြင့် စာချုပ်စာတမ်းဥပဒေ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဥပဒေများ၊ ရေအရင်းအမြစ် ဥပဒေများ၊ အမွေဆက်ခံမှု ဥပဒေများ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရ အစိုးရ ဥပဒေများပါဝင်နိုင်ပါသည်။

ဤအခြေအနေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်း လုပ်ငန်း မှာ နိုင်ငံတော်ဥပဒေမူဘောင်၏ ပြင်ပတွင် သီးခြား ပေါ်ပေါက်ရန် မ ဖြစ်နိုင်ကြောင်း “လမ်းညွှန်ချက်များ”က ရှင်းလင်းစွာအသိပေးထား ပါသည်။ ဥပဒေသစ်တစ်ရပ်အား ရေးဆွဲပြင်ဆင်ရာတွင် အာဏာပိုင် များ သည် ထိုဥပဒေသစ် သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ချက်သည် အခြား သက်ဆိုင်ရာ ပြည်တွင်း ဥပဒေများ၊ လိုက်နာရမည့် နိုင်ငံတကာ ကတိကဝတ်များ နှင့် မည်သို့ ချိတ်ဆက်တည်ရှိမည်ကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရပါမည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ”တွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် “မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား တာဝန်ယူမှု ရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု တိုးတက်လာရေးကို တွန်းအားပေးသည့် မူဝါဒ၊ ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းမူဘောင် များကို ချမှတ်၊ ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်ရမည်” ဟု တိုက်တွန်းထားသော်လည်း ထိုပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု များသည် “ဥပဒေ စနစ်၏ ကျယ်ပြန့်သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအပေါ် တည်မှီ၍ ယင်းထံမှ အထောက် အပံ့ ယူရသည်” (စာပိုဒ် ၅.၁) ဟု ရှင်းလင်းထားပြီး ၎င်းတို့သည် “ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ များ အောက်ရှိ လိုက်နာရန်တာဝန်များနှင့် အညီဖြစ်ရမည်ဖြစ်ကာ ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်များအောက်ရှိ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော ကတိကဝတ်များနှင့်လည်း ညီညွတ်ရန်” (စာပိုဒ် ၅.၂) လိုကြောင်း လမ်းညွှန်ထားပါသည်။

ဆာရီနမ်နိုင်ငံတွင် ငါးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းဥပဒေ တစ်ရပ် ရေးဆွဲ သည့်အခါ မူဝါဒချမှတ်သူများသည် ရေလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများ (မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများ တွင်မွေးမြူရန် ငါးအရိုင်းများအား ဖမ်းဆီး ခြင်းဆိုင်ရာ) နှင့် မြေယာ၊ ရေအရင်းမြစ်နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ ဥပဒေများအား လေ့လာဆန်းစစ်ရန် လိုကြောင်း သတိပြုမိ ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ငါးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းနှင့် ဆက်စပ်သော တိရစ္ဆာန် ရောဂါများရှိသဖြင့် တိရစ္ဆာန်ကျန်းမာရေး၊ ဆေးဝါးများ အသုံးပြုပုံ နှင့် တိရစ္ဆာန်အစာ ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေတို့ကိုလည်း ထည့်သွင်း သုံးသပ်ခဲ့ရသည်။ အစားအစာဘေးကင်းရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမှာလည်း ငါးလုပ်ငန်းအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိ၍ သုံးသပ်ခဲ့ရသည်။ သက်ရှိ ရေသတ္တဝါများ၊ တိရစ္ဆာန်ထွက်ကုန်များအား တင်သွင်း၊ တင်ပို့ခြင်း ဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်ရေး ဥပဒေများကိုလည်း ထည့်သွင်းလေ့လာ ဆန်းစစ်ခဲ့ရသည်။

ဤသို့ဥပဒေ အမျိုးမျိုးကို ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းကြောင့် တည်ဆဲ ဥပဒေများတွင် လုံလောက်စွာ ထည့်သွင်းကိုင်တွယ်ထားခြင်းမရှိ သော ငါးမွေးမြူရေး လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို မူဝါဒချမှတ် သူများ ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ဤလစ်ဟာမှုများအနက် အချို့ကို ငါး မွေးမြူရေးဥပဒေမူကြမ်းတွင် တိုက်ရိုက် ထည့်သွင်း ကိုင်တွယ်ခဲ့သည်။ သို့သော် အခြားဥပဒေများအတွက် ပြင်ဆင်ရန် အဆိုပြုချက်များကို လည်စုစည်းပြီး ဝန်ကြီးဌာနအဆင့်တွင် သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များ အကြား သဘောတူညီမှု ရရှိခဲ့ကာ ထိုကျန်ရှိသော ဥပဒေသဟဇာတ ဖြစ်ရေးကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန် အစီအစဉ်ဆွဲခဲ့ကြသည်။

အရင်းအမြစ် - ဆာရီနမ် ရေလုပ်ငန်း ဥပဒေကြမ်း၊ Peter Deupmann, FAO ဥပဒေရုံး၊ personal communication

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဥပဒေမူဘောင်မှာ ရှုပ်ထွေး၍ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကိစ္စရပ်များ၏ အခြေအနေအလိုက် မတူညီသော အနေအထားများ ကြောင့် အခြားတစ်နိုင်ငံ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို မိမိတို့ နိုင်ငံ၏ ဥပဒေမူဘောင်၊ ပြည်တွင်းအခြေအနေနှင့်အညီ ကြီးကြီးမားမား လိုက်လျောညီထွေပြင်ဆင်ခြင်းမရှိဘဲ ကူးယူသုံးစွဲခြင်းကို မပြုလုပ်သင့်ပါ။ (Bruce *et al.*, 2006; Byamugisha, 2013)

ထို့ပြင် ကောင်းမွန်သော ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ပြင်ဆင်ရုံမျှ မကဘဲ အိုမင်းခေတ်မမှီတော့ သော ဥပဒေများနှင့် ကောင်းမွန်သော ဥပဒေများထဲမှ မသင့်တော်တော့သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပယ်ဖျက်ရန်လည်း ဆောင်ရွက်ပါသည်။ အိုဟောင်းခေတ်မမှီတော့သည့် ဥပဒေများကို ပယ်ဖျက်ရန် ပျက်ကွက်ခြင်းအားဖြင့် ဥပဒေရေးရာ မသေချာမှုနှင့် ဆန့်ကျင်မှုများ ပေါ်ပေါက်စေကာ ဥပဒေသစ်ရေးဆွဲသူများ၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို ထိခိုက်စေနိုင်ပြီး အကတိလိုက်စားခြင်း၊ အရင်းအမြစ် အလွဲသုံးစားခြင်း၊ ဥပဒေအား ရှေ့နောက်မညီစွာ ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ဗျူရိုကရေစီ အဟန့်အတားများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု ဆိုင်ရာ ရှေ့နောက်ညီညွတ်၍ ကောင်းစွာသဟဇာတဖြစ်သော ဥပဒေမူဘောင်ပေါ်ပေါက်လာရန် ဥပဒေ သစ်ရေးဆွဲသည့်အခါ ပယ်ဖျက်သင့်သော အခြားဥပဒေများ သို့မဟုတ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ဖော်ထုတ်ရန်လည်း လိုပါသည်။ “ဤဥပဒေသစ် နှင့် မညီညွတ်သော ယခင်က ဥပဒေ၊ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအားလုံး” အား ယခုဥပဒေဖြင့် ပယ်ဖျက်သည်ဟု အလွယ်ရေးသားလိုက်ခြင်းသည် ပြဿနာရှိနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့အားလုံးလွှမ်းခြုံရေးသောချက်မျိုးသည် အနာဂါတ်တွင် အတိအကျမရှင်းလင်းထားသော လုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ညီညွတ်မှုမရှိသော ဥပဒေဟောင်းများအား ဖော်ထုတ်နိုင် နည်းခြင်းရှိမရှိ ဆိုသည့် အကောင်အထည်ဖော်သူများ၏ နည်းပညာ ကျွမ်းကျင်မှုအပေါ် မူတည်နေ၍ဖြစ်သည် (Bruce *et al.*, 2006)။ အကောင်းဆုံးမှာ လုပ်ပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာ ဥပဒေသစ်ရေးဆွဲမီ တည်ဆဲဥပဒေများအား ဆန်းစစ် သုံးသပ်ရာ၌ လိုအပ်သော ပယ်ဖျက်ရန်များနှင့် ပြင်ဆင်ရန်များကို ဖော်ထုတ်ကာ လုပ်ပိုင်ခွင့် ဥပဒေသစ် သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ချက်၏ “ပယ်ဖျက်၊ ပြင်ဆင်ခြင်း” ပုဒ်မများတွင် တိုက်ရိုက်ထည့်သွင်းခြင်း ဖြစ်သည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် မည်သည့်ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံမှ ထောက်ခံလက်မှတ်ထိုးထားသော လိုက်နာရမည့် နိုင်ငံတကာ ကတိကဝတ်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ဥပဒေသစ်သည် ထိုကတိကဝတ်များနှင့် ညီညွတ်ရန် ဂရုပြုရပါမည် (FAO, 2007)။ လုပ်ပိုင်ခွင့် ဥပဒေသစ်ရေးဆွဲရာတွင် နိုင်ငံတကာ ကတိကဝတ်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်ပျက်ကွက်လျှင် ထို ကတိကဝတ်များအား နိုင်ငံတော်မှ ချိုးဖောက်မိနိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိပါသည်။ ထိုသို့ချိုးဖောက်မိခြင်းဖြင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံး (ICJ) သို့မဟုတ် ပင်လယ်ပြင်ဥပဒေဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သမာဓိခုံရုံး (ITLOS) တို့ကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာ တရားရုံးများရှေ့မှောက်တွင် နိုင်ငံတော်အား စွဲချက်တင်ခံရနိုင်ပါသည်။

ထို့ပြင် အချို့သော နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များအား ချိုးဖောက်ခြင်းအားဖြင့် နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ကြီးမားသော တာဝန်များ ခံရနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံတကာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု သဘောတူစာချုပ်များအရ ကုမ္ပဏီများသည် အစိုးရအား ဖောက်ဖျက်မှုများဖြင့် စွဲချက်တင်နိုင်သည့် (Cotula, 2014a and 2015) အတွက် ထိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသဘောတူချက်များ အောက်တွင်ရှိသော နိုင်ငံတကာ

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ပြန်လည်သိမ်းယူမည့် ပြန်လည်နေရာချထားရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဆောင်ရွက်မည်ဆိုလျှင် နိုင်ငံတော်အနေနှင့် သဘောတူချက်များတွင် ဖော်ပြထားသော ဆက်ဆံရေးသတ်မှတ်ချက်များကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ရန်လိုအပ်သည် (Peterson and Garland, 2010; Cotula, 2015)။ အသစ်ပြင်ဆင်၊ ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများသည် တည်ဆဲ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များနှင့် မညီညွတ်လျှင် နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ထိုစာချုပ်များအား ပြန်လည်ညှိနှိုင်းခြင်း သို့မဟုတ် ဖျက်သိမ်းခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သော်လည်း ပြည်တွင်းဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်းထက် ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းကပိုမိုခက်ခဲလေ့ရှိပါသည်။

ဥပဒေရေးဆွဲ၊ ပြင်ဆင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အများအပြားအား တပြိုင်နက်ထိရောက်စွာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကလည်း အရေးကြီးပါသည်။ မတူညီသော ဝန်ကြီးဌာနများသည် ညှိနှိုင်းမှုနှင့် သဟဇာတဖြစ်ရန် ဂရုစိုက် အားထုတ်မှုမရှိဘဲ လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှု ဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ရေးဆွဲသည့်အခါ ထွက်ပေါ်လာသော ဥပဒေများသည် မညီညွတ်မှုနှင့် ဝေဝါးမှုများ ရှိလာနိုင်ပါသည်။ ဤပြဿနာများကို ရှောင်ရှားရန် ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဝန်ကြီးဌာနအချင်းချင်းနှင့် အလှူရှင်များအကြား ညှိနှိုင်းခြင်းနှင့်အတူ ဌာနအချင်းချင်းကြား အသိပညာဖလှယ်ခြင်း အခွင့်အလမ်းများရှိစေရန် ထိရောက်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ချမှတ်ထားရန် လိုပါသည်။

၃.၂.၃။ အားလုံးပါဝင်သော ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်အား မြှင့်တင်ပေးခြင်း

ဥပဒေပြုရာတွင် ပြည်သူလူထုပါဝင်ရေးမှာ အထူးအရေးကြီးပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုခြင်းမှာ ဥပဒေပညာရပ် ဆိုင်ရာ နည်းပညာကိစ္စရပ်များ သပ်သပ်သာမက နိုင်ငံရေးနှင့်လည်း အထူးဆက်နွှယ်သော လုပ်ငန်းဖြစ်ပြီး အကျိုးစီးပွားများစွာ ပါဝင်ပတ်သက်ကာ ကျား/မ၊ မျိုးဆက်၊ လူမှု အဆင့်အတန်း၊ ဝင်ငွေ၊ ကြွယ်ဝမှုနှင့် လူမှု-စီးပွား အကျိုးစီးပွားများ စသည်တို့အပေါ်ခြေခံသော အာဏာမညီမျှမှုများ၏ ပုံဖော်မှုကိုလည်း ခံရပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု ဥပဒေများသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအားလုံးကို ကာကွယ်ပေးနိုင်ရန် ဥပဒေပြုသူများသည် ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ကျယ်ပြန့်သော လူမှုရေးနောက်ခံအသီးသီးမှ နိုင်ငံသားများ၏ အသံများ ပါဝင်ခွင့်ပေးရန် အခွင့်အရေးများ ဖန်တီးပေးသင့်ပါသည်။

ကျယ်ပြန့်သော အကျိုးသက်ဆိုင်သူများပါဝင်ခြင်းဖြင့် ဒေသအလိုက် အခြေအနေနှင့်အညီ ဥပဒေကို ပုံဖော်နိုင်မည်ဖြစ်၍ ပြည်သူလူထု ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းသည် ဥပဒေ၏ အရည်အသွေးကို လည်း တိုးတက်စေပါသည်။ လူထုပါဝင်ခြင်းသည် ဥပဒေ၏ ခိုင်မာယုံကြည် ရမှုကိုလည်း တိုးတက်စေပါသည်။ ပြည်သူတစ်ရပ်ကို ထည့်သွင်းဆွေးနွေး၍ ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် လိုအပ်ချက်များကို ဥပဒေ နောက်ဆုံး မူကြမ်းတွင် သင့်လျော်စွာထည့်သွင်းထားသဖြင့် ကျယ်ပြန့်သော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းမှ ဤဥပဒေသည် မိမိတို့ ပါဝင်သက်ဆိုင်ကြောင်း ခံစားရလျှင် အစိုးရမှ ဥပဒေသတ်မှတ်ချက်များအား အကောင်အထည်ဖော်၊ ကြပ်မတ်ရာ၌ လွယ်ကူမည်ဖြစ်သည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ဥပဒေသည် မိမိတို့၏ လိုအပ်ချက်များကို ကောင်းစွာထင်ဟပ်ခြင်းမရှိဟု ပြည်သူများက ယူဆပါက ဥပဒေကို လစ်လျူရှုခြင်း သို့မဟုတ် ဥပဒေပြင်ပ မှောင်ခို ဈေးကွက်များ

ကို အသုံးချခြင်းများ ပိုမိုရှိလာနိုင်ပြီး ဥပဒေ၏ရည်ရွယ်ချက်များ အဆုံးသတ်တွင် မအောင်မြင်ဘဲ ရှိနိုင်သည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ”တွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရများအနေနှင့် “လုပ်ငန်းစဉ်အစမှစ၍ အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားများအပါအဝင် အကျိုးသက်ဆိုင်သူအားလုံး ပါဝင်သည့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အခြေခံသော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရမည်” ဟု တိုက်တွန်းထားပါသည် (စာပိုဒ် ၅.၅)။ နိုင်ငံတော်နှင့် အစိုးရမဟုတ်သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများသည် “လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများနှင့် စီမံကိန်းများ ချမှတ်ရာ၌ အကျိုးသက်ဆိုင်သော ဒေသခံများ ပူးပေါင်းပါဝင်နိုင်စေရန် နည်းပညာနှင့် ဥပဒေ အကူအညီများ ပေးအပ်သင့်သည်” ဟုလည်း တိုက်တွန်းထားပါသည်။ (စာပိုဒ် ၉.၁၀)

ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ လူထုပါဝင်ခွင့်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံ၊ နမူနာများလည်း တိုးတက်လာလျက်ရှိပါသည်။ ကောင်းမွန်သော အလေ့အထများ (ဇယားကွက် ၃.၈) မှ ရရှိသော သင်ခန်းစာများကိုကြည့်လျှင် စဉ်းစားရန် အရေးကြီးအချက်တစ်ချို့ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အကျိုးသက်ဆိုင်သူများ ထိရောက်၊ အဓိပ္ပာယ်ရှိစွာ ပါဝင်ခွင့်ရရန် -

- ပြည်တွင်း အကျိုးသက်ဆိုင်သူများနှင့် မတူကွဲပြားသော ပြည်သူ့ အစုအဖွဲ့များနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင် သဘောထားခံယူခြင်းကို ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ် အစမှစ၍ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက်လုံးနှင့် လွှတ်တော်တွင် ဥပဒေအား ဆွေးနွေးငြင်းခုံသည့် အဆင့်အထိ ပါဝင်ခွင့်ပေးသင့်ပါသည်။ စောစီးစွာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းဖြင့် မည်သည့်ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ လိုအပ်ကြောင်း အချက်အလက် ကောက်ယူနိုင်ကာ ကိစ္စရပ်များကို ပေါ်ပေါက်မှ တုံ့ပြန်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ကြိုတင်ကိုင်တွယ်သည့် ဖြည့်စွက်ချက်များ ထည့်သွင်းကာ ဥပဒေအား ပိုမိုခိုင်မာစေနိုင်ပါမည်။
- ဥပဒေပြုရာတွင် ရှင်းလင်း၍ အများနားလည်နိုင်မည့် အသုံးအနှုန်းများကို သုံးစွဲရန် အထူးအရေးကြီးပါသည်။ ဥပဒေမူကြမ်း ရေးသားပုံမှာ အထူး ဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းပညာရပ် ဆန်နေပါက အကျိုးသက်ဆိုင်သူများ နားမလည်နိုင်ဘဲ ထိရောက်စွာ မှတ်ချက်ပေးနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။
- မူကြမ်းများနှင့် သက်ဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းများကို ဆွေးနွေးမှုအား ပံ့ပိုးနိုင်မည့် ပုံစံများဖြင့် အချိန်နှင့်တပြေးညီ ထုတ်ပြန်ပေးသင့်သည်။ သတင်းထုတ်ပြန်ရေးလမ်းကြောင်းများ တစ်ခုထက်မက - သတင်းစားများ၊ ရေဒီယို၊ အင်တာနက်နှင့် ရုပ်မြင်သံကြား - အသုံးပြုသင့်သည်။
- ဥပဒေ အဆိုပြုချက်များအား အကျိုးသက်ဆိုင်သူများ လေ့လာ၍ မှတ်ချက်များပေးနိုင်ရန် လုံလောက်သည့်အချိန်ပေးရမည်။ မှတ်ချက်အနည်းငယ်သာ ရရှိပါက၊ သတ်မှတ်ကာလကို ထပ်မံတိုးမြှင့်ပေးသင့်သည်။
- ဒေသန္တရ၊ ရပ်ကျေးအဆင့်များတွင်လည်း လူထုနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများပြုလုပ်သင့်သည်။ မြို့တော်များတွင်သာ ဆွေးနွေး၊ သဘောထားခံယူခြင်းပြုလုပ်ပါက ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူ ကျေးလက်နေပြည်သူများ၏ အသံများ ပါဝင်နိုင်ခြေ နည်းပါသည်။

- ဥပဒေပြုရေး၌ လူထုပါဝင်ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံတော်မှ အထူးတင်းကြပ်သော စည်းမျဉ်းများ မသတ်မှတ်သင့်ပါ။ တရားဝင်လိုအပ်ချက်များ သတ်မှတ်ထားပါက လူထု၏ အကျယ်ပြန့်ဆုံးပါဝင်နိုင်ခြေကို ကန့်သတ်နိုင်ကာ ထိခိုက်နိုင်ခြေ အများဆုံး လူအုပ်စုများ၏ ပါဝင်ခွင့်ကိုလည်း ဟန့်တားစေနိုင်သည်။ ပါဝင်ခွင့်အတွက် လိုအပ်ချက်များ သတ်မှတ်မည်ဆိုပါက ထိုထိခိုက်နိုင်ခြေအများဆုံးသူများ၏ အရင်းအမြစ် ရှားပါးသည့် အခြေအနေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။
- အဆိုပြု ဥပဒေများအား ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးကိုယ်စားပြုပါဝင်သူများ နာလည်နိုင်ရန်နှင့် ကောင်းစွာဆွေးနွေး မှတ်ချက်ပေးနိုင်ရန် အရည်အသွေးမြင့်တင်ပေးရေး ဆောင်ရွက်ချက်များ လိုကောင်းလိုနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ဥပဒေ ပုဒ်မ တစ်ခုချင်းစီ၏ အပြုသဘော နှင့် အနုတ်သဘောဆောင် သက်ရောက်နိုင်ခြေများအား ရှင်းလင်းထုတ်ပြန်ပေးခြင်း။
- အကျိုးသက်ဆိုင်သူ အစုအဖွဲ့အသီးသီးထံမှ ဒေသန္တရနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်း အလိုက် ခေါင်းဆောင်များသာ ဆွေးနွေးမှုတွင် ပါဝင်ပါက ထိုခေါင်းဆောင်များသည် အကျိုးသက်ဆိုင်သူများအား ကိုယ်စားပြုရန်နှင့် တာဝန်ခံမှုရှိစေရန် အာမခံပေးမည့် နည်းစနစ်များ ထည့်သွင်းထားသင့်သည်။

မာလီနိုင်ငံတွင် ၂၀၀၆ ခုနှစ် စိုက်ပျိုးရေးမူဝါဒ အက်ဥပဒေ (Loi d’Orientation Agricole) ပြဋ္ဌာန်းရာတွင် ကျေးလက်ဒေသ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သူ အသင်းအဖွဲ့များ၏ အဖွဲ့ချုပ်များမှ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ပေးပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ မူဝါဒတွင် အရေးပါသော လုပ်ပိုင်ခွင့် ကိစ္စရပ်များအပါအဝင် ကျယ်ပြန့်သော ကိစ္စရပ်များပါဝင်ပြီး အမျိုးသားအဖွဲ့အစည်းများညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့ (CNOP) မှ ဒေသန္တရအဆင့်နှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့်များတွင် တောင်သူများ နှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းလုပ်ငန်းအား ဦးဆောင်ခဲ့ပြီး ရရှိလာသည့်ဆွေးနွေးချက်များကို ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထည့်သွင်းအကြံပြုခဲ့သည်။ လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆုံးတွင် သုံးရပ်ကြာ နိုင်ငံတော်အဆင့် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲကျင်းပ၍ နောက်ခံမတူသော အကျိုးသက်ဆိုင်သူများမှ အဆိုပြုချက်များ ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး CNOP ၏ ဆွေးနွေးပွဲများမှ ထွက်ပေါ်လာသော အဆိုပြုချက်များလည်း ပါဝင်သည်။ ဥပဒေ၏ အပြီးသတ်မှုကြမ်းတွင် ဆွေးနွေးမှုများအတွင်း တောင်သူများက ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သော စိုးရိမ်ပူပန်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖြေရှင်းထည့်သွင်းချက် အများအပြား ပါဝင်လာခဲ့သည်။

မိုဇမ်ဘီနိုင်ငံ၏ ၁၉၉၇ မြေယာဥပဒေ (Lei de Terras) ရေးဆွဲရာတွင် နိုင်ငံတော် ဥပဒေကော်မရှင်က နိုင်ငံတော်မြေယာညီလာခံကိုကျင်းပကာ မိုဇမ်ဘီ လူ့အဖွဲ့အစည်းကဏ္ဍစုံမှ လူများအား ဖိတ်ကြားခဲ့ပြီး နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများအားလုံး၊ ဘာသာရေးအစုအဖွဲ့များ၊ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ၊ ပညာရပ် လေ့လာ သင့်ယူမှု ဌာနများ၊ အစဉ်အလာဩဇာရှိသူများနှင့် UN နှင့် အခြားနိုင်ငံတကာ အလှူရှင်အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် မိုဇမ်ဘီ NGO အများအပြားအား ဖိတ်ကြားခဲ့သည်။ သုံးရက်ကြာညီလာခံတွင် ကိုယ်စားလှယ်ပေါင်း ၂၀၀ ကျော်သည် မြေဥပဒေသစ်၏ အဓိက အခြေခံမူများကို ဆွေးနွေးပြင်းပွဲခဲ့ပြီး၊ ဥပဒေ၏ အတိုင်းအတာကို ပုံဖော်ခဲ့ကြသည်။ ကော်မရှင်သည် ထိုဆွေးနွေးချက်များကို အခြေခံ၍ အပြီးသတ် ဥပဒေကြမ်းတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲကာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ထံ တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ဥပဒေကြမ်းအား လွှတ်တော်တွင်ဆွေးနွေးရာ၌လည်း လူထုမှ ပါဝင်ခွင့်ရရန် သိသိသာသာ ကြိုးစားပေး ခဲ့သည်။ မြေဥပဒေကြမ်းစာသားအပြည့်အစုံကို နိုင်ငံအဆင့် နေ့စဉ်သတင်းစာတွင် ပုံနှိပ်ဖော်ပြခဲ့ပြီး နိုင်ငံအဆင့် ရေဒီယိုလိုင်းတွင်လည်း ထုတ်လွှင့်ခဲ့သည်။ လွှတ်တော်တွင်လည်း ဥပဒေကြမ်းမိတ္တူများကို အများပြည်သူမှ လာရောက်ဖတ်ရှုနိုင်ရန် ဖြန့်ဝေပေးခဲ့ပြီး လွှတ်တော်ခဏနားချိန်များတွင် အရပ်ဖက်လူမှု အဖွဲ့အစည်း ကိုယ်စားလှယ်များက လွှတ်တော်အမတ်များနှင့် ဥပဒေပါအချက်အလက်များအကြောင်း ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ဥပဒေကြမ်းကို နောက်ဆုံး အတည်ပြုသည့်အချိန်တွင် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းမှ စည်းရုံးတိုက်တွန်းခဲ့သည့် အခြေခံမူများ ပါဝင်လာခဲ့သည်။

ဇယားကွက် ၃.၈ -
အင်ဒိုနီးရှား၊ မာလီ၊ မိုဇမ်ဘီနှင့် တန်ဇေးနီးယား ပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံတို့မှ ဥပဒေပြုရေးတွင် လူထုပါဝင်ဆွေးနွေးခြင်း

အရင်းအမြစ် - FAO, 2009c; Djiré, Keita and Diawara, 2012; GRET/ RéDev, 2005.

အရင်းအမြစ် - Negrao, 1999; FAO, 2010.

အရင်းအမြစ် - FAO, 2010.

တန်ဇေးနီးယား ပြည်ထောင်စု သမ္မတနိုင်ငံ အစိုးရသည် “မြေယာအရေးစုံစမ်းရေး ကော်မရှင်” (The Shivji Commission) ကို ၁၉၉၁ တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ကော်မရှင်၏ တာဝန်မှာ တန်ဇေးနီးယားနိုင်ငံတဝန်းသွားလာ၍ နေရာ အမျိုးမျိုးမှ ပြည်သူများနှင့် တွေ့ဆုံကာ သူတို့၏ မြေယာဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ၊ စိတ်ဝင်စားမှုများ၊ စိုးရိမ်မှုများနှင့် မကျေနပ်ချက်များကို မေးမြန်းမှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ ကော်မရှင်သည် တန်ဇေးနီးယားနိုင်ငံ၏ တိုင်းဒေသ ၂၀ လုံး ကို သွားရောက်၍ လူထုအစည်းအဝေး ၂၇၇ ပွဲ ကျင်းပကာ စုစုပေါင်း လူဦးရေ ၈၃,၀၀၀ ခန့် တက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ စုစုပေါင်းအနေဖြင့် ကော်မရှင်သည် သက်သေအထောက်အထားနှင့် လူထုထံမှ မှတ်ချက်မှတ်တမ်း စာရွက် ၄,၀၀၀ ပြုစုခဲ့ကာ နိုင်ငံတဝန်းမှ အကြီးစားမြေအငြင်းပွားမှု ဖြစ်ရပ်မှတ်တမ်းများ စုစည်းခဲ့သည်။ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ မှ ကျွမ်းကျင်သူများအား သုတေသနများပြုလုပ်ရန် တာဝန်ပေးခဲ့ပြီး နိုင်ငံတော်အဆင့် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ ကျင်းပ ကာ သက်ဆိုင်သူများက ၎င်းတို့၏ လိုအပ်ချက်များ၊ စိုးရိမ်မှုများနှင့် အကျိုးစီးပွားများအကြောင်း ထုတ်ဖော်ဆွေးနွေးခဲ့ ကြသည်။

အရင်းအမြစ် - EU, 2011; EU FLEGT Web site, 2014; FERIN, 2014; Bollen and Ozinga, 2013.

၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံနှင့် ဥရောပသမဂ္ဂ (EU) တို့သည် မိမိသဘောဖြင့်လက်တွဲခြင်းသဘောတူညီချက် (VPA) ကို ရေးထိုးခဲ့ပြီး ယင်းမှာ သစ်တောကဏ္ဍစီမံအုပ်ချုပ်မှုကို တိုးတက်စေရန်နှင့် EU သို့တင်ပို့သော သစ်မာများသည် EU ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်စွာထုတ်လုပ်ခြင်းဖြစ်စေရန် နှစ်ဖက် သဘောတူစာချုပ်ဖြစ်သည်။ အင်ဒိုနီးရှားနှင့် VPA အတွက် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုနှင့်အတူ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရှိ NGO များ၊ သစ်တောနှင့် သစ်မာလုပ်ငန်းကဏ္ဍ အဖွဲ့အစည်းများပါဝင် သော သက်ဆိုင်သူပေါင်းစုံဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ဤသဘောတူစာချုပ် ချုပ်ဆိုရေးလုပ်ငန်းစဉ်အကြောင်း ကို ရေဒီယိုမှ တဆင့် လူထုထံအသိပေးကာ လူထုထံမှ သဘောထားမှတ်ချက်များရယူရန် အင်ဒိုနီးရှားအစိုးရက လူထု သဘောထားခံယူပွဲများ ကျင်းပခဲ့သည်။ သဘောတူ စာချုပ် ချုပ်ဆိုပြီးသွားသည့်အခါ သက်ဆိုင်သူ အစုအဖွဲ့ပေါင်းစုံနှင့် ဆွေးနွေးပွဲ အသစ်များကို ၂၀၁၄ ဖေဖော်ဝါရီနှင့် မတ်လများတွင် ကျင်းပခဲ့ပြီး သစ်မာ ကုန်ပစ္စည်းများ၏ တရားဝင်မှုကို ဆုံးဖြတ်ပေးမည့် လုပ်ငန်းစဉ်ယန္တရားများဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းမူကြမ်းများ ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ စည်းမျဉ်း၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အသစ်များကို လူထုထံချပြု၍ သဘောထားမှတ်ချက်များရယူပြီးနောက် ၂၀၁၄ ဇွန်လနှင့် ဇူလိုင်လများတွင် အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို တွန်းအားပေးဆောင်ရွက်သည့် ဝန်ကြီးဌာန သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်း သည် ဒေသန္တရ၊ ပြည်နယ်/တိုင်းနှင့် ပြည်ထောင်စု အဆင့်များတွင် ပါဝင်သင့်သည့် အကျိုးသက်ဆိုင် သူများအား ဖော်ထုတ်၊ ချိတ်ဆက်ညှိနှိုင်းရန် အဓိက တာဝန်ရှိပါသည်။ လူထု သဘောထားခံယူခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ၌ အခြေခံအဆင့် ပြည်သူများပါဝင်နိုင်ရန် အများပြည်သူအကျိုးဆောင် ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှု အဖွဲ့အစည်းများကလည်း ဝေးလံခေါင်ဖျားကျေးလက်ဒေသများထံ အချက်အလက် ဖြန့်ဝေပေးခြင်း၊ အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များနှင့် အစဉ်အလာအရ ဖယ်ကြည့်ခံထားရသော လူအစု အဖွဲ့များ ပါဝင်ရန် ကူညီပေးခြင်း၊ အဆိုပြုဥပဒေသစ်တွင် ဖော်ပြထားသည့် အခွင့်အရေးများ နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအကြောင်း လူထုသိနားလည်ရန် ကူညီပေးခြင်း (အကျိုးသက်ဆိုင်သူများ ကောင်းစွာ သိနားလည်စေရန်)၊ လူထု သဘောထားခံယူပွဲ၊ ဆွေးနွေးပွဲများတွင် တက်ရောက်သူများ မှ ကောင်းစွာဆွေးနွေးနိုင်ရန် ကြိုတင်၍ အဖွဲ့များစုစည်းဆွေးနွေးခြင်း၊ အကျိုးသက်ဆိုင်သူများ၏ သွားလာပို့ဆောင်ရေးကဲ့သို့ လိုအပ်ချက်များဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း (ဥပမာ ဒေသန္တရ ဆွေးနွေးပွဲသို့ အချိန်မီရောက်ရှိ နိုင်ရန် သယ်ယူပို့ဆောင်မှုနည်းလမ်း တစ်ခုခု စီစဉ်ပေးခြင်း)၊ စသဖြင့် အရေးပါ သော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်သည်။

လူထုနှင့်ဆွေးနွေး သဘောထားခံယူခြင်းများ ပြုလုပ်ရန် ပျက်ကွက်ပါက ကြီးမားသော အကျိုးဆက်များပေါ်လာနိုင်ပြီး ဥပမာ အားဖြင့် ဥပဒေသစ်အား အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးမှ ပယ် ချလိုက်ခြင်း (ကိုလမ်ဘီယာနိုင်ငံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံး၊ ဆုံးဖြတ်ချက် C-030/08၊ ၂၀၀၈ ဇန်နဝါရီလ ၂၃) မျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။ လူထုနှင့် ဆွေးနွေးမှုများ ဆောင်ရွက်ပြီးသည့်အခါ အစီရင်ခံစာ

တစ်စောင် ပြုစု၍ ဥပဒေပြုသူများနှင့် လူထုထံ ဖြန့်ဝေထုတ်ပြန်သင့်ပါသည်။ အစီရင်ခံစာတွင် လူထုဆွေးနွေး သဘောထားခံယူပွဲများ၏ ရလဒ်များနှင့် ထိုဆွေးနွေးချက်များကို ဥပဒေကြမ်းတွင် မည်သို့ထင်ဟပ်ဖော်ပြထားသည် (ဆိုလိုသည်မှာ ဆွေးနွေးမှုများပြီးနောက် မည်သည့် ဥပဒေ ပုဒ်မ များ အသစ်ထည့်သွင်း သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ထားသည်) ဆိုသည်တို့ ပါဝင်သင့်ပါသည်။ (ရှေ့နေချုပ် ရုံး - ဆာမိုအာ နိုင်ငံ၊ ၂၀၀၈)

အဓိကအကြံပြုချက်များ ၃.၂

- ✓ ဥပဒေတစ်ရပ်အား ရေးဆွဲပုံဖော်မှုပုံစံမှာ အပြီးသတ် နောက်ဆုံး ဥပဒေရလဒ် အရည်အသွေးအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိ သဖြင့် ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အရည်အသွေးမှာ အထူးအရေးပါပါသည်။
- ✓ ဥပဒေနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း မူကြမ်းများအား မြေပြင်တွင် ရှေ့ပြေးစမ်းသပ်ကျင့်သုံးခြင်းအားဖြင့် ၎င်းတို့အား တရားဝင်မပြဋ္ဌာန်းမီ ကျင့်သုံးအုပ်ချုပ်ပုံ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား စမ်းသပ်နိုင်ပြီး ဒေသအလိုက်အခြေအနေ များ၊ အရင်းအမြစ်နှင့် စွမ်းဆောင်ရည် အတိုင်းအတာတို့အလိုက် ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရန် အချိန်ရမည်ဖြစ်သည်။
- ✓ ဥပဒေသစ်များ ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရာတွင် ဥပဒေမူဘောင်တစ်ခုလုံးအတွင်း လိုက်လျောညီထွေမှုရှိရန် သတ်ပြုရ မည်ဖြစ်ပြီး ပြင်ဆင်ရန် သို့မဟုတ် ပယ်ဖျက်ရန် လိုအပ်မည့် ဥပဒေများ၊ လိုက်နာရမည့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်၊ ကတိကဝတ်များကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရပါမည်။
- ✓ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများအားလုံး၏ အကျိုးစီးပွားများကို ကာကွယ်မှု ပေးနိုင်ရန်အတွက် ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် လူ့အသိုင်းအဝိုင်း ကဏ္ဍစုံမှ ပြည်သူများ၏ အသံများပါဝင်ခွင့်ရ ရန် အခွင့်အရေးများကို ဥပဒေပြုသူများက ဖန်တီးပေးသင့်သည်။
- ✓ အများပြည်သူအကျိုးစီးပွားဥပဒေဝန်ဆောင်မှုအဖွဲ့အစည်းများသည် အစိုးရအာဏာပိုင်များအား လူထု သဘောထားခံယူပွဲများ ကျင်းပရန် တိုက်တွန်းခြင်း၊ လူထုမှ ကျယ်ပြန့်စွာ အဓိပ္ပါယ်ရှိရှိ ပါဝင်နိုင်ရန် ချိတ်ဆက် ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြင့် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။

၃.၃။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား ဥပဒေတွင် ထင်ဟပ် ထည့်သွင်းခြင်း

၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် CFS မှနေ၍ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အတည်ပြုပြီးချိန်မှစ၍ နိုင်ငံအများအပြားသည် မိမိတို့၏ ဥပဒေများအား “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် ချိန်ထိုး၍ ပြန်လည်သုံးသပ်မှုများ ပြုလုပ်လာကြပြီး (FAO, 2014b) အချို့သော နိုင်ငံများမှာလည်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် အညီ ဥပဒေများ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်လာကြသည်။ ဤသို့ဥပဒေသစ်များအား ရေးဆွဲခြင်း၊ ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းများ ပြုလုပ်လာကြသည့်အခါတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား ဥပဒေတွင် မည်သို့ ဖွင့်ဆိုထည့်သွင်းသင့်ကြောင်း အပြုသဘောဆောင် နမူနာများ ရယူရန် နိုင်ငံအများပြား၏ တည်ဆဲ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများအား လေ့လာသင့်ပါသည်။

ဤအပိုင်းတွင် မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း မူဝါဒဆိုင်ရာ မြိုင်မြိုင်ဆိုင်ဆိုင် ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများတွင် ပါဝင်လာသော ခေါင်းစဉ်များအား ဇောင်းပေး၍ ဥပဒေနှင့်ဆိုင်ရာ ကဏ္ဍခန့်ခွဲရပ်အား ဆွေးနွေးမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့တွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်ပါသည် -

- ဓလေ့ထုံးတမ်း လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊
- လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းနှင့် ပြန်လည်ခွဲဝေနေရာချထားခြင်း၊
- ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊
- လူထုသဘောထားခံယူ ဆွေးနွေးပွဲများနှင့် FPIC
- သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေး သက်ရောက်မှု ဆန်းစစ်ချက်များနှင့်
- လုပ်ပိုင်ခွင့်များ သိမ်းယူခြင်းနှင့် လျော်ကြေးပေးခြင်း တို့ဖြစ်ပါသည်။

၃.၃.၁။ ဓလေ့ထုံးတမ်းအခွင့်အရေးများအပါအဝင် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း

အခန်း ၂ တွင်ဆွေးနွေးခဲ့သည့်အတိုင်း ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအားလုံးကို ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုပေးရန် “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် တိုက်တွန်းထားသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” မှ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဇယားကွက် ၃.၉ တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုသည် မကြာခဏအားဖြင့် ဒေသန္တရ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း သို့မဟုတ် ဌာန လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံမှု စနစ်များ၏ လွှမ်းမိုးမှုကို ခံရလေ့ရှိပါသည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်း စနစ်များကို အခြေခံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဒေသန္တရနှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့်များတွင် ခိုင်လုံသော အခွင့်အရေးများဟု ရှုမြင်ကြလေ့ရှိသော်လည်း တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုမှု အတိုင်းအတာမှာမူ အုပ်ချုပ်မှု ဒေသ၊ စနစ်များအပေါ် မူတည်ကွဲပြားလေ့ရှိပါသည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် “မူဝါဒ၊ ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းမူဘောင်များ တွင် ခိုင်လုံသော ရိုးရာမြေလုပ်ကိုင်မှုစနစ်များ အပါအဝင် (ဥပဒေအရ အသိအမှတ်မပြုထားသည့်

၃က။ ၁.၁။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့် ရထိုက်သူများအားလုံးနှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြု၊ လေးစားရမည်။ အစိုးရက တရားဝင် မှတ်တမ်းတင်ထားသည်ဖြစ်စေ၊ မတင်ထားသည်ဖြစ်စေ၊ ဒေသခံပြည်သူများက လက်ခံထားသော ခိုင်လုံသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများနှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ဖော်ထုတ်၊ မှတ်တမ်းတင်၊ အလေးထားရန်၊ ခိုင်လုံသောလုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိသူများ၏ အခွင့်အရေးများအား ထိခိုက်စေခြင်းမှ ရှောင်ရှားရန်၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် စပ်ဆက် တာဝန်များကို ၎င်းတို့ ထမ်းဆောင်နိုင်ရန် ထိုက်သင့်သည့် ဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်ရမည်။”

၃.၂။ “စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကဲ့သို့ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး များကို လေးစားရန် တာဝန်ရှိသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဒေသခံ များ၏ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ရပိုင်ခွင့်များကို မထိခိုက်စေရန်အတွက် လိုအပ်သလို ကြိုတင်စုံစမ်းလေ့လာထားရမည်။ ၎င်းတို့သည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ရပိုင်ခွင့်များအား ထိခိုက်မှုနှင့် ဆိုးရွားစွာ သက်ရောက်မှုများ အား ရှောင်ကြဉ်၊ ကုစားရန် ထိခိုက်မှုလျှော့ချရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်း စနစ်များထည့်သွင်း သတ်မှတ်ထားရမည်။”

၄.၄။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ပြည်တွင်းဥပဒေများနှင့်အညီ လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို လေ့လာသုံးသပ်၍ လက်ရှိ ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြု ကာကွယ်ထားခြင်းမရှိသော်လည်း ဒေသခံပြည်သူများက အသိအမှတ်ပြုထားသော ခိုင်မာ သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် ပုံစံများကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုကာကွယ်ပေးသင့်သည်။”

၄.၅။ “ဒေသခံများ၏ ရသင့်ရထိုက်သော ခိုင်လုံသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို နိုင်ငံတော်မှ အကာအကွယ်ပေးရမည်ဖြစ်ကာ လုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိသူများအား မတရားသဖြင့် နှင်ထုတ်ခြင်း မရှိစေရန်၊ ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား တစ်နည်းနည်းဖြင့် ထိပါး ခြင်း၊ ပယ်ဖျက်ခြင်း မရှိစေရန် ကာကွယ်ပေးရမည်။”

ဇယားကွက် ၃.၉ -
ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်
များအားလုံးအား
အသိအမှတ်ပြုခြင်း
ဆိုင်ရာ “လမ်းညွှန်ချက်
များ” ပါ နမူနာများ

တိုင်) ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများအား နိုင်ငံတော် ဥပဒေများနှင့် အညီ အသိအမှတ်ပြု လေးစားရန် ဆောင်ရွက်ပေးရမည်” (စာပိုဒ် ၅.၃) ဟု တိုက်တွန်းထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် “လမ်းညွှန် ချက်များ” အား အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် ခိုင်လုံသော ဓလေ့ ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား အသိအမှတ်ပြု၊ လေးစားကာ ကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အသိအမှတ်ပြု၊ လေးစား ကာကွယ်ရန် အတွက် ပြည်တွင်း ဥပဒေများသည် -

၁။ **လုပ်ပိုင်ခွင့်များ အမျိုးအစားအစုံအလင်ကို အသိအမှတ်ပြု၍ ကာကွယ်ပေးသင့် သည်။** နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်း လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆို ရာ၌ ဒေသန္တရ လိုအပ်ချက်များနှင့် ပြောင်းလဲတိုးတက်လာရန်၊ အချိန်နှင့် တပြေးညီ လိုက်လျောညီထွေ ချိန်ညှိနိုင်ရန် ပျော့ပြောင်းသော ပုံစံဖြင့် ဖွင့်ဆိုသင့်သည်။ ဒေသခံ ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့် ပုံစံ အပြည့်အစုံကို ဖော်ထုတ်၍ ကျင့်သုံးနိုင်ရန် (ဆိုလိုသည် မှာ လွှမ်းမိုးမှုရှိသော လူမျိုးစု၊ လူမျိုး သို့မဟုတ် ဘာသာရေးအဖွဲ့များ၏ ဓလေ့တစ် ခုတည်း သာမကဘဲ) ဥပဒေတွင် ခွင့်ပြုပေးသင့်ပြီး ဓလေ့ထုံးတမ်းအလေ့အထများတွင် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများ လိုက်နာစေရန် ကန့်သတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်း၊ ရပ်ရွာတွင်း ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများမရှိရန် ကာကွယ်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံတော် အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှုရှိစေ ရန် သတ်မှတ်ချက်များ ထည့်သွင်းခြင်းတို့ ပြုလုပ်သင့်သည်။ (စာပိုဒ် ၅.၃၊ ၈.၂၊ ၉.၅၊ ၉.၆)

၂။ **ခိုင်လုံသောမြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်များအားလုံးသည် “တရားဝင်” အထောက်အထားရှိ လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် တန်းတူ အဆင့်အတန်း၊ အရေးပါမှု ရှိစေရန် သတ်မှတ်ပေးသင့်သည်။** ဥပဒေတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဌာန လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်ပုံတင်ထားသည်ဖြစ်စေ၊ မတင်ထားသည်ဖြစ်စေ အစိုးရဌာနများက အသိအမှတ်ပြု အထောက်အထားထုတ်ပေး

ထားသော အခြား မည်သည့် အခွင့်အရေးများနှင့်မဆို တန်းတူ ခိုင်မာမှု၊ အရေးပါမှု ရှိစေရန် အသိအမှတ်ပြုထားရမည်။ (FAO, 2010)

၃။ ကျေးလက်နေပြည်သူများ မိမိတို့၏ အရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို လျှောက်ထားရန်နှင့် ကာကွယ်နိုင်ရန် ရိုးရှင်း၊ ရှင်းလင်း၊ ချောမွေ့မြန်ဆန်၍ ဒေသအလိုက်ဖြစ်ကာ လွယ်ကူသော စီမံအုပ်ချုပ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ပေးသင့်သည်။ ဥပဒေများသည် လက်တွေ့အတွက် အသုံးဝင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတော်နှင့် အသုံးပြုသူပြည်သူများအတွက် ကုန်ကျစရိတ် သက်သာသော၊ ဒေသခံများအတွက် အထူး လက်လှမ်းမီသော၊ ဒေသခံများ၏ ဒေသန္တရ အခြေအနေများအပေါ် နားလည်မှုကို အသုံးပြုထားသော အုပ်ချုပ်မှု ဖွဲ့စည်းပုံစနစ်များ နှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖန်တီးပေးသင့်သည်။

၄။ အမျိုးသမီးများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကိုင်ဆောင်ထိန်းသိမ်းပိုင်ခွင့်ကို တိတိကျကျ ကာကွယ်ပေးရမည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေလာ လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များကို ပေါင်းစည်းအသိအမှတ်ပြုမည့် ဥပဒေတွင် (လက်ထပ်ထားသော၊ လက်မထပ်ထားသော၊ ကွာရှင်းထားသော၊ မှဆိုးမဖြစ်သော) အမျိုးသမီးများအားလုံး အနေဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ကိုင်ဆွဲ၊ ပိုင်ဆိုင်နိုင်ကြောင်း ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားသင့်သည်။ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များအားလုံးတွင် ညီညွတ်မှုရှိစေရန် လိုအပ်သည့် ဥပဒေများကိုလည်း ပြင်ဆင်သင့် သည်။ အမွေဆိုင်ခွင့်နှင့် မိသားစု ဥပဒေများနှင့် အကောင်းဆုံးအနေနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အမျိုးသမီးများ၏ လွတ်လပ်စွာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသင့်သည်။ မိသားစုပိုင် အရင်းအမြစ်အား မှတ်ပုံတင်ရာတွင် အိမ်ထောင်ဖက်များနှင့် မှီခိုသူအားလုံး ၏ အမည်များကို ထည့်သွင်းရန် ဥပဒေတွင် သတ်မှတ်ထားသင့်သည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ လွှဲပြောင်းရောင်းချရာတွင်လည်း အမျိုးသမီးများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ထိခိုက်မှုမရှိစေရေးအတွက် လွှဲပြောင်းရောင်းချမှုများအား ကြီးကြပ်သူ ဒေသန္တရ အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် တန်းတူ ညီမျှရေးကို မဖြစ်မနေ ကြပ်မတ်ရန် တာဝန်များ ဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းထားသင့်သည်။ ရပ်ရွာတွင်း လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ခွင့်ရှိစေရန် ဒေသန္တရ အရင်းအမြစ် စီမံအုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့များ၌ အမျိုးသမီးများ မဖြစ်မနေ ပါဝင်ရမည့် ရာခိုင်နှုန်းကို ဥပဒေများတွင် သတ်မှတ်ထားနိုင်သည်။ (စာပိုဒ် ၃၁.၄၊ ၄.၆၊ ၅.၄၊ ၇.၁၊ ၇.၄ နှင့် FAO, 2006b)

၅။ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို မျှဝေခြင်း သို့မဟုတ် ဘုံစနစ်ဖြင့် စီမံခြင်း ကျင့်သုံးသည့်ဒေသများတွင် အဆုံးစွန် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ရပ်ရွာအဖွဲ့ဝင် များအားလုံးထံ စုစည်းသော အဖွဲ့အဖြစ် သတ်မှတ်၍ အပ်နှင်းသင့်သည်။ ဤအတွက် ရပ်ရွာတစ်ခုလုံး၏ အမည်ဖြင့် (ရပ်ရွာနေပြည်သူတစ်ဦးချင်း၏ အမည်ဖြင့် မဟုတ်ဘဲ) မှတ်ပုံတင်လက်မှတ်များ၊ စာချုပ် စာတမ်းများ ထုတ်ပေးခြင်း ပြုလုပ်နိုင်ပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့်အား စီမံကိုင်တွယ်သည့် အဖွဲ့များနှင့် ရပ်ရွာဒေသခံများအကြား ကျင့်သုံးနိုင်မည့် စိတ်စေတနာကောင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်အပ်သော တာဝန်များ ချမှတ်ထားနိုင်ပါသည်။ (စာပိုဒ် ၉.၂၊ ၉.၄၊ ၉.၇၊ ၉.၈) ဘုံလုပ်ကိုင်သည့်မြေများ ဆိုင်ရာ FAO မှ ရေးဆွဲနေသည့် နည်းပညာလမ်းညွှန်အားလည်း လေ့လာနိုင်သည်။)

၆။ ရပ်ရွာဘုံဧရိယာများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းအရ ဖြတ်သန်းခွင့်နှင့် အခြားပုံစံများဖြင့် မျှဝေသွားလာပိုင်ခွင့်များအား တိတိကျကျ ကာကွယ်ပေးရမည်။ (စာပိုဒ် ၈.၃) ရှားပါးလာသော မြေယာများနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များအတွက် အားပြိုင်မှုများ မြင့်တက်လာချိန် တွင် ရပ်ရွာဘုံပိုင်ခွင့်အရေးများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းအရ ဖြတ်သန်းခွင့်၊ ရယူပိုင်ခွင့်များ - အထူးသဖြင့် မြစ်ချောင်းများကဲ့သို့ မျှဝေသုံးစွဲသော ရေအရင်းအမြစ်များ၊ ရပ်ရွာအစုအဖွဲ့ပိုင် သစ်တောများ၊ စားကျက်မြေများနှင့် တန်ဖိုး လျင်မြန်စွာ မြင့်တက်လာနေသော အခြားသဘာဝအရင်းအမြစ်များ - စသည်တို့အတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းကာကွယ်ရန် အရေးကြီးပါသည်။

နိုင်ငံအများအပြားတွင် ဆောင်ရွက်ထားသော ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများတွင် ဤဦးတည်ချက်များနှင့်အညီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ကြိုးစားထားကြောင်း အထောက်အထားများ တွေ့နိုင်သည် (ဇယားကွက် ၃.၁၀)။ ဥပမာ မိုဇမ်ဘို၊ ယူဂန်ဒါနှင့် တန်ဇေးနီးယား ပြည်ထောင်စု သမ္မတနိုင်ငံများရှိ မြေယာဥပဒေများတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အသိအမှတ်ပြုထားပြီး ၎င်းတို့အား တရားဝင် မှတ်ပုံတင်ထား သည်ဖြစ်စေ၊ မတင်ထားသည်ဖြစ်စေ ဥပဒေအရ အဆင့်အတန်းတစ်ရပ် အသိအမှတ်ပြုပေးထားသည်။

ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များသည် ကျား/မ တန်းတူညီမျှရေး (စာပိုဒ် ၃၁.၄၊ ၅.၃၊ ၅.၅ နှင့် ၁၀.၁)နှင့် လူ့အခွင့်အရေး (စာပိုဒ် ၂.၂၊ ၃.၂၊ ၃၁.၄၊ ၄.၁ နှင့် ၄.၈) တို့နှင့် ဟန်ချက်ညီ၊ လိုက်နာမှုရှိစေရန် “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် သတ်မှတ်ထားသည်။ ဥပမာ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် ၁၉၉၇ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ အခွင့်အရေး အက်ဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ထားသော်လည်း နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ “မူဘောင်အတွင်းတွင်သာ” ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အက်ဥပဒေအရ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ “လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကွဲလွဲမှု သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိဘဲ အပြည့်အဝ တန်းတူ ခံစားခွင့်ရှိရန်” နိုင်ငံတော်မှ အာမခံပေးရမည်ဟု ပါရှိသည် (ပုဒ်မ ၂) သို့သော် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ကတိကဝတ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတို့နှင့်အညီ ကျား/မရေးရာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိစေရဟုလည်း ကန့်သတ်ထားသည်။ (ပုဒ်မ ၂၁)

ဘိုလီးဗီးယား (လူမျိုးပေါင်းစုံ နိုင်ငံတော်)၊ ဘရာဇီး၊ ကိုလံဘီယာ၊ ကိုစတာရီကာ၊ ပနားမား၊ ပါရာဂွေးနှင့် ပီရူးနိုင်ငံများအားလုံး၏ အဆင့်မြင့် ဥပဒေ၊ စာချုပ်စာတမ်းများ (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်များ) တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေယာအခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုထားသလို ပြည်တွင်း ဥပဒေနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း မူဘောင်အချို့တွင်လည်း ထိုအဆင့်မြင့် ဥပဒေ၊ စာချုပ်စာတမ်းများအား လက်တွေ့ ကျင့်သုံးဖော်ဆောင်လျက်ရှိသည်။

- ပါပူအာနယူးဂီနီနိုင်ငံတွင် ၁၉၇၄ ခုနှစ် မြေယာအဖွဲ့အစည်း ဖွဲ့စည်းခြင်း အက်ဥပဒေတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းအစုအဖွဲ့များအား တရားဝင်ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုအဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ဖွဲ့စည်းခွင့်ပြု၍ မြေယာကို ထိန်းချုပ်၊ စီမံခွင့်နှင့် ပြင်ပမှလူများနှင့် လွှဲပြောင်းရောင်းချခွင့်များ ပြုခဲ့သည်။ အက်ဥပဒေတွင် အဖွဲ့အစည်းဖွဲ့စည်းခြင်း အခြေအနေများ၊ ကျေးရွာတရားရုံးများမှ တဆင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများနှင့် ပြင်ပမှလူများ ထံ လွှဲပြောင်းရောင်းချမှုတွင် သက်ဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များစသည်တို့ကို ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပါသည်။
- ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၁ ခုနှစ်မြေယာဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ စုပေါင်းမြေယာမှတ်ပုံတင်ခြင်းဆိုင်ရာ အခန်းတစ်ခန်းပါဝင် ပါသည်။ ဒေသခံအစုအဖွဲ့များမှ ဘုံလုပ်ပိုင်ခွင့်လက်မှတ်ရယူနိုင်ရန် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြဌာန်းသတ်မှတ်ထားပါသည်။

ဇယားကွက် ၃.၁၀
- ဓလေ့ထုံးတမ်း
မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်
များအား ဥပဒေအရ
အသိအမှတ်ပြုထားမှု
နမူနာများ

- ကင်ညာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် “ရပ်ရွာဘုံမြေများကို လူမျိုး၊ ယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် အလားတူ သက်ဆိုင်ရာ အစုအဖွဲ့ အခြေခံဖြင့် သတ်မှတ်ခံယူထားသော အစုအဖွဲ့များမှ ပိုင်ဆိုင်၊ ထိန်းချုပ်ခွင့်ရှိရမည်” ဟု ပြဌာန်းထားပြီး ရပ်ရွာဘုံမြေများတွင် “ဥပဒေ ပြဌာန်းချက် တစ်ရပ်ရပ်နှင့်အညီ အစုအဖွဲ့ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အမည်ဖြင့် မှတ်ပုံတင်ထားသောမြေ၊ ဥပဒေလုပ်ထုံးတမ်းစနစ်ဖြင့် အစုအဖွဲ့တစ်ခုထံ ဥပဒေနှင့် အညီလွှဲပြောင်း ပေးထားသောမြေ၊ ပါလီမန်အက်ဥပဒေအရ အစုအဖွဲ့မြေဟု ကြေညာထားသောမြေ၊ သက်ဆိုင်ရာ အစုအဖွဲ့များ မှ အစုအဖွဲ့ပိုင် သစ်တောများ၊ စားကျက်မြေများသို့မဟုတ် နတ်ကွန်းများအဖြစ် ဥပဒေနှင့်အညီ ထိန်းချုပ်၊ စီမံ အသုံးပြုသောမြေ၊ အမဲလိုက်-ခူးဆွတ် နေထိုင်သော အစုအဖွဲ့များမှ အစဉ်အဆက် နေထိုင်လာသောမြေများနှင့် ဘိုးဘွားပိုင်မြေများ၊ အစိုးရပိုင်မြေများမှအပ ကောင်တီအစိုးရများမှ ဥပဒေနှင့်အညီ ကိုယ်စားထိန်းသိမ်း ထား သောမြေများ” (ပုဒ်မ ၆၃) ပါဝင်ကြောင်း ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။
- မိုဇမ်ဘီနိုင်ငံ ၁၉၉၇ ခုနှစ် မြေဥပဒေအရ မြေယာအခွင့်အရေးများကို ၁) “လူတစ်ဦးချင်း သို့မဟုတ် ဒေသခံအစု အဖွဲ့များက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အား မဆန့်ကျင်ဘဲ ဓလေ့ထုံးတမ်းစံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း များနှင့်အညီ ရယူအသုံးပြုခြင်း” အားဖြင့် လည်းကောင်း (ပုဒ်မ ၁၂(က)) ၂) “နိုင်ငံသားတစ်ဦးချင်းက မြေအား စိတ်ကောင်းစေတနာဖြင့် အနည်းဆုံး ၁၀ နှစ် ရယူအသုံးပြုခြင်း” ဖြင့်လည်းကောင်း (ပုဒ်မ ၁၂ (ခ))၊ ရနိုင်ကြောင်း ပြဌာန်းထားသည်။ ရယူနေထိုင်သုံးစွဲကြောင်း သက်သေအထောက်အထားကို ပတ်ဝန်းကျင် အိမ်နီးနားချင်းများ မှ ယုံကြည်မှုအခြေခံ၍ နှုတ်ဖြင့် ထွက်ဆိုပေးနိုင်ပါသည် (ပုဒ်မ ၂၁)။ မိုဇမ်ဘီ မြေဥပဒေအရ “ဒေသခံအစုအဖွဲ့ များသည် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲရာတွင်၊ အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရာတွင်၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်စာချုပ်စာတမ်းများ ထုတ်ပေးရာတွင် ပါဝင်ခွင့်ရှိပြီး ... ၎င်းတို့နေထိုင်လုပ်ကိုင်ရာ မြေအား ခွဲခြားဖော်ထုတ် ခြင်းနှင့် နယ်နိမိတ်များ သတ်မှတ်ခြင်းများတွင်လည်း ပါဝင်ရမည်” ဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ ဤလုပ်ငန်းများကိုဖော်ဆောင်ရန်အတွက် “ဒေသခံ အစုအဖွဲ့များသည် အခြားသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့်အတူ ဓလေ့ထုံးတမ်း စံသတ်မှတ်ချက်များ နှင့် အလေ့အထများကို အသုံးပြုနိုင်သည်” ဟုလည်း ပြဌာန်းထားသည်။
- တန်ဇေးနီးယား ပြည်ထောင်စု သမ္မတနိုင်ငံ၏ ၁၉၉၉ ခုနှစ် မြေယာအက်ဥပဒေတွင် “ဓလေ့ထုံးတမ်းအရ နေထိုင် လုပ်ကိုင်ခွင့်သည် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေနှင့် ရှိနှင့်ပြီး မြေယာဦးပိုင် ရှိထားမှုများမှ ဆင်းသက်လာသည်။ ၎င်းတို့ကို အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ် သို့မဟုတ် ရေးသားထားသော စာရွက်စာတမ်းဖြင့် အထောက်အထားပြနိုင်ကောင်းမှ ပြ နိုင်မည်ပြီးပြီး နေထိုင်လုပ်ကိုင်ရန် ချပေးထားသော အခွင့်အရေးများကဲ့သို့ တန်းတူ အခွင့်အာဏာနှင့် ခိုင်မာမှုရှိ သည်။” (ပုဒ်မ ၄(၃))

“လမ်းညွှန်ချက်များ” စာပိုဒ် ၅.၃ အရ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ အား အသိအမှတ်ပြုရုံမျှမက ကာကွယ်မှုလည်းပေးရမည်ဟု ပြဌာန်းထားသည်။ ထိရောက်သော အကာအကွယ်များတွင် အခြားအရာများအပြင် အောက်ပါတို့လည်း ပါဝင်ပါသည် -

- ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အမျိုးအစားအားလုံးကို ရှင်းလင်းစွာဖွင့်ဆို၍ လူထုထံထုတ်ပြန် ပေးခြင်း (စာပိုဒ် ၈.၂)။
- ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အားလုံးကို တရားဝင်အသိအမှတ်ပြု၍ ထိုအခွင့်အရေးများ အတွက် ဥပဒေအထောက်အထားများ ထုတ်ပေးခြင်း (စာပိုဒ် ၈.၂၊ ၉.၄၊ ၁၀.၁)။
- အစိုးရ၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှုစနစ်များတွင် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအားလုံးအား တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုမှတ်ပုံတင်ရေး အတွက် လျှောက်ထားမှုများအား စိစစ်ရန် လိုအပ်ချက်များ အားလုံးဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း၊
- ခိုင်လုံသောလုပ်ပိုင်ခွင့်များအားလုံးကို မှတ်တမ်းတင်သည့် နေရာတစ်ခုတည်းတွင် သို့မဟုတ် ဘုံမူဘောင်စနစ်ဖြင့် ချိတ်ဆက်ထား သော မှတ်တမ်းတင် စနစ်အများအပြား တွင် မှတ်တမ်းတင်ထားရန်၊ (စာပိုဒ် ၈.၄)

- ထိုလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို လေးစားလိုက်နာမှုရှိရန်အတွက် ဖြေရှင်း၊ ကုစားပေးမည့် အဖွဲ့အစည်းများ အဆင်သင့်ရှိ၍ လူထု လက်လှမ်းမီအောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ (စာပိုဒ် ၄.၉ နှင့် ၂၁.၁)
- မိမိတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား အသိအမှတ်ပြုလေးစားခြင်းမရှိဟု ခံစားရသော ခိုင်လုံသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများအားလုံး အတွက် တရားမျှတမှုရှိရန် နည်းလမ်းများ ဖန်တီးပေးခြင်း၊ (စာပိုဒ် ၃.၁.၄၊ ၇.၃)
- ခိုင်လုံသောလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများအား အဓမ္မနှင့်ထုတ်ခြင်းနှင့် တရားမဝင် သိမ်းယူခြင်းများ မရှိစေရန် ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ (စာပိုဒ် ၃.၁.၂၊ ၄.၅၊ ၉.၅)
- စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများအနေဖြင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအားလုံးကို လေးစားလိုက်နာရန်၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအကြီးစား လွှဲပြောင်းချထားပေးခြင်းသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ထိခိုက်မှုမရှိစေရန် ကြပ်မတ်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ (စာပိုဒ် ၃.၂၊ ၁၂.၁၀)
- ဒုက္ခသည်များနှင့် အိုးအိမ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးလာရသူများ၏ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ နှင့်
- ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အတင်းအကြပ် သိမ်းယူခံရလျှင် မျှတသော လျော်ကြေးကို တင်ကြို၍ပေးခြင်း စသည်တို့ဖြစ်ပါသည်။

၃.၃.၂။ လုပ်ပိုင်ခွင့်စနစ်များပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း - ပြန်လည်ခွဲဝေနေရာချခြင်း နှင့် ပြန်လည်အစားထိုးပေးခြင်း

လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ပြန်လည်ခွဲဝေနေရာချခြင်းနှင့် အတိတ်က ဆုံးရှုံးခဲ့သော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအတွက် အစားထိုးပေးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် အကြံပြုပြဌာန်းထားပါသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ပြန်လည်ခွဲဝေချထားခြင်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဆောင်ရွက်ပါက ယင်းပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု စီမံကိန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ရည်ရွယ်သည့် အကျိုးခံစားသူများကို ဖွင့်ဆိုချမှတ်ကာ “မူဝါဒနှင့် ဥပဒေများကို ရေရှည်တည်တံ့ ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် အားလုံးပါဝင်သော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် ချမှတ်သင့်သည်” (စာပိုဒ် ၁၅.၅)။ ပြန်လည် ခွဲဝေချထားပေးရေး စီမံကိန်းများတွင် “မူဝါဒများနှင့် ဥပဒေများသည် ရပ်ရွာအစုအဖွဲ့၊ မိသားစု၊ တစ်ဦးချင်း စသဖြင့်ပါဝင်သော အကျိုးခံစားသူများ သူတို့ရရှိမည့် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများအား အသုံးချ၍ လုံလောက်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်း ရရှိရန်” နှင့် ၎င်းတို့သည် “အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများ တန်းတူခံစားခွင့်ရစေရန်” ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားရပါမည်။ “ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်း၏ အောင်မြင်မှု၊ ရေရှည်တည်တံ့ နိုင်ခြင်းနှင့် မျှော်မှန်းသည့် ရလဒ်များအား တားဆီးနိုင်သည့် မူဝါဒများအားလည်း ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရမည်။” (စာပိုဒ် ၁၅.၆)

မြေယာပြန်လည်ခွဲဝေချထားပေးခြင်းသည် “တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို လေးစားလိုက်နာရန်လို ကာ” ထိုပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ကြောင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ဆုံးရှုံးသူများအားလည်း “ထိုက်တန်သော

လျော်ကြေးများ အချိန်မဆွဲဘဲ ပေးလျော်ရမည်” (စာပိုဒ် ၁၅.၄)။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိ၍ တာဝန်ခံမှုရှိရန်နှင့် “နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့်အညီ သင့်လျော်သော လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် မျှတသော လျော်ကြေးပေးလျော်မှုတို့ ပါဝင်ရပါမည်” (စာပိုဒ် ၁၅.၉။ စာပိုဒ် ၁၆.၁ နှင့် ၁၆.၃)

လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ပြန်လည်အစားထိုးပေးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် ရှင်းလင်းသော၊ ပွင့်လင်းမြင်သာသော လုပ်ငန်းစဉ်များ ရှိအပ်ကာ ပြန်လည်အစားထိုးပေးခြင်းကို ပုံစံနှစ်မျိုးဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း “လမ်းညွှန်ချက်များ”တွင် ပြဌာန်းထားသည်။ ဖြစ်နိုင်သည့်အခါတိုင်းတွင် မူလမြေကွက်သို့မဟုတ် ဦးပိုင်မြေများအား မူလဆုံးရှုံးခဲ့သူများထံ ပြန်လည်အပ်နှင်းသင့်သည်။ ဤသို့မဖြစ်နိုင်ပါက အစိုးရအနေဖြင့် “လျင်မြန်စွာ မျှတသော လျော်ကြေးပေးခြင်း” (စာပိုဒ် ၁၄.၂) ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ ငွေကြေး သို့မဟုတ် “အလားတူ တန်ဖိုးရှိ” အစားထိုးမြေကွက်သို့မဟုတ် ဦးပိုင်မြေများဖြင့် လျော်ကြေးပေးနိုင်ပြီး “ထိခိုက်နစ်နာသူအားလုံးအား မျှတစွာ ဆက်ဆံကိုင်တွယ်ရန် လိုပါသည်။” (စာပိုဒ် ၁၄.၄)။ ထို့ပြင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ ပြန်လည်ခွဲဝေနေရာချခြင်းနှင့် အစားထိုးပေးလျော်ခြင်း ပြဌာန်းချက်များတွင် နိုင်ငံတော်သည် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများနှင့် အညီ ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်ရန် အရေးကြီးကြောင်း အလေးပေးထောက်ပြထားသည်။ (စာပိုဒ် ၁၄.၁ နှင့် ၁၅.၄)

နိုင်ငံများစွာသည် နှစ်ပေါင်းများစွာအတွင်း လုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ အထူးသဖြင့် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ ပြန်လည်ခွဲဝေချထားခြင်း သို့မဟုတ် အစားထိုးပေးခြင်း လုပ်ငန်းများအတွက် ရည်ရွယ်၍ ဥပဒေများ ချမှတ်လာကြသည်။ ၁၉၃၀ ကျော်နှစ်များမှ ၁၉၇၀ နှစ်များအတွင်း မက္ကဆီကို၏ ejido စီမံကိန်းကဲ့သို့ မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် လက်တင်အမေရိက ကျေးလက်ဒေသများကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပြောင်းလဲစေခဲ့သော်လည်း အများအားဖြင့် မျှော်လင့်ထားသလောက် မဖြစ်လာသည်ကများပါသည်။ ကိုလံဘီယာကဲ့သို့ လက်တင်အမေရိက နိုင်ငံများတွင် မြေယာပြန်လည်အစားထိုးခြင်း ဆိုင်ရာ ဥပဒေများ ပြဌာန်းခဲ့ပြီး ဆိုဗီယက် သမ္မတနိုင်ငံအဖွဲ့ဝင်ဟောင်း ဖြစ်သည့် အဇောဘိုင်ဂျန်တွင် ယခင်က နိုင်ငံပိုင်နှင့် စုပေါင်းလယ်ယာများကို ပုဂ္ဂလိကပိုင်သတ်မှတ်ရန် ဥပဒေပြုခဲ့ပြီး တောင်သူများအား မြေခွဲဝေပေးခဲ့သည်။ တောင်အာဖရိကတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မများ ဖြည့်စွက်၍ လက်တွေ့နည်းဥပဒေများလည်း ရေးဆွဲပြဌာန်းကာ အပါသိတ် (apartheid) လူဖြူလူမည်း ခွဲခြားစနစ်အတွင်းက မြေများဆုံးရှုံးသွားသည့် လူမည်းတောင်သူများထံမြေများ ပြန်လည်ခွဲဝေချထား ပေးရန် စီစဉ်ခဲ့သည်။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများမှာ မြေတစ်ခုတည်းတွင် ဆောင်ရွက်ခြင်းမဟုတ်ပါ။ နယူးဇီလန်တွင် မာအိုရီဋ္ဌာနေလူမျိုးများ၏ ငါးဖမ်းလုပ်ကွက်များအား ကာကွယ်ပေးသည့် ၁၈၄၀ ခုနှစ် သဘောတူစာချုပ်အား အစိုးရကဖျက်သိမ်းခဲ့မှုအတွက် နစ်နာမှုများကို ပြန်လည်ကုစားရန် ငါးဖမ်းခွင့်များအား တရားဝင် ပြန်လည်အစားထိုးချထားပေးခြင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ (ဇယားကွက် ၃.၁၁)

ကိုလမ်ဘီယာနိုင်ငံ၂၀၁၁ ခုနှစ် ထိခိုက်နစ်နာသူများနှင့် မြေယာပြန်လည်အစားထိုးပေးခြင်း ဥပဒေတွင် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခအတွင်း နေရပ်စွန့်ခွာ ဒုက္ခသည်များ နေရပ်သို့ပြန်လာနိုင်ရန်နှင့် ပြောင်းလဲရေးကာလ တရားမျှတမှုဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်နိုင်ရန် နိုင်ငံတော် လုပ်ငန်းစဉ်ကြီး၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် မြေယာပြန်လည်အစားထိုး ချထားပေးရေးအတွက် ဥပဒေအခြေခံများ ဖန်တီးပေးထားသည်။ ဤဥပဒေအရ ၂၀၁၄ ခုနှစ် မယ်ဒယ်ရင်း မြို့မှ အဆင့် မြင့်တင်ရေး စီရင်ချက်တစ်ခုတွင် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာရသော Embera Katio ဌာနေလူမျိုးစုအား မြေ ပြန်လည် အစားထိုးချထားပေးရန် အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်။

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် အပါသိတ် ခွဲခြားမှုကာလ နောက်ပိုင်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး စီမံကိန်းတွင် “ထောက်တိုင်” သုံး ခုကို အမှီပြုထားပြီး ၎င်းတို့မှာ မြေယာ ပြန်လည်အစားထိုးပေးခြင်း၊ မြေယာ ပြန်လည်ခွဲဝေချထားခြင်းနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် ခိုင်မာရန် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတို့ဖြစ်သည်။ ပြန်လည် အစားထိုး ချထားပေးခြင်း အစီအစဉ်တွင် အပါသိတ် ခွဲခြားမှု ကာလအတွင်း မြေယာဆုံးရှုံးခဲ့ရသူများ၏ သမိုင်းဝင် မတရား ထိခိုက်နစ်နာခဲ့ရမှုများကို ပြန်လည်ကုစား ရန် ရည်ရွယ် သည်။ တောင်အာဖရိက ၁၉၉၄ ခုနှစ် မြေယာအခွင့်အရေး ပြန်လည်အစားထိုးခြင်း အက်ဥပဒေတွင် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် များ ပြန်လည်အစားထိုးခြင်း ကော်မရှင်ဖွဲ့စည်း၍ မြေပြန်ရရန် တောင်းဆိုမှုများအား စုံစမ်းစိစစ်ကာ တရားရုံးများက ထိုတောင်းဆိုမှုများကို ဆုံးဖြတ်စီရင်ပေးခဲ့ သည်။ ခြုံငုံကြည့်လျှင် လုပ်ငန်းစဉ်၏ ရှုပ်ထွေးမှုနှင့် ငွေကြေးအရင်းအမြစ် အကန့်အသတ်ကြောင့် တိုးတက်အောင်မြင်မှု အကန့်အသတ်ရှိခဲ့သည်။ မြေအစားထိုးရရှိရန် လျှောက်ထားသည့် အမှုတွဲ လက်ကျန်များကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် ထိုသို့လျှောက်ထားခွင့်ကို ၂၀၁၉ အထိ သက်တမ်းတိုးပေးခဲ့ရသည်။

အစာတိုင်ဂျန်နိုင်ငံတွင် ယခင်က နိုင်ငံပိုင်နှင့် စုပေါင်းလယ်ယာများအား ဖြိုခွဲသည့် စိုက်ပျိုးရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို ၁၉၉၆ မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ဥပဒေကို အခြေခံ၍ ဖော်ဆောင်ခဲ့ပြီး သမ္မတ အမိန့်ကြေညာချက်များဖြင့် လုပ်ငန်းစ ဉ်ကို ပို၍ မြန်ဆန်အောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထိုအစီအစဉ်အရ မြေယာများ ရရှိခဲ့သော အိမ်ထောင်စုများမှ ထိုလုပ်ငန်းစ ဉ်သည် မျှတစွာဆောင်ရွက်ခဲ့ကြောင်း တင်ပြခဲ့ကြပြီး လက်ရှိအချိန်အထိ စိုက်ပျိုးရေး ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်းကို သိသိသာသာ တိုးတက်စေခဲ့သည်။

နယူးဇီလန်နိုင်ငံတွင် Maori (မာအိုရီ) လူမျိုးကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၁၈၄၀ တွင် ရေးထိုးခဲ့သော Waitangi သဘောတူစာချုပ်တွင် မာအိုရီလူမျိုးများအား “၎င်းတို့၏ ငါးဖမ်းလုပ်ကွက်များနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများကို အပြည့်အ ဝါ အနှောင့်အယှက်မရှိ ပိုင်ဆိုင်လုပ်ပိုင်ခွင့်” ဆက်လက်ရယူခွင့် ပေးခဲ့သော်လည်း အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ထို အခွင့်အရေးများကို ကျူးကျော်ဖောက်ဖျက်ခံလာရသည်။ ဤဖောက်ဖျက်မှုများကို ဖြေရှင်းရန် ၁၉၉၂ ခုနှစ် Waitangi သဘောတူစာချုပ် (ငါးဖမ်းလုပ်ကိုင်ခွင့်များ) ဖြေရှင်းကျေအေးချက် အက်ဥပဒေတွင် ရေးထိုးဥပဒေ (ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေနှင့် ရှေးဟောင်း ဌာနေ အထောက်အထား စာချုပ်စာတမ်းများ အပါအဝင်)ပေါ်အခြေခံသော အခွင့်အရေးများ အနက်မှ စီးပွားဖြစ်ငါးဖမ်းခြင်းဆိုင်ရာ တိုင်တန်းမှုများအား အပြီးသတ် ရှင်းလင်းဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ အက်ဥပဒေအရ Waitangi စာချုပ်စာတမ်း ငါးဖမ်းကော်မရှင်အား အချို့သော လုပ်ကွက်ငယ်စီးပွားဖြစ် ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းများ ထိခိုက်ဆုံးရှုံး မှုများအတွက် နယူးဇီလန် ဒေါ်လာ သန်း ၁၅၀ လျော်ကြေးပေးခဲ့ပြီး နယူးဇီလန်ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွင်းတွင် မာအို ရီလူမျိုးများ ပါဝင်လုပ်ကိုင်ရေးအတွက် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆောင်ရွက်ရန် အသုံးပြုသွားမည်ဖြစ်သည်။

**ဇယားကွက် ၃.၁၁ -
အစာတိုင်ဂျန်၊ ကိုလမ်ဘီယာ၊
နယူးဇီလန်နှင့် တောင်အာ
ဖရိကနိုင်ငံတို့မှ လုပ်ပိုင်ခွင့်
ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ**

အရင်းအမြစ် - Summers, 2912; Summers, 2012; Velásquez-Ruiz, 2015; and Tribunal Superior (Distrito Judicial de Antioquia), Judgment No. 007, 23 September 2014

အရင်းအမြစ် - Ntsebeza and Hall, 2007.

အရင်းအမြစ် - Dudwick, Fock and Sedik, 2007.

အရင်းအမြစ် - Government of New Zealand, 2008 and 2004.

၃.၃.၃။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု

ပွင့်လင်းမြင်သာမှုသည် အကောင်အထည်ဖော်ရေးဆိုင်ရာ အရေးပါသော အခြေခံမူတစ်ရပ် ဖြစ်ကြောင်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် သိသာထင်ရှားစွာဖော်ပြထားသည်။ (စာပိုဒ် ၃၁.၈) ပွင့်လင်းမြင်သာမှုသည် ကိစ္စရပ်အများအပြားတွင် သက်ဆိုင်မှုရှိပြီး မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများ နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရန်လိုသလို လုပ်ပိုင်ခွင့်များ လွှဲပြောင်းရောင်းချခြင်းသည် လည်း ပွင့်လင်းမြင်သာရပါမည် (စာပိုဒ် ၃၁.၈၊ ၅.၅၊ ၁၂.၃၊ ၁၂.၅)။ ပွင့်လင်းမြင်သာသော စီမံအုပ်ချုပ် မှုလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်လွှဲပြောင်းရောင်းချမှုများ မဖြစ်မနေ ရှိစေရန် ဥပဒေပြုထားခြင်းဖြင့်

အရင်းအမြစ် အလွဲသုံးစားခြင်း၊ အဂတိလိုက်စားခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုအမှားများကို လျှော့ချနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

မိမိတို့၏ အမှုသည်များ၏ ထိခိုက်နိုင်ခြေများကိုလျှော့ချရန် ဆောင်ရွက်ပေးနေသော စီးပွားရေး လုပ်ငန်း ရှေ့နေများအတွက်လည်း ပွင့်လင်းမြင်သာသော လုပ်ပိုင်ခွင့် လက်လွှဲမှုများကို မျှော်လင့် နိုင်ကာ အစိုးရနှင့်လည်း ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ ညှိနှိုင်းနိုင်မည်ဖြစ်၍ ထိုဥပဒေမျိုးမှာ အသုံးဝင်ပါသည်။ ဒေသခံတစ်ဦးချင်း၏ မြေယာအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးရန် ကြိုးစားနေသည့် အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွား ဥပဒေအဖွဲ့အစည်းများအတွက်လည်း ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမှာ အလွန်အရေးပါပါသည်။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရန် ဥပဒေပြုသည့် နမူနာများကို ဇယားကွက် ၃.၁၂ တွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။

ဇယားကွက် ၃.၁၂ - ကမ်မရွန်း၊ ပြင်သစ် နှင့် လိုင်ဘေးရီးယား နိုင်ငံများတွင် ပွင့်လင်း မြင်သာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုခြင်းများ

အရင်းအမြစ် - Ministère de l'écologie, du développement durable et de l'énergie, n.d.

အရင်းအမြစ် - Bollen and Ozinga, 2013 and VPA between the EU and Cameroon (see EU FLEGT Web site, 2014).

အချို့နိုင်ငံများတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှု အချို့အစိတ်အပိုင်းများအတွက် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုတိုးတက်စေရန် ဥပဒေ များ ပြဋ္ဌာန်းထားကြသည်။ ဥပမာ လိုင်ဘေးရီးယားနိုင်ငံ ၂၀၁၉ ခုနှစ် တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းကဏ္ဍများ ပွင့်လင်း မြင်သာမှုရှိရေး ဦးဆောင်ကြိုးပမ်းမှု (LEITI) အက်ဥပဒေတွင် သတ္တုတွင်းနှင့် ရေနံကဏ္ဍများတွင်သာမက စိုက်ပျိုး စီးပွားနှင့် သစ်တောကဏ္ဍများတိုင်ပါ နိုင်ငံတော်နှင့်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအကြား စာချုပ်များကို လူထုထံ ဖွင့်ချပြန်ရန် သတ်မှတ်ထားသည် (ပုဒ်မ ၅.၃ - ၅.၄)။ လိုင်ဘေးရီးယား၏ ၂၀၁၀ ခုနှစ် ငါးလုပ်ငန်းနည်းဥပဒေများတွင် ဌာနများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပုံကို ပိုမိုပွင့်လင်းမြင်သာမှုစေရန် နည်းစနစ်များထည့်သွင်းထားသည်။ လိုင်စင်လျှောက်ထားမှုများ အား ပယ်ချရာ၌ အာဏာပိုင်များသည် လျှောက်ထားမှုအား ပယ်ချခြင်းအကြောင်းရင်းကိုရှင်းပြ၍ ပြန်လည်ပြင်ဆင် လျှောက်ထားခွင့်ပေးရန် နည်းဥပဒေများတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ (အပိုင်း ၂၀(၃))

ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် ၂၀၀၉ တွင် ပြင်ဆင်လိုက်သော ၁၉၇၈ ခုနှစ် ဥပဒေအမှတ် ၇၈-၇၅၃ ပုဒ်မ ၂ အရ မည်သူမဆို မြေယာစာရင်းရုံးမှ မြေပုံများကို ကြည့်ရှုခွင့်ရှိသည်။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်အရ အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေး စာရွက်စာတမ်းများ အား လွတ်လပ်စွာ ရယူကြည့်ရှုခွင့်ပြုထားပြီး ခြွင်းချက်များ (ဥပမာ နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေးနှင့် စပ်ဆက်နေလျှင်) မှအပ ထိုသို့စာရွက်စာတမ်းများအား ကြည့်ရှုခွင့်တောင်းဆိုသူမည်သူမဆိုအား အာဏာပိုင်များက ခွင့်ပြုပေးရန် သတ်မှတ် ထားသည်။ ထို့ပြင် ၂၀၁၂ ဒီဇင်ဘာ ၂၇ တွင် ပြဋ္ဌာန်းသော ဥပဒေအမှတ် ၂၀၁၂-၁၄၆၀ အရ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အစိုးရ၏ဆုံးဖြတ်ချက်မူကြမ်း (အမိန့်ဒီကရီများ) များအားလုံးကို အွန်လိုင်းတွင် ထုတ်ပြန်ရမည်ဟု ဆိုထားသည်။

ကမ္ဘာ့ရွန်း၊ အာဖရိကအလယ်ပိုင်းသမ္မတနိုင်ငံ၊ ဂါနာ၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ လိုင်ဘေးရီးယားနှင့် ကွန်ဂိုသမ္မတနိုင်ငံတို့အားလုံးသည် ဥရောပ သမဂ္ဂ (EU) နှင့် မိမိဘာသာ လွတ်လပ်စွာ မိတ်ဖက် သဘောတူညီချက်များ (VPAs) ရေးထိုးထားကြသည်။ ထို VPA များသည် အီးယူထံ သစ်မာတင်ပို့မှုအား စိစစ်ကြပ်မတ် သည်။ ၎င်းတို့တွင် တရားဝင် ထုတ်လုပ်သော သစ်မာများ အား ဖော်ထုတ်၊ စောင့်ကြည့်၊ လိုင်စင်ထုတ်ပေး၍ တရားဝင်သစ်မာများကိုသာ တင်ပို့ကြောင်း သေချာရန် “ဥပဒေအရ စိစစ်ခြင်း စနစ်” အတွက် သတ်မှတ်ချက်များပါဝင်ပါသည်။ VPA များတွင် သစ်တောလုပ်ငန်းများ၊ သစ်သယ်ယူပို့ဆောင် မှုအား ထိန်းချုပ်ခြင်းနှင့် ထုတ်လုပ်ခြင်းမှနေ၍ တင်ပို့သည့်နေရာအထိ ပိုင်ရှင်တစ်ဦးမှ တစ်ဦးထံလွှဲပြောင်းချိန်တွင် စိစစ်ခြင်း စသည်တို့ကို အကဲဖြတ်စစ်ဆေး ခြင်းလည်း ပါဝင်ပါသည်။ သစ်တောကဏ္ဍတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် စိစစ် ထိန်းချုပ်မှုတို့ကို ထည့်သွင်းခြင်းအားဖြင့် တရားမဝင်သစ်ထုတ်မှုကို လျှော့ချရန် VPA များက ရည်ရွယ်ပါသည်။ VPA များတွင် ၎င်းကိုဖော်ဆောင်ရန် တာဝန်ရှိအဖွဲ့အစည်းများမှ နှစ်စဉ်အစီရင်ခံစာများ၊ သစ်တောကဏ္ဍဆိုင်ရာ ဥပဒေ နှင့် ပြင်ဆင်ချက်များအားလုံးနှင့် သစ်တောမြေများ လုပ်ပိုင်ခွင့်ချထားပေးခြင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များအားလုံး အပါအဝင် လူထုမှ အချက်အလက်ရပိုင်ခွင့် ရှိကြောင်း သတ်မှတ်စည်းမျဉ်းများလည်း ထည့်သွင်းထားပါသည်။ (EU နှင့် ကမ္ဘာ့ရွန်းနိုင်ငံအကြားချုပ်ဆိုထားသော VPA)

၃.၃.၄။ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနှင့် ကောင်းစွာကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံခြင်း (FPIC)

ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိထားသူများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန်၊ ဌာနတိုင်းရင်းသားများ ရှိပါက အစိုးရမှနေ၍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအား လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ချထားပေးခြင်း၊ လွှဲပြောင်းရောင်းချခြင်းများ မပြုလုပ်မီ ၎င်းတို့ထံမှ FPIC ရယူရန် “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ပြဌာန်းထားပါသည်။

လူထုနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင် သဘောထားခံယူခြင်းဆိုသည်မှာ “လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ မချမှတ်မီ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိသူများ၊ ဆုံးဖြတ်ချက် ၏ သက်ရောက်မှုကို ခံရနိုင်သော သူများ၏ ထောက်ခံမှုရရန် ၎င်းတို့နှင့် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်၍ ၎င်းတို့၏ တင်ပြအဆိုပြုချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။ လက်ရှိ ဆုံးဖြတ်ခွင့်အာဏာ မညီမျှမှုများကိုလည်း ထည့်သွင်း စဉ်းစားကာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်သူ တစ်ဦးချင်းနှင့် အစုအဖွဲ့များအနေဖြင့် တက်ကြွ၊ လွတ်လပ်စွာ၊ ထိရောက်စွာ၊ ကြိုတင်သိရှိကာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်” ဟု “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ (စာပိုဒ် ၃၁.၆)

ဌာနတိုင်းရင်းသားများ ရှိသည့်ဒေသများတွင် “ဌာနတိုင်းရင်းသားများ ရပိုင်ခွင့် ရှိသည့် အရင်းအမြစ်များအား သက်ရောက်မှုရှိမည့် စီမံကိန်းများ သို့မဟုတ် ဥပဒေ သို့မဟုတ် စီမံအုပ်ချုပ်မှု လုပ်ငန်းများ မရေးဆွဲ၊ မဖော်ဆောင်မီ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် အခြား သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့များသည် ဌာနတိုင်းရင်းသား များနှင့် စိတ်ကောင်းစေတနာရှေ့ထား တိုင်ပင်ဆွေးနွေးရမည်။ ဌာနတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကြေညာစာတမ်းနှင့် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ ရပ်တည်ချက်၊ ခံယူချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကာ ဌာန တိုင်းရင်းသားများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ထိရောက်၊ အဓိပ္ပါယ်ရှိစွာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်၍ ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်စွာ၊ ကြိုတင်၊ အချက်အလက်များ သိရှိ၍ သဘောတူညီမှုအား ရရှိပြီးမှသာ အဆိုပါ စီမံကိန်းများကို ဆောင်ရွက်သင့်သည်။” ဟု ဆိုထားပါသည်။ (စာပိုဒ် ၉.၉)

အဆိုပြု ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လူထုနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း နှင့် ပါဝင်ခွင့်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ (စာပိုဒ် ၁၂.၅၊ ၁၂.၉) နှင့် ညီညွတ်မှုရှိအောင် နိုင်ငံတော်များက ဆောင်ရွက်ရန်လည်း တိုက်တွန်းထားပါသည်။ ဌာနတိုင်းရင်းသား ဒေသများတွင် အဆိုပြု စီမံကိန်းများ စီစဉ်လာပါက FPIC ရရှိရန် ရည်ရွယ်၍ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ရပါမည် (စာပိုဒ် ၉.၉၊ ၁၂.၇)။ ဤလမ်းညွှန်ချက်အတိုင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် နိုင်ငံတော်မှနေ၍ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်း သို့မဟုတ် သစ်တောလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းများ၊ အခြေအခံအဆောက်အဦး စီမံကိန်းများ သို့မဟုတ် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေး လုပ်ငန်းများအတွက် လွှဲပြောင်းချထားပေးခြင်း မပြုမီ သက်ဆိုင်ရာ ဒေသခံများ (ဥပမာ အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များနှင့် အမဲလိုက်ခွင့်၊ ငါးဖမ်းခွင့် ရှိ ထားသူများအပါအဝင်) နှင့် ဦးစွာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန် လိုကြောင်း ဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲသင့်ပါသည်။

FPIC ၏ သဘောတရားမှာ တစ်ကြိမ်တည်းပြီးသွားခြင်းမဟုတ်ဘဲ စဉ်ဆက်မပြတ်ဆောင်ရွက်နေရခြင်းဖြစ်ပြီး ဌာနတိုင်းရင်းသားများသည် စီမံကိန်းတစ်ခုအား လက်မခံဟု ငြင်းဆန်ခွင့်ရှိပါသည်။

FPIC ပုံစံ လုပ်ငန်းစဉ်များအား ဆောင်ရွက်ရာတွင် အခြားသော ရပ်ရွာဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု လုပ်ငန်းများအားလုံးတွင် သုံးစွဲနိုင်သည့် အကောင်းဆုံး အလေ့အထများ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ဤ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ရပ်ရွာဒေသခံများနှင့် ပြင်ပမှရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအကြား ညှိနှိုင်း၍ နှစ်ဖက်လက်ခံ သော သဘောတူညီချက်များ ထွက်ပေါ်လာသည့် အဆင့်များပါဝင်ပါသည်။ (FAO, 2013e)

အကျိုးစီးပွားမျိုးစုံပါဝင်ပတ်သက်နေ၍ အာဏာမညီမျှမှုများ ရှိနေသည့် အခြေအနေများတွင် ဒေသခံများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း သို့မဟုတ် FPIC အားဖော်ဆောင်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် မျှော်မှန်းထားသလောက် မဖြစ်နိုင်ကြောင်း အတွေ့အကြုံများက ပြသနေပါသည်။ ဤပြဿနာများ ကို ဥပဒေများက ဖြေရှင်းပေးနိုင်ပြီး ဥပမာအားဖြင့် ဥပဒေ ယန္တရားများမှတစ်ဆင့် ရပ်ရွာလူထုနှင့် ဆွေးနွေး တိုင်ပင်ရာတွင် -

- ရပ်ရွာဒေသခံများအနက်မှ လူများစု (အနည်းဆုံး ၇၀ ရာခိုင်နှုန်း) ပါဝင်၍ သက်ဆိုင်သူများ စုံလင်စွာပါဝင်ခွင့်ရရန်၊
- ဒေသန္တရ ဘာသာစကားများဖြင့် ဆောင်ရွက်ပြီး ဒေသခံများဘက်မှ မေးခွန်းများ မေးချင် သလောက် မေးခွန်းရရန်၊
- စီစဉ်ထားသည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု သို့မဟုတ် စီမံကိန်းအကြောင်း၊ ရည်ရွယ်ထားသော ငွေကြေး အကျိုးအမြတ်များနှင့် ရပ်ရွာမှ မြေများ၊ ငါးလုပ်ငန်းများနှင့် သစ်တောများအား သုံးစွဲမှုအတွက် ပေးအပ်မည့် အကျိုးအမြတ်များ အကြောင်း ပြည့်စုံစွာ ရှင်းလင်း တင်ပြ ပေးရန်၊
- အဆိုပြုစီမံကိန်းအား လွတ်လပ်မှန်ကန်စွာ ငြင်းဆိုခွင့် ရပ်ရွာဒေသခံများအား ပေးရန်၊
- ကောင်းစွာမှတ်တမ်းတင်ထား၍ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုရလဒ်များအား မှတ်တမ်းတင်ကာ ရလဒ်များကို ဥပဒေအရချည်နှောင်သာ စာချုပ်စာတမ်းများဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား သို့မဟုတ် ဒေသခံများ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် ဖြစ်နိုင်ပါက သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရတို့မှ ပါဝင် ချုပ်ဆိုရန် သတ်မှတ်ထားနိုင်ပါသည်။ (FAO, 2013e)

ရပ်ရွာနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်သဘောထားခံယူရာတွင် ကောင်းစွာဆောင်ရွက်၍ FPIC အား မှန်ကန်စွာ ပြည့်ဝစေရန် ဥပဒေပြုသူများသည် သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် များ ထည့်သွင်းသင့်သည် -

- မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ ရယူလုပ်ကိုင်ရန် ရည်ရွယ်သော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံ သူများ သို့မဟုတ် အစိုးရ ဌာနများအနေဖြင့် စီမံကိန်းကာလအတွင်း မကျေနပ်ချက်များ ပေါ်ပေါက်လာပါက လွတ်လပ်စွာ တင်ပြဖြေရှင်းနိုင်ရန် ယန္တရားများ ဖန်တီးပေးရန်၊
- လွတ်လပ်သော ကြားဝင်ညှိနှိုင်းပေးသူများ ပါဝင်ဖြေရှင်းပေးသည့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်း ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အား ပြန်လည်အပ်နှင်းမှုနှင့် လျော်ကြေးပေးလျော် မှုများအပါအဝင် သင့်လျော်သော ကုစားမှုများ ချမှတ်ဖော်ဆောင်ပေးရန်၊
- တစ်ဖက်သတ် မကောင်းသော စိတ်အခြေခံဖြင့် ချုပ်ဆိုသော၊ ဥပဒေနှင့်အညီသင့်လျော် စွာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုမရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုစီမံကိန်း သို့မဟုတ် စာချုပ်စာတမ်းများအား ပယ်ဖျက်ရန် အချက်များဖြစ်သည်။

အီကွေဒါ၊ မိုဇမ်ဘီနှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံများတွင် လူထုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် FPIC ဆိုင်ရာ ဥပဒေများအား အောက်ပါ ဇယားကွက် ၃.၁၃ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဇယားကွက် ၃.၁၃ - အီကွေဒါ၊ မိုဇမ်ဘီနှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံများမှ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် FPIC

ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၁၉၉၇ ခုနှစ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများ အက်ဥပဒေတွင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ၏ “ဘိုးဘွားပိုင် နယ်မြေများ” နှင့် မြေယာနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များအား ကိုယ်ပိုင် စီမံခွင့် (ပုဒ်မ ၁၃)နှင့် ကာကွယ်ပိုင်ခွင့်တို့ကို အသိအမှတ်ပြုထားသည် (ပုဒ်မ ၇)။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများ အက်ဥပဒေ တွင် အဆိုပြုဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းအားလုံးအတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများထံမှ FPIC တောင်းယူရန်လည်း အသိအမှတ်ပြု ထားသည် (ပုဒ်မ ၇၁ နှင့် ၅၉)။ အက်ဥပဒေတွင် FPIC အား “စီမံကိန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် အတိုင်းအတာကို ဒေသခံ များနားလည်နိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် အပြည့်အဝရင်းပြပြီးနောက်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအားလုံး မှနေ၍ ၎င်း တို့၏ သက်ဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ၊ အစဉ်အလာများနှင့်အညီ၊ ပြင်ပမှလွှဲမိမ့်မှု၊ နှောင့်ယှက်မှု၊ ဖိအား ပေးမှု မပါ ဘဲ ပေးအပ်သော သဘာဝတူညီချက်” ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

မိုဇမ်ဘီနိုင်ငံတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည် အစိုးရအာဏာပိုင်များထံမှ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်များ ရယူနိုင်သည်။ မြေယာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ချထားပေးခြင်းမပြုမီ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည် ရည်ရွယ်သည့် “နေရာများမှာ နေထိုင်သူမရှိဘဲ လွတ်လပ်ကြောင်း အတည်ပြုရန်” အတွက် ဒေသခံများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရမည်ဖြစ်သည် (မြေဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၃.၃)။ အကယ်၍ မြေသည် မ“လွတ်လပ်” ပါက “ပူးတွဲစီမံကိန်း” ကို “မြေတိုင်း ဝန်ဆောင်မှု၊ ခရိုင်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး၊ သို့မဟုတ် ၎င်း၏ ကိုယ်စားလှယ်နှင့် ဒေသခံများ” နှင့်တွဲ၍ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ရလဒ်ကို “ဒေသခံ ရပ်ရွာမှ ကိုယ်စားလှယ် အနည်းဆုံး သုံးဦးမှ အများဆုံးကိုးဦးနှင့် အနီးအနားမြေများမှ ပိုင်ရှင်များ၊ နေထိုင်လုပ်ကိုင်သူများ ပါဝင်လက်မှတ် ရေးထားရမည်” ဖြစ်သည် (မြေနည်းဥပဒေများ ပုဒ်မ ၂၇.၂)။ ဤသို့ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းဖြင့် ဒေသခံများသည် ၎င်း တို့၏ မြေများနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များကို အသုံးပြုခွင့်ပေးရသည့်အတွက် ပြန်လည်ရရှိမည့် အကျိုးအမြတ် သို့မဟုတ် အကြေးငွေများကို ညှိနှိုင်းနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းများ ပြီးဆုံးလျှင် ခရိုင်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး သည် “စီမံကိန်း လျှောက်ထားသူနှင့် မြေအသုံးချခွင့်၊ နေထိုင်ခြင်းကြောင့် ရအပ် သည့် အကျိုးအမြတ်များ လက်ဝယ်ရှိ သူများအကြား သဘောတူညီချက်အား စီမံကြပ်မတ်မည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ” ကို ဖော်ပြထားသည့် ကြေညာချက် ကို ပြင်ဆင်ပါသည်။

အီကွေဒါနိုင်ငံတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ပုဒ်မ ၅၇ (၄-၇)) တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ မြေယာပိုင်ခွင့် ကို အသိအမှတ်ပြု၍ ၎င်းတို့၏ စုပေါင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်အား သက်ရောက်မှုရှိမည့် ဥပဒေဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုများဆောင်ရွက် ပါက ၎င်းတို့နှင့် ကြိုတင်တိုင်ပင်ရန် သတ်မှတ်ထားသည်။ “ဌာနေတိုင်းရင်းသား ကျေးရွာများ၊ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများ၊ လူမျိုးစုများနှင့် အစုအဖွဲ့နယ်မြေများကို အသိအမှတ်ပြု၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူညီ ချက်များ၊ ကွန်ဗန်းရှင်းများ၊ ကြေညာချက်များနှင့် အခြားနိုင်ငံတကာစာချုပ်စာတမ်းများနှင့်အညီ အာမခံချက်ပေးအပ် သည်။ အောက်ပါ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများ - သိမ်းယူမှု၊ ခွဲစိတ်ပိုင်းခြားမှုမှ ကင်းလွတ်သော လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးမှု မရှိစေရ မည့် ရပ်ရွာမြေများအား ဥပဒေ ကန့်သတ်ချက်မရှိဘဲ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ ဘိုးဘွားပိုင်မြေနှင့် နယ်နိမိတ်များအား ပိုင်ဆိုင်ပိုင်ခွင့် နှင့် ထိုမြေများအားအခမဲ့ရပိုင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့၏ မြေပေါ်ရှိ သဘာဝအရင်းအမြစ်များအား သုံးစွဲခြင်း၊ အကျိုးအမြတ်ထုတ်ယူ ခြင်း၊ စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းခြင်း လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့မြေပေါ်ရှိ ပြန်ပြည့်မြေမဟုတ်သော အရင်းအမြစ် များအား တူးဖော်၊ ထုတ်လုပ်၊ ဈေးကွက်တင်ရောင်းချ၍ ၎င်းတို့အား သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုရေးရာ သက်ရောက်မှုရှိမည့် အစီအစဉ်နှင့် စီမံကိန်းများအတွက် သင့်လျော်သောအချိန်ကြိုတင်ပေး၍ ကောင်းစွာ အသိပေး၍ လွတ်လပ်စွာ သဘောထားတောင်းခံခြင်း ခံရပိုင်ခွင့်၊ ဤစီမံကိန်းများမှ ရရှိသော အကျိုးအမြတ်များကို ပါဝင်ခံစားခွင့် နှင့် လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုများအတွက် လျော်ကြေးရပိုင်ခွင့် ရသည်တို့ကို ရရှိရန် အာမခံပေးအပ်သည်။ အခွင့်ရ အာဏာပိုင်များက ဆောင်ရွက်ရမည့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများသည် မဖြစ်မနေဆောင်ရွက် ရမည်ဖြစ်ကာ သင့်လျော်သောအချိန်ကာလအတွင်း ဆောင်ရွက်ရမည်။ ဒေသခံရပ်ရွာထံမှ သဘောတူညီချက်မရလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ဥပဒေများတွင် ပြဌာန်းထားသည့် အဆင့်များအတိုင်း ဆောင်ရွက်ရမည်။”

၃.၃.၅။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေး သက်ရောက်မှု ဆန်းစစ်ချက်များ

အဆိုပြုထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့် ချထားပေးခြင်းများနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုစီမံကိန်းများအားလုံးအတွက် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေး သက်ရောက်မှု အကဲဖြတ်ချက်များ ဆောင်ရွက်ရန် “လမ်းညွှန် ချက်များ” တွင် အကြံပြုထားပါသည်။ “လုပ်ပိုင်ခွင့်များဝယ်ယူခြင်း၊ သိမ်းယူခြင်း သို့မဟုတ် မိတ်ဖက်အဖြစ်ပူးပေါင်းခြင်း အပါအဝင် အကြီးစားလုပ်ပိုင်ခွင့်များ လွှဲပြောင်းရောင်းဝယ်ခြင်း များ ပါဝင်သည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ပြုလုပ်ရန် စဉ်းစားသည့်အခါတွင် ထိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကြောင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေး၊ လုံလောက်သော စားနပ်ရိက္ခာရရှိပိုင်ခွင့်ဖော်ဆောင်ခြင်း၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်တို့အပေါ် အပြုသဘောနှင့် အနုတ် သဘော သက်ရောက်မှုများ မည်သို့ရှိနိုင်သည် ဆိုသည်ကို သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့များက ကြိုတင်၍ လွတ်လပ်စွာ ဆန်းစစ်မှု ပြုလုပ်ရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရက ဥပဒေသတ်မှတ်ချက်များ ချမှတ်ထားသင့် သည်။” (စာပိုဒ် ၁၂.၁၀)

ထို့ပြင် “စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကဲ့သို့ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများသည် ... လူ့အခွင့်အရေး နှင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား အနုတ်သဘော သက်ရောက်မှုများအား ရှောင်ကြဉ်၊ ကုစားရန် ထိခိုက်မှုလျော့ချရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်း စနစ်များထည့်သွင်း သတ်မှတ်ထားရမည်” (စာပိုဒ် ၃.၂)

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုစီမံကိန်းများ၏ အနာဂတ် အနုတ်သဘောသက်ရောက်မှုများအား ကြိုတင်ကာ ကွယ်လိုသည့် ဥပဒေပြုသူများသည် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် နှင့် လူမှုရေး သက်ရောက်မှု ဆန်းစစ်ချက်များ မဖြစ်မနေဆောင်ရွက်ရန် ရှင်းလင်းသော သတ်မှတ် ချက်များ ထည့်သွင်းနိုင်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဥပဒေမျိုးသည် ထိုဆန်းစစ်ချက်မျိုး၏ လုပ်ငန်းစဉ်၊ ဆောင်ရွက်မည့်ပုံစံ၊ အချိန်နှင့် အကျိုးဆက်များကို စိစစ်ထိန်းချုပ်နိုင်မည်ဖြစ်ကာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းတစ်ခုခု မစတင်မီ အစောပိုင်းကာလတွင် ထိုသို့ ဆန်းစစ်ချက်များ ဆောင်ရွက်ရန်၊ ထိခိုက် နိုင်ခြေနှင့် အနုတ်သဘောသက်ရောက်မှုများကို လျော့ချနိုင်မည့် အစားထိုးရွေးချယ်စရာနှင့် အစီ အစဉ်များကို စဉ်းစားသုံးသပ်ရန်၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များ သတ်မှတ်ထားရန်နှင့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် သက်ဆိုင်သူများ အားလုံးပါဝင်စေရန် ကြပ်မတ်ဖော်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ (Cotula, 2014a)

ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ချက်များသည် လွတ်လပ်စွာဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ရန် - ဆိုလိုသည်မှာ ၎င်း ဆန်းစစ်ချက်များအတွက် ကုန်ကျစရိတ် ကျခံသော အဖွဲ့များ၏ လွှမ်းမိုးမှုမရှိရန် - ရင်းနှီးမြှုပ်နှံ သူများအနေဖြင့် ဆန်းစစ်ချက်များဆောင်ရွက်ရန် ရန်ပုံငွေများကို သီးခြားလွတ်လပ်စွာ ကိုင်တွယ် သော ငွေစာရင်းများထံ ထည့်သွင်းရန်နှင့် အကျိုးသက်ဆိုင်သူများပါဝင်သော ကြားနေကော်မတီ တစ်ခုခု ဆန်းစစ်ချက်ဆောင်ရွက် မည့် လူမှုရေး သိပ္ပံပညာရှင်များအား ငှားရမ်းရန် ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားနိုင်ပါသည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေး သက်ရောက် နိုင်ခြေ ဆန်းစစ်ချက်များ၏ ရလဒ်များအားလုံးကို စာတတ်မြောက်မှုနည်းပါးသော ဒေသခံနှင့် တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားသုံးစွဲသူများအပါအဝင် ပြည်သူများ လွယ်ကူစွာနားလည်နိုင်သော ပုံစံ များ၊ ရေဒီယိုနှင့် အခြားစာများမသုံးစွဲသော ကြားခံမီဒီယာပုံစံများဖြင့် ဖြင့် လူထုထံကျယ်ပြန့်စွာ ထုတ်ပြန်ပေးရန်နှင့် ဥပဒေများတွင် သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ပါသည်။

ဂီနီဘစ်ဆောင်းနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံများတွင် လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် သက်ရောက်နိုင်ခြေ ဆန်းစစ်ချက်များအား မဖြစ်မနေ ဆောင်ရွက်ရန် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ (ဇယားကွက် ၃.၁၄)

ဂီနီဘစ်ဆောင်းနိုင်ငံတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် သက်ရောက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း ဥပဒေအမှတ် ၁၀/၂၀၁၀ အရ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် သက်ရောက်မှု အကဲဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အတည်ပြုကာ ဥပဒေမူဘောင်နှင့် အုပ်ချုပ်မှုစနစ်များအား သုတေသန၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေး သက်ရောက်မှုအကဲဖြတ်ချက်ရလဒ်များဖြင့် ရှင်းပြရန် သတ်မှတ်ထားပြီး သဘာဝအရင်းအမြစ်လုပ်ပိုင်ခွင့်လိုင်စင်များရယူရန် လိုအပ်သည့် သတ်မှတ်ချက်များကို လည်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ၂၀၁၃ ခုနှစ် မြေယာသိမ်းဆည်းခြင်း၊ ပြန်လည်နေရာချထားခြင်း တို့တွင် မျှတစွာလျော်ကြေးပေးချေခြင်းနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရေး အက်ဥပဒေအရ အစိုးရမှ အများပြည်သူအကျိုးစီးပွားအတွက် မြေသိမ်းယူမှု မဆောင်ရွက်မီ လူမှုရေး သက်ရောက်မှုအကဲဖြတ်ချက်များ ဆောင်ရွက်ရန် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ အစိုးရဌာနများသည် သက်ဆိုင်ရာ ဒေသန္တရ အစိုးရများကို ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန်နှင့် အချက်အလက်များကို လူထုထံ ဒေသန္တရ ဘာသာစကားများဖြင့် ဖြန့်ဝေရန်လည်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

ဇယားကွက် ၃.၁၄ - ဂီနီဘစ်ဆောင်းနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံများတွင် လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အကဲဖြတ်ချက်များကို သတ်မှတ်တောင်းဆိုထားသော နိုင်ငံတော်ဥပဒေများ

၃.၃.၆။ သိမ်းယူခြင်းနှင့် လျော်ကြေးပေးခြင်း

သိမ်းယူခြင်းဆိုသည်မှာ အစိုးရဌာနများက သက်ဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကိုင်ဆောင်ထားသူများ၏ စိတ်လိုလက်ရ သဘောတူညီမှု မရရှိဘဲ အများပြည်သူအကျိုးစီးပွားအတွက်ရည်ရွယ်၍ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို သိမ်းယူသည့် လုပ်ရပ်မျိုးဖြစ်သည်။ လူမှုစီးပွားဖွံ့ဖြိုးရေးများ ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အား ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား သိမ်းယူပိုင်ခွင့် အာဏာမှာ လိုအပ်လေ့ ရှိပါသည်။ ဥပမာ လမ်းများ၊ မီးရထားလမ်းများ၊ ဆိပ်ကမ်းနှင့် လေဆိပ်များ၊ ဆေးရုံများနှင့် ကျောင်းများ၊ ဓါတ်အားလိုင်းများ၊ ရေသွင်းရေ ထုတ်နှင့် သန့်ရှင်းရေးစနစ်များ ဆောက်လုပ်ရန်၊ ပြန်လည်ခွဲဝေချထားရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဖော်ဆောင်ရန်၊ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ အခန်း ၁၅ နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရန်၊ ရေလွှမ်းမိုးမှု အကာအကွယ်များဖော်ဆောင်ရန်၊ ရေအရင်းအမြစ်များနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အရ ထိခိုက်လွယ်သော နေရာများအား ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရန် စသည်တို့အတွက် မြေယာများကို သိမ်းယူရန် လိုအပ်နိုင်ပါသည်။ အောက်ပါ ကိစ္စရပ်များအပါအဝင် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအားသိမ်းယူခြင်းနှင့် လျော်ကြေးပေးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ “လမ်းညွှန်ချက်များ”တွင် သတ်မှတ်အကြံပြု ချက်များ ကျယ်ပြန့်စွာဖော်ပြထားပါသည် -

- အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွားအတွက် လိုအပ်ချက်များ၊
- မျှတစွာတန်ဖိုးဖြတ်၍ လျင်မြန်စွာ လျော်ကြေးပေးခြင်း၊
- သိမ်းယူသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် အားလုံးပေါင်းပါဝင်မှုရှိရန်၊
- အယူခံခွင့်နှင့် တရားရုံးမှ စီရင်သုံးသပ်မှု ခံရပိုင်ခွင့် နှင့်
- လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများနှင့် ညီညွတ်မှုရှိရေး စသည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။

ဤကဏ္ဍအတွက် ဥပဒေပြုရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် နမူနာများ အား ဇယားကွက် ၃.၁၆ တွင်ဖော်ပြ ထားပါသည်။

ဇယားကွက် ၃.၁၅-
သိမ်းယူခြင်းနှင့်
လျော်ကြေးပေးခြင်း
ဆိုင်ရာ “လမ်းညွှန်ချက်
များ” ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့

“နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွားအတွက် လိုအပ်မှသာ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများအား သိမ်းယူရမည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် အများပြည်သူအကျိုးစီးပွား ဆိုသည့် သဘောတရားကို ဥပဒေအရ ပြန်လည် သုံးသပ်နိုင်စေရန်အတွက် တိကျရှင်းလင်းစွာ ဥပဒေတွင် ထည့်သွင်း အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆို ထားရမည်။” (စာပိုဒ် ၁၆.၁)

“နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများ၊ အထူးသဖြင့် ထိခိုက်လွယ်သော အစုအဖွဲ့များ၊ လစ်လျူရှုခံရ သော အစုအဖွဲ့များတို့၏ အခွင့်အရေးကို လေးစားရမည်ဖြစ်ကာ လိုအပ်လာပါကလည်း အနည်းဆုံးသော အရင်းအမြစ် ပမာဏကိုသာ သိမ်းယူ၍ နိုင်ငံတော် ဥပဒေများနှင့် အညီ မျှတသော လျော်ကြေးကို စောလျင်စွာ ပေးလျှော်ရမည်။” (စာပိုဒ် ၁၆.၁)

“အများပြည်သူအကျိုးအတွက် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ သိမ်းယူခြင်းကြောင့် လက်ရှိသုံးစွဲနေသူများအား ရွှေ့ပြောင်းဖယ်ရှားရန်လိုအပ်ပါက နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ထိုသူများအား ရွှေ့ပြောင်းရန် စီစဉ်ရမည်ဖြစ်ပြီး ထိခိုက်နစ်နာ သူ အားလုံး၏ အခွင့်အရေးကို လေးစား၊ ကာကွယ်ကာ ၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်သည့် နည်းလမ်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည်။” (စာပိုဒ် ၁၆.၇)

အတင်းအကြပ် သိမ်းယူခြင်းများမှ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော အငြင်းပွားမှု၊ ပဋိပက္ခများကို လျှော့ချ ရန်နှင့် ထိခိုက်ခံရသူများအနေဖြင့် လည်း လုပ်ပိုင်ခွင့်မဆုံးရှုံးမီ အနေအထားနှင့် တန်းတူ သို့မဟုတ် ပိုသာသော အခြေအနေရရှိစေရန်အတွက် ရှင်းလင်း၍ ကောင်းစွာ ရေးဆွဲ ပြုစုထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့် သိမ်းယူခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများ လိုပါသည်။ ဥပဒေပြုသူများအနေဖြင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ အချက်များကို ပြည့်မီနိုင်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်သိမ်းယူခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်ရန် ထည့်သွင်းသင့်ပါသည် (FAO, 2009a) -

- ဥပဒေတွင် မည်သည့် အများပြည်သူအကျိုးစီးပွား ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အစိုးရမှ နေ၍ လုပ်ပိုင်ခွင့်များသိမ်းယူခွင့် အာဏာရှိသင့်သည်ဆိုသည်ကို ရှင်းလင်းစွာအဓိပ္ပါယ်ဖွင့် ဆိုထားရမည်။
- လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား သိမ်းယူရန်နှင့် မျှတသော လျော်ကြေးများ ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ပွင့်လင်းမြင်သာ၍ မျှတသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်များအား သတ်မှတ်ပေးထား ရမည်။
- အရင်းအမြစ်များ သိမ်းယူခြင်းမှာ သိမ်းယူခံရသည့် အရင်းအမြစ်၏ တန်ဖိုးထက်ပို၍ ကျော်လွန်သော သက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်သဖြင့် လျော်ကြေးပေးခြင်းသာမက သက်ဆိုင် သူများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းများ ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးရန် သို့မဟုတ် ပိုမို ကောင်းမွန်စေရန် ဆောင်ရွက်ပေးမည့် နည်းစနစ်ယန္တရားများ ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ထားရ မည်။
- အစီအစဉ်ဆွဲသည့် အဆင့်အပါအဝင် လုပ်ငန်းစဉ်တလျှောက်လုံးတွင် သက်ရောက်ခံရသူ အကျိုးခံများအားလုံးကို ပါဝင်၍ အမြင်များ ထုတ်ဖော်ဆွေးနွေးခွင့်ပေးရန် နည်းလမ်းများ သတ်မှတ်ထားရမည်။ သက်ဆိုင်သူများပါဝင်ခြင်းကြောင့် သိမ်းယူမှုဆောင်ရွက်သည့် ဌာန အနေဖြင့် ဒေသခံများ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စိုးရိမ်မှု

များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်ကာ စီမံကိန်းအတွက် ထိခိုက်နိုင်သော ကိစ္စရပ်များကို တားဆီး သို့မဟုတ် လျော့ချနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

- စီမံကိန်းတစ်ခု စီစဉ်နေပြီဆိုလျှင် ယင်းကြောင့် ထိခိုက်နိုင်သူများအားလုံးထံ စောစီးစွာ ကြိုတင်နှိတ်စာထုတ်၍ အသိပေးရန် သတ်မှတ်ထားရမည်။ ထိခိုက်နိုင်သူများအားလုံး စီမံကိန်းအကြောင်း သိရှိနိုင်ရန် တတ်နိုင်သမျှ ကျယ်ပြန့်စွာကြိုတင်အသိပေးအကြောင်းကြားသင့်သည်။ လူသိများသော သတင်းစာနှင့် စာစောင်များ၊ ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်သံအစီအစဉ်များတွင် အချက်အလက်များ ထုတ်ဝေပြန်ကြားသင့်သည်။ ဖြန့်ဝေသည့် အချက်အလက်မှာလည်း အများနားလည်သည့်ပုံစံဖြစ်ရန်လိုသည်။ ဥပဒေ ကြေညာချက်တွင် ကြေညာထားသည့်အချက်များကို လူထုက နားမလည်ပါက စစ်မှန်သော ကြေညာချက်ဖြစ်မည် မဟုတ်ပါ။ တိုင်းရင်းသား ဒေသဘာသစကားများဖြင့်လည်း ထုတ်ပြန်သင့်ပြီး စာမတတ်မြောက်မှုနှုန်းမြင့်သော ဒေသများတွင် စာဖြင့်ရော၊ နှုတ်ဖြင့်ပါ ထုတ်ပြန်သင့်သည်။
- အဆိုပြုစီမံကိန်းနယ်မြေမှ သက်ရောက်နိုင်ခြေရှိသူများက စီမံကိန်းကို မေးခွန်းထုတ်ခြင်းနှင့် စီကိန်းရေးဆွဲသူများ၊ အစိုးရ ဌာနများ အဆင့်ဆင့် အထက်မှ အောက်သို့ တာဝန်ခံမှုရှိရန် တောင်းဆိုခြင်း စသည်တို့ ပြုလုပ်နိုင်ရန် လူထုကြားနာဆန္ဒခံယူပွဲများ မဖြစ်မနေကျင်းပရန် သတ်မှတ်ထားရမည်။ လူထုကြားနာမှုများကို ဒေသခံအမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးများ နှစ်ဖက်လုံး အားလပ်သည့်အချိန်တွင် ဆောင်ရွက်သင့်ပြီး ဒေသန္တရဘာသာစကားဖြင့် ဆောင်ရွက်သင့်သည်။
- ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများသည် မှတ်ပုံတင်ထားသည်ဖြစ်စေ၊ မတင်ထားသည်ဖြစ်စေ လျော်ကြေးရထိုက်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားရမည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်း သို့မဟုတ် ဌာနတိုင်းရင်းသား လုပ်ပိုင်ခွင့်စနစ်များဖြင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူ ဒေသခံများအတွက် ၎င်းတို့ဆုံးရှုံးသော မြေနှင့် မြေပေါ်တွင် ပြုပြင်တည်ဆောက်ထားမှုများအတွက်သာမက ၎င်းတို့ နေထိုင် ဝမ်းရေးအတွက် မှီခိုရသော မြေပေါ်ရှိ အရင်းအမြစ်များအားလုံးအတွက်ပါ အစားထိုးနိုင်ရန် လျော်ကြေးပေးသင့်သည်။
- အရင်းအမြစ် သိမ်းယူရန် ဆုံးဖြတ်ချက်အား သက်ဆိုင်သူများအားလုံး အယူခံဝင်ပိုင်ခွင့် သတ်မှတ်ပေးထားရမည်။ အယူခံဝင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ရိုးရှင်း၍ နားလည်လွယ်ရန် ဥပဒေတွင် သတ်မှတ်ပေးထားသင့်ပြီး လျော်ကြေးပေးခြင်းအား အကြောင်းပြချက် ခိုင်လုံစွာမရှိဘဲ နှောင့်နှေးခြင်းအပါအဝင် ကိစ္စရပ်များအတွက် လျင်မြန်စွာ ကန့်သတ်မှုမရှိဘဲ သီးခြား လွတ်လပ်သော အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ထံတွင် အယူခံဝင်နိုင်ရန် သတ်မှတ်ပေးထားသင့်သည်။

ဓလေ့ထုံးတမ်းအရ လုပ်ကိုင်စီမံသော အရင်းအမြစ်များအပါအဝင် သိမ်းယူမှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် လျော်ကြေးပေးသင့်သည့် အရင်းအမြစ် များစာရင်းကို နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများက လမ်းညွှန်အသိပေးထားပါသည်။ (ဇယားကွက် ၃.၁၆)

ဇယားကွက် ၃.၁၆ -
ခေလေထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်
များအတွက် လျော်ကြေး
ပေးခြင်း

အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၏ ပြန်လည်နေရာချထားရေးဆိုင်ရာ လက်စွဲစာအုပ် အနှစ်ချုပ် - ကောင်းမွန်သော အလေ့အထ များ လမ်းညွှန် (၁၉၉၈) တွင် အောက်ပါဆုံးရှုံးမှုများအတွက် လျော်ကြေးပေးသင့်ကြောင်း စာရင်းပြုစုထားပါသည် -

<ul style="list-style-type: none"> • စိုက်ပျိုးမြေ • နေထိုင်ရာမြေကွက် (ပိုင်ဆိုင် သို့မဟုတ် နေရာ ယူထားခြင်း) • စီးပွားရေး လုပ်ကိုင်ရာ နေရာ (ပိုင်ဆိုင် သို့မဟုတ် နေရာယူထားခြင်း) • သစ်တောများအား ဝင်ရောက်အသုံးပြုခွင့် • ရိုးရာအသုံးချပိုင်ခွင့်များ • ရပ်ရွာဘုံပိုင် သို့မဟုတ် စားကျက်မြေ • ငါးကန်သို့မဟုတ် ငါးဖမ်းလုပ်ကွက်များအား အသုံးပြုခွင့် • အိမ်သို့မဟုတ် နေထိုင်ရာ နေရာနှင့် အခြား ရုပ်ပိုင်း ဆိုင်ရာ တည်ဆောက်ထားမှုများ • ငှားရမ်း သို့မဟုတ် ရယူထားသော စီးပွားရေး လုပ်ကိုင်ရာ နေရာ များမှ စွန့်ခွာခြင်း • စိုက်ပျိုးထားသည့် သီးနှံများမှ ဝင်ငွေ • ငှားရမ်းခ သို့မဟုတ် သီးစားခ ရသည့် ဝင်ငွေ 	<ul style="list-style-type: none"> • နေ့စားလုပ်သား ဝင်ငွေ • ထိခိုက်သွားသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းမှ ဝင်ငွေ • သစ်ပင် သို့မဟုတ် နှစ်ရှည်ပင်များမှ ဝင်ငွေ • သစ်တောထွက်ကုန်များမှ ဝင်ငွေ • ငါးကန် သို့မဟုတ် ငါးဖမ်းလုပ်ကွက်များမှ ဝင်ငွေ • စားကျက်မြေမှ ဝင်ငွေ • ဤအရင်းအမြစ်များ အားလုံးထံမှ ဝမ်းရေးရာဖွေမှု • ကျောင်းများ၊ ရပ်ရွာဘုံနေရာများ၊ ဈေးများ၊ ကျန်းမာရေး ဌာနများ • နတ်ကွန်းများ၊ ဘာသာရေး နေရာ၊ ကိုးကွယ်ရာ နေရာနှင့် အထွတ်အမြတ် နေရာများ • သင်္ချိုင်းနှင့်အခြား မြှုပ်နှံသင်္ဂြိုဟ်ရာနေရာများ • သိမ်းဆည်းခံရသည့်မြေမှ ထုတ်ယူရရှိသော အစားအစာ၊ ဆေးဝါးနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ
---	--

အချို့သော နိုင်ငံများတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ပြည်တွင်းဥပဒေများတွင်လည်း သိမ်းယူခြင်းလုပ်ငန်း စဉ်များအား ဥပဒေပြုသူများက မည်သို့ စီမံကြပ်မတ်နိုင်ကြောင်း သင်ခန်းစာများ ယူနိုင်ပါသည်။ (ဇယားကွက် ၃.၁၇)

ဇယားကွက် ၃.၁၇ -
အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ သိမ်းယူခြင်း
ဆိုင်ရာ ဥပဒေ

အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် မြေယာသိမ်းဆည်းခြင်း၊ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းနှင့် ရွှေ့ပြောင်းချထားခြင်းတွင် မျှတသော လျော်ကြေး နှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရေး အက်ဥပဒေ (၂၀၁၃) တွင် အစိုးရ-ပုဂ္ဂလိက ပူးတွဲစီမံကိန်းများအပါအဝင် မြေယာသိမ်းဆည်း မှုများအား စီမံကြပ်မတ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များပါဝင်ပြီး ထိခိုက် နစ်နာသူများအတွက် ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းနှင့် ရွှေ့ပြောင်းနေရာချထားရေးဆိုင်ရာများ သတ်မှတ်ဖော်ပြထားသည်။ အက်ဥပဒေ၏ အဓိက အစိတ် အပိုင်း တစ်ခုမှာ လုပ်ငန်းစဉ်၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် အားလုံးပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေးပုံစံဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂလိကစီမံကိန်းများအတွက် မြေကို သိမ်းယူလျှင် “သက်ရောက်ခံရမည့် မိသားစု” များအနက် အနည်းဆုံး ၈၀ ရာခိုင်နှုန်း၏ သဘောတူညီချက် လိုကြောင်း နှင့် အစိုးရ-ပုဂ္ဂလိက မိတ်ဖက်လက်တွဲ စီမံကိန်း ဖြစ်ပါက အနည်းဆုံး ၇၀ ရာခိုင်နှုန်း၏ သဘောတူညီချက်လိုကြောင်း သတ်မှတ်ချက်ပါဝင်သည် (ပုဒ်မ ၂)။ ဒေသခံ မြူနီစီပယ်ငြာနနှင့်အတူ လူမှုရေး သက်ရောက်မှုအကဲဖြတ်ချက် (SIA) အား ပူးတွဲဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး တစ်ချိန်တည်းတွင် ဒေသခံများ၏ သဘောတူညီချက်ကို တောင်းခံသည့် လုပ်ငန်း စဉ်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ (ပုဒ်မ ၄)။ လူထုစုရုံးကြားနာပွဲ ကျင်းပ၍ (ပုဒ်မ ၅) SIA အား လူထုထံအသိပေးရမည် (ပုဒ်မ ၆)။ SIA တွင် အခြားသော နေရာများ၌ စီမံကိန်းဆောင်ရွက်ရန် လေ့လာခဲ့သော်လည်း မဖြစ်နိုင်ကြောင်းတွေ့ရ ခြင်းကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များ၊ စီမံကိန်းကြောင့် ဒေသခံများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းများအပေါ် သက်ရောက်နိုင်ခြေများ စသည်တို့ ပါဝင်ရမည်။ လျော်ကြေးများကို မည်သို့တွက်ချက်သင့်သည်ဆိုသည့် အသေးစိတ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များလည်း အက်ဥပဒေတွင် ပါဝင်သည်။ (ပုဒ်မ ၂၆ - ၃၀ နှင့် ဇယား၁)

၂၀၁၅ ဖေဖော်ဝါရီ ၁ ရက်နေ့တွင် ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးဌာနက ထိုအက်ဥပဒေအား ပြင်ဆင်ချက်မူကြမ်းထုတ်ပြန် ခဲ့သည်။ (<http://www.prsindia.org/billtrack/the-right-to-fair-compensation-and-transparency-in-land-acquisition-rehabilitation-and-resettlement-amendment-bill-2015-3649/> တွင်ကြည့်နိုင်ပါသည်။)

အဓိက အကြံပြုချက်များ ၃.၃

- ✓ နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် ဥပဒေအရ လက်ရှိအကာအကွယ်မပေးထားသေးသည့် ခိုင်လုံသော ဓလေ့ထုံးတမ်း လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အသိအမှတ်ပြု၊ လေးစားရန် “လမ်းညွှန်ချက်များ” က တိုက်တွန်းထားသည်။ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် နိုင်ငံတော် ဥပဒေများသည် -
 - o တိုင်းပြည်အတွင်း ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အပြည့်အစုံကို အသိအမှတ်ပြု၊ ကာကွယ်သင့်သည်။
 - o ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များသည် “တရားဝင်” အထောက်အထားရှိ လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် တန်းတူ အဆင့်အတန်း၊ အရေးပါမှု ရှိစေရန် အသိအမှတ်ပြုသင့်သည်။
 - o ဒေသခံများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို လျှောက်ထား၊ ခုခံကာကွယ်နိုင်ရန် စီမံအုပ်ချုပ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များမှာ ရိုးရှင်း၊ ရှင်းလင်း၊ ချောမွေ့၊ ဒေသအဆင့်ဖြစ်ကာ လွယ်ကူသော လုပ်ငန်းစဉ်များ အဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းထားသင့်သည်။
 - o အမျိုးသမီးများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအားကာကွယ်ပေး၍ အမျိုးသမီးများကိုယ်တိုင် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ထိန်းချုပ်သို့မဟုတ် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိ ကြောင်း သတ်မှတ်ပေးသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ တိကျ ရှင်းလင်းစွာ ထည့်သွင်းထားသင့်သည်။
 - o လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ဘုံအဖြစ် မျှဝေသုံးစွဲသော ဒေသများတွင် တရားဝင်လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ဒေသခံအဖွဲ့ဝင်များ အားလုံးထံ စုစည်းထားသော အဖွဲ့တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်၍ ပေးအပ်သင့်သည်။
 - o အများဘုံပိုင်ဧရိယာများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းအရ ဖြတ်သန်းသွားလာခွင့်နှင့် အခြား အရင်းအမြစ် မျှဝေသုံးစွဲခွင့်၊ ရယူပိုင်ခွင့်များအား တိတိကျကျ ကာကွယ်ပေးသင့်သည်။
 - o ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လုပ်ပိုင်ခွင့်များအတွက် အကာအကွယ်များကို ကျား/မ တန်းတူ ညီမျှမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအား လေးစားလိုက်နာခြင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြင့် ဟန်ချက်ညီ တည့်မတ် ပေးထားသင့်သည်။
- ✓ နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် ပြန်လည်ခွဲဝေချထားခြင်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဆောင်ရွက်သည့်အခါ၊ အကျိုးခံစားသူများသည် ၎င်းတို့ရရှိမည့် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများမှနေ၍ လုံလောက်သော ရှင်သန် နေထိုင်မှုအဆင့်အတန်း ရရှိနိုင်ရန် နည်းလမ်း၊ ယန္တရားများ ဥပဒေအတွင်းတွင် ထည့်သွင်းတည်ဆောက်ပေးရမည်။
- ✓ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်ရန် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် အရင်းအမြစ်အလွဲသုံးစားမှု၊ အဂတိလိုက်စားမှုနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှု အမှား များကို လျှော့ချနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထိုရောက်သော ပွင့်လင်းမြင်သာမှု စံချိန်စံညွှန်းများသည် မြေယာစီမံအုပ်ချုပ်မှု၏ ကဏ္ဍအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့် လွှဲပြောင်းချထားခြင်း စာချုပ်များအား သင့်လျော်စွာ ထုတ်ပြန်ခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။
- ✓ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုစီမံကိန်းများသည် လူထုနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင် ပူးပေါင်းပါဝင်စေခြင်း၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများထံမှ FPIC ရယူခြင်း အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိရန် “လမ်းညွှန်ချက်များ” က တိုက်တွန်းထားပါသည်။ နိုင်ငံတော်မှနေ၍ အရင်းအမြစ်လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုစီမံကိန်းများ၊ အခြေခံအဆောက်အအုံ စီမံကိန်းများ သို့မဟုတ် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းများအတွက် လွှဲပြောင်းချထားပေးခြင်းမပြုမီ သက်ဆိုင်ရာ ဒေသခံ လူထုအားလုံးနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းထားသင့်သည်။ လူထုနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရာတွင် အောက်ပါအချက်များ ကိုက်ညီစေရန် ယန္တရားများ သတ်မှတ်ထားသင့်သည် -
 - o ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများသည် အပြန်အလှန်ပါဝင်ခွင့်ပေး၍ ဒေသခံလူထု၏ အများစု ပါဝင်ခွင့်ရသင့်သည်။
 - o ဒေသန္တရ ဘာသာစကားများဖြင့် ဆောင်ရွက်ပြီး တက်ရောက်လာသူ ဒေသခံများ မေးချင်သမျှ မေးခွန်းများ မေးခွင့်ပြုသင့်သည်။
 - o ရည်ရွယ်ထားသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု သို့မဟုတ် စီမံကိန်းဆိုင်ရာ သက်ဆိုင်သည့်အချက်အလက်များအားလုံးကို ထုတ်ပြန်သင့်သည်။

- o ဒေသခံများဘက်မှ အဆိုပြုလာသည့် စီမံကိန်းအား စစ်မှန်လွတ်လပ်စွာ ငြင်းဆိုကန့်ကွက်ခွင့်ရှိသင့်သည်။
- o ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများကို ကောင်းစွာမှတ်တမ်းတင်ထား၍ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုရလဒ်များအားလည်း မှတ်တမ်းတင်ကာ ရလဒ်များကို ဥပဒေအရချည်နှောင်သော စာချုပ်စာတမ်းများဖြင့် ဌာနတိုင်းရင်းသား သို့မဟုတ် ဒေသခံများ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် ဖြစ်နိုင်ပါက သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရတို့မှ ပါဝင်ချုပ်ဆိုရန် သတ်မှတ်ထားနိုင်ပါသည်။
- ✓ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးရာ သက်ရောက်မှု ဆန်းစစ်ဖြတ်ချက်များ ဆောင်ရွက်ရန် ရှင်းလင်းတိကျစွာ ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားသင့်ပြီး ထို ဆန်းစစ်ချက်များ၏ ရလဒ်များကို ဒေသခံလူထုအလွယ်တကူ နားလည်နိုင် သော ပုံစံဖြင့် ကျယ်ပြန့်စွာဖြန့်ဝေပေးရန်လည်း သတ်မှတ်သင့်သည်။
- ✓ အတင်းအကြပ် သိမ်းယူခြင်းများမှ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော အငြင်းပွားမှု၊ ပဋိပက္ခများကို လျော့ချရန်နှင့် ထိခိုက် ခံရသူများအနေဖြင့် လည်း လုပ်ပိုင်ခွင့်မဆုံးရှုံးမီ အနေအထားနှင့် တန်းတူ သို့မဟုတ် ပိုသာသော အခြေအနေ ရရှိစေရန်အတွက် ရှင်းလင်း၍ ကောင်းစွာ ရေးဆွဲ ပြုစုထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်သိမ်းယူခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများ လို ပါသည်။ ဥပဒေပြုသူများအနေဖြင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ အချက်များကို ပြည့်မီနိုင်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်သိမ်းယူ ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်ရန် ထည့်သွင်းသင့်ပါသည်
 - o ဥပဒေတွင် မည်သည့် အများပြည်သူအကျိုးစီးပွား ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အစိုးရမှနေ၍ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ သိမ်းယူခွင့် အာဏာရှိသင့်သည်ဆိုသည်ကို ရှင်းလင်းစွာအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားရမည်။
 - o လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား သိမ်းယူရန်နှင့် မျှတသော လျော်ကြေးများ ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ပွင့်လင်းမြင်သာ၍ မျှတ သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်များအား သတ်မှတ်ပေးထားရမည်။
 - o အစီအစဉ်ဆွဲသည့် အဆင့်အပါအဝင် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် သက်ရောက်ခံရသူ အကျိုးခံများ အားလုံးကို ပါဝင်ဆွေးနွေး အသံထုတ်ဖော်ခွင့်ပေးရန် နည်းလမ်းများ သတ်မှတ်ထားရမည်။
 - o အဆိုပြု စီမံကိန်းကြောင့် သက်ရောက်ခံရနိုင်သူများအားလုံးကို စောစီးစွာ ကြိုတင်၍ အသိပေးကြေညာ ထားရမည်။
 - o အဆိုပြုစီမံကိန်းနယ်မြေမှ သက်ရောက်နိုင်ခြေရှိသူက စီမံကိန်းကို မေးခွန်းထုတ်ခြင်းနှင့် စီမံကိန်းရေးဆွဲ သူများ၊ အစိုးရ ဌာနများ အဆင့်ဆင့် အထက်မှ အောက်သို့ တာဝန်ခံမှုရှိရန် တောင်းဆိုခြင်း စသဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လူထုရှေ့မှောက် ကြားနာဆန္ဒခံယူပွဲများ မဖြစ်မနေကျင်းပရန် သတ်မှတ်ထားရမည်။
 - o ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများအား မှတ်ပုံတင်ထားသည်ဖြစ်စေ၊ မတင်ထားသည်ဖြစ်စေ လျော်ကြေးမ ဖြစ်မနေပေးရန် သတ်မှတ်ထားရမည်။
 - o သက်ဆိုင်သူများအားလုံး အရင်းအမြစ် သိမ်းယူခြင်းဆုံးဖြတ်ချက်များအား အယူခံဝင်ခွင့် ရှိစေရမည်။

၄

ဥပဒေအား လက်တွေ့
တွင် ကျင့်သုံးနိုင်ရန်
ဆောင်ရွက်ခြင်း

၄။ ဥပဒေအား လက်တွေ့တွင် ကျင့်သုံးနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း

ဤအခန်းတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အားထည့်သွင်းမြှင့်တင်ထားသော နိုင်ငံတော်ဥပဒေများ အား လက်တွေ့တွင် အောင်မြင်စွာ အကောင် အထည် ဖော်နိုင်ရန် ချဉ်းကပ်ပုံနည်းလမ်းများကို ဖော်ပြထားပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှု တာဝန်ယူမှုရှိရေးအား ပံ့ပိုးရန် ဥပဒေပညာရှင်များ ဆောင်ရွက်နိုင်သော လုပ်ငန်းများနှင့် နည်းစနစ်၊ ဗျူဟာများကို ဖော်ပြထားပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့် များ စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် ဥပဒေပညာရှင်များသည် အခန်းကဏ္ဍအသီးသီးမှ ပါဝင်ပါတတ်သက်နေ ကြောင်း သတိပြုမိသော်လည်း ဤအခန်းတွင် အစိုးရဝန်ထမ်း သို့မဟုတ် လက်တွဲလုပ်ကိုင်နေသော ဥပဒေပညာရှင်များ၊ အများပြည်သူအကျိုးစီးပွား ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်း ရှေ့နေများ အတွက် ဦးတည်ရေးသားထားပါသည်။

မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း နိုင်ငံအများအပြားသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု စနစ်များကို အသိအမှတ်ပြုလာခြင်းအပါအဝင် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ထိခိုက် လွယ်သော၊ အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသော လူအုပ်စုများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် များကို သိသိသာသာအားဖြည့် ပေးသော ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းလာခဲ့ပါသည်။ သို့သော် နေရာအများစုတွင် ထိုဥပဒေများအား လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ အကန့်အသတ်များ ရှိနေသည်။ အကြောင်းရင်းတစ်စိတ် တစ်ပိုင်းမှာ အရင်းအမြစ်နှင့် စွမ်းဆောင်ရည် အားနည်းချက်များကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အချို့ သော နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများ၊ အားနွဲ့သူများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ကာ ကွယ်ပေးခြင်းထက် စီးပွားရေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုစီမံကိန်းများကို ဆွဲဆောင်ရန် ပို၍အာရုံစိုက်လျက်ရှိ ကြသည်။

ကောင်းမွန်သော လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကို တွန်းအားပေးသည့် ဥပဒေများအား ဆီလျော်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်မခိုင်မာမှုနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအားနည်းချက်များကိုပေါ်ပေါက် စေသော အဖွဲ့အစည်း စနစ်ပိုင်း၊ နိုင်ငံရေးပိုင်းနှင့် လူမှုရေးပိုင်း အကြောင်းရင်းများကို ဖြေရှင်းရန်လို ပါသည်။ ထိုသို့အပြုသဘောဆောင်ပြောင်းလဲရန်မှာ မျှတ၍ ကောင်းစွာလည်ပတ်ကာ ဘက်မလိုက် သော အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားရေး စနစ်များလိုအပ်ပြီး နိုင်ငံသားများက မိမိတို့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ထိုစနစ်များကို အသုံးပြုပိုင်ခွင့်ရှိရပါမည်။

ထို့ပြင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအား အကြံပေးနေသော ရှေ့နေများသည်လည်း ၎င်းတို့၏ အဖွဲ့အစည်းအတွင်းလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် မူဝါဒများတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ စံချိန်စံညွှန်းများ ထည့်သွင်းကျင့်သုံးခြင်း၊ နိုင်ငံတော်အစိုးရများမှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလုပ်ငန်းစဉ်များအား ကြပ်မတ်စီမံရာတွင် ထိုစံချိန်စံညွှန်းများကို လိုက်နာရန် တောင်းဆိုခြင်း နည်းလမ်းများဖြင့် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင် ပံ့ပိုး နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအသိုက်အဝန်းမှနေ၍ အရင်းအမြစ်အခြေခံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလုပ်ငန်းများနှင့် စပ်ဆက်သော လုပ်ပိုင်ခွင့် ထိခိုက်မှုများကိုလျော့ချပေးနိုင်ကာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ခိုင်မာရေးအတွက်လည်း ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ တွန်းအားပေးနိုင်ပါသည်။

အောက်ပါ အပိုင်းများတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရဝန်ထမ်း သို့မဟုတ် လက်တွဲဆောင်ရွက်နေသူ ဥပဒေပညာရှင်များ၊ အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွား ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ရှေ့နေများမှနေ၍ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် တာဝန်ယူမှု တိုးတက်လာရေးအတွက် မည်သို့ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း အသေးစိတ်ဖော်ပြထားပါသည်။ ကောင်းမွန်သော အရင်းအမြစ်လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုစနစ်အား တွန်းအားပေးသော နိုင်ငံတော် ဥပဒေများအား အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံး နိုင်ရန်မှာ ဤအစုအဖွဲ့များအားလုံးမှ ချိတ်ဆက်ကြိုးပမ်းပေးမှသာ ဖြစ်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ကဏ္ဍတစ်ခုထဲမှသာ အပြုသဘောဆောင် ကြိုးစားနေရုံဖြင့် လုံလောက်ခြင်း မရှိနိုင်ပါ။

၄.၁။ နိုင်ငံတော်၏ အခန်းကဏ္ဍ

လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းမှာ နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ အဓိက တာဝန်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား ညီညွတ်အောင်ဆောင်ရွက်သင့်သလို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေအပါအဝင် နိုင်ငံတကာဥပဒေများအား လိုက်နာရန် တာဝန်ရှိပါသည်။ အစိုးရ၏ အာဏာများအားတိုက်ရိုက် အသုံးပြုရာတွင် ဤတာဝန်ကို ထည့်သွင်းလိုက်နာရန် လိုအပ်လေ့ရှိပြီး ဥပမာအားဖြင့် အရင်းအမြစ်အသုံးပြုပုံ အစီအမံများ၊ အစိုးရပိုင်မြေများ၊ ငါးလုပ်ငန်းများနှင့် သစ်တောများအား စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား သိမ်းယူခြင်း စသည့်လုပ်ငန်းစဉ်များ ပါဝင်ပါသည်။ တတိယ အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို ကြီးကြပ်၊ စိစစ်ရာတွင်လည်း ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကာကွယ်ပေးရန်နှင့် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်၊ လုပ်ငန်းများ သို့မဟုတ် အစုအဖွဲ့များက လူ့အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းမပြုရန် ကာကွယ်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရန်လည်း ပါဝင်ပါသည်။

ဤတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရာတွင် အဓိကအစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်မှာ တာဝန်ယူမှုရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုကို မြှင့်တင်ပေး သည့် ဥပဒေများအား ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းဖြစ်သည်။ အဓိက ဥပဒေပြုသူများဖြစ်သော (အခန်း ၃) နိုင်ငံတော်အစိုးရ သည် အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင်လည်း အထူးအရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည်။ အကောင်းဆုံးအခြေအနေများတွင် အများပြည်သူအား ဝန်ဆောင်ရာသည့် အစိုးရဝန်ထမ်းများသည် စီမံအုပ်ချုပ်

မှု စနစ်များ၊ အဖွဲ့အစည်းများကို တိုးတက်အောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြင့် အုပ်ချုပ်မှုကို ပိုမိုခိုင်မာစေရန် လုပ်ကိုင်ကြပါသည်။ သို့သော် လုပ်ပိုင်ခွင့်စနစ်များအား စီမံအုပ်ချုပ်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အသစ်များ မိတ်ဆက် သို့မဟုတ် ပြောင်းလဲရာတွင် ဗျူရိုကရေစီ ကြိုးနီစနစ် အတားအဆီးများ၊ စနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မလုံလောက်မှုများ မကြာခဏတွေ့ရ၍ အာဏာရှိသူများ ကိုယ်တိုင်အတွက်ပင် ကြီးမားသော အဟန့်အတားများကြုံရလေ့ရှိပါသည်။

ဤရှုပ်ထွေးမှုများကို ထောက်ချင့်၍ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများစီမံအုပ်ချုပ်မှုတိုးတက်ရေး အတွက် နိုင်ငံတော် အဖွဲ့အစည်းများကို ပြန်လည်စနစ်တကျ ပြင်ဆင်ရာတွင် နိုင်ငံတော်၏ ဝန်ကြီးဌာန၊ ဦးစီးဌာန၊ ဌာနခွဲအများအပြား၏ အုပ်ချုပ်မှုအဆင့်တိုင်း၌ တပြိုင်နက်တည်းဆောင်ရွက်ရန် လိုပါသည်။ ပြင်ဆင်မှုများတွင် အခွင့်အာဏာ မညီမျှမှုများအား ချိန်ညှိခြင်း၊ ပြည်သူများ ပိုမိုရယူ အသုံးချနိုင်ရန် လုပ်ငန်းစဉ်များကို အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်း၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား ချိန်ညှိခြင်းနှင့် စနစ်အတွင်း အတားအဆီးဖြစ်စေသည့်အချက်များအား ဖြေရှင်းခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုလုပ်ငန်းများ အောင်မြင်ရန်မှာ စိတ်ပိုင်းဖြတ်၍ နှစ်မြှုပ်ဆောင်ရွက်မှုနှင့် အမြင့်ဆုံး အစိုးရအဆင့်အပါအဝင် အဆင့်တိုင်း၌ နိုင်ငံရေးအရ ပြောင်းလဲရန်ဆန္ဒရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံအခြေအနေအလိုက် ထိုသို့နိုင်ငံရေးစိတ်ဆန္ဒပေါ်ပေါက်လာရန် ပြင်ပမှ တွန်းအားပေးခြင်းနှင့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့များမှ ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်းများဖြင့် ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု တိုးတက်စေရန်အတွက် ဥပဒေများပြဋ္ဌာန်းရန် နိုင်ငံတော်မှ ကြိုးစားရာတွင် အောက်ပါတို့နှင့်အတူ လုပ်ငန်းစဉ်အများအပြား ပါဝင်နိုင်ပါသည် -

- ဥပဒေများဖော်ဆောင်ရေးအတွက် လုံလောက်သော အစိုးရအရင်းအမြစ်များ ချထားပေးခြင်း၊
- တာဝန်ယူမှုရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အများပြည်သူနှင့် အစိုးရအရာရှိများအကြား အသိအမြင် နှီးကြားစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- နိုင်ငံတကာမှ သက်ဆိုင်သည့် အခြေအနေများ၊ လိုက်နာရမည့် တာဝန်များအားလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း၊
- ဥပဒေများအား သဟဇာတဖြစ်စေရန်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဥပဒေနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ မြန်ဆန်ချောမွေ့စေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- ပြစ်ဒဏ်များသတ်မှတ်ခြင်း၊ တိုင်ကြားရန်နည်းလမ်းများ ဖော်ဆောင်ခြင်း၊ ခုံသမာဓိရုံးများ ထူထောင်ခြင်း စသည်တို့အပါအဝင် အဂတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေးနည်းလမ်းများအား ထူထောင်၍ အင်တိုက်အားတိုက် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- ဆင်းရဲနွမ်းပါး၍ အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသော လူအုပ်စုများ လိုအပ်ချက်များကို အထူးအာရုံစိုက်ခြင်း၊
- လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများကို ကြားနာဆုံးဖြတ်ရသည့် နိုင်ငံတော် တရားစီရင်ရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာပိုင်များမှနေ၍ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု တာဝန်ယူမှုရှိရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများအား မှန်ကန်သင့်လျော်စွာ ကျင့်သုံးရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း (အခန်း ၅) စသည်တို့ပါဝင်ပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲအပိုင်းများတွင် ဤလုပ်ငန်းစဉ်ထဲမှ အချို့ကို အသေးစိတ်ဆွေးနွေးထားပါသည်။ ဥပဒေအား အကောင်အထည်ဖော်ရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်၏ကြိုးပမ်းမှုများမှာ ကဏ္ဍအများအပြား တွင် ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည်မှန်သော်လည်း ဤလမ်းညွှန်စာအုပ် တွင်မူ ဥပဒေရှု ဒေါင့်အား ဇောင်းပေးဆွေးနွေးထားပါသည်။

၄.၁.၁။ ဥပဒေအား လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် အရင်းအမြစ် များ လုံလောက်စွာခွဲဝေပေးခြင်း

လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံခန့်ခွဲမှုအဆင့်မြှင့်တင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဥပဒေ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းသစ်များ ချမှတ် ခြင်းသည် အစမျှသာဖြစ်ပြီး အဆုံးသတ် ပန်းတိုင်မဟုတ်ပါ။ ကောင်းမွန်သော ဥပဒေများကြောင့် အပြောင်းအလဲများ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် ၎င်းတို့ကို ထိရောက်သင့်လျော်စွာ အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံးရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဥပဒေပြင်ဆင်ချက်များအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်ပုံတင်ရန်၊ စီမံ ခန့်ခွဲရန်နှင့် ကာကွယ်ရန်အတွက် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းအသစ်များ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအသစ်များ တည်ထောင်ခြင်းများ လိုအပ်လာသည့်အခြေအနေမျိုး တွင် ဥပဒေကိုအကောင်အထည်ဖော်ရန် အရင်းအမြစ်များ သိသာစွာ လိုအပ်လာပါသည်။ အဆိုပြုဥပဒေမူကြမ်းများအား အကောင်အထည် ဖော်ရန် ကုန်ကျမည့်စရိတ်များကို ငွေရေးကြေးရေးပိုင်းအရ သေချာစွာ ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း အားဖြင့် “လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော် နိုင်သော” ဥပဒေ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ရေးဆွဲနိုင် ရန် အထောက်အကူပြုပါသည်။ အခန်း ၃ တွင် ဆွေးနွေးထားသည့်အတိုင်း၊ ဥပဒေ သစ်များအား ရှေ့ပြေးစမ်းသပ်ကျင့်သုံးခြင်းအားဖြင့် ကုန်ကျစရိတ်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းအပါအဝင် ဒေသ အနေအထားနှင့်အညီ လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်ရန် လိုက်လျောညီထွေ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ဥပဒေများကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းပြီးသည့်အခါ ထိုဥပဒေအသစ်များအား ကျင့်သုံး အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် လုံလောက်သော ငွေကြေးအရင်းအမြစ်များကို ခွဲဝေချထားပေးရန် အထူးအရေးကြီးပါသည်။ ဤအဆင့်သည် ဥပဒေအကောင်အထည်ဖော်ရေးအတွက် လိုအပ်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ (ဥပမာ အစိုးရ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ ဝန်ကြီးဌာနတွင်း အမိန့်ကြော်ငြာစာ များ၊ လမ်းညွှန်ချက်များ) အား တည်ထောင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို လွှမ်းခြုံနေပါသည်။ ဥပဒေပြု ရေးအတွက် လိုအပ်သော အုပ်ချုပ်စီမံရေး စနစ်မူဘောင်များ တည်ထောင်၍ လည်ပတ်ရေးကို ပံ့ပိုး ပေးရာတွင်လည်း ဤသို့အရင်းအမြစ်များခွဲဝေချထားပေးရန်လိုပါသည်။

ဥပဒေများကျင့်သုံးအကောင်အထည်ဖော်ရေးအတွက် အရင်းအမြစ်များ ရှာဖွေမတည်ရေးသည် အဓိကအားဖြင့် အစိုးရနှင့် အစိုးရ ဘတ်ဂျက်ရန်ပုံငွေတို့တွင် မူတည်ပါသည်။ သင့်လျော်သည့် အခြေအနေမျိုးတွင် ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီများကလည်း ပံ့ပိုးမှုများပေးနိုင်ပြီး ထိုကဲ့သို့အခြေအနေ မျိုးတွင် ဥပဒေသစ်ကျင့်သုံးမှုအား ပံ့ပိုးခြင်း သို့မဟုတ် ရှေ့ပြေးစမ်းသပ်ခြင်း လုပ်ငန်းများအားလုံး အကြား ထိရောက်စွာ ချိတ်ဆက်ညှိနှိုင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။

၄.၁.၂။ ထိရောက်သော လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား မြှင့်တင်ပေးသည့် ဥပဒေများအကြောင်း အသိအမြင်နိုးကြားပေးခြင်း

ဥပဒေတစ်ရပ်အား သင့်လျော်စွာ ကျင့်သုံးနိုင်ရန် ပြည်သူများနှင့် အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် ထို ဥပဒေ၊ ဥပဒေပါအကြောင်းအရာနှင့် လက်တွေ့ မည်သို့ကျင့်သုံးသည်ကို သိရှိထားရန် လိုအပ် ပါသည်။ ဤအတွက် မိမိတို့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို မှတ်ပုံတင်ထားသူများ သို့မဟုတ် လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးအသစ်များ ရရှိလာသူများသည် မိမိတို့၏ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များကို အပြည့်အဝ သိနားလည်ရန် သက်ဆိုင်ရာမှ ဆောင်ရွက်ပေး သင့်ကြောင်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် တိုက်တွန်း ထားပါသည်။ (ဇယားကွက် ၄.၁)

ပြည်သူများထံ အချက်အလက်များဖြန့်ဝေပေးရာတွင် အနည်းဆုံးအနေဖြင့် တရားဝင် ပြန်တမ်းများတွင် ဥပဒေများအား ထုတ်ပြန် ဖော်ပြခြင်းပြုလုပ် ရန် လိုပါသည်။ လူကြီးများ စာတတ်မြောက်မှုနည်းပါးသည့်နေရာများ၊ အစိုးရ ထုတ်ပြန်ချက်များကို လက်လှမ်းမီမှု နည်းပါးသည့် နေရာများတွင် မှ အစိုးရအာဏာပိုင်များအနေဖြင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် အခွင့်အလမ်း နည်းပါးသူများထံ အချက်အလက် ရောက်ရှိစေရန် ပိုမိုအားစိုက်ကြိုးစားသင့် ပါသည်။ ဤကြိုးပမ်းမှုများတွင် ဥပဒေများအား ထိုဒေသများ၌ ပြောဆို သော ဘာသာစကားများသို့ ဘာသာပြန်ဆိုခြင်း၊ ဒေသခံဘာသာစကားများ ဖြင့် ဥပဒေအား ရိုးရှင်းလွယ်ကူစွာ ရှင်းပြပေးရန်၊ ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြား အစီအစဉ်များ၊ ပိုစတာများ၊ ကြော်ငြာဆိုင်းဘုတ်များ၊ ကာတွန်းစာစောင် များ၊ တီရှပ်များ၊ ရုပ်ရွာပွဲနှင့်ပြဇာတ်များ၊ အင်တာနက်နှင့် အခြား ဆက်သွယ် ရေး ပစ္စည်းများ အသုံးပြု၍ စာမတတ်သူများလည်း သိရှိနားလည်နိုင်မည့် ကျယ်ပြန့်သော အသိအမြင်နိုးကြားခြင်း၊ လှုပ်ရှားမှုများ ဆောင်ရွက်ရန်စ သည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။

ဇယားကွက် ၄.၁ -
ပြည်သူများ၏ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဗဟုသုတနှင့် စပ်လျဉ်းသော “လမ်းညွှန်ချက်များ”

၇.၅။ “လုပ်ပိုင်ခွင့် မှတ်ပုံတင်ခြင်း ခံရ သူများ သို့မဟုတ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အသစ် ရရှိသူများသည် မိမိတို့၏ အခွင့်အရေး နှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများ ကို အပြည့်အ ဝနားလည်ထားရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရ မှ ရှင်းလင်းအသိပေးရပါမည်။ လိုအပ် ပါက ထိုသူများ လုပ်ပိုင်ခွင့် အပြည့်အ ဝ ခံစားနိုင်ရန်နှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတော်မှ ပံ့ပိုးကူညီရပါမည်။”

ထို့အတူ အစိုးရအရာရှိများသည်လည်း ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို လွှမ်းမိုးသက်ရောက် သည့် ဥပဒေနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများ၊ အချို့သော အခွင့်အလမ်း နည်းပါးသူ အစုအဖွဲ့များအတွက် သတ်မှတ်ပေးထားသော အထူးအကာအကွယ်များနှင့် နိုင်ငံသား များ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန် မိမိတို့ လိုက်နာရမည့် တာဝန်များ စသည်တို့ကို သိရှိ နားလည် ထားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထိုအတွက် အစိုးရအနေဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်သည့်အရာရှိ များမှ ဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား သိနားလည်ရန်၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူ လူအုပ်စုများ ရင်ဆိုင်ရသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ် မှုများအကြောင်း သိနားလည်ရန် ဥပဒေသင်တန်းများကို အဆက်မပြတ် အင်တိုက်အားတိုက် ပို့ချ ပေးရန် လိုပါသည်။ နိုင်ငံတော်နှင့် အစိုးရမဟုတ်သူများ ပူးပေါင်း၍ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေး အစီ အစဉ်များဖော်ဆောင်ပေးခြင်းအားဖြင့် ရလာသည့် အကျိုးကျေးဇူးများကို ပြသနေသည့် စိတ်ဝင်စား ဖွယ် သာဓကများလည်း ရှိပါသည်။ (ဇယားကွက် ၄.၂)

ဇယားကွက် ၄.၂ - ဥပဒေရေးရာ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရန် နှစ်ဖက်ခွ ချဉ်းကပ်မှု - မိုဇမ်ဘီနိုင်ငံတွင် အစိုးရအရာရှိများနှင့် NGO များအား ပူးတွဲ၍ ဥပဒေသင်တန်းပေးခြင်း

အရင်းအမြစ် - FAO, 2014e

မိုဇမ်ဘီနိုင်ငံ တရားရေးဝန်ကြီးဌာန၏ တရားရုံးနှင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ စင်တာ (CFJJ) မှနေ၍ မြေယာနှင့် သဘာဝ အရင်းအမြစ်များဆိုင်ရာ ဥပဒေသစ်အတွက် ပညာပေးအစီအစဉ် ရေးဆွဲပြင်ဆင်ရာတွင် FAO မှ ပံ့ပိုးခဲ့သည်။ တရားသူကြီးများ၊ နိုင်ငံတော် အဆင့် အရာရှိများ၊ ခရိုင်အဆင့်အရာရှိများနှင့် ရှေ့နေအကူများအတွက် သင်တန်းအစီအစဉ်များ ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ NGO မှ တက်ရောက် သူများနှင့်အတူ ဒေသန္တရ အစိုးရအရာရှိများသည် ရှေ့နေအကူသင်တန်းတွင် တက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ ဤပုံစံအားဖြင့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့ အစည်းတစ်ရပ်မှနေ၍ သင်တန်းများကို မတူညီသော ပရိသတ်အဆင့်အသီးသီးထံပို့ချစေနိုင်ခဲ့သည်။ NGO များနှင့် ဒေသန္တရ အရာရှိများ အတွက် ပူးတွဲသင်တန်းများ (နှစ်ဖက်ခွသင်တန်းများဟု ခေါ်ကြသည်) တွင် မကြာခဏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်လေ့ရှိသော ဘက်နှစ်ဘက် အား ဆုံတွေ့စေကာ သင်ရိုးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးငြင်းခုံခွင့်ရစေခဲ့ပြီး အကျိုးဆက်အားဖြင့် နှစ်ဖက်အကြား ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ဤသင်တန်းတက်ရောက်ခဲ့သော ဒေသန္တရအရာရှိများသည် ဒေသတွင်း ပြဿနာများ၊ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် NGO များမှပံ့ပိုးသော ရှေ့နေအကူများကို မကြာခဏ အကူအညီတောင်း၍ ပါဝင်စေလာသည်။ နယ်သာလန်ဘုရင့်နိုင်ငံတော်မှ ရန်ပုံငွေ ဖြင့် FAO သည် ဤအစီအစဉ်အား နှစ်ပေါင်းများစွာပံ့ပိုးပေးခဲ့ကာ နောက်ပိုင်းတွင် နော်ဝေဘုရင့်နိုင်ငံတော်က အစားထိုး ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည်။

ဤအစီအစဉ်မစတင်မီ ၁၉၉၇ တွင်ပြဋ္ဌာန်းသည့် မြေယာဥပဒေအား လူထုအကြား အသိပညာပေးရေးအတွက် Campanha Terra ဟုခေါ်သော လှုပ်ရှားမှုကို ကျယ်ပြန့်စွာဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထိုလှုပ်ရှားမှုတွင် စေတနာ့ဝန်ထမ်း ၁၅,၀၀၀ (လူငယ်များ၊ ခရစ်ယန်ဘုန်းကြီးများ၊ တရားဟောဆရာများ၊ သာသာနာပြန်ပွားသူများ၊ ဆရာများ၊ ကျေးလက်စိုက်ပျိုးရေး ပညာပေးဝန်ထမ်းများနှင့် NGO ဝန်ထမ်းများ စသဖြင့်) တို့အား သင်တန်းများပေးပြီး ကျေးလက်ဒေသမှ လုပ်ကွက်ငယ်တောင်သူများအား မြေယာအခွင့်အရေးသစ်များအကြောင်း သင်တန်းပေးရန် စေလွှတ်ခဲ့သည်။ Campanha Terra လှုပ်ရှားမှုမှ ဥပဒေ၏ အဓိက အပိုင်းများနှင့် မြေယာအငြင်းပွားမှုများ၏ ဥပဒေအတိုင်းအတာအတွင်း မည်သို့ဖြေရှင်းရန် အကြောင်းအရာများကို ကာတွန်းစာစောင်ပေါင်း ၁၂,၀၀၀ ရိုက်နှိပ်ဖြန့်ချိခြင်း၊ ထိုရုပ်ပြမှုစာသားများကို ဇာတ်လမ်းဆင်အသံသွင်းထားသော ကတ်ဆက်ခွေ ၃,၀၀၀ ထုတ်ဝေခြင်း၊ ဥပဒေစာသားများနှင့်အတူ စာမတတ်သူများအတွက် ပုံများဖြင့် ရှင်းပြထားသော စာစောင် မိတ္တူ ၁၀,၀၀၀ ရိုက်နှိပ်ခြင်းနှင့် ဥပဒေ၏ အဓိက အခြေခံမူများကို ဖော်ပြထားသော ပိုစတာ ၅၀၀ ထုတ်ဝေခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထိုအရာများအားလုံး ကို ပေါ်တူဂီဘာသာစကားနှင့်အတူ ဒေသီယစကား အမျိုး ၂၀ ကျော်ဖြင့် ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းခေါင်းဆောင်များက ဦးဆောင်သော အစိုးရမဟုတ်သည့် အာဏာပိုင်များက လူထုစီမံအုပ်ချုပ်ရေး တာဝန်များ ထမ်းဆောင်သည့်နေရာများတွင် ထိုခေါင်းဆောင်များထံ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်မှု ဆောင်ရွက်ချက်များ ရောက်ရှိရန် အရေးကြီးပါသည်။ (ဇယားကွက် ၄.၃)

ဇယားကွက် ၄.၃ - ကင်ညာနိုင်ငံတွင် တရားမျှတသော ရလဒ်များအတွက် ဒေသခံ ခေါင်းဆောင်များအား သင်တန်းပေးခြင်း

အရင်းအမြစ် - Landesa, Tetra Tech ARD and USAID, 2013.

လန်ဒက်ဆာ၏ ကင်ညာ တရားမျှတရေး စီမံကိန်းတွင် ဒေသန္တရ မြေယာအငြင်းပွားမှုများအား ဖြေရှင်းရန် တာဝန်ယူသော ဒေသခံခေါင်းဆောင်များ အတွက် ဥပဒေအသိပညာနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်သင်တန်းများ ပါဝင်ပါသည်။ ရပ်ရွာလူကြီးများနှင့် ခေါင်းဆောင်များပါဝင်သော အစုအဖွဲ့များကို တရားမျှတမှု၊ ဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု၊ ကင်ညာ တရားစီရင်ရေး စနစ်နှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းတရားစီရင်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ မြေယာနှင့် သစ်တောများဆိုင်ရာ အစိုးရနှင့် နိုင်ငံသားများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေလာ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များ (အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများ) စသည့်ခေါင်းစဉ်များဖြင့် သင်တန်းပေးခဲ့ပါသည်။ သင်တန်းသားအချို့သည် အနီးအနားရှိ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင် များ၏ တရားရုံးများတွင် မြေယာအမှုအခင်းများအား စီရင်ဆုံးဖြတ်ပုံကို လက်တွေ့လေ့လာခွင့်ရရှိ တရားဝင်နှင့် အလွတ်သဘော တရားစီရင်ရေး စနစ်များ အကြား တူညီမှုနှင့် ကွဲပြားမှုများကို သုံးသပ်လေ့လာခွင့်ရရှိခဲ့သည်။

ဤစီမံကိန်း၏ ရလဒ်များကို သုံးသပ်မှုအရ ဓလေ့ထုံးတမ်း တရားစီရင်ရေးကို ကြီးကြပ်သော ရပ်ရွာလူကြီးများနှင့် ခေါင်းဆောင်များသည် အမျိုးသမီးများ၏ မြေယာအခွင့်အရေးများအပါအဝင် ကင်ညာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ပါ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြု လက်ခံကျင့်သုံးရန် စိတ်ဆန္ဒရှိလာ ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ရပ်ရွာဒေသခံများ၏ နည်းဥပဒေများတွင် ကျား/မ သာတူညီမျှရေးအား ဦးစားပေးလာခြင်း၊ မြေယာအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး အတွက် အမျိုးသား ရပ်ရွာလူကြီးများနှင့်အတူ အမျိုးသမီးများအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်လာခြင်းနှင့် မြေယာအား ရောင်းချ၊ ငှားရမ်းခြင်းမပြုမီ အိမ်ထောင်ဖက်များ၏ ရေးသားသဘောတူညီချက်ကို ပိုမိုတောင်းခံလာခြင်း စသည်ရလဒ်များ ပါဝင်ပါသည်။

၄.၁.၃။ ဥပဒေနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား ပိုမိုလျင်မြန် ချောမွေ့စေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း

ရှုပ်ထွေးလေးလံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကိုင်ဆောင်ထားသူများအတွက် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေး များကို ရရှိရန် ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပိုမိုခက်ခဲစေပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင်လည်း ခက်ခဲ နှောင့်နှေးစေပါသည်။ ဥပမာ လုပ်ပိုင်ခွင့်မှတ်ပုံတင်ရာတွင် ဖောင်ပုံစံ အများအပြားဖြည့်သွင်းရခြင်း၊ ရုံးအများအပြားမှ အစိုးရအရာရှိများ ထံမှ လက်မှတ်များတောင်းခံရခြင်း၊ အခကြေးငွေပေးရခြင်းနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ရထိုက်ကြောင်း အထူးတိကျသော စာရွက်စာတမ်း အထောက်အထားများပြုရခြင်းနှင့် အခြားလုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်ရခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ရလဒ်အနေနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်မှတ်ပုံတင်ခြင်းမှာ စနစ်တကျ ရှေ့ဆက်ခြင်းမရှိဘဲ ပြီးမြောက်ရန် နှစ်နှင့်ချီကြာမြင့်ကာ အရင်းအမြစ်အလွဲသုံးစားခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုလွဲမှားခြင်းများ ပေါ်ပေါက်နိုင်ခြေရှိပါသည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်ပုံတင်ခွင့်ရရှိရေးတွင် ဟန့်တားနေသည့် အခြား အတားအဆီးများတွင် မှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ် တလျှောက်တွင်ပါဝင်သော ဥပဒေရေးအရာ အခကြေးငွေများ မြင့်မားခြင်း၊ ဥပဒေ ဖောင်ပုံစံများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ တရားဝင်ရုံးသား ဘာသာစကားဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်ရသဖြင့် ဘာသာစကားအခက်အခဲရှိခြင်း၊ ထိခိုက်လွယ်သူများနှင့် အပစ်ပယ်ခံအခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူ လူအုပ်စုများ၏ စာတတ်မြောက်မှု နည်းပါးခြင်းကြောင့် သက်ဆိုင်ရာဖောင်များမဖြည့်နိုင်ခြင်းနှင့် လိုအပ်သော အချက်အလက်များ မတင်ပြနိုင်ခြင်း၊ ထိုအခွင့်အလမ်းနည်းသူ သို့မဟုတ် ထိခိုက်လွယ်သူလူအုပ်စုများ၏ ရပ်ရွာနှင့်ဝေးသော မြို့ပြများတွင်သာ အစိုးရရုံးများ တည်ရှိခြင်းကြောင့် ရောက်ရှိရန် ခက်ခဲခြင်း စသည်တို့ပါဝင်ပါသည်။ ဤအခက်အခဲများကို ဖြေရှင်းရန်မှာ အဆင့်အသီးသီးမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု လိုအပ်ပါသည်။

ဥပဒေများနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရေးနည်းဥပဒေများတွင် ရှုပ်ထွေးမှုမရှင်းဘဲ၊ ရှင်းလင်းဖြောင့်တန်းသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို တည်ထောင်ပြဋ္ဌာန်း၍ အဓိက ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများအားလုံး၏ အခန်းကဏ္ဍကို ရှင်းလင်းစွာသတ်မှတ်ထားသင့်သည်။ မလိုအပ်သော တောင်းဆိုသတ်မှတ်ချက်များအားလုံးကိုပယ်ဖျက်၍ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ကြန့်ကြာမှုများကို အနည်းဆုံး ဖြစ်စေရန်လျှော့ချသင့်ပြီး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများမှာ မြန်ဆန်ချောမွေ့ကာ ကုန်ကျစရိတ်သက်သာ၍ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် ထိခိုက်လွယ်သူများအပါအဝင် လျှောက်ထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများအားလုံး လွယ်ကူစွာ နားလည်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဖန်တီးထားပေးသင့်သည်။

သင့်လျော်သည့်အခြေအနေမျိုးတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် ဤဝန်ဆောင်မှုများကို ပြည်သူများ ပိုမိုလက်လှမ်းမီစေရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အားဏာနှင့် တာဝန်များကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချ၍ ဖြန့်ကျက်ခွဲဝေပေးနိုင်သည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုမရှိသော အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေး စနစ်သည် ဥပဒေစနစ်များကို ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများ ပို၍ လက်လှမ်းမီရန် ပို့ဆောင်ပေးနိုင်သည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဒေသန္တရအစိုးရများအား ခွဲဝေပေးခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ပူးပေါင်းစီမံခန့်ခွဲမှု ပုံစံများအား ဖန်တီးပံ့ပိုးပေးခြင်းများ ပါဝင်ပါသည်။ (ဇယားကွက် ၄.၄)

ဇယားကွက် ၄.၄ - လာအိုပြည် သို့မဟုတ် ရက်သတ္တပတ် ငါးလုပ်ငန်းဥပဒေ

အရင်းအမြစ် - FAO, 2009b

၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ငါးလုပ်ငန်းဥပဒေ အမှတ် 3/NA ကိုပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီးနောက် လာအိုပြည်သူ့ဒီမိုကရက်သမ္မတနိုင်ငံသည် ငါးဖမ်းလုပ်ကွက်များအား ပွင့်လင်း လွတ်လပ်စွာ ရယူပိုင်ခွင့်ရှိသော စနစ်မှ သွေဖည်သွားပါတော့သည်။ သို့သော် ဗဟိုအစိုးရသည် ငါးလုပ်ငန်းအားလုံးအား ဗဟိုမှနေ၍ စီမံအုပ်ချုပ်နိုင်စွမ်း မရှိပါ။ ဥပဒေတွင် မြစ်များ၊ ချောင်းများ နှင့် အင်းများအပါအဝင် အချို့သော ရေလုပ်ကွက်များအတွက် ငါးလုပ်ငန်းစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီများဖွဲ့စည်းရန် အခြေခံ များ ထည့်သွင်းပေးထားကာ ပူးတွဲစီမံအုပ်ချုပ်ခွင့် ရှေ့ပြေးလုပ်ငန်းများအား တရားဝင်ခွင့်ပြုထားသည်။ ထိုငါးလုပ်ငန်း စီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီများ ဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့် ၎င်းတို့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဥပဒေတွင် သတ်မှတ်ထားကာ အဖွဲ့ဝင်များတွင် တံငါသည်များ၊ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ ငါးလုပ်ငန်း အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်ရ မည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ ကျေးရွာအာဏာပိုင်များမှနေ၍ ကျေးရွာငါးလုပ်ငန်းများ အတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ကို သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်ပြုထားသည့် အခြေခံများကို ဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းထားကာ ၎င်းစည်းမျဉ်းများကို ငါးလုပ်ငန်းစီမံ ခန့်ခွဲမှုကော်မတီများနှင့် တိုင်ပင်ရေးဆွဲသတ်မှတ်ရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းအားကောင်းစွာမဆောင်ရွက်နိုင်လျှင်မူ ဩဇာအာဏာရှိသူ ထိပ်တန်း အလွှာများက ဝင်ရောက် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရယူ၍ အဂတိလိုက်စားမှု အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးကာ လုပ်ငန်းဖော်ဆောင်ခြင်းဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ သိသိသာသာ ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးတွင် တာဝန်များ၊ ငွေကြေးရန်ပုံငွေများနှင့် အာဏာများကို ခွဲဝေရေး ဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းသော ဥပဒေမူဘောင်ချမှတ်ထားရန် လိုပါသည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း ကြောင့် ဒေသန္တရအဆင့် အဂတိလိုက်စားမှု သို့မဟုတ် ဩဇာရှိသူများက ဝင်ရောက်လွှမ်းမိုးမှုများ မ ရှိစေရန် သတိပြုဆောင်ရွက်ရမည်။

တာဝန်ယူမှုရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုပေါ်ပေါက်ရန် အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းများနှင့် မူဝါဒများ ကို လူထုက မည်မျှ သိခွင့်ရှိသည် ဆိုသည့်အပေါ်လည်းမူတည်နေသည်။ နိုင်ငံတော်များအနေဖြင့် ပြည်သူများအားလုံး ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာမခံချက်ကို မြှင့်တင်နိုင်ရန်နှင့် လူတိုင်းလက်လှမ်းမီ မှတ်ပုံတင်နိုင်ပြီး အချက်အလက်များကိုလည်း ခွဲခြားဘက်လိုက်မှုမရှိဘဲ ရယူနိုင်မည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် မှတ်ပုံတင်ရေး စနစ်များ ဖော်ဆောင်ပေးသင့်ကြောင်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် တိုက်တွန်း ထားသည်။ (ဇယားကွက် ၄.၅ ကို ကြည့်ပါ။ လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် မြေကွက် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်များကို မှတ်ပုံတင်ရေးဆိုင်ရာ FAO နည်းပညာလမ်းညွှန်တစ်စောင်ကိုလည်း ရေးဆွဲလျက်ရှိပါသည်။)

ဇယားကွက် ၄.၅ - လုပ်ပိုင်ခွင့် မှတ်တမ်း များနှင့်စပ်လျဉ်းသော “လမ်းညွှန်ချက်များ”

၁၇.၁။ “နိုင်ငံတော်နှင့် အစိုးရဌာနများ၊ ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်များ အသုံးပြုသည့် အခြား ဒေသခံများအစရှိသူတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ခိုင်မာမှုတိုးတက်စေရန်၊ ဒေသခံ လူ့အဖွဲ့အစည်းများ နှင့် ဈေးကွက်များ ကောင်းစွာ လည်ပတ်စေရန်အတွက် နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် တစ်ဦးချင်းနှင့် စုပေါင်း လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို မှတ်တမ်းတင်သည့် စနစ်များ (မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ ကွင်းမြေပုံနှင့် လိုက်စင်ထုတ်ပေးခြင်း စနစ်များ) ပြဋ္ဌာန်းဆောင်ရွက်ရမည်။ ထိုစနစ်များသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် တာဝန်များ၊ ထိုလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်များကို ရရှိ ခံစားသူများ၊ သက်ဆိုင်ရာ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ၏ အကွက်တည်နေရာ၊ ဦးပိုင်အမှတ် စသည်တို့ကို မှတ်တမ်းတင်၊ ထိန်းသိမ်း၍ ထုတ်ပြန်ထားပေးရမည်။”

၁၇.၂။ “နိုင်ငံတော်သည် မည်သည့်အကြောင်းဖြင့်မျှ ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ မည်သူမဆို မိမိတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို မှတ်တမ်းတင် နိုင်စေရန်နှင့် အချက်အလက်များ ရယူနိုင်စေရန် ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။ သင့်လျော်သည့်အခြေအနေတွင် မြေယာ မှတ်တမ်းရုံးများကဲ့သို့ အကောင်အထည်ဖော်သည့် အဖွဲ့အစည်းဌာနများတွင် အမျိုးသမီးများ၊ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် ထိခိုက်လွယ်သော အစုအဖွဲ့များ အလွယ်တကူရယူအသုံးပြုနိုင်ရေးကို အလေးထား၍ ဝန်ဆောင်မှုဌာနများ သို့မဟုတ် နယ်လှည့်ဝန်ဆောင်မှုများ ဖန်တီးပေးသင့်သည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ဒေသခံ ဥပဒေပညာရှင်များ၊ မှတ်တမ်းစာရေး များ၊ မြေတိုင်းစာရေးများနှင့် လူမှုသိပ္ပံ လေ့လာထားသူ ကဲ့သို့ ကျွမ်းကျင်သူ များအားခန့်အပ်၍ လူထုထံ လုပ်ပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ ဖြန့်ဝေပေးသင့်သည်။”

ထို့ကြောင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ မှတ်တမ်းမှတ်ရာများကို ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ အချက်အလက်များကို ကာကွယ်သည်မှ လွဲ၍ ခွဲခြားဘက်လိုက်မှုမရှိဘဲ ပြည်သူလူထုမှ လေ့လာ ခွင့်ရှိကြောင်း ဥပဒေများတွင် ပြဌာန်းထားသင့်သည်။ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ အချက်အလက်များ ကာ ကွယ်ထားခြင်းမှအပ ပြည်သူလူထုသည် ဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေ မိတ္တူများ၊ လုပ်ငန်းအမှုတွဲဖိုင်များ၊ ဒေသန္တရအဆင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆုံးဖြတ်ချက်များအား မည်သို့ချမှတ်ပုံ၊ သက်ဆိုင်ရာ စစ်ဆေးကြားနာ မှုများနှင့် အစည်းအဝေးများ၏ မှတ်တမ်းများ စသည်တို့ကို တောင်းယူကြည့်ရှုခွင့်နှင့် အစိုးရ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပုံ လုပ်ငန်းစဉ်များအား သုံးသပ်ခွင့် ရှိသင့်ပါသည်။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူများမှ လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ရပိုင်ခွင့်များအား ကျင့်သုံးနိုင်ရေး အတွက် အစိုးရများ က ထိထိရောက်ရောက် အကူအညီပေးသင့်ပါသည်။ ထိခိုက်လွယ်သူများအနေဖြင့် ဥပဒေ စနစ် များ အတွင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အဆင့်များကို နားလည်၍ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဥပဒေအကြံပြုစင် တာများ သို့မဟုတ် အစိုးရရုံးများတွင် လာရောက်လျှောက်ထားသူ များအတွက် သင်တန်းများပေး ခြင်း စသည့် ပံ့ပိုးရေးဝန်ဆောင်မှုများ အစိုးရမှ ထပ်မံဆောင်ရွက် နိုင်ပါသည်။ ရှေ့နေများအားလုံး သည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူများအတွက် တစ်နှစ်လျှင် သတ်မှတ် နာရီ အရေအတွက် စေတနာ့ဝန်ထမ်းအဖြစ် ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုပေးရမည်ဟု စည်းမျဉ်းများ ချမှတ် ခြင်း သို့မဟုတ် အခမဲ့ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးနေသော NGO များအား ပံ့ပိုးခြင်းများ အစိုးရမှ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ (ဇယားကွက် ၄.၆)

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ အနောက်ပိုင်း၊ အရှေ့ပိုင်းနှင့် မြောက်ပိုင်း ကိတ် ဒေသများတွင် Cape Law Society သည် ရှေ့နေပညာရှင်များအား စီမံအုပ်ချုပ်သည့် တရားဝင်အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။ Cape Law Society ၏ စည်းမျဉ်းများအနက် အမှတ် ၂၁ အရ ရှေ့နေအဖြစ်လုပ်ကိုင်နေသော အဖွဲ့ ဝင်များအားလုံး (အနည်းဆုံး အသက် ၆၀ ကျော်၍ ရှေ့နေအဖြစ်နှစ် ၄၀ လုပ်ကိုင်လာသူများမှအပ) သည် ရှေ့နေဝန်ဆောင်ခမပေးနိုင်သူများ၏ အကျိုးအတွက် တစ်နှစ်လျှင် အနည်းဆုံး ၂၄ နာရီ အခမဲ့ အကျိုးဆောင်လုပ်ကိုင်ပေးရန် သတ်မှတ်ခံထားရပါသည်။

ဇယားကွက် ၄.၆ -
တောင်အာဖရိကနိုင်ငံရှိ မဖြစ်မနေ ဆောင်ရွက်ရသော စေတနာ့ဝန်ထမ်း ဥပဒေ အလုပ်
အရင်းအမြစ် - Penal Reform International and Bluhm Legal Clinic of the Northwestern University of School of Law, 2007

၄.၁.၄။

အားကောင်းသော အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေး နည်းစနစ်ယန္တရားများ ထည့်သွင်းတည်ထောင်ခြင်း

အဂတိလိုက်စားမှုသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုအရည်အသွေးကို ယုတ်လျော့စေပြီး ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်ပုံတင် ခြင်းနှင့် ဥပဒေအရအကာအကွယ်ပေးခြင်းတို့ကို ထိခိုက်စေသည်။ လူတိုင်းအတွက် ရပိုင်ခွင့်အဖြစ် ရှိအပ်သော ဝန်ဆောင်မှုများမှာ အကျိုးစီးပွား အမျိုးမျိုးနှင့် ဖလှယ် ရသည့် “ကူညီစောင့်မမှု” များ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ အဆင့်မြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းအပိုင်းများ၊ ဥပမာ စီးပွားရေးစီမံကိန်းများအတွက် အကြီးစားလုပ်ပိုင်ခွင့် ချပေးခြင်းမျိုးတွင် ဤအလေ့အထ များပေါ်ပေါက်နိုင်သည်။ သို့သော် အောက်ခြေ အဆင့်များတွင်လည်း အဂတိလိုက်စားမှုရှိနိုင် ပြီး လုံလောက်စွာ လစာမရသော အခြေခံ ဝန်ထမ်းများက စီမံအုပ်ချုပ်မှုလုပ်ငန်းစဉ် တလျှောက် အဆင့်တိုင်း၌ လာဘ်လာဘများ တောင်းခံခြင်းဖြစ်သည် (Transparency International and FAO, 2011)။ တာဝန်ယူမှုရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား မြှင့်တင်ပေးသည့် ဥပဒေများအား

ကောင်းစွာ ကျင့်သုံးအကောင် အထည်ဖော်ရာတွင် အဂတိလိုက်စားမှုကြောင့် ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်နိုင် ပါသည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် အဂတိလိုက်စားမှုအား တိုက်ဖျက်ရေးကို များစွာထည့်သွင်းဖော်ပြထား ပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ “အထွေထွေအခြေခံမူများ” တွင် အဂတိလိုက်စားမှုတားဆီးရေး အား ထည့်သွင်းထားပါသည်။ အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေးအတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်အများအပြား ကိုလည်း ထည့်သွင်းထားပါသည်။ (ဇယားကွက် ၄.၇)

အဂတိလိုက်စားမှုနှင့် အရင်းအမြစ် အလွဲသုံးစားခြင်းများကို ကိုင်တွယ်ရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရ များသည် အခြားလုပ်ငန်းများအပြင် အောက်ပါ အဆင့်များကို ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည် -

- ကုလသမဂ္ဂအဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေး ကွန်ဗန်းရှင်း အပါအဝင် အဂတိလိုက်စား မှုတိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ကွန်ဗန်းရှင်းများအား ထောက်ခံအတည်ပြုကာ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း။
- ဝန်ကြီးများနှင့် အဆင့်မြင့်အရာရှိများ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုများ ကြေညာရန်သတ်မှတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်း။
- အဂတိလိုက်စားမှုများပေါ်ပေါက်စေနိုင်သည့် မလိုအပ်သော လုပ်ငန်းစဉ်အတားအဆီး များအား ဖယ်ရှားရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် အဆင့် တိုင်းတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရန် အားပေးခြင်း။

ဇယားကွက် ၄.၇ -
အဂတိလိုက်စားမှု
တားဆီးရေးဆိုင်ရာ
“လမ်းညွှန်ချက်များ”
မှ ဆီလျော်သော
ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

၃၈။ ၁.၅။ “အဆင့်တိုင်း၊ နေရာတိုင်း၌ နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အဂတိလိုက်စားမှုများ မရှိစေရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရက ကာကွယ် တားဆီးရမည်။”

၆.၉။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း များသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အဂတိလိုက်စားမှုများ မ ပေါ်ပေါက်ရန် ကြိုးစားရပါမည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် တိုင်ပင် ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းပါဝင်စေခြင်း၊ ဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ ပွင့်လင်း မြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှု ရှိစွာဖြင့် ဤလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆောင်ရွက် သင့်သည်။ နိုင်ငံတော် အစိုးရသည် အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်း မှု ဖန်တီးပေးခြင်း၊ တစ်ဖက်စောင်းနှင်း အာဏာနှင်းအပ်ထားမှု အား ကန့်သတ်ခြင်း၊ အကျိုးစီးပွားဝိရောမိဖြစ်မှုကို တားမြစ်ခြင်း၊ ရှင်းလင်းသော စည်းမျဉ်း၊ သတ်မှတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းစသည့် နည်းလမ်းများဖြင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုကို တိုက်ဖျက်သင့်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် အကောင်အထည်ဖော်သည့် ဌာန အဖွဲ့ အစည်းများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အား အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ပြန်လည် သုံးသပ်ခြင်း သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍမှ ပြန်လည်သုံးသပ် ခြင်းနည်းလမ်းများ ဖန်တီးထားသင့်သည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား စီမံ အုပ်ချုပ်ရာတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်သည့် ဝန်ထမ်းသည် မိမိ၏ လုပ်ရပ် များအတွက် တာဝန်ခံရပါမည်။ ၎င်းတို့ တာဝန်ကို ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လိုအပ်သည်များကို ပံ့ပိုးပေးရမည်။ ၎င်းတို့၏ တာဝန်များအား ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းနှင့် အဂတိလိုက်စား မှုအား တင်ပြခြင်းကြောင့် လက်တုန့်ပြန်ခံရနိုင်ခြေတို့မှ အကာအကွယ်ပေးထားရမည်။”

စာပိုဒ် ၈.၉၊ ၉.၁၂၊ ၁၀.၅၊ ၁၁.၇၊ ၁၅.၉၊ ၁၆.၆၊ ၁၇.၅၊ ၁၈.၅၊ ၁၉.၃၊ ၂၀.၄ နှင့် ၂၁.၅ တို့အားလည်း ကြည့်ပါ။

- မြေယာစီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ မှတ်တမ်းမှတ်ရာများ ကို ကိုယ်ရေးကိုယ်တာအချက်အလက် မပေါက် ကြားရေး သတ်မှတ်ချက်များ နှင့်အညီ လူထုအား လေ့လာကြည့်ရှုခွင့်ပေးခြင်း။
- အဂတိလိုက်စားမှုအား ချက်ချင်းသတင်းပို့ တိုင်ကြားနိုင်ရန် ချောမွေ့လျင်မြန်သော တိုင်ကြား ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ခုံသမာဓိများနှင့် အယူခံဝင် ခွင့်လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖန်တီးပေးခြင်း။
- ထိရောက်သော ဥပဒေပြစ်မှုပြစ်ဒဏ်များ ကြပ်မတ် အရေးယူမှုနည်းစနစ်များနှင့် အဂတိလိုက်စားသော အရာရှိများအား တရားစွဲဆိုခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ တည်ထောင်ခြင်း။

FAO မှ ပြုစုထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်ပုံတင်ခြင်း နည်းပညာလမ်းညွှန်တွင် အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေး နည်းလမ်းများကို မှတ်ပုံတင်စနစ်များနှင့် လုပ်ငန်းများတွင် မည်သို့ ထည့်သွင်းသင့်ကြောင်း အကြံပြုထားပါသည်။

၄.၁.၅။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူ လူအုပ်စုများအား အထူးအာရုံစိုက်ခြင်း

မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံခန့်ခွဲရေးတွင် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် အခွင့်အလမ်း နည်းပါးသူများ သို့မဟုတ် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ထိခိုက်ဆုံးရှုံး လွယ်သော လူအုပ်စုများအတွက် အထူး အကူအညီများ ဖြည့်ဆည်းပေးရန် အချက်လည်း ပါဝင် ပါသည်။ အခြေအနေပေါ် မူတည်၍ဤလူအုပ်စုများတွင် ဝင်ငွေနည်းသူများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များ၊ စားကျက် အသုံးပြုသူများ သို့မဟုတ် ရွှေ့ပြောင်းအခြေချသူများ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ အချို့သောလူအုပ်စုများသည် ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား လျှောက်ထားရာတွင် အခြားသူများ အထက် အခက်အခဲများ ပို၍ ကြုံရသဖြင့် အားလုံးတပြေးညီ ဥပဒေများရှိရုံမျှဖြင့် ထိုအုပ်စုများ၏ လိုအပ်ချက်ကို ဖြေရှင်းနိုင်မည်မဟုတ်ဘဲ မရည်ရွယ်ထားသည့် ခွဲခြားသက်ရောက်မှုများပင် ရှိနိုင် ပါသည်။ ထိခိုက်လွယ်သူများ စနစ်ဆိုင်ရာအတားအဆီးများကို ကျော်လွှားနိုင်ရန် အကာအကွယ် များနှင့် ခြွင်းချက်ပေးခြင်းများ ဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များမှတ်ပုံတင် ခြင်းဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲဥပဒေများတွင် စာမတတ်သည့် လျှောက်ထားသူများအား အစိုးရမှကူညီ ပေးရန် သို့မဟုတ် အခကြေးငွေများကို မတတ်နိုင်၍ မလျှောက်ထားနိုင်သူများကို ခြွင်းချက်ပေး ခြင်း စသည့် ပြဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်းနိုင်ပါသည်။ ကျား/မရေးရာသည်လည်း အထူး အာရုံစိုက် ရန်လိုပါသည် (ဇယားကွက် ၄.၈)။ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူနေရာတွင် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးနာမည် နှစ် ခုလုံးထည့်သွင်းမှတ်ပုံတင်ရန်နှင့် တစ်ဦးတည်းအမည်သာ မှတ်ပုံတင်ထားပါက ဘာကြောင့် ဆို သည့် အကြောင်းပြချက်ပေးရန် နေရာသတ်မှတ်ထားခြင်းကို ဥပဒေတွင်ပြဌာန်း၍ လျှောက်လွှာ ဖောင်ပုံစံများတွင် နေရာများ ထည့်သွင်းသင့်ပါသည်။ မြေယာစီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးဌာန များတွင် အမျိုးသမီးဝန်ထမ်းများပိုမိုခန့်အပ်ခြင်းနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် လျှောက်ထားလိုသူအမျိုးသမီးများ နှင့်သာ ချိတ်ဆက်၍ ပံ့ပိုးပေးရန် အမျိုးသမီးဝန်ထမ်းအဖွဲ့များဖွဲ့စည်းခြင်း စသည့်နည်းလမ်းများဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုစနစ်များသည် အမျိုးသမီးများ၏ စိုးရိမ်မှုနှင့် လိုအပ်ချက်၊ ရည်ရွယ်ချက် များကို ပိုမိုထိရောက်စွာ ကိုင်တွယ်ပံ့ပိုး လာနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

နီပေါနိုင်ငံတွင် ဒေသခံအဖွဲ့ပိုင်သစ်တော ရှေ့ပြေးစီမံကိန်းများကြောင့် ဒေသခံသစ်တောအသုံးပြုသူများအဖွဲ့ (CFUG) များတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင် သည့်နေရာများ၌ အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှုတိုးတက်လာခဲ့သည်။ သို့သော် အမျိုးသား အဖွဲ့ဝင်များက အရေအတွက် များစွာလွှမ်းမိုးနေဆဲဖြစ်သည်။ ဥပမာ CFUG အဖွဲ့ဝင် ၈၀ မှ ၈၅ ရာခိုင်နှုန်း သည် အမျိုးသားများ ဖြစ်လေ့ရှိသည် (နီပေါအစိုးရ၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ်)။ လူမှုရေးအတားအဆီးများအပြင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်မှုနည်းရခြင်းမှာ အိမ်ထောင်ဦးစီးများကသာ CFUG အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် စာရင်းသွင်းကြခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ စားရင်းသွင်းမှတ်ပုံတင်ရာတွင် ဘက်လိုက်မှုရှိခြင်းကြောင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှုအပိုင်း၊ အထူးသဖြင့် တရားဝင် အဖွဲ့ဝင်များသာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည့် မဲပေးသည့်လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ခွင့်ကို ထိခိုက်စေသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့သော လမ်းညွှန်ချက်များအရ အိမ်ထောင်ဖက်များလည်း ပူးတွဲမှတ်ပုံတင်စာရင်း သွင်းရန် သတ်မှတ်လိုက်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်ခွင့် တိုးတက်လာသယောင် တွေ့ရှိရပါသည် (နီပေါအစိုးရ၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ်)။ ထို့ပြင် လမ်းညွှန်ချက်အသစ်များတွင် စီမံအုပ်ချုပ်မှုကော်မတီ၌ အမျိုးသမီး ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းပါဝင်ရန် သတ်မှတ်ထားသည်။ သို့သော် လက်တွေ့အထောက်အထား များ အရ ထိုလမ်းညွှန်ချက်များကို လက်တွေ့အသုံးချ သည့်တိုင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် အမျိုးသမီး ပါဝင်ခွင့်ကို အစွဲအမြတ်တိုးတက်စေခြင်းမရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ အချို့ သော စီမံကိန်းများသည် အမျိုးသမီးသီးသန့် CFUG များ တည်ထောင်လာကြသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ခရိုင် ၆၇ ၌ အမျိုးသမီးသီးသန့် CFUG ၈၃၉ ဖွဲ့ (၆ ရာခိုင်နှုန်း) ရှိလာသည်။ အမျိုးသမီးအဖွဲ့များမှာ ပို၍သေးငယ်ကာ အရည်အသွေး ညံ့သော သစ်တောဧရိယာများကို ရရှိသော်လည်း အခြား CFUG များထက်ပို၍ကောင်းစွာစွမ်းဆောင်နိုင်ကာ သစ်တော

ဇယားကွက် ၄.၈။ -
**နီပေါနိုင်ငံမှ
 အမျိုးသမီးများ၏
 ရပ်ရွာဘုံသစ်တော
 များ**

အရင်းအမြစ် - Agarwal, 2009; Government of Nepal, 2013

ပြန်လည်ထူထောင်မှုနှင့် ဖုံးလွှမ်းမှုများ ပိုကောင်းစွာဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း သုတေသနတစ်ခုက ပြနေသည် (Agarwal, 2009)။ အမျိုးသမီးများ၏ သစ်တောများကို ပိုမိုကာကွယ်ခြင်း၊ လမ်းညွှန်ချက်များကို ပိုမိုလိုက်နာခြင်းနှင့် တစ်ကိုယ်ရည်ဘဝများခက်ခဲသည့်တိုင် ပို၍ တင်းကြပ်သောစည်းမျဉ်းများ ချမှတ်ကျင့်သုံးခြင်းတို့ကြောင့် ဤရလဒ်များ ထွက်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများသည် အပင်မျိုးစိတ်များအကြောင်း နားလည်မှုနှင့် သဘာဝထွက်ကုန်များ ထုတ်လုပ်နိုင်မှုနှင့်အတူ အမျိုးသမီးအချင်းချင်း ပိုမို စည်းလုံးညီညွတ်နိုင်ခြေများခြင်းတို့ကလည်း အခြားအကြောင်းရင်းများဖြစ်သည်။

ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူများသည် ဩဇာပိုရှိသူများနှင့် ထိတွေ့မှုရှိသည့် နေရာများတွင် နိုင်ငံတော် အစိုးရအနေဖြင့် ပို၍ သိသာသော တာဝန်ယူမှုရှိနေပါသည်။ ဥပမာ အကြီးစားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများက စီးပွားရေးစီမံကိန်းများအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို သိမ်းယူခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ဤအခြေအနေမျိုးတွင် အစိုးရအာဏာပိုင်များသည် ဒေသခံများအား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် ညှိနှိုင်းရာတွင်နှင့် လုပ်ငန်းစဉ်တလျှောက်တွင် ပံ့ပိုးပေးသင့်သည်။ အခြေအနေအလိုက် ပံ့ပိုးပေးမှုမှာ အောက်ပါတို့ပါဝင်နိုင်သည် -

- ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် ညှိနှိုင်းရာတွင် ဒေသခံများအား ဥပဒေအကူအညီပေးခြင်း၊
- ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအနေဖြင့် သဘောတူညီထားသော အကျိုးကျေးဇူးများအား ဒေသခံရပ်ရွာများအား တာဝန်ယူမှုရှိစွာ ဖြည့်ဆည်းပေးရန် အတွက် ကြပ်မတ်မည့် နည်းစနစ်များ ချမှတ်ခြင်း၊
- ဒေသခံနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအကြား သဘောတူညီချက်များအရ ဖြည့်ဆည်းရမည့် တာဝန်များကို ပျက်ကွက်သော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် အစိုးရနှင့်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအကြား စာချုပ်များကို ဖျက်သိမ်းခြင်းအပါအဝင် ထိရောက်သော ပြစ်ဒဏ်များ သတ်မှတ်ထားခြင်း၊

၄.၁.၆။ နိုင်ငံတကာမှ သက်ဆိုင်သည့် အခြေအနေများနှင့် လိုက်နာရမည့် တာဝန်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း

နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် ပြည်တွင်းလုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုကို တိုးတက်စေရန် နည်းလမ်းများ ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ ထို့ပြင် ပြည်ပတွင် ပေါ်ပေါက်သော လုပ်ပိုင်ခွင့် လွှဲပြောင်းရောင်းချမှုများတွင်လည်း နိုင်ငံတော်အစိုးရများမှ များစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ ကော်ပိုရေးရှင်းလုပ်ငန်းကြီးများပါဝင်သည့် အခြေအနေများတွင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ထိခိုက်ခြင်း မရှိစေရန်အတွက် ထိုကော်ပိုရေးရှင်းများနှင့် အိမ်ရှင်နိုင်ငံတို့အား ၎င်းတို့၏ မိခင်နိုင်ငံအစိုးရမှ ပါဝင်ကူညီနိုင်သည့် “အခန်းကဏ္ဍများ” ရှိပါသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံတော်မှ ပိုင်ဆိုင်သော သို့မဟုတ် ထိန်းချုပ်စီမံသော သို့မဟုတ် အစိုးရဌာနများထံမှ အထောက်အပံ့၊ အကူအညီ သိသိသာသာ ရရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ချိုးဖောက်မှုမရှိစေရန် နိုင်ငံတော်မှ ကာကွယ်သည့် နည်းလမ်းများချမှတ်ထားရမည်။ (စာပိုဒ် ၃.၂)

နိုင်ငံခြားတွင်ဝင်ရောက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသည့်လုပ်ငန်းများအား အားပေး၍၊ ကြီးကြပ်စောင့်ကြည့်သော ပြည်တွင်းစည်းမျဉ်းများ၊ လုပ်ငန်းစဉ်များ ရှိခြင်းအားဖြင့် အခြားနိုင်ငံများတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ”နှင့် ကိုက်ညီသော တာဝန်ယူမှုရှိသည့် စိုက်ပျိုးရေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ပေါ်ပေါက်လာရန် တွန်းအားပေးနိုင်ပါသည်။ စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး (OECD) အဖွဲ့အစည်းဝင် နိုင်ငံများအနက်မှ ရွေးချယ်၍ FAO မှ လေ့လာထားချက်အရ ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ တာဝန်ယူမှုရှိရေးအတွက် စောင့်ကြည့်ကြပ်မတ်မှု မူဘောင်များကို တင်းကြပ်လာကာ မက်လုံးများ ဖန်တီးပေးခြင်းတို့ကို မကြာသေးမီကဆောင်ရွက်လာကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ဤအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံအချို့သည် နိုင်ငံတော်မှ ပိုင်ဆိုင်၊ ထိန်းချုပ် သို့မဟုတ် ပံ့ပိုးသော ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ”နှင့် ညီညွတ်စွာ လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်ရန် စည်းကမ်းသတ်မှတ်လာကြသည် (FAO, လာမည့်အစီရင်ခံစာ)။ ဇယားကွက် ၄.၉ တွင် ဤလုပ်ငန်းစဉ်အချို့ကို မီးမောင်းထိုး ပြထားသည်။

နော်ဝေး ပို့ကုန်ချေးငွေအာမခံချက် အေဂျင်စီသည် စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ UN လမ်းညွှန်အခြေခံမူများအား တိတိကျကျ လိုက်နာကျင့်သုံးသည့် ပထမဆုံးသော အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအနက် တစ်ခုဖြစ်သည်။

ဒိန်းမတ်နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံပိုင်ကုမ္ပဏီများသည် UN Global Compact နှင့် တာဝန်ယူမှုရှိစွာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို ဝင်ရောက်၍ လိုက်နာရန် သတ်မှတ်ထားသည်။

ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် အစိုးရမှ ထိန်းချုပ်စီမံသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအတွက် အခြေခံမူများချမှတ်ထားပြီး ယင်းတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများကိုကျော်လွန်၍ ရေအရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် သက်ရောက်ခံရသည့် ဒေသခံရပ်ရွာများ အားလုံးအတွက် မဖြစ်မနေ ကောင်းစွာကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်စွာ သဘောထားတောင်းခံခြင်း (FPIC) အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုလေးစားရန် နိုင်ငံတကာ တာဝန်များ သတ်မှတ်ထားပါသည်။

ပြင်သစ်ဖွံ့ဖြိုးရေး အေဂျင်စီ (AFD) သည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကြောင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ သက်ရောက်ခံရပါက “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အကာအကွယ် စံချိန်စံညွှန်းအဖြစ် အသုံးပြုသည်။

ဇယားကွက် ၄.၉ - ဒိန်းမတ်၊ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီနှင့် နော်ဝေးတို့မှ ပြည်တွင်း စည်းမျဉ်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်များ

အရင်းအမြစ် - FAO, forthcoming

အိမ်ရှင်နိုင်ငံအစိုးရများသည် မည်မှအတိုင်းအတာအထိ ဥပဒေအရတာဝန်ရှိသည်ဆိုသည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အမြင်မတူ၊ ငြင်းခုံမှုများ ရှိနေပါသည်။ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများတွင် အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ တာဝန်ဝတ္တရားများ ချမှတ်ထားပြီး နိုင်ငံအများအပြားတွင် ပြည်ပအစိုးရအရာရှိများ၏ အဂတိလိုက်စားမှုကို ရာဇဝတ်မှုဟု သတ်မှတ်သည့် ဥပဒေများချမှတ်ထားပါသည်။ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေကို ကိုးကား၍ ကမ္ဘာတဝန်းမှ ဥပဒေပညာရှင်များသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး နှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများ ကဏ္ဍများတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရများ၏ နိုင်ငံတကာ တာဝန်ဝတ္တရားများဆိုင်ရာ Maastricht အခြေခံမူများကို အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ ထိုအခြေခံမူများသည် တည်ဆဲနိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများအား နိုင်ငံတကာ ကတိကဝတ်၊ တာဝန်များပေါ်တွင် ထပ်မံထည့်သွင်းရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ထို့ပြင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက် ကတိကဝတ်များအား အကောင်အထည်ဖော်မှုကို စောင့်ကြည့်သော စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကော်မတီ (CESCR) သည် နိုင်ငံအချို့အား ၎င်းတို့၏ အစိုးရပင်စင်ရန်ပုံငွေဖြင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့၍ လုပ်ကိုင်သော စီမံကိန်းများ (CESCR, 2013a) နှင့် ပြည်ပတွင်

လုပ်ကိုင်နေသော အမျိုးသားကုမ္ပဏီများအား ကြီးကြပ်စောင့်ကြည့်မှု (CESCR, 2013b) တို့နှင့် စပ်လျဉ်းသော နိုင်ငံတကာကတိကဝတ်များအကြောင်း မကြာသေးမီက ပြန်လည် သတိပေးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

အဓိကအကြံပြုချက်များ ၄.၁

- ✓ ဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းခြင်း သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ခြင်း ပြုလုပ်ရာတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် ထိုဥပဒေပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုများအား ကျင့်သုံးအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် လိုလောက်သော အစိုးရအရင်းအမြစ်များ ခွဲဝေချထားပေးသင့်သည်။
- ✓ တာဝန်ယူမှုရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် အများပြည်သူနှင့် အစိုးရအရာရှိများ နှစ်ဖက်လုံးအား အသိအမြင်နိုးကြားစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးသင့်သည်။
- ✓ နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် ဥပဒေများအား သဟဇာတဖြစ်စေရန်နှင့် ဥပဒေနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ မြန်ဆန်ချောမွေ့စေရန် ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအရ ဖြည့်စွက်ဆောင်ရွက်ရမှုအဆင့်များ သင့်လျော်သည့် ပမာဏသာ သတ်မှတ်ထားရန်နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် စာရင်းမှတ်တမ်းများအား ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။
- ✓ နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် ပြစ်ဒဏ်များသတ်မှတ်ခြင်း၊ တိုင်ကြားရန်နည်းလမ်းများ ဖော်ဆောင်ခြင်း၊ ခုံသမာဓိရုံးများထူထောင်ခြင်း စသည်တို့အပါအဝင် အဂတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေးနည်းလမ်းများအား ထူထောင်၍ အင်တိုက်အားတိုက် ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။
- ✓ ဆင်းရဲနွမ်းပါး၍ အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသော လူအုပ်စုများ လိုအပ်ချက်များကို အထူးအာရုံစိုက်ရန် အရေးကြီးပါသည်။ ယင်းတွင် တရားစီရင်ရေးစနစ်များနှင့် တရားဝင်အခွင့်အရေး အကာအကွယ်များကို ၎င်းတို့ပိုမိုလက်လှမ်းမီစေရန်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ မြေယာ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုးသမီးဝန်ထမ်းများပိုမိုဝင်ရောက်ခြင်း၊ မိသားစုပိုင် မြေယာများအတွက် တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ရာတွင် အိမ်ထောင်ဖက်များနှင့် မိမိတို့အားလုံး၏ အမည်ကို ထည့်သွင်းမှတ်တမ်းတင်စေခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ကာကွယ်ပေးသော သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများအကြောင်း အာဏာပိုင်များအား သင်တန်းပေးခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။

၄.၂။ အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွား ဥပဒေဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

တာဝန်ယူမှုရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးပေါ်ပေါက်လာရန် ဥပဒေများအား အကောင်အထည်ဖော်ရေးမှာ အစိုးရတစ်ခုတည်းကသာ ဆောင်ရွက်ရမည် မဟုတ်ပါ။ နိုင်ငံသားများသည်လည်း မိမိတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ရယူရန်၊ ကာကွယ်ရန် အခွင့်အရေးရှိရမည်ဖြစ်ကာ အစိုးရဌာနများ၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် တရားဝင်သတ်မှတ်ချက်၊ လိုအပ်ချက်များအား တိုးတက်အောင်ဆောင်ရွက်ရန် တောင်းဆိုပိုင်ခွင့် ရှိရပါမည်။ နိုင်ငံသားများသည် အပြောင်းအလဲကို တောင်းဆိုခြင်း၊ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖိအားပေးခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းကို ပြောင်းလဲရန် အားထုတ်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းရရန် ကြိုးစားခြင်း၊ ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေး၍ “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့်လည်းညီညွတ်သည့် ဥပဒေများကို ကျင့်သုံးဖော်ဆောင်ခြင်း စသည်တို့ကို ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်နိုင်ပါသည်။

ဤဥပဒေဝန်ဆောင်မှုအဖွဲ့များသည် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အား တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် အရေးပါသည့်အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ရှေ့နေများ၊ ရှေ့နေအကူများ၊ ရှေ့နေကျောင်းသားများ၊ အရပ်ဖက်စည်းရုံးရေးသမားများ၊ မူဝါဒ အကြံပေးများနှင့် အခြား နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူများသည် အစိုးရများမှ နေ၍ တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားမျှတမှုနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို လေးစားလိုက်နာရေးတို့အတွက် ပံ့ပိုး နိုင်ပါသည် (ဇယားကွက် ၄.၁၀ နှင့် ၄.၁၁)။ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များ မည်သို့လည်ပတ်သည်ဆိုသည် ကို နားလည်ခြင်းနှင့် ဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာ အကြံပြု တိုက်တွန်းသူများဖြစ်သည့် အနေအထားလည်း ရှိ သဖြင့် ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုပေးသူများသည် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသော၊ ထိခိုက်လွယ်သော လူများ၊ ရပ်ရွာများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို တောင်းဆိုလျှောက်ထားရန် တရားဝင်ဥပဒေစနစ်များ အသုံးပြုနိုင် ရေးအတွက် ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။

ဤအဖွဲ့အစည်းများသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ဌာနများနှင့် တာဝန်ရှိသူများအား ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူ အရေးရှေ့ရှုသော စည်းမျဉ်း၊ နည်းဥပဒေများအကြောင်း ထောက်ပြအသိပေး၍ အစိုးရအရာရှိများ သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများအား လိုက်နာ ကျင့်သုံးမှုရှိစေရန် အုပ်ချုပ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များအား လေ့လာ ခြင်းနှင့် “စောင့်ကြည့်ခွေးများ” အဖြစ်ဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ အာဏာမညီမျှမှုများ၊ အရေးဆိုပိုင်ခွင့် ညှိနှိုင်းခွင့် ညီမျှစွာမရှိသည့် အခြေအနေများတွင် ထိခိုက်လွယ်သော ပြည်သူများ နှင့်ရပ်ရွာများအား ကူညီပံ့ပိုးရန် ဤအဖွဲ့အစည်း၏ အကူအညီကို အထူးလိုအပ်ပါသည်။

ရှေ့နေအကူ (paralegal) ဆိုသည်မှာ ဥပဒေရေးရာများတွင် အခြေခံသင်တန်းရရှိထားသော သာမန်အရပ်သား ဖြစ်ပြီး ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူများ၊ အစုအဖွဲ့များကို ဥပဒေအားအသုံးပြုနိုင်ရန် ကူညီ ပေးပါသည်။ ရှေ့နေအကူများအား အသုံးပြုပုံ အမျိုးအစား များစွာစုံလင်ကွဲပြားပြီး ၎င်းတို့နှင့်ဆိုင်သော စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများနှင့် ကြီးကြပ်စောင့်ကြည့်မှုစနစ်များလည်း ကွဲပြားပါသည်။ ကျေးလက်နေ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများ၏ မြေယာအခွင့်အရေးကိုပံ့ပိုးပေးနိုင်ရန် ရှေ့နေအကူများအား အသုံးပြုခြင်းဖြင့် အကျိုးကျေးဇူးများစွာရနိုင်ပါသည် -

- ရှေ့နေအကူများသည် ရှေ့နေများအားမည်သည့်နည်းနှင့်မျှ ချိတ်ဆက်ငှားရမ်းနိုင်ခြင်းမရှိသည့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသော အသိုက်အဝန်းများတွင် လုပ်ကိုင် (နေထိုင်) နေရလေ့ရှိသူများထံ ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုများ သွားရောက်ဖြည့်ဆည်း ပေးခြင်းဖြင့် ထိုသူများ တရားမျှတမှု ရှာဖွေနိုင်ခွင့်အား မြှင့်တင်ပေးပါသည်။
- ရှေ့နေအကူများသည် ၎င်းတို့ဝန်ဆောင်မှုပေးသော ရပ်ရွာများနှင့်အနီးအနားတွင် နေထိုင်လေ့ရှိသည်။ ရှေ့နေ အကူများသည် အများအားဖြင့် ဥပဒေသင်တန်းတက်ရောက်ထားသော ရပ်ရွာဒေသခံများဖြစ်လေ့ရှိရာ ကျေးလက် နေ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများ ရင်ဆိုင်နေရသည့် ဥပဒေ အခက်အခဲများနှင့် ကိုယ်တိုင် ချိတ်ဆက်သိရှိ၊ နားလည်မှု ရှိ ပြီး ဒေသ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နောက်ခံ အခြေအနေများကိုလည်း ပို၍ နက်ရှိုင်းစွာနားလည်မှုရှိပါသည်။ ထိုသို့ ရင်းနှီး နားလည်မှုကြောင့် ဒေသခံများနှင့် ဆက်ဆံရေး ပိုမိုတည်ဆောက်နိုင်ကာ ဥပဒေအရ အကြံပေးမှုအားလည်း ပို၍ လက်လှမ်းမီသည်ဟု ထင်မြင်လာစေသည်။
- ရှေ့နေအကူများတွင် အများအားဖြင့် ပိုမို ကျယ်ပြန့်သော လက်နက် ကိရိယာများရှိပါသည်။ ၎င်းတို့သည် ရှေ့နေ များ မဟုတ်သည့်အတွက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးနည်းလမ်းများကို အသုံးပြုနိုင်ပြီး ဥပမာ ဓလေ့ ထုံးတမ်း ခေါင်းဆောင်များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ မြေယာအငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းခြင်း သို့မဟုတ် ရပ်ရွာ ဒေသခံများအား စုပေါင်း လှုပ်ရှားမှုတစ်ခုဆောင်ရွက်ရန် စည်းရုံးခြင်း စသည့် သမားရိုးကျဥပဒေဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများထက် ကျော်လွန်သော အပိုဆောင်းလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။
- ရှေ့နေအကူများသည် ပို၍သက်သာသောကုန်ကျစရိတ်ဖြင့် ပိုများသော လုပ်အားကို ဖြည့်ဆည်းပေးပါသည်။ ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှု အဖွဲ့များသည် ရှေ့နေတစ်ဦးအားပေးရမည့် လစာဖြင့် ရှေ့နေအကူအများအပြား ငှားရမ်း နိုင်သည်။ ကုန်ကျစရိတ် ကြီးမားသော ဥပဒေကျွမ်းကျင်မှုအစား စရိတ်သက်သာသော အစားထိုးနည်းလမ်း

ဇယားကွက် ၄.၁၀ - ရှေ့နေအကူများ၏ အကျိုးကျေးဇူးများ

အရင်းအမြစ် - Maru, 2006; FAO, 2014e

ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်၍ ရှေ့နေအကူများသည် ဥပဒေဝန်ဆောင်မှု အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုပေးနိုင်စွမ်းအား များစွာ တိုးတက်စေပါသည်။

- ရှေ့နေအကူများသည် တရားဝင်နှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ အဖွဲ့အစည်းများ၊ စနစ်များအကြား ပေါင်းကူးပေးပါသည်။ သက်ဆိုင်ရာ အမှု၏ လိုအပ်ချက်အလိုက် ၎င်းတို့သည် ထိုစနစ်နှစ်မျိုးလုံးအား အခြေခံဆောင်ရွက်၍ ချိတ်ဆက်နိုင်ပါသည်။ ရှေ့နေအကူများသည် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် ကြားဝင်စေ့စပ်ခြင်းဖြင့် နှစ်ဖက်ပြေလည်မှု ရရန် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ခြင်းမှာ အချို့သော ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်များ၏ တရားစီရင်မှုပုံစံနှင့် နီးစပ်ပါသည်။
- ရှေ့နေအကူများ၏ မဟာဗျူဟာများသည် လုပ်နိုင်စွမ်းအားများ တိုးမြှင့်ရေးကိုလည်း အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။ ရပ်ရွာလူထုအား စည်းရုံးခြင်းနှင့် အသိပညာပေးခြင်းကဲ့သို့ ရှေ့နေအကူများ၏ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ပေးခြင်း ပုံစံ နည်းလမ်းများ သည် ရှေ့နေများ၏ တရားဝင်ဥပဒေလုပ်ငန်းများထက်ပို၍ အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူလူထုအား စွမ်းရည်မြှင့်တင်ပေးနိုင်ပါသည်။ ရှေ့နေအကူများသည် အမှုသည်များနှင့် အတူပူးပေါင်း၍ ဥပဒေပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် လေ့ကျင့်ထားသူများဖြစ်ရာ အမှုသည်များအား လုပ်နိုင်စွမ်းပို၍ မြှင့်တင်ပေးရာရောက်ပါသည်။

သို့သော် ရှေ့နေအကူများသည် ကနဦးတွင် ကျယ်ပြန့်သော သင်တန်းများရရှိထားရန်နှင့် အဆက်မပြတ် သင်ယူမှု၊ ကြီးကြပ်မှု ရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ ရှေ့နေများ၏ နည်းပညာပိုင်းနှင့် ပညာရှင်ပိုင်း သင်ယူအားထုတ်လာမှုသည် ဥပဒေရေးရာ စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုများ၏ အခြေခံ အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်ရာ ၎င်းတို့သည် ရှေ့နေအကူများ၏ လုပ်ငန်းအား ပံ့ပိုးကူညီပေးရပါမည်။ ရှေ့နေအကူများသည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူများအပါအဝင် ရပ်ရွာဒေသခံများ၏ အကျိုးစီးပွားကို အမှန်တကယ်ကာကွယ်ရန်နှင့် ရှေ့နေအကူများနှင့် ဒေသခံခေါင်းဆောင်များအကြား ဖြစ်လာနိုင်သည့် စိန်ခေါ်မှုများအား ဖြေရှင်းရန်တို့အတွက် အစီအမံများ ချမှတ်ထား သင့်ပါသည်။

ဇယားကွက် ၄.၁၁ -
ကင်မရွန်းနိုင်ငံတွင် ဌာနေ
တိုင်းရင်းသား ရပ်ရွာများအား
ကူညီရန် ရှေ့နေအကူများနှင့်
အငယ်တန်းရှေ့နေများအား တွဲ
ထားပေးခြင်း

အရင်းအမြစ် - Nguiffo and Djeukam, 2008; Nguiffo, 2012.

Centre pour l'Environnement et le Developpement (CED) စင်တာသည် ကင်မရွန်းနိုင်ငံ မြောက်ပိုင်းမှ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ ၎င်းတို့၏ မြေယာနှင့် သစ်တောလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ကျင့်သုံး၊ အရေးဆိုနိုင်ရန်အတွက် ရပ်ရွာအခြေပြု ရှေ့နေအကူ စီမံကိန်းတစ်ခုကို ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ သို့သော် ရှေ့နေအကူများမှာ ကင်မရွန်း၏ ရှုပ်ထွေးသော သစ်တောဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် အခြား သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရန် ကျွမ်းကျင်မှုမရှိသေးကြောင်း ပေါ်လွင်လာခဲ့သည်။ ထို့အတွက် CED သည် အငယ်တန်းရှေ့နေသင်တန်းအစီအစဉ် (ရပ်ရွာဥပဒေကွင်းဆင်း လုပ်သားများ စီမံကိန်း) ကို ဖန်တီး၍ ကျောင်းဆင်းကာစရှေ့နေများအား သစ်တောနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများ၏ လက်တွေ့ လည်ပတ် အသုံးချပုံများကို ကျေးလက်နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားနောက်ခံ အခြေအနေများဖြင့် လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးခဲ့သည်။ ကနဦးသင်တန်းများပြီးသည့်အခါ ရှေ့နေသစ်များကို ရပ်ရွာအခြေပြု ရှေ့နေအကူများနှင့်တွဲပေးခြင်း သို့မဟုတ် ရွေ့လျားအဖွဲ့များတွင် နေရာချပေးခြင်းများပြုလုပ်ပြီး အတွေ့အကြုံရင့် ရှေ့နေ အနည်းငယ်က ကြီးကြပ်လမ်းညွှန်ခဲ့သည်။ ရှေ့နေအကူများက ဒေသခံအခြေအနေကို အတွင်းကျကျ နားလည် ရှင်းပြပေးနိုင်ပြီး အငယ်တန်းရှေ့နေသစ်များက ကင်မရွန်းနိုင်ငံတော် ဥပဒေများအား နားလည်တတ်ကျွမ်းမှုကို အသုံးချကာ ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များ၊ ကုမ္ပဏီ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ဆက်ဆံရာတွင်လည်း ရှေ့နေဟူသည့်အဆင့်အတန်းကို အသုံးချနိုင်သောကြောင့် ထိုတွဲဖက်မှုအစီအစဉ်မှာ ထိရောက်မှုရှိခဲ့ပါသည်။

အများပြည်သူအကျိုးပြု ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုအဖွဲ့အစည်းများသည် အောက်ပါတို့အပါအဝင် ကျယ်ပြန့်သော ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးပါသည် -

- ရှေ့နေအကူများ၊ အငယ်တန်းရှေ့နေများ၊ ဥပဒေ အထောက်အပံ့စင်တာများ၊ ရွေ့လျား ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုများနှင့် အခြားနည်းလမ်းများဖြင့် ဥပဒေရေးရာ နားလည်မှုပညာပေးခြင်းနှင့် ဥပဒေပိုင်း စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊
- ပြဿနာများပေါ်ပေါက်သည့်အခါ သို့မဟုတ် ဥပဒေသည် ကဏ္ဍတစ်ရပ်ရပ်အား လုံလောက်စွာလွှမ်းခြုံနိုင်ခြင်း မရှိသည့်အခါ ဥပဒေများ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန်နှင့် သင့်လျော်သော ပြောင်းလဲမှုများဖော်ဆောင်ရန် တောင်းဆိုခြင်း၊

- လူတစ်ဦးချင်းနှင့် ရပ်ရွာအစုအဖွဲ့များ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများအပါအဝင် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မြေပုံထုတ်ခြင်း၊ မှတ်တမ်း တင်ခြင်းနှင့် မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊
- ရပ်ရွာများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများအား တာဝန်ယူမှုရှိ စွာ စီမံအုပ်ချုပ်နိုင်ရေးအတွက် သဘာဝအရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲရေး အစီအစဉ်များနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ရေးဆွဲရာတွင် ကူညီပေးခြင်း၊
- ကျား/မ၊ အသက်အရွယ်၊ လူနည်းစုဖြစ်မှုနှင့် လူမှုရေးအဆင့်အတန်း စသည်တို့ကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းအပါအဝင် မိမိတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ဆုံးရှုံးနိုင်ခြေရှိနေသည့် ရပ်ရွာ များနှင့် မိသားစုများအား ကူညီပေးခြင်း၊
- ရပ်ရွာအစုအဖွဲ့များအကြား လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှု၊ ပဋိပက္ခများအား ကြားဝင်စေ့စပ်ဖြေ ရှင်းပေးခြင်း၊
- အစိုးရနှင့် အလားအလာရှိ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများက ရပ်ရွာပိုင်မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ အသုံးပြုခွင့်အတွက် ညှိနှိုင်းလာသည့်အခါတွင် ဥပဒေပိုင်းနှင့် နည်းပညာ ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင် အကူအညီများပေးခြင်း၊
- ရပ်ရွာအစုအဖွဲ့များအတွက် ဥပဒေရေးရာ ကိုယ်စားပြုမှုကို တည်ထောင်ပေးခြင်း၊
- အများပြည်သူအကျိုးစီးပွားအတွက် အရင်းအမြစ်များ သိမ်းယူခြင်း သို့မဟုတ် တရားမဝင် သိမ်းယူခြင်း အခြေအနေများတွင် ရပ်ရွာများနှင့် ဒေသခံတစ်ဦးချင်းအား ပံ့ပိုးကူညီပေး ခြင်း၊
- စီးပွားရေးစီမံကိန်းများ ဖော်ဆောင်ခြင်းနှင့်အတူ ရပ်ရွာဒေသခံများအား အကျိုးခံစားခွင့် များ ဖန်တီးပေးရန် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် ချုပ်ဆိုထားသော စာချုပ်များ အသက်ဝင်ဖော် ဆောင်ရေးအတွက် ရပ်ရွာဒေသခံများအား ကူညီပေးခြင်း။

ဥပဒေဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာများသည် ဒေသ အခြေအနေ သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် ကိုက်ညီဆီလျော်မှုရှိစေရန် အမြဲတမ်း ဒေသခံများ၏ပါဝင်ဦးဆောင်မှုဖြင့် သေချာဂရုပြု ရေးဆွဲသင့် ပါသည်။

၄.၂.၁။ ဥပဒေရေးရာ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ပေးခြင်းနှင့် ဥပဒေ သိနားလည် ရန် ပညာပေးခြင်း

အပိုင်း ၄.၁ တွင် ရှင်းပြထားသည့်အတိုင်း ထိခိုက်လွယ်သူ လူအုပ်စုများသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် များကို အကာအကွယ်ပေးထားသော ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများအကြောင်း သိနားလည်မှု နည်းပါးနိုင်ပါသည်။ အစိုးရဌာနများ၏ ပညာပေးလုပ်ငန်းများအပြင် အများပြည်သူအကျိုးစီးပွား ဥပဒေအဖွဲ့အစည်းများသည်လည်း ထိခိုက်လွယ်သူနှင့်အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူများ အတွက် ဥပဒေ ပိုင်းသိနားလည်မှုနှင့် လျှောက်ထားအရေးဆိုနိုင်စွမ်းများ တိုးတက်လာစေရန် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေး နိုင်ပါသည်။

ဥပဒေရေးရာ သိနားလည်မှုကိုမြှင့်တင်ရာတွင် ပထမဆုံးအနေနှင့် အစိုးရ၏ အခြေခံဖွဲ့စည်းပုံ၊ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၊ ပြည်သူများနှင့်အစိုးရတို့၏ လိုက်နာရမည့် တာဝန်များနှင့် အခြားသက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအကြောင်း အသိအမြင် နိုးကြားစေရန် ဆောင်ရွက်ရ ပါမည်။ အသိအမြင်ဖွင့်ပေးရာတွင် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့်အတူ လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုကို သက်ရောက်နိုင်သည့်အခြားဥပဒေများ (ဥပမာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဥပဒေများ၊ အမွေဆက်ခံခွင့်နှင့် မိသားစုဥပဒေ) ပါဝင်ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ဖော်ထုတ် တောင်းဆိုလျှောက်ထားရေးအတွက် လက်တွေ့အရည်အချင်းများဖြစ် သော မြေပုံဆွဲခြင်းနှင့် မြေပုံဖတ်ခြင်း၊ ဒေသန္တရအချက်အလက်ကောက်ယူခြင်းနှင့် အရင်းအမြစ်များအား ရေရှည်တည်တံ့ စွာ စီမံရေး စသည်တို့ကိုလည်း ထည့်သွင်း၍ သင်တန်းပေးသင့်ပါသည်။

ထိုသင်တန်းများတွင် ပြည်သူများ၏ နေ့တိုင်းတွေ့ရမှုများနှင့် ဥပဒေများမှာ မည်သို့ ချိတ်ဆက်နေသည်ကို ဖော်ပြနိုင်သည့် နည်းလမ်းများဖြင့် အချက်အလက်များပေးခြင်း၊ ရပ်ရွာလူထု များ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမှန်တကယ်စိုးရိမ်ပူပန်မှု များနှင့် စပ်ဆက်သော ဥပဒေကိစ္စရပ် များကို ထည့်သွင်းပို့ချခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်လျှင် အထိရောက်ဆုံးဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေစနစ်များအပေါ် လူထု၏အမြင်ကိုပြောင်းလဲရန် - လက်တွေ့အခြေအနေများက ဆန့်ကျင်ဘက် ဥပမာများ ဖြစ် နေပါစေ - ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံရပါက ဥပဒေစနစ်များက အကာအကွယ် ပေးနိုင်ကြောင်း လူထုက ယုံကြည်လာရန် စည်းရုံးရာတွင်လည်း အထက်ပါ လုပ်ငန်းများ လိုအပ်ပါ မည်။

လူထုအား ၎င်းတို့၏ များပြားကျယ်ပြန့်သော ဥပဒေအခွင့်အရေးများအကြောင်း သိနားလည် အောင် ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် မလုံလောက်သေးပါ။ တာဝန်ယူမှုရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှု ပေါ်ပေါက်လာရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိထားသူများသည် မိမိတို့၏အခွင့် အရေးများကို ရယူရန်၊ ကာကွယ် ရန်နှင့် ခုခံချေပရန် ဥပဒေနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား မည်သို့လိုက်နာအသုံးပြု နိုင် ကြောင်း သိနားလည်ထားရန် လိုပါသည်။ မည်သည့် ဌာနက လုပ်ပိုင်ခွင့်လျှောက်ထားမှုများကို စိစစ်သည်၊ ဒေသန္တရရုံးများမှာ မည်သည့်နေရာတွင် ရှိသည်၊ မည်သည့်ဖောင်များကို ရယူဖြည့်စွက် ရမည်၊ မည်သည့်အချက်အလက်များ သက်သေအဖြစ်တင်ပြရမည် စသည်တို့ကို သိထားရန်လို ပါသည်။

ထိုပို၍လက်တွေ့ကျသော အရည်အချင်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အများပြည်သူအကျိုးစီးပွား ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုအဖွဲ့အစည်းများသည် ပြည်သူများအား အောက်ပါအတိုင်းအကြံပြုနိုင်ပါသည် -

- နိုင်ငံရုံးသုံးဘာသာစကားကို နားမလည်လျှင် သို့မဟုတ် မပြောတတ်လျှင် စကားပြန် ခေါ် လာရန် သို့မဟုတ် တောင်းဆိုရန်၊
- ဖောင်ပုံစံများကိုဖြည့်၍ လိုအပ်သောစာရွက်စာတမ်းများအားလုံးကို တင်သွင်းရန် သို့မဟုတ် စာရွက်စာတမ်းများ ရနိုင်ရေး အတွက် အကူအညီတောင်းရန်၊
- အခကြေးငွေအားလုံးပေးပြီးကြောင်းနှင့် စာရွက်စာတမ်းအားလုံးတင်သွင်းပြီးကြောင်း သက်သေအဖြစ် လက်ခံပြေစာ တောင်းယူရန်၊
- အရေးကြီးသော စာရွက်စာတမ်းများအား မိမိထံတွင်သိမ်းထားနိုင်ရန် မိတ္တူတောင်းယူရန်၊
- အနာဂါတ်တွင် ပြဿနာပေါ်လာပါက၊ လိုအပ်လျှင် တာဝန်ခံမှုရှိရန် မိမိအား ဝန်ဆောင်မှု

ပေးနေသည့် အစိုးရဝန်ထမ်း၏ အမည်များကို မေးရန်၊

- အစိုးရ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် ထည့်သွင်းထားသော အကူအညီများ သို့မဟုတ် အခကြေးငွေကင်းလွတ်ခွင့်များကို တောင်းခံရန်၊
- အတားအဆီးများရင်ဆိုင်တွေ့ရသည့်အခါ မိမိတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် တောင်းဆိုခြင်း သို့မဟုတ် ခုခံကာကွယ်ခြင်းများအတွက် ကူညီပေးနိုင်မည့် လက်လှမ်းမီသော ဥပဒေဝန်ဆောင်မှု ပေးသူများအား မည်သည့်အချိန်တွင် မည်သို့ ဥပဒေ အကူအညီတောင်းခံ ရမည်ကို သိရှိ ထားရန်၊
- တရားရုံးတွင် အမှုဖွင့်ပါက ဆက်စပ်သည့် အခြေခံ လုပ်ပုံကိုင်ပုံများနှင့် အချက်အလက် များကို လေ့လာသင်ယူထားရန်၊ ဥပမာ မည်သည့်အရာကို သင့်လျော်သော သက်သေ အဖြစ် တင်သွင်းနိုင်သည်၊ မည်သူ့ကို သက်သေအဖြစ် တင်သွင်းနိုင်သည်၊ တရားရုံး တွင်း အခြေခံ စည်းမျဉ်းနှင့် ပြုမူပြောဆိုပုံများနှင့် အခြားအချက်အလက်များ။

လူကြီးများ စာတတ်မြောက်မှုနည်းပါးသည့် ဒေသမျိုးကဲ့သို့ နေရာများတွင် ဥပဒေ သင်တန်း များနှင့်အချက်အလက်များကို ပေးရန် ဖန်တီးမှုကောင်းသော နည်းလမ်းများအသုံးပြုရန်လို ပါသည်။ သရုပ်ဆောင်၍ ဂိမ်းကစားခြင်း၊ လက်တွေ့နှင့် ပုံစံတူ လေ့ကျင့်ခန်းလုပ်ခြင်း၊ လက်တွေ့ ပြဿနာများအား ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် အခြား အပြန်အလှန်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရသော နည်းစနစ်များ ကို အသုံးပြု၍ မေးခွန်းများမေးရန်လည်း အားပေးသင့်ပါသည် (ဇယား ၄.၁၂)။ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် အသိအမြင်များ မြှင့်တင်ရန် ခေတ်သစ် နည်းပညာများကိုလည်း အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ သင်တန်း များတွင် သက်ဆိုင်သူအားလုံးပါဝင်သင့်ပြီး အမျိုးသမီးများနှင့် ဖယ်ကျဉ်ခံ အခွင့်အလမ်းနည်းပါး သူများအား အထူးထည့်သွင်းသင့်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့အစုအဖွဲ့များ၏ အချိန်အားလပ်မှု၊ လုံခြုံရေးနှင့် အရင်းအမြစ် ကန့်သတ်ချက်များကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပါမည်။ ရွာတွင် ချောင်လည်သူများ ကသာ အလုပ်ကိုနား၍ သင်တန်းတက်ရောက်နိုင် သည်ဆိုပါက သင်တန်းများမှာ လက်ရှိဩဇာ အာဏာရှိသူများကိုသာ ပို၍ အခွင့်အရေးပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်ပါမည်။ မီဒီယာအား ဖန်တီးမှုကောင်းစွာ ဖြင့် အသုံးပြုခြင်း (ရေဒီယို၊ တယ်လီဖုန်း၊ ဖုန်း SMS မက်ဆေ့များကို အသုံးပြုခြင်း) နှင့် ရုပ်ရွာ၏ ဓလေ့ ပွဲများ၊ ပြဇာတ်များကို အသုံးပြုခြင်း၊ ရုပ်သွင်သွားများ အသွားအလာများသော နေရာများ (ဥပမာ ဈေးများ၊ ရေတွင်း/ရေကန်များ၊ ရွာစုရပ်များ၊ ဘာသာရေး အဆောက်အဦးများနှင့် ကျောင်း များ) တွင် အချက်အလက်များ မြင်သာရန် ပြသခြင်းများက အခက်အခဲများကို ကျော်၍ အသိအမြင် မြှင့်တင်ပေးနိုင်ပါသည်။

မာလီနိုင်ငံတွင် အာဖရိကတိုက် ဖွံ့ဖြိုးရေးအခြားနည်းလမ်းများဆိုင်ရာ သုတေသနနှင့် မြှင့်တင်ရေး ဌာန (IRPAD) သည် စိုက်ပျိုးရေးဥပဒေ၊ မူဝါဒများနှင့် လုပ်ကွက်ငယ်ကျေးလက်နေ တောင်သူများအကြား ပေါင်းကူးပေးရန် လိုအပ် နေကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် တောင်သူ များမှ လွှမ်းမိုးအကြံပြုနိုင်မှုနှင့် ပါဝင်နိုင်မှုအား မြှင့်တင်ပေးရန် IRPAD သည် ရုပ်ရွာဒေသန္တရရေဒီယိုများတွင် မာလီ နိုင်ငံ၏ စိုက်ပျိုးရေး ဦးတည် ဥပဒေသစ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအကြောင်း ရှင်းပြထားသော တိုတောင်းသည့် ကြိုတင် အသံဖမ်း ထုတ်လွှင့်မှုများကို အတွဲလိုက် ဖန်တီးခဲ့သည်။ ရေဒီယိုထုတ်လွှင့်မှုများကို မာလီတွင်အများဆုံးပြောဆို သော ဘာသာစကားဖြစ်သည့် ဘမ်ဘာရာ ဘာသာဖြင့် အသံသွင်းကာ ပြည်သူများမှ ပါဝင်ဆွေးနွေး၊ မေးခွန်း များမေးလာစေရန်အတွက် ဒေသန္တရ သင်တန်း အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲနှင့် ကျွဲပန်းစကားပိုင်းများ နောက်ဆက်တွဲ စီစဉ်ခဲ့သည်။ ဤရိုးရှင်းသော လုပ်ရားမှုသည် တောင်သူများ မြေဥပဒေသစ်ကို နားလည်စေရန်နှင့် ကျင့်သုံး အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ချိတ်ဆက်ပါဝင် လာစေရန် ပညာပေးရာ၌ အထူးအောင်မြင်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။

ဇယားကွက် ၄.၁၂ -
ဥပဒေ သိနားလည်မှုအား မြှင့် တင်ရန် ဆန်းသစ်တီထွင် သော မဟာဗျူဟာများ - မာ လီနှင့် ယူဂန်ဒါ နိုင်ငံများမှ ရေဒီယို ကြေညာချက်များ၊ ဥပဒေ ယာဉ်တန်းများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အချက်အလက်စင် တာများ

အရင်းအမြစ် - Goita and Coulibaly, 2012

အရင်းအမြစ် - Keita, Djire and Cotula, 2014

အရင်းအမြစ် - Aciro-Lakor, 2008

စာမတတ်မြောက်မှုဖြင့်မားခြင်းနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုကြောင့် အားလုံးလွှမ်းမိုးခြင်းဖြင့် ပါဝင်ခွင့်ရှိသော ဥပဒေစနစ်တစ်ရပ် ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် ခက်ခဲနေသည့် မာလီတွင် GERSDA အဖွဲ့သည် ကျေးလက်နေပြည်သူများအား ဥပဒေပညာပေးခြင်းနှင့် ဥပဒေစွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ပေးခြင်းအပိုင်းတွင် ဦးဆောင် ဆောင်ရွက်နေသည့် အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ GERSDA သည် ကထိကများ၊ ကျောင်းသားများနှင့် ဥပဒေပညာဖြင့် အသက်မွေးသူများ ပါဝင်သော “ဥပဒေ ယာဉ်တန်း” ဟု ခေါ်သည့် ရွေ့လျား ဥပဒေ ပညာပေးစင်တာများကို အသုံးပြု၍ ကျေးလက်ရပ်ရွာများသို့သွားရောက်ကာ သတ္တုတွင်းနှင့် သဘာဝအရင်း အမြစ်များနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများအကြောင်းကို ရှင်းလင်းပညာပေးပါသည်။ ယာဉ်တန်းပါ ဝန်ထမ်းများသည် ဒေသခံ ဘာသာစကားများနှင့် စာမတတ်သူများအတွက် သင့်တော်သည့် သင်ထောက်ကူပစ္စည်းများ အသုံးပြု၍ ရပ်ရွာတွင်း ကျပန်းစကားပိုင်းများနှင့် ရေဒီယိုအစီအစဉ်များ ကျင်းပပေးကာ ဒေသခံ ရှေ့နေအကူကွန်ရက်များကိုလည်း ကူညီပံ့ပိုးပေးပါသည်။ ဤအစီအစဉ်၏ အောင်မြင်မှုမှာ ရွေ့လျားလှုပ်ရှားနေခြင်းအပေါ် အဓိကအခြေခံပြီး ဝန်ထမ်းများသည် ကျေးလက်မှ ကိုယ်စားလှယ်အနည်းငယ်ဖြင့်တွေ့ဆုံခြင်းသာမဟုတ်ဘဲ ဝေးလံခေါင်ဖျားရပ်ရွာများသို့ သွားရောက်၍ ဒေသခံအသိုက်အဝန်းတစ်ခုလုံးနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ယာဉ်တန်းများသည် ကျေးလက်ဒေသများတွင် ဥပဒေလက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်း အကြောင်း ဥပဒေကျောင်းသားများအား သင်တန်းပေးရာတွင်လည်း အထူးထိရောက်ခဲ့ပါသည်။

ယူဂန်ဒါနိုင်ငံတွင် ယူဂန်ဒါ မြေယာ မဟာမိတ်အဖွဲ့ (ULA) သည် သင်တန်းပေးထားသည့် ဝန်ထမ်းများဖြင့် ခရိုင်အဆင့် မြေယာအခွင့်အရေး အချက်အလက် စင်တာများ (LRIC) အား ပံ့ပိုးထူထောင်ခဲ့ပြီး ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေး အစားထိုးနည်းလမ်းများဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းနှင့် မြေယာဆိုင်ရာ ဥပဒေ အကြံပေး ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ LRIC များသည် အချို့အမှုများအား တိုက်ရိုက်ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးပြီး ကျန်အမှုများကို သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များထံ လွှဲပေးသည်။ LRIC များသည် ဥပဒေအချက်အလက်နှင့် ပညာပေးအစီအစဉ်များလည်း ဆောင်ရွက်ပြီး အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ၊ သီချင်းများ၊ အကနှင့် ပြဇာတ်များ၊ ရေဒီယိုရှိုးများနှင့် စာရွက်စာတမ်းများ အသုံးပြုဆောင်ရွက်ပါသည်။ ဝန်ထမ်းများသည် ကျေးလက်ရပ်ရွာများတွင် လူထုမှ ပါဝင်သော ပြဇာတ်များ၊ ဇာတ်ထုတ်များနှင့် ကျပန်းဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပစီစဉ်၍ လူထုမှ ပါဝင်ချိတ်ဆက်၊ လက်လှမ်းမီ၍ အသိပညာရစေသော နည်းလမ်းများဖြင့် ဒေသဆိုင်ရာ မြေယာကိစ္စရပ်များကို ဆွေးနွေးလာရန် တွန်းအားပေးပါသည်။

၄.၂.၂။ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ချိုးဖောက်ခံရခြင်းနှင့် ကျား/မ၊ အသက်အရွယ်၊ လူနည်းစုဖြစ်မှုနှင့် လူမှုရေးအဆင့်အတန်းတို့အပေါ်မူတည်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဆိုင်ရာ အရေးဆိုမှုများအား ပံ့ပိုးခြင်း

“ရပ်ရွာလူထု”များသည် တစ်ပုံစံတည်းတူသော လူအုပ်စုမဟုတ်ဘဲ ဥပမာ ကျား/မ၊ အသက်အရွယ်၊ ဝင်ငွေ သို့မဟုတ် အဆင့်အတန်း စသဖြင့် မတူညီသော လူမှုရေး သတ်မှတ်ချက်များ ရှိနေနိုင်ပါသည်။ ဥပဒေအရ ပံ့ပိုးရေး မဟာဗျူဟာများ စဉ်းစားရာတွင် ဤမတူညီမှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။ အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွား ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုအဖွဲ့များသည် ကျား/မ၊ အသက်အရွယ်၊ လူနည်းစုဖြစ်မှု သို့မဟုတ် လူမှုရေးအဆင့်အတန်းကို မူတည်၍ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ချိုးဖောက်ခံရမှုကို အထူးသတိထား စောင့်ကြည့်ရပါမည်။

ဥပမာအားဖြင့် ကျား/မရေးရာကို သုံးသပ်ကြည့်ပါမည်။ အမျိုးသမီးများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားသည့်တိုင် အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများကို ရယူရာတွင်၊ ကာကွယ်ရတွင် အတားအဆီးများစွာ ကြုံရပါသည်။ အမျိုးသမီးများသည် အိမ်တွင် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်အနည်းငယ်သာရှိနိုင်ပြီး မိသားစုတွင်း သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးတမ်း စနစ်များအတွင်း ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခံရလျှင် ပြန်လည်အရေးဆိုနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ မိမိတို့၏ ရွာပြင်ပ

တွင် ဥပဒေအရ လျှောက်ထားဆောင်ရွက်နိုင်ရန်လည်း ၎င်းတို့တွင် စီးပွားရေးအရအမှီအခိုကင်းမှု မရှိဘဲ အရင်းအမြစ်များလည်း မရှိပါ။

ထို့ပြင် အမျိုးသမီးတစ်ဦးသည် ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးကို တောင်းဆိုကျင့်သုံးလျှင် ခြိမ်းခြောက်ခံရခြင်း သို့မဟုတ် အန္တရာယ် ရှိလာခြင်းများ ကြုံရတတ်ပါသည်။ အစိုးရရုံးသို့ သွားရောက်၍ မိမိ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို တောင်းဆိုခြင်း သို့မဟုတ် ခုခံခြင်းများ ပြုလုပ်သည့် အခါတွင်လည်း အစိုးရတာဝန်ရှိသူများက သူမအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း သို့မဟုတ် အရေးမစိုက်ခြင်းများ ကြုံရနိုင်ပါသည်။ ဥပဒေရေးရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများသည် ထိခိုက်လွယ်သူအမျိုးသမီးများ၊ ကလေးများနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူ အစုအဖွဲ့များ၏ အခွင့်အရေးများ ရရှိရန်အတွက် အရေးပါသော နေရာမှ ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။

ဥပမာ ၎င်းတို့သည် အမျိုးသမီးများနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူ လူအုပ်စုများ၏ ဥပဒေဝန်ဆောင်မှု ရယူပိုင်ခွင့်ကို မြှင့်တင်ပေးသည့် စနစ်များ တည်ထောင်ပေးနိုင်ပါသည်။ ရပ်ရွာဒေသခံများကို ရှေ့နေအကူများအဖြစ် လေ့ကျင့်ပေး၍ မိမိတို့၏ အခွင့် အရေးများကို တောင်းဆိုသော အမျိုးသမီးများအား အခြေခံဥပဒေအကူအညီပေးစေနိုင်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများကို ရွေးချယ်၍ ရှေ့နေ အကူအဖြစ်လေ့ကျင့်ပေးခြင်းအားဖြင့် အခြားအမျိုးသမီးများက ၎င်းတို့၏ဝန်ဆောင်မှုကို ပို၍ စိတ်လိုလက်ရ အသုံးပြုနိုင်ပါမည်။

ဒေသခံခေါင်းဆောင်များနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော “အထွေထွေလူထု” အားလည်း အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူ လူအုပ်စုများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို လေးစားရန် သင်တန်းပေးဖို့ အရေးကြီးပါသည်။ ဥပမာ ဥပဒေပညာပေးသင်တန်းများတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ကျား/မရေးရာများကို အကျယ်တဝင့် ထည့်သွင်းနိုင်ပါသည်။ ရပ်ရွာအစုအဖွဲ့များက အမျိုးသမီး၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကာကွယ်ရန် အားလုံးပါဝင်ဆွေးနွေး၍ ရပ်ရွာ စည်းမျဉ်း၊ စည်းကမ်းများ ရေးဆွဲချမှတ်နိုင်ရန် ကူညီပံ့ပိုးခြင်းများလည်း ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

မိသားစု လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှုများကို ကျား/မ သာတူညီမျှရှိသော ပုံစံဖြင့် ကြားဝင်စေ့စပ်ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ဓလေ့ထုံတမ်းခေါင်းဆောင်များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်နိုင်ပါသည်။

လိုင်ဘေးရီးယား၊ မိုဇမ်ဘီနှင့် ယူဂန်ဒါနိုင်ငံများတွင် ဒေသခံရပ်ရွာများမှနေ၍ ရပ်ရွာပိုင်မြေနှင့် ဘာဘာဝအရင်းအမြစ်များ အားစီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းစည်းမျဉ်းများ (သို့မဟုတ် နည်းဥပဒေများ) အားမှတ်တမ်းတင်၊ စိစစ်အကဲဖြတ်၊ ဆွေးနွေးငြင်းခုံရန်၊ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲပြီး နောက်ဆုံး အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရန်အတွက် နမူနာပုံစံ ပံ့ပိုးကူညီပေးခဲ့ရာ အမျိုးသမီးများနှင့် အခြား ထိခိုက်လွယ် သော အစုအဖွဲ့များအတွက် မြေယာအခွင့်အရေးအကာအကွယ်များ တည်ထောင်ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ နည်းဥပဒေများအား ရေးဆွဲရန် နမူနာပုံစံ၏ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် သီးခြားအပိုင်းခြောက်ပိုင်း ပါဝင်ခဲ့သည် -

- တည်ဆဲ စည်းမျဉ်း၊ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် အလေ့အထများကို တည်းဖြတ်ခြင်းမရှိဘဲ ရပ်ရွာတစ်ခုလုံးမှ ပါဝင် စဉ်းစားဆွေးနွေးသည့် လုပ်ငန်းပါဝင်သည့် “မောင်ခတ်ကြေညာခြင်း” အဆင့်ဖြစ်ပြီး ရပ်ရွာ၏ နည်းဥပဒေ ပထမမူကြမ်းကို စာဖြင့် ရေးသားမှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။
- နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတကာ အခြေခံလူ့အခွင့်အရေး အခြေခံမူများ အား ပညာပေးခြင်း၊
- ရပ်ရွာ၏ စည်းမျဉ်း နည်းဥပဒေများအား ပြောင်းလဲလာသည့် ရပ်ရွာ၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများနှင့် အညီ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် အားလုံးပါဝင်သော ဆွေးနွေးမှုများပြုလုပ်ကာ ပြင်ဆင်၊ ဖြတ်တောက်၊ တည်းဖြတ်ခြင်းများပြုလုပ်၍ ဒုတိယမူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း၊

ဇယားကွက် ၄.၁၃ - လိုင်ဘေးရီးယား၊ မိုဇမ်ဘီနှင့် ယူဂန်ဒါ တို့တွင် အမျိုးသမီးများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ အားကောင်းစေရန် ရပ်ရွာမြေယာအကာအကွယ်လုပ်ငန်းစဉ်များအား အသုံးပြုခြင်း

အရင်းအမြစ် - Knight et al., 2012.

- ဒေသခံများ၏ နည်းဥပဒေ ဒုတိယမူကြမ်းမှာ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများ၊ အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများနှင့် ညီညွတ်မှုရှိမရှိ ဥပဒေ သို့မဟုတ် နည်းပညာ ကျွမ်းကျင်သူမှ “စစ်ဆေးခြင်း”
- နိုင်ငံတော်ဥပဒေများနှင့် ညီညွတ်ရန် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုများ အားလုံးပြုလုပ်ပြီးချိန်တွင် ရပ်ရွာဒေသခံများ၏ တတိယ မူကြမ်း ကို အချောသတ်ကာ ရပ်ရွာတစ်ရပ်လုံးသို့ သဘောတူညီချက် သို့မဟုတ် မဟာလူများစုမဲဖြင့် ၎င်းတို့၏ နည်းဥပဒေကို တရားဝင်အတည်ပြုခြင်း။

နည်းဥပဒေ ရေးဆွဲရာတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်မှုရှိစေရန် နမူနာနှင့် ပြည်တွင်း အကောင်အထည်ဖော်ရေးမိတ်ဖက် များသည် အောက်ပါ မဟာဗျူဟာများကို အသုံးပြုပါသည် -

- အမျိုးသမီးများ အစည်းအဝေးများ တက်ရောက်ရန်အတွက် အမျိုးသမီးရပ်ရွာစည်းရုံးရေး သမားများ ရွေးချယ် တင်မြှောက်ခြင်း၊
- စီမံကိန်း၏ အစည်းအဝေးများကို အမျိုးသမီးများ လွယ်ကူစွာတက်ရောက်နိုင်မည့် အချိန်နှင့် နေရာတွင် ပြုလုပ် ခြင်း၊ ဥပမာ အမျိုးသမီးများအလုပ်အားသည် တနင်္ဂနွေ နေ့လည်ပိုင်းတွင် အစည်းအဝေးကျင်းပခြင်း၊
- အမျိုးသမီးများအစည်းအဝေးတက်ရောက်စေရန် ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များနှင့် ရှေ့နေအကူများအား အိမ်တိုင်ရာရောက် သွားရောက် ဖိတ်ကြားစေခြင်း၊
- အမျိုးသားများ အစည်းအဝေးလာတက်လျှင် ဇနီးများကိုပါ ခေါ်လာရန် ကြိုတင်ပန်ကြားခြင်း၊
- အခြားအမျိုးသမီးများလည်း တက်ရောက်နိုင်စေရန်အတွက် အမျိုးသမီးအချို့ကို အစည်းအဝေးကျင်းပရာနေရာ တွင် ရပ်ရွာ တစ်ခုလုံးအတွက် အစားအသောက် ချက်ပြုတ်ကျွေးမွေးစေခြင်း၊
- အခြား မဟာဗျူဟာများအပြင် ဒေသန္တရ ရေဒီယိုတွင် အမျိုးသမီးတစ်ဦးချင်းစီ၏ အမည်များကို ဖတ်ကြားပြီး နောက်ကျင်းပ မည့် စီမံကိန်းအစည်းအဝေးအား တက်ရောက်ရန် ဖိတ်ကြားခြင်းနှင့်
- အမျိုးသမီးများ၏ စားကျက်မြေ အသုံးပြုပုံကဲ့သို့ အမျိုးသမီးများနှင့် ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များတက်ကြွစွာဆွေးနွေး ရန်နှင့် နည်းဥပဒေ ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်လာစေရေးတွန်းအားပေးနိုင်ရန် အမျိုးသမီး သီးသန့် အစည်းအဝေးများ ကျင်းပခြင်း

နည်းဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ရေး ဆောင်ရွက်ရာတွင် အမျိုးသမီးသီးသန့် အစည်းအဝေး များမှာ အောင်မြင်မှုရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ အမျိုးသမီးများအား မိမိတို့ လေ့လာသိရှိခဲ့ရသည်များကို အခြား အမျိုးသမီးများအား မျှဝေရန်၊ မိမိတို့၏ အဓိက အဆိုပြုလိုသည်များကို ဆွေးနွေးရန်နှင့် မည်သည့်အမျိုးသမီးမျှ “တစ်ဦးတည်း ပြောခြင်း” မဖြစ်ရန် ပူးတွဲစည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး မဟာဗျူဟာများ ချမှတ်ဖို့အတွက် ရပ်ရွာအမျိုးသမီးအစု အဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်း တွေ့ဆုံရန်၊ နည်းဥပဒေများ ရေးဆွဲသည့် အစည်းအဝေးများတွင် အမျိုးသမီးများ ပို၍များပြားစွာ တက်ရောက်လာရေးအတွက် စည်းရုံးရန် စသည်တို့ကို ဤအစည်းအဝေးများပြီးဆုံးချိန်တွင် တိုက်တွန်းပါသည်။ ဤမဟာဗျူဟာများ၏ ရလဒ်အဖြစ် အမျိုးသမီးများသည် ရပ်ရွာအစည်းအဝေး များကို အရေအတွက် ပိုမိုတက် ရောက်လာကာ ဝင်ရောက်ဆွေးနွေးမှုမှာလည်း အမျိုးသားများထက်ပင် ကျော်လွန်ကြောင်း နမူနာမှ တွေ့ရှိရပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် နည်းဥပဒေ ဒုတိယမူကြမ်းရေးဆွဲစဉ် ဆွေးနွေးငြင်းခုံကြရာတွင် အမျိုးသမီးများဘက်မှ ၎င်းတို့ အားခွဲခြားဆက်ဆံမည့် စည်းမျဉ်းများ ထည့်သွင်းခြင်းမရှိရန် အောင်မြင်စွာ အဆိုတင်သွင်းနိုင်ခဲ့ပြီး ၎င်းတို့၏ မြေနှင့် အခြား သဘာဝအရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကာကွယ်ရန် စည်းမျဉ်းများ ထည့်သွင်းရေးကိုလည်း ပြောဆိုစည်းရုံး နိုင်ခဲ့သည်။

၄.၂.၃။ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်တမ်းတင်ခြင်းနှင့် မှတ်ပုံတင် ခြင်းအား ပံ့ပိုးကူညီခြင်း

ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများအပါအဝင် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်တမ်းတင်ခြင်းအတွက် ရှင်းလင်း၊ ရိုးရှင်း၍ လွယ်ကူသော ဥပဒေလုပ်ငန်းစဉ်များအား ထိရောက် စွာဖော်ဆောင်ရန် အများပြည်သူအကျိုးစီးပွား ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုအဖွဲ့များမှ ပါဝင်ကူညီနိုင်ပါသည်။ (လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် မြေကွက်မှတ်တမ်းတင်ခြင်းများဆိုင်ရာ FAO နည်းပညာ လမ်းညွှန်တစ်

စောင်လည်း ပြုစုထားပါသည်။) ဤသို့ကူညီရာ၌ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်တမ်းတင်ရန် တရားဝင် စနစ်များအား နားလည်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး ဥပဒေအကူအညီပေးခြင်းနှင့် အခြားဖြည့်စွက် ပံ့ပိုးမှုများ (ဥပမာ ရပ်ရွာတစ်ခုလုံးအား ဥပဒေအရ အစုအဖွဲ့ တစ်ရပ်အဖြစ် ထူထောင်၍ ယင်းတို့၏ အမည်ဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို မှတ်ပုံတင်ခြင်း) ပါဝင်ပါသည်။

ပြည်သူတစ်ဦးချင်းနှင့် မိသားစုများက ၎င်းတို့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို မှတ်တမ်းတင်ရာတွင် ကူညီခြင်းလည်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ မြို့ပြနှင့် မြို့စွန့်ဧရိယာများတွင် ပြည်သူတစ်ဦးချင်းနှင့် မိသားစုများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်ပုံတင်ခြင်းသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ခိုင်မာရေးအတွက် သိသာစွာ အထောက်အကူပြုကြောင်းနှင့် အခြားဆက်စပ်အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ပေါ်ထွက်စေ ကြောင်း အထောက်အထားများ ရှိပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ မကြာသေးမီက ပေါ်ထွက်လာသော နေရာများ၊ ဥပမာ ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်များ ပြုပြင်သွားပြီးသည့်နေရာများ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများ ကျယ်ပြန့်စွာ ရှိနေသည့်နေရာများ၊ အသစ်စင်ရောက်အခြေချထားသည့် နေရာများနှင့် မြေနှင့်သဘာဝအရင်းအမြစ်များအတွက် အပြိုင်အဆိုင်လျှောက်ထားမှု ပြင်းထန်နေသည့် နေရာများတွင် လူတစ်ဦးချင်းနှင့် မိသားစုအလိုက် လုပ်ပိုင်ခွင့် မှတ်ပုံတင်ပေးခြင်းသည် အသုံးဝင်သော မဟာဗျူဟာ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်ပုံတင်ပေးခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စများတွင်မူ အထူးဂရုစိုက်ရန် လိုပါသည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်တွင် လူတစ်ဦးချင်း၊ မိသားစုများ၊ မျိုးနွယ်စုများ၊ ရပ်ရွာတစ်ရပ်လုံး စသဖြင့် အထပ်ထပ်သက်ဆိုင်နေသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ စုစည်းရှုပ်ထွေးပါဝင်ခြင်း သို့မဟုတ် အနာဂါတ်မျိုးဆက်များအတွက်နှင့် ရပ်ရွာ၏ လိုအပ်ချက်ပြောင်းလဲမှုအလိုက် အရန်ထားသော အရင်းအမြစ်များ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အချို့သော ဧရိယာများသည် တစ်ဦးချင်း သို့မဟုတ် မိသားစုအလိုက် နေထိုင်ရန် သို့မဟုတ် စိုက်ပျိုးရန်အတွက် လွှဲပြောင်းရောင်းချခြင်းမှလွဲ၍ ကျန်သည့်လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ရရှိထားနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ထိုဧရိယာများတွင်ပင် ရေအရင်းအမြစ်ကဲ့သို့သော အရာများ သို့မဟုတ် မွေးမြူရေးသမားများနှင့် ရွှေ့ပြောင်းရှာဖွေ စားသောက်သူများအတွက် ဖြတ်သန်းသွားလာခွင့် စသဖြင့် စုပေါင်းရပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် တစ်ဆင့်ခံ ရပိုင်ခွင့်များ ရှိနိုင်ပါသည်။

ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်ပုံတင်ခြင်းသည် မကြာသေးမီက ကျင့်သုံးလာသော ဖြစ်စဉ်တစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံအများအပြားတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြု ပြဌာန်းပြီးနောက် ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအများအပြားတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်ပုံတင်နိုင်ရန် ပံ့ပိုးပေးသည့် ဥပဒေများ ပြဌာန်းထားပါသည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ရပ်ရွာအစုအဖွဲ့များက စုပေါင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များ ကိုင်ဆောင်ခွင့်ရှိသည့် ပုဂ္ဂလိက တရားဝင် အစုအဖွဲ့တစ်ရပ်အဖြစ် သို့မဟုတ် ရပ်ရွာကိုယ်စား အရင်းအမြစ်များကို စီမံထိန်းသိမ်း၍ ပြင်ပနှင့် ဆက်ဆံလုပ်ကိုင်နိုင်သည့် ကော်ပိုရိတ်အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် မိမိတို့ဘာသာ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရန် ဥပဒေအရသတ်မှတ်ထားနိုင်ပါသည်။ ရပ်ရွာအစုအဖွဲ့၏အမည်ဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို မှတ်ပုံတင်ခြင်း (တရားဝင်အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် ကော်ပိုရိတ် အဖွဲ့အစည်း အားဖြင့်) ဖြင့် ခွင့်ပြုချက်မဲ့လာရောက်ကျူးကျော်ခြင်းများ၊ ထိပါးနှောင့်ယှက်ခြင်းများမှ အကာအကွယ်ရရှိပါသည်။ ၎င်းတို့၏ ဘုံပိုင်နယ်နိမိတ်များ သတ်မှတ်ရာတွင် အနီးအနား ရပ်ရွာ အစုအဖွဲ့များ၏ သဘောတူညီမှုလည်း လိုအပ်ပါသည်။

ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်၏ ရှုပ်ထွေးသောသဘာဝအရ ရပ်ရွာတစ်ရပ်၏ မြေတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်း

လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်ပုံတင်ခြင်းမှာ ရှုပ်ထွေးနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံအများအပြားတွင် ရပ်ရွာဒေသခံ များအား ၎င်းတို့၏ အရင်းအမြစ်များကို မြေပုံထုတ်၊ မှတ်တမ်းတင်၍ မှတ်ပုံတင်ကာ ဓလေ့ထုံးတမ်း သို့မဟုတ် ဌာနတိုင်းရင်းသား စည်းမျဉ်းများဖြင့် ဆက်လက် စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့်ပြုသည့် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ရပ်ရွာမှ စီမံကိုင်တွယ်သော မှတ်ပုံတင်စနစ်တစ်ခုဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဆက်လက် မှတ်ပုံတင်နိုင်ပါသည်။ အခြားတစ်နည်းတွင်မူ အချို့နိုင်ငံများတွင် အရင်းအမြစ်များ အား ဖျက်ဆီးခြင်းမှလွဲ၍ အခြားအသုံးပြုခွင့် များအား အစိုးရ၏ မှတ်ပုံတင်စနစ်များတွင် တရားဝင် မှတ်ပုံတင်ခွင့်ပြုပါသည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် ထိုသို့လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည့် ဧရိယာများတွင် တစ်ဆင့်ခံ ဓလေ့ထုံးတမ်းအရ ရယူအသုံးပြုနေသည့်အခွင့်အရေးများအားလုံးသည် တစ်ဦးချင်း လုပ်ပိုင်ခွင့် မှတ်ပုံတင် လိုက်သည့်အချိန်တွင် ပယ်ဖျက်ခံရခြင်း မရှိစေရန် ဥပဒေများတွင် ရှင်းလင်း စွာ ပြဋ္ဌာန်းထားရန် လိုပါသည်။

လက်ဝယ်ရှိထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို မှတ်ပုံတင်ရန် လျှောက်ထားခြင်းနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပုံစံ တစ်ခု မှ နောက်တစ်ခုသို့ ပြောင်းလဲရန် လျှောက်ထားခြင်းများအကြား ခွဲခြားသိမြင်ရန်လည်း ဂရုပြုရပါ မည်။ မှတ်ပုံတင်ခြင်းဆိုသည်မှာ လူတစ်ဦး၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် ကို နိုင်ငံတော်က အသိအမှတ်ပြုကြောင်း နှင့် ထိုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန် ဖြစ်ကြောင်း ပြသရန်ဖြစ်ပြီး အခွင့်အရေးများကို မှတ်ပုံတင် ခြင်းကြောင့် ထိုလုပ်ပိုင်ခွင့်များ၏ သဘောသဘာဝကို ပြောင်းလဲခြင်းမရှိစေသင့်ပါ။ တည်ဆဲ ရပ်ရွာ ဘုံပိုင် သို့မဟုတ် တစ်ဆင့်ခံ ရယူထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ထည့်မတွက်ဘဲ လုပ်ပိုင်ခွင့် လက်မှတ်များ ရရှိရန် လျှောက်ထားချက်များကို သတိပြု ကိုင်တွယ်ရပါမည်။ တည်ရှိနေသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ပြောင်းလဲစေနိုင်သည့် ပြင်ပမှဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်မှုများကို သင့်လျော်သော မူ ဝါဒ လမ်းကြောင်းဖြင့် ကိုင်တွယ်ရပါမည်။

အချို့အခြေအနေများတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဘုံပိုင်အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြု၍ ၎င်းတို့ အား မှတ်ပုံတင်ခွင့်ပေးသော ဥပဒေများကို ကောင်းစွာ သို့မဟုတ် မှန်ကန်စွာ အကောင်အထည်ဖော် ခြင်း မရှိပါ။ ဤသို့ပျက်ကွက်ခြင်းမှာ ရပ်ရွာက ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို သိနားလည်မှုနည်းခြင်း၊ အစိုးရမှ ဆောင်ရွက်နိုင်မှုအားနည်းခြင်း၊ အလွန်ရှုပ်ထွေးသော ဗျူရိုကရေစီလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ အစိုးရ နှင့် ထိပ်သီးဩဇာရှိသူများက မလိုလားခြင်း၊ မှတ်ပုံတင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်မှာ ကုန်ကျစရိတ်ကြီး လွန်းခြင်း၊ မြေတိုင်းတာ မှတ်ပုံတင် ရန် နည်းပညာပိုင်းနှင့် အရင်းအမြစ်များ လိုအပ်ခြင်း၊ ရပ်ရွာ အသိုက်အဝန်းအတွင်းနှင့် နှစ်ခုအကြား နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရာတွင် အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက် ခြင်း စသည့်အကြောင်းရင်းများ ရှိနိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ပံ့ပိုးကူညီသူများသည် ရပ်ရွာအစုအဖွဲ့များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်တမ်း တင်ရန်နှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့် အညီ မှတ်ပုံတင်ရန် ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။ ပြည်တွင်းဥပဒေများ တွင် ရပ်ရွာလုပ်ပိုင်ခွင့်အား မှတ်တမ်းတင်ခြင်းကို ခွင့်မပြုထားသေး လျှင်ပင် ကိုယ်စားပြုထိန်းသိမ်း ခြင်း ဥပဒေ (ရှိပါက) သို့မဟုတ် ကော်ပိုရိတ် ဥပဒေများကို အသုံးပြု၍ စုပေါင်းလုပ်ပိုင်ခွင့် ရယူနိုင် သော၊ တရားစွဲဆိုနိုင်၍ တရားစွဲလည်းခံနိုင်သော၊ ပြင်ပမှလူများနှင့်လည်း ရောင်းဝယ်ချုပ်ဆိုနိုင် သော ရပ်ရွာကိုယ်စားပြု တရားဝင် အဖွဲ့အစည်း တည်ထောင်ပေးနိုင်ပါသည်။ ဘုံပိုင်အရင်းအမြစ် များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အကျယ်ချဲ့ အချက်အလက်များကို ဤကဏ္ဍဆိုင်ရာ FAO ၏ နည်းပညာ လမ်းညွှန်တစ်စောင်တွင် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

၄.၂.၄။ ရပ်ရွာဒေသခံများနှင့် ကုမ္ပဏီများဆွေးနွေးရာတွင် ကူညီပံ့ပိုးပေးခြင်း

စီးပွားရေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများသည် ရပ်ရွာဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းနှင့် အန္တရာယ် နှစ်မျိုး လုံးဝသယ်ဆောင်လာနိုင်ပါသည်။ ရပ်ရွာဒေသခံများက ပုဂ္ဂလိကရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ကြိုဆိုလျှင် ပင် စီမံကိန်းအတွက် ၎င်းတို့နှင့်ကောင်းစွာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ လျော်ကြေးပေးခြင်း သို့မဟုတ် စီမံကိန်းစလျှင် ၎င်းတို့၏ အရင်းအမြစ်များအား စီမံမည့်ပုံနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အဓိပ္ပါယ်ရှိစွာ ပါဝင် ဆွေးနွေးခွင့်ပေးခြင်းမျိုး မပြုသည်များ ရှိနိုင်ပါသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအား သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အသက်မွေးဝမ်း ကြောင်းများအား ထိခိုက်စေကာ မညီမျှမှုများ ပေါ်ပေါက်စေ သည့် နည်းလမ်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

အခန်း ၃ တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း အချို့သော ဥပဒေများအရ ပြင်ပမှရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ သည် ဒေသခံများ၏ FPIC ကို ရယူ၍ အကျိုးကျေးဇူးမျှဝေခြင်း အစီအမံများချမှတ်ပြီးမှ အရင်းအမြစ် များကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ရယူနိုင်သည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထား ပါသည်။ သို့သော် အချက်အလက်နှင့်အာဏာ မ ညီမျှမှုများကြောင့် ဒေသခံများသည် မိမိတို့အရင်းအမြစ်များ၏ ဈေးကွက်တန်ဖိုး သို့မဟုတ် ဤ အရင်းအမြစ်များမှ ငွေကြေးအကျိုးအမြတ်မည်မျှရနိုင်သည်ကို မသိခြင်းမျိုးရှိနိုင်ပါသည်။

ရိုးရာခေါင်းဆောင် သို့မဟုတ် အစိုးရဌာနမှ ဒေသခံအာဏာပိုင်များအား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံ သူ သို့မဟုတ် အစိုးရဌာနများက ကြိုတင်စည်းရုံးကာ ရပ်ရွာတစ်ခုလုံးအစား တစ်ဦးချင်းငွေပေး ခြင်း သို့မဟုတ် လစဉ်အကျိုးခံစားခွင့်ပေးခြင်းများ လည်း ပြုလုပ်လာနိုင်ပါသည်။ ဒေသခံများသည် လုပ်ငန်းစဉ်ကို အပြည့်အဝနားမလည်ခြင်း၊ ခြိမ်းခြောက်၍ သို့မဟုတ် အဓမ္မသဘောတူလက်မှတ်ထိုး ပေးခြင်းနှင့် သဘောတူစာချုပ်မိတ္တူကိုလည်း လက်ခံမရရှိခြင်းတို့ဖြင့် ၎င်းတို့ “သဘောတူ” လိုက် သော စာချုပ်သဘောတူညီချက် သက်သေပင် မရှိဘဲကျန်ခဲ့သည့်အဖြစ်မျိုးရှိနိုင်ပါသည်။

ထိုအာဏာနှင့် အချက်အလက်မညီမျှမှုများကို ဖြေရှင်းရန် အများပြည်သူအကျိုးပြုအဖွဲ့များသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများက ရပ်ရွာမြေကို ငှားရမ်း သို့မဟုတ် ဝယ်ယူရန် မညှိနှိုင်းခင်၊ ညှိနှိုင်းစဉ်နှင့် ညှိနှိုင်းပြီးချိန်များအားလုံးတွင် ဒေသခံများအား ကူညီနိုင်ပါသည်။ ညှိနှိုင်းမှုမစခင် အများပြည်သူ အကျိုးပြု ရှေ့နေများနှင့်အခြားဥပဒေဝန်ဆောင်မှုပေးသူများသည် ဒေသခံများအား ၎င်းတို့၏ FPIC ဥပဒေအရ ရပိုင်ခွင့်နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးသက်ရောက်မှု တာဝန်ရှိသည့်အချက်များ နည်းတူ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အပါအဝင် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အကာအကွယ်ပေးသည့် နိုင်ငံတကာစာရွက်စာတမ်းများအကြောင်း ရှင်းပြပေးရမည်။ ဒေသခံများ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို လက်ခံ မခံ သို့မဟုတ် မည်သည့်သတ်မှတ်ချက်များ လိုချင်သည် စသည့် ဘုံရပ်တည်ချက်ပေါ်ထွက်လာ ရန်လည်း ဤအဖွဲ့များက ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူသည် ပြည်တွင်းတွင် ဥပဒေနှင့်အညီ လုပ်ကိုင်နေခြင်းရှိမရှိ၊ အစိုးရ၏စည်းမျဉ်းများအားလုံးကို လိုက်နာခြင်းရှိမရှိနှင့် အဆိုပြုစီမံကိန်း အား ဖော်ဆောင်ရန် ငွေကြေးနှင့် လုပ်နိုင်စွမ်းရှိမရှိတို့ကို ကူညီ၍ သုတေသနပြုပေးနိုင်ပါသည်။

နှစ်ဖက်ဆွေးနွေးရာတွင် ဒေသခံများဘက်မှ မျှဝေရရှိမည့် အကျိုးကျေးဇူးများ၊ အကျိုးအမြတ်များ၊ ငှားရမ်းခများ စည်တို့ကို တောင်းဆိုနိုင်ရန် အများပြည်သူအကျိုးပြု ဥပဒေအဖွဲ့များက ကူညီပေး နိုင်ပါသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဒီဇိုင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးသက်ရောက် မှု ဆန်းစစ်ချက်များနှင့် အခြားလုပ်ငန်းစဉ်များအားလည်း ကူညီ စိစစ်ပေးနိုင်ပါသည်။ လူထုကြားနာ

ပွဲများတွင် တင်ပြခြင်း၊ မူကြမ်းများအား ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်လုပ်ပိုင်ခွင့်ပါမစ် အား တရားရေးအရ သုံးသပ်ခြင်းများ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ဆွေးနွေးမှုပြီးဆုံး၍ သဘောတူညီချက် ရရှိလျှင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့်အညီ ကြပ်မတ်နိုင် သို့မဟုတ် ပယ်ဖျက်နိုင်သော စာချုပ်အဖြစ် ချရေးရန် ဤအဖွဲ့များက တွန်းအားပေးသင့်သည်။ စာချုပ်တွင် ကြပ်မတ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပေးရန် သဘောတူထားသည်ကို ပျက်ကွက်ပါက ပြစ်ဒဏ်များ ပါရှိသင့်သည်။ ထိုစာချုပ်များကို သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရရုံးတွင် မှတ်တမ်းတင်၍ မိတ္တူများကို ဒေသခံခေါင်းဆောင်များထံပေးရန်လည်း ကူညီပေးသင့်သည်။ (သင့်လျော်ပါက) ကိုယ်စားပြုအဖွဲ့ကို တည်ထောင်၍ ဘဏ်အကောင့်ဖွင့်ပေး ကာ စီမံကိန်းမှ ရသည့်ငွေများကိုစီမံနိုင်ရန် ကူညီပေးသင့်သည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် ရပ်ရွာနှစ် ဖက်လုံး သည် သဘောတူစာချုပ်နှင့်အညီ လိုက်နာရန် ကြီးကြပ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ တည်ထောင် ပေးသင့်သည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူမှ စာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ပါက သတ်မှတ်ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ရန် ကူညီသူ များက အရေးဆိုပေးသင့်သည်။ (ဇယားကွက် ၄.၁၄)

ဇယားကွက် ၄.၁၄ -
ရပ်ရွာဒေသခံများမှ
ကုမ္ပဏီများနှင့် ဆက်ဆံ
ရာတွင် ကူညီပံ့ပိုးပေး
ခြင်း - ဆီအေရားလီယွန်
နှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံများမှ
အတွေ့အကြုံများ

အရင်းအမြစ် - Brinkhurst
and Knight, 2014.

အရင်းအမြစ် - Rebuta,
Gregorio and Hatta,
2012.

ဆီအေရားလီယွန်နိုင်ငံမှ နမူနာအဖွဲ့အစည်းသည် ရှေ့နေနှင့် နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူများပါဝင်သော အဖွဲ့ငယ်၏ ပံ့ပိုးမှုဖြင့် ရှေ့နေအကူအညီရက်ကို အသုံးပြုကာ မြေယာအသုံးချမှုဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနေသော သို့မဟုတ် မသင့်လျော်သော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုရလဒ်အား ပြန်လည်ကန့်ကွက် နေသော ရပ်ရွာလူထုများအား ဥပဒေအကူအညီ ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ မကြာသေးမီ ကိစ္စရပ်တစ်ခုတွင် မြေ ဧက ၅၈,၀၀၀ အတွက် ရွာလူကြီးကောင်စီ သုံးဖွဲ့နှင့် နှစ် ၅၀ စာချုပ် ချုပ်ဆိုထားသော ဇီဝစွမ်းအင်ကုမ္ပဏီနှင့် အငြင်းပွားနေသော Masethele ကျေးရွာအား နမူနာမှ ကူညီပေးခဲ့သည်။ ငှားရမ်းမှု စာချုပ်အရ လယ်မြေများ၊ ဘုံပိုင်မြေများ၊ သစ်တောများနှင့် စီမံမြေတောများ၊ ရေကန်များနှင့် အိမ်ခြေ မြေကွက်များ အားလုံးပါဝင်သော Masethele ကျေးရွာပိုင်မြေအားလုံး (၂,၇၉၆ ဧက) အား ကုမ္ပဏီက ရရှိထားသည်။ ရွာသူရွာသားများသည် ၎င်းတို့၏ခေါင်းဆောင်များ ချုပ်ဆိုသော သဘောတူညီချက် ကို အသိအမှတ်ပြုရန် ငြင်းဆန်ပြီး ထိုသဘောတူညီချက်ပါ သတ်မှတ်ချက်များကို နားလည်နိုင်ရန်နှင့် ကုမ္ပဏီနှင့် ပြန်လည်ညှိနှိုင်းရာတွင် ၎င်းတို့အား ကိုယ်စားပြုပေးရန် နမူနာ၏ အကူအညီကို တောင်းခံလာပါသည်။ ကျေးရွာအစည်းအဝေးများ ဆက်တိုက်ကျင်းပပြီးနောက် ၎င်းတို့မြေ၏ လေးပုံသုံးပုံကို ငှားရမ်းမှုစာချုပ်မှ ဖယ်ပေးရန် သဘောတူလျှင် ကျန်သည့်မြေ လေးပုံတစ်ပုံကို ငှားရမ်းပေးရန် ကျေးရွာမှ သဘောတူညီခဲ့သည်။ နမူနာ ရှေ့နေများ၏ အကူအညီဖြင့် ကျေးရွာ၏ အဆိုပြုချက်ကို ကုမ္ပဏီမှ သဘောတူညီကာ မြေငှားစာချုပ်ကို ပြင်ဆင်ပေးခဲ့သည်။

ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် ဥပဒေအခွင့်အရေးနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ် စင်တာ/Kasama sa Kalikasan/ကမ္ဘာမြေ၏မိတ်ဆွေများ - ဖိလစ်ပိုင် (LRC-KsK/FOE-Philippines) တို့သည် ရပ်ရွာရှေ့နေအကူအဖွဲ့များ (CPLT) အစီအစဉ်ကို ရေးဆွဲခဲ့ပြီး ဝေးလံခေါင်ဖျားကျေးလက်နေပြည်သူများအနေနှင့် ၎င်းတို့၏ မြေနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ် အသုံးပြု လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အကြီးစားဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများထံမှ ကာကွယ်ရန် မည်သို့ အချက်အလက်စုဆောင်း၍ အမှုတည်ဆောက်ရမည် ဆိုသည်ကို သင်တန်းပေးခဲ့သည်။ ဤနည်းလမ်းအားဖြင့် လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးထားသော ရပ်ရွာဒေသခံအဖွဲ့များသည် တရားဝင် တိုင်ကြားရေးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ လိုအပ်သော အချက်အလက်နှင့် ကိန်းဂဏန်းများ ကောက်ယူရှာဖွေခြင်းလုပ်ငန်းများအတွက် စည်းရုံးပံ့ပိုးခဲ့သည်။ ဤနည်းလမ်းအားဖြင့် ရှေ့နေအကူများနှင့် ရှေ့နေများ ခိုင်မာသော ဥပဒေအမှုတွဲများ တည်ဆောက်ရန် လုံလောက်သော အချက်အလက်နှင့် အထောက်အထားများ ရှာဖွေရာတွင် အကူအညီရရှိခဲ့ရုံမျှမက ရပ်ရွာဒေသခံများ မိမိတို့၏အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်နိုင်ရန် ဥပဒေကို မည်သို့ ပိုမိုထိရောက်စွာ အသုံးပြုသင့်ကြောင်း သင်တန်းများရရှိ လုပ်နိုင်စွမ်းလည်း တိုးတက်လာခဲ့ပါသည်။ CPLT များသည် ရပ်ရွာဒေသပိုင်မြေများမှ သတ္တုတူးဖော်ရေး ကုမ္ပဏီ တစ်ခု ရုပ်သိမ်းသွားခြင်းအပါအဝင် လက်ရှိအချိန်အထိ အောင်မြင်သော ရလဒ်များစွာ စွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။

၄.၂.၅။ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ သိမ်းယူခံရနိုင်ခြေနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည့် ဒေသခံ တစ်ဦးချင်းနှင့် ရပ်ရွာ အစုအဖွဲ့များအား ပံ့ပိုးကူညီခြင်း

အစိုးရမှ စီမံကိန်းအကြီးစားများကို လက်ခံသည့်အခါ မိသားစုထောင်ပေါင်းများစွာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ သိမ်းဆည်းခံရနိုင်သည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်သိမ်းဆည်းခြင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို "လမ်းညွှန်

ချက်များ"တွင် အကျယ်တဝင့်ဖော်ပြထားပါသည် (ဇယားကွက် ၄.၁၅)။ ထို့ပြင်နိုင်ငံတကာ လူ့ အခွင့်အရေး ဥပဒေတွင်လည်း နိုင်ငံတကာစာချုပ်စာတမ်းများအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်သိမ်းယူမှု၏ အကျိုးဆက်များကို ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည်။ အထူးအရေးပါသည့် ကတိကဝတ်များမှာ CESC ရှိ အတင်းအကြပ် ဖယ်ရှားခြင်းဆိုင်ရာ အထွေထွေမှတ်ချက် ၇ (၁၉၉၇)နှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်း အခြေပြု ဖယ်ရှားခြင်းနှင့် အိုးအိမ်ရွှေ့ပြောင်းခြင်း (OHCHR n.d.; FAO, 2009a) တို့ဖြစ်ပါသည်။

ဇယားကွက် ၄.၁၅ - လုပ်ပိုင်ခွင့်များ သိမ်းယူခြင်းဆိုင်ရာ "လမ်းညွှန်ချက်များ"

အခန်း ၃ တွင်ဆွေးနွေးခဲ့သည့်အတိုင်း ဥပဒေပြုသူများသည် ကောင်းမွန်သင့်လျော်စွာ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသော ဥပဒေများမှတစ်ဆင့် တာဝန်ယူမှုရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား ပံ့ပိုးပေးနိုင် ပါသည်။ အကောင်အထည်ဖော်သည့်အဆင့်တွင်လည်း ဆောင်ရွက် စရာများစွာ ရှိပါသေးသည်။ အများပြည်သူအကျိုးစီးပွား ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုအဖွဲ့အစည်းများသည် ဤအခြေအနေတွင် အရေးပါ သော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ၎င်းတို့သည် -

- ရပ်ရွာဒေသခံများအား လုပ်ပိုင်ခွင့်များသိမ်းယူသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ၎င်းတို့၏ ရသင့်ရထိုက်သည့်အခွင့်အရေး များအကြောင်း၊ မမျှတသော လုပ်ငန်းစဉ်များအား မည်သို့ ကန့်ကွက်နိုင်ပုံနှင့် လျော်ကြေးဆုံးဖြတ်ချက်များအား မည်သို့ ငြင်းဆန်တောင်းဆို နိုင်ပုံ တို့ကို အသိပေးနိုင်သည်။
- သိမ်းယူခြင်းအကြောင်းရင်းအား ရပ်ရွာဒေသခံများက ကန့်ကွက်ရာတွင်ကူညီပေးနိုင်သည်။
- ရပ်ရွာနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အား ထိခိုက်မှု ရှောင်ရှား၍ သို့မဟုတ် အနည်းဆုံးနည်း လမ်းများဖြင့် စီမံကိန်းအတွက် ဖြစ်နိုင်သော ကုန်ကျစရိတ် သက်သာသည့် အခြား ရွေးချယ်စရာများအား ရပ်ရွာဒေသခံများနှင့်အတူ ဖော်ထုတ်နိုင်သည်။
- ရပ်ရွာ၏ အကျိုးစီးပွားများအားစစ်တမ်းကောက်ယူခြင်း၊ အဆိုပြုစီမံကိန်း၏ သက်ရောက် နိုင်ခြေများကို ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်ကောက်ယူခြင်းတွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။
- လုပ်ပိုင်ခွင့် သိမ်းယူသည့် ဌာနနှင့် သက်ရောက်ခံရသော ပိုင်ရှင်များ၊ နေထိုင်လုပ်ကိုင် သူများအကြား ထိရောက်သော ဆက်ဆံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ ကူညီတည်ဆောက်ပေး နိုင်သည်။
- သက်ရောက်ခံရသည့် မိသားစုများ၏ နစ်နာမှုများကို ကုစားပေးရန်နှင့် ပဋိပက္ခများ ဖြေ ရှင်းပေးရန် နည်းလမ်းများ ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်သည်။
- သိမ်းယူသည့် လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိ၍ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့်အညီဖြစ် စေရန် စည်းရုံးတိုက်တွန်းနိုင်သည်။
- အယူခံဝင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ် သို့မဟုတ် အခြား အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ တွင် ဒေသခံများ ကိုယ်တိုင် ထိရောက်စွာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်နိုင်ရန်လည်းကောင်း သို့မဟုတ် ၎င်းတို့အတွက် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူအဖြစ်လည်းကောင်း ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

၁၆.၂။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် အရင်းအမြစ်သိမ်းယူရန် စီ စဉ်ရာတွင်နှင့် ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိ၍ အများပြည်သူ ပူးပေါင်းပါဝင်ခွင့်ရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။ ထိခိုက်နစ်နာနိုင်သူတိုင်းအား ဖော်ထုတ်၍ အဆင့်တိုင်းတွင် သင့်လျော်စွာ ကြိုတင်အသိပေးကာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရမည်။ ဤလမ်းညွှန်ချက်ပါ အခြေခံမူများနှင့်အညီ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု များတွင် ရည်ရွယ်ရင်း အများပြည်သူအကျိုးစီးပွားပြည့်မီစေရန် အတွက် အခြားရွေးချယ်ဆောင်ရွက်နိုင်သော နည်းလမ်းများ အား ရှင်းပြရမည်ဖြစ်ကာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းများအား ထိခိုက်နှောင့်ယှက်မှုအနည်းဆုံး ဖြစ်စေမည့် မဟာဗျူဟာများ ကို ဆွေးနွေးရမည်။ သိမ်းယူရန် အဆိုပြုထားသည့်နေရာ များတွင် ယဉ်ကျေးမှုအရ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုအရ သို့မဟုတ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရ ဒေသခံများအတွက် အရေးပါသော နေရာများ သို့မဟုတ် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် ထိခိုက်လွယ်သူ ဒေသခံများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအတွက် အထူးအရေး ပါသော နေရာများပါဝင်ပါက အစိုးရအနေဖြင့် အထူးသတိထား ချင့်ချိန်၍ ဆောင်ရွက်ရမည်။”

- အမျိုးသမီးများအပါအဝင် ထိခိုက်လွယ်သော သူများ ထိရောက်စွာ လျော်ကြေးတောင်းဆိုနိုင်ရန် ကူညီပေးနိုင်သည်။
- ဒေသခံများအနေဖြင့် လျော်ကြေး၊ ရွှေ့ပြောင်းနေရာချခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းများ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း တို့အစား အခြားရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းများ ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရာတွင် ကူညီပေးနိုင်သည်။
- လျော်ကြေးကိုပေးချေ၍ ပြန်လည်နေရာချထားရေးဆောင်ရွက်ရာတွင် လုံလောက်သော အိမ်ခြေများ၊ ရေအရင်းအမြစ်၊ အခြေခံ အဆောက်အအုံနှင့် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နိုင်သော မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများပါရှိစေရန် ပါဝင်စောင့်ကြည့် ကြပ်မတ်နိုင်သည်။
- အခြားအကူအညီများအပြင် ရပ်ရွာဒေသခံများကိုယ်စား မျှတသော လျော်ကြေးရရန် သို့မဟုတ် ပိုမိုမြင့်မားသော လျော်ကြေး စံနှုန်းများ ရရှိစေရန် ငြင်းဆိုတောင်းခံနိုင်ရေးအတွက် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု အရည်အချင်းအား မြှင့်တင်နိုင်သည်။

အများပြည်သူအကျိုးပြု ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုအဖွဲ့များသည် စောင့်ကြည့်သူနေရာမှ လှုပ်ရှား၍လည်း လုပ်ပိုင်ခွင့်သိမ်းယူသည့် ဌာန၏ လုပ်ဆောင်မှုများသည် ဥပဒေအရ ပြဋ္ဌာန်းထားသော သိမ်းယူမှု လုပ်ငန်းစဉ်များအား ပွင့်လင်းမြင်သာ၍ မျှတမှုရှိစွာ လိုက်နာခြင်း ရှိမရှိ စောင့်ကြည့်နိုင်ပါသည်။ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းခြင်းနည်းလမ်းများ မအောင်မြင်လျှင် အလွန်အကြူးအာဏာသုံးသော သို့မဟုတ် အကတိပါဝင်သော အပြုအမူများကို စိန်ခေါ်၍ နိုင်ငံတော်မှနေ၍ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ လိုက်နာရန်၊ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကာကွယ်ထားသည့် ဥပဒေများကို ကျင့်သုံးရန် တောင်းဆိုနိုင်ရေးအတွက် လူထုအစည်းအဝေးများခေါ်ယူ ခြင်း၊ မီဒီယာနှင့်ချိတ်ဆက်ခြင်း သို့မဟုတ် အခြားစည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး မဟာဗျူဟာများ လိုကောင်းလိုပါနိုင်သည်။

အဓိကအကြံပြုချက်များ ၄.၂

- ✓ အများပြည်သူအကျိုးစီးပွား ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုအဖွဲ့အစည်းများသည် တာဝန်ယူမှုရှိသော စီမံအုပ်ချုပ်မှု၊ တရားမျှတမှုနှင့် ဥပဒေစိုးမိုးရေးတို့အတွက် ပြည်သူများမှ နေ၍ အစိုးရများအားတာဝန်ခံခိုင်းစေရန် ကူညီပေးသင့်သည်။ ၎င်းတို့သည် -
- ✓ သက်ဆိုင်ရာ ကျယ်ပြန့်သော ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အကြောင်းအရာများနှင့်အတူ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား အောင်မြင်စွာ တောင်းဆို၊ ကာကွယ် နိုင်ရန်အတွက် ဥပဒေနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များအား မည်သို့ လိုက်နာနိုင်သည်ဆိုသည့် လက်တွေ့နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ပြည်သူများ သိနားလည်မှုရှိစေရန် မြှင့်တင်ပေးသင့်သည်။
- ✓ လူတစ်ဦးချင်းနှင့် ရပ်ရွာအစုအဖွဲ့များ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လုပ်ပိုင်ခွင့်များအပါအဝင် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မှတ်တမ်းတင်ခြင်းနှင့် မှတ်ပုံတင်ခြင်းများကို ပံ့ပိုးပေးသင့်သည်။
- ✓ ကျား/မ၊ အသက်အရွယ်၊ လူနည်းစုဖြစ်မှုနှင့် လူမှုရေးအဆင့်အတန်းတို့အပေါ်မူတည်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ထိပါးကျူးလွန်မှုဆိုင်ရာ ကန့်ကွက်ရေးဆိုင်ရာများကို ပံ့ပိုးပေးသင့်သည်။
- ✓ ရပ်ရွာဒေသခံများမှနေ၍ ပြင်ပမှရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရာတွင် အကူအညီပေး၍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများက စာချုပ်ပါ ကတိကဝတ်များ ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ရပ်ရွာဒေသခံများအားကူညီ၍ တွန်းအားပေးကြပ်မတ်သင့်သည်။
- ✓ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား သိမ်းယူခံရနိုင်ခြေနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသော ဒေသခံတစ်ဦးချင်းနှင့် အစုအဖွဲ့များအား ကူညီပေးသင့်ပြီး အစိုးရဌာနများနှင့် ပါဝင်သက်ဆိုင်သူများသည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများအား ဦးစားပေးသော ဥပဒေတာဝန်များကို လိုက်နာစေရန် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများအား ဦးစားပေးသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအား အသိပေးခြင်း၊ အုပ်ချုပ်စီမံမှု လုပ်ငန်းစဉ်များအား စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် အစိုးရအာဏာပိုင်များ သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများနှင့်အညီဆောင်ရွက်ရန် “စောင့်ကြည့်ခွေးများ” အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။

၄.၃။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ရှေ့နေများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

အခန်း ၁ တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ပြည်တွင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအား ဥပဒေ လုပ်ငန်းများမှဖြစ်စေ၊ ကုမ္ပဏီတွင်း ဝန်ထမ်းအဖြစ်ဖြစ်စေ ကိုယ်စားပြုနေသော ရှေ့နေများသည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ဖော်ပြထားသော စံချိန်စံညွှန်းများအား လေးစားလိုက်နာရန် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ ပြဌာန်းချက်အများအပြားမှာ နိုင်ငံတော်အစိုးရများအား ရည်ညွှန်းသော်လည်း အချို့အချက်များမှာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအား တိုက်ရိုက် ရည်ညွှန်းထားခြင်းဖြစ်သည် (ဇယားကွက် ၄.၆)။ ထို့ကြောင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအား ကိုယ်စားပြုသော ရှေ့နေများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အမှုသည်များအား ဤပြဌာန်းချက်များပါ ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သို့ အကြံပြုသင့်ပါသလဲ။

၃.၂။ “စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကဲ့သို့ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေး များကို လေးစားရန် တာဝန်ရှိသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဒေသခံများ၏ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ရပိုင်ခွင့်များကို မထိခိုက်စေရန်အတွက် လိုအပ်သလို ကြိုတင်စုံစမ်းလေ့လာထားရမည်။ ၎င်းတို့သည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ရပိုင်ခွင့်များအား ထိခိုက်မှုနှင့် ဆိုးရွားစွာ သက်ရောက်မှုများအား ရှောင်ကြဉ်၊ ကုစားရန် ထိခိုက်မှုလျော့ချရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်း စနစ်များထည့်သွင်း သတ်မှတ်ထားရမည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် လိုအပ်သည့်နေရာတွင် သို့မဟုတ် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ရပိုင်ခွင့်များအား ထိခိုက်မှုကို ကိုယ်တိုင်ဖန်တီး၍ ဖြစ်စေ၊ အခြားအကြောင်းကြောင့် ဖြစ်စေ ဖြစ်ပေါ်စေပါက တရားရင်ဆိုင်သည့် နည်းလမ်းမဟုတ်သော နစ်နာမှုများ ဖြေရှင်းရေး နည်းလမ်းများအပါအဝင် ကုစားပံ့ပိုးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ကိုယ်တိုင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းများ ပြုလုပ်ရမည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် မိမိတို့လုပ်ငန်းများနှင့် စပ်ဆက်နေနိုင်သည့် လက်ရှိ ဖြစ်ပွားနေသော၊ သို့မဟုတ် ဖြစ်ပွားလာနိုင်သော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဒေသခံ လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ရပိုင်ခွင့်များအား ချိုးဖောက်မှုများအား ဖော်ထုတ် စုံစမ်းစစ်ဆေးသွားရမည်။”

၃.၂.၃။ “မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ၏ အကျိုးဆက်အဖြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် လွှဲပြောင်းမှု ရှိလာပါက ယင်းတို့ကို ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရန်၊ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်၏ ကဏ္ဍအလိုက် မူဝါဒများနှင့်အညီဖြစ်စေရန်၊ လူမှုစီးပွားဖွံ့ဖြိုးရေး ဦးတည်ချက်များနှင့် လုပ်ကွက်ငယ်တောင်သူများအား ဦးတည်သော လူသားအရင်းအမြစ် စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးရေး ဦးတည်ချက်များနှင့် ညီညွတ်မှုရှိရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ ကြပ်မတ်ရမည်။”

၃.၂.၄။ “တာဝန်ယူမှုရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများအား ထိခိုက်စေခြင်း၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ဆုံးရှုံးစေခြင်းနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိခိုက်စေခြင်း မရှိရဘဲ လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာရမည်။ ထိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို သက်ဆိုင်ရာ ဒေသန္တရ အစိုးရအဖွဲ့များ၊ ဒေသခံအရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်ကာ ဒေသခံများ၏ ရသင့်ရထိုက်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို လေးစားအသိအမှတ်ပြုရမည်။ ၎င်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများသည် အစိုးရ၏ မူဝါဒရည်မှန်းချက်များ ဖြစ်သော ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုပျောက်ရေး၊ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ်အသုံးပြုရေးတို့ကို အထောက်အကူပြုသင့်သည်။ ၎င်းတို့သည် ဒေသခံရပ်ရွာများအား ပံ့ပိုးပေးသင့်သည်။ ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးကိုအားပေး၍ ဒေသခံများ၏ စားနပ်ရိက္ခာထုတ်လုပ်မှုစနစ်များကို ခိုင်မာဖွံ့ဖြိုးစေရန် ပံ့ပိုးပေးသင့်သည်။ လူမှု စီးပွား ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို ပံ့ပိုး၍ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းဖန်တီး ပေးခြင်း၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများချဲ့ထွင်ပေးခြင်းများ ဆောင်ရွက်ပေးသင့်သည်။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် ထိခိုက်လွယ်သူများအပါအဝင် တိုင်းပြည်နှင့်လူမျိုးအတွက် အကျိုးအမြတ်များ ဖန်တီးပေးသင့်သည်။ ထို့ပြင် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာမှ အဓိကကျသည့် အလုပ်သမား စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် အပြည့်ပြည့်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမား အဖွဲ့အစည်း၏ သက်ဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်း၊ တာဝန်ဝတ္တရားများကို လိုက်နာရမည်။”

၃.၂.၅။ “ဤလမ်းညွှန်ချက်များပါ အစိုးရမဟုတ်သူများအတွက် အခြေခံမူများနှင့်အညီ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည် နိုင်ငံတော် ဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်းများအား လိုက်နာရန်နှင့် အခြားသူများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား လေးစားရန်၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို လိုက်နာရန် လိုပါသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများသည် စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံမှုကို ထိခိုက်စေခြင်း၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိခိုက်ယုတ်လျော့စေခြင်း မရှိစေရပါ။”

ဇယားကွက် ၄.၁၆ -
“လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအကြောင်း

“လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ စံချိန်စံညွှန်းအများစုသည် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံဥပဒေများနှင့် ညီညွတ်ပါ လိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံဥပဒေကိုအခြေပြု၍ သင့်လျော်သော ဥပဒေအကြံပေးခြင်း သည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား ပံ့ပိုးဖြည့်ဆည်းရာရောက်ပါသည်။ နိုင်ငံဥပဒေများက “လမ်းညွှန် ချက်များ” နှင့် မကိုက်ညီသည့်အခါမျိုးတွင်မူ လုပ်ငန်းများအား မည်သို့အကြံပြုရမည် ဆိုသည်မှာ ပို၍ ခက်ခဲသည့် စဉ်းစားစရာ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

စီးပွားရေး ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းအရ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည် “လမ်းညွှန်ချက်များပါ” ကိစ္စ ရပ်များအပါအဝင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အရေးကြီးကဏ္ဍများ၌ ဥပဒေများ အပြည့်အဝမဖွံ့ဖြိုးသေးသော နိုင်ငံများတွင် ပိုမိုဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်လာလျက်ရှိပါသည်။ စီးပွားရေး ရှေ့နေများသည် မိမိတို့၏ အမှုသည်လုပ်ငန်းများအား အနိမ့်ဆုံးလိုက်နာရမည့် ဥပဒေစည်းကမ်း များထက်ပို၍ လိုက်နာခြင်းသည် သတိထားရာရောက်သလို ကျင့်ဝတ်လည်းညီကြောင်း အကြံပြု သင့်ပါသည်။

ပြည်တွင်းဥပဒေများကို အပြည့်အဝလိုက်နာထားသော်လည်း ခိုင်လုံသောလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို သေချာထည့်သွင်းမစဉ်းစားလျှင် ထိခိုက်နိုင်ခြေများကြီးမားကြောင်း (ငွေကြေး၊ လုပ်ငန်းပိုင်း၊ ဂုဏ် သတင်း) သုတေသနများက ပြနေပါသည် (Munden Project, 2013)။ လုပ်ပိုင်ခွင့် လွှဲပြောင်းမှုများ မှာ ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့်ညီသည့်တိုင် ထိုလွှဲပြောင်းမှုများကို ဒေသခံများက တရားသည်ဟု လက်မ ခံပါက အငြင်းပွားမှုများပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ စိုက်ခင်းများအတွက် အကြီးစား မြေယာရယူမှုများ တွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆန့်ကျင်ခံရမှုများ ကမ္ဘာတဝန်း ဆက်တိုက်ဖြစ်ပေါ်နေပြီး နိုင်ငံဥပဒေများ နှင့် အများအားဖြင့် ကိုက်ညီသည့်ကိစ္စများတွင်ပင် “မြေသိမ်းခြင်း” ဟု အဆိုမြင်သတ်မှတ် ခြင်းခံ နေရပါသည်။ စီးပွားရေးရှေ့နေများသည် ဥပဒေအရကိုက်ညီရန်သာ အကြံပေးပြီး “လမ်းညွှန်ချက် များ”ကို လစ်လျူရှုခဲ့ပါက ၎င်းတို့၏ အမှုသည်လုပ်ငန်းများအား ငွေကြေး၊ လုပ်ငန်းပိုင်းနှင့် ဂုဏ် သတင်းပိုင်း ထိခိုက်စေရန် တွန်းပို့သကဲ့သို့ ဖြစ်နေနိုင်ပါသည်။

ထိုအကြောင်းများကြောင့် အချို့ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများနှင့် ကုန်ကြမ်း၊ ကုန်ချော ဆက်စပ်လမ်းကြောင်း တလျှောက်တွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား လိုက်နာရန် လူသိရှင်ကြား ကတိကဝတ်များချမှတ်ပြီး (FAO, 2014a) အကြံပေးနေသည့် ရှေ့နေများသည် ထိုကတိကဝတ်ကို အားပေးရန်တာဝန်ရှိပါသည်။ အရပ်ဖက်လှုပ်ရှားသူများသည် ထိုကုမ္ပဏီများ၏ လှုပ်ရှားမှုများကို “လမ်းညွှန်ချက်များ”နှင့် ချိန်ထိုး၍ အနီးကပ်စောင့်ကြည့်နေမည်ဖြစ်ကြောင်းလည်းနှင့် လိုက်နာမှုမ ရှိကြောင်း တွေ့ပါက ထိုလှုပ်ရှားသူများသည် လူထု၏အမြင်ကို ပြောင်းလဲရန် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်နိုင် ကြောင်းလည်း ရှေ့နေများက မိမိတို့အကြံပြုနေသည့် လုပ်ငန်းများကို သတိပေးရပါမည်။

ကော်ပိုရိတ်များ၏ ရွေးချယ်မှုများအပြင် စီးပွားရေးရှေ့နေများက “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို အလေးထားသင့်သည့် အကြောင်းများ ရှိပါသည်။ အခန်း ၂ တွင်ဆွေးနွေးခဲ့သည့်အတိုင်း “လမ်းညွှန် ချက်များ” သည် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှုမရှိသော်လည်း ၎င်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ ရှေ့နေများ လိုက်နာအပ်သည့် ပညာရှင်ဆိုင်ရာ တာဝန်နှင့် ဝတ္တရားနှင့် ကိုက်ညီနေပြီး လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ ကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများနှင့်လည်း ညီညွတ်နေပါသည်။ ထို့ပြင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် အ ခြားပြင်သာသည့် ဥပဒေလမ်းညွှန်များနှင့် စီးပွားရေး စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်လည်း ကိုက်ညီပါသည်။ ထို့ကြောင့် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံဥပဒေများသည် “လမ်းညွှန်ချက်များ”နှင့် အပြည့်အဝ မညီညွတ်လျှင်

ပင် အခြားသော နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများက “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ တာဝန်ယူမှုရှိသော စီမံ အုပ်ချုပ်မှုအခြေခံမူများကို အားဖြည့်ပေးထားပါသည်။

အရေးကြီးသော ဥပမာတစ်ခုမှာ အခန်း ၂ တွင် ဖော်ပြထားသော စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ UN လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ ဖြစ်ပါသည်။ ဤလမ်းညွှန်အခြေခံမူများသည် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍမှ သိသိသာသာ ထောက်ခံထားပြီး ကုမ္ပဏီများအား အကြံပြုရာတွင် ညင်သာသော ဥပဒေစံချိန်စံညွှန်း များသည် အရေးပါသော ကိုးကားစရာများဖြစ်သည်ဟူသော ဥပဒေပညာရှင်များ၏ လက်ခံမှုကို တိုးတက် ရရှိလာနေသည်။ ဥပမာ ရှေ့နေအသင်းအဖွဲ့များနှင့် ဥပဒေလုပ်ငန်းများသည် ရှေ့နေများ အတွက် စီးပွားရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ကော်ပိုရိတ် လူမှုရေးတာဝန်ခံမှုဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ ရေးဆွဲထုတ်ပြန်လျက်ရှိပြီး လက်တွေ့ဆောင်ရွက်သူများကလည်း လွှဲပြောင်းရောင်းဝယ်မှုများ အား အကြံပြုရာတွင် ဤအချက်များကို စတင်၍ ထည့်သွင်းစဉ်းစားလာနေပါသည်။ (ဇယားကွက် ၄.၁၇)

“လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် လမ်းညွှန်အခြေခံမူများနှင့် များစွာတူညီပြီး လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ ကို တိုက်ရိုက် ကိုးကားထားပါသည် (စာပိုဒ် ၃.၂)။ သို့သော် အရေးပါသော မတူညီသည့်အချက် များလည်းရှိပြီး လမ်းညွှန်အခြေခံမူများမှာ လူ့အခွင့်အရေးကို အာရုံစိုက်ထားကာ “လမ်းညွှန်ချက် များ”မှာမူ လူ့အခွင့်အရေးကို ထည့်သွင်းထားသော်လည်း လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အာရုံစိုက်ထား၍ ဖြစ်သည်။ (CFS, 2013)

ရှေ့နေများမှနေ၍ မိမိတို့၏ အမှုသည်များအား “လမ်းညွှန်ချက်များ”ကဲ့သို့ အပျော့စား ကတိကဝတ်များအား လိုက်နာရန် အကြံပေးမှုကို အခြားသော စာရွက်စာတမ်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း တွေ့မြင်ရပါသည်။ စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ UN လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ၏ ဖြည့်စွက်ချက်ဖြစ်သော တာဝန်ယူမှုရှိသော စာချုပ်များဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ - နိုင်ငံတော်နှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ စာချုပ်ချုပ်ဆိုရန် ဆွေးနွေးရာတွင် လူ့အခွင့်အရေး ထိခိုက်နိုင်ခြေ စီမံခန့်ခွဲမှုအား ထည့်သွင်းခြင်း တွင် လူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်အညီ စာချုပ်ချုပ်ဆိုခြင်းအလေ့အထများ ပေါ်ပေါက်လာရန် မူဘောင်ကို ချမှတ်ထားသည်။ အခြားဥပမာများတွင် UN Global Compact ၏ “ခေါင်းဆောင်များဖြစ်သော ရှေ့နေ များ” စီမံချက်ဖြစ်ပြီး ယင်းမှနေ၍ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ အကတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ အတွဲလိုက် ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။

မကြာသေးမီက အတည်ပြုလိုက်သော အင်္ဂလန်ဥပဒေစည်းအရုံးနှင့် ဝေးစီးပွားရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေး အကြံပေး အဖွဲ့တို့၏ အကြံပြုချက်များတွင် ဤပြောင်းလဲမှုအစဉ်အလာကို ပိုမိုထင်ရှားစွာဖော်ပြနေပါသည် (Law Society of England and Wales, 2014)။ အကြံပြုချက်များအနက် ရှေ့နေများသည် UN လမ်းညွှန်အခြေခံမူများနှင့်အညီ လူ့ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ရန် တာဝန်ရှိကြောင်းနှင့် အမှုသည်များအား အကြံပြုရာတွင် ဤအချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်း စားသင့်ကြောင်း ပါရှိပါသည်။ ဤအကြံပြုချက်တွင် ရှေ့နေများသည် ယုံကြည်ရသော အကြံပေးများနှင့် ဥပဒေပညာရှင် များအဖြစ် ပညာရှင် ဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိကြောင်းလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ အကြံပေးအဖွဲ့သည် ရှေ့နေလုပ်ငန်းများအား လူ့အခွင့်အရေးမူဝါဒများကို လက်ခံကျင့်သုံးရန်နှင့် လမ်းညွှန်မူဝါဒများနှင့်အညီ ကြိုတင်စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်၍ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများနှင့် စပ်ဆက်၍ လူ့အခွင့်အရေး ထိခိုက်နိုင်ခြေများကို ဖော်ထုတ်၊ တားဆီး လျှော့ချရန်နှင့် ထိုသို့ ကြိုးစားမှုများအား စောင့်ကြည့်အကဲဖြတ်ရန် တိုက်တွန်းထားပါသည်။

ထို့ပြင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရှေ့နေများအဖွဲ့အစည်း (IBA) သည် ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ရှေ့နေအသင်းအဖွဲ့များအတွက် စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက် ကို အတည်ပြုခဲ့ပြီး ထိုလမ်းညွှန်ချက်၏ နောက်ဆက်တွဲ စာရွက်စာတမ်း စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ UN လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ နှင့်အညီ စီးပွားရေးရှေ့နေများအား လမ်းညွှန်ချက် ကို ပြုစုလျက်ရှိပါသည်။ ၂၀၁၄ တွင် မှတ်ချက်များ တောင်းခံရန်အတွက် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော တည်းဖြတ်

**ဇယားကွက် ၄.၁၇ -
လုပ်ငန်းများအား
“လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့်
အညီ ဆောင်ရွက်ရန်
ရှေ့နေများမှ အကြံပြု
သည့် နမူနာများ**

အရင်းအမြစ် - UNGA, 2011
and UN Global Compact, n.d.

အရင်းအမြစ် - Law Society of
England and Wales, 2014

အရင်းအမြစ် - IBA, 2014 and
2015

အရင်းအမြစ် - IBA, 2014 and
2015

ဆဲ မူကြမ်းတွင် ရှေ့နေများက အမှုသည်များအား အကြံပြုရာတွင် လမ်းညွှန်အခြေခံမူများနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် လမ်းကြောင်းများအကြောင်း လမ်းညွှန်ထားပြီး ရှေ့နေများသည် ဥပဒေကို လေးစားရန်၊ အမှုသည်များ၏ အကောင်းဆုံး အကျိုးစီးပွားအတွက် ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် အမှုသည်၏ လျှို့ဝှက် အချက်အလက်များကို ထိန်းသိမ်းရန် စသည့် ပညာရှင် ဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်၊ တာဝန်များနှင့်လည်း ညီညွတ်မှုရှိပါသည်။ မူကြမ်းတွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာရန် တာဝန်ရှိမှုအပေါ် လမ်းညွှန်အခြေခံမူများမှ သက်ရောက်နိုင်ခြေကို သုံးသပ်ထားပြီး အမှုသည်များ ထံ ဖြည့်ဆည်း ပေးသော ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် အာရုံစိုက်ဆွေးနွေးထားသည်။

လမ်းညွှန်အခြေခံမူများအရ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြိုတင်စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း (due diligence) သည် ကုမ္ပဏီများက “၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးပေါ် ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများအားဖော်ထုတ်၊ ကာကွယ်၊ လျှော့ချ၍ မည်သို့ဖြေရှင်းမည်ဟု တာဝန်ခံရန်” ဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဟု ဆို ထားသည် (အခြေခံမူ ၁၇)။ ထိုလုပ်ငန်းစဉ် “သည် လက်ရှိနှင့် အလားအလာရှိ လူ့အခွင့်အရေး သက်ရောက်မှုများကို ဆန်းစစ်၍ တွေ့ရှိချက်များကို စုစည်း၍ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ရလဒ်များ ကို စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် ထိခိုက်မှုများအား မည်သို့ဖြေရှင်းသည်ကို အသိပေးရှင်းလင်းခြင်း တို့ပါဝင် သင့်သည်” (အခြေခံမူ ၁၇)။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြိုတင်စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းသည် “စီးပွားရေး လုပ်ငန်း၊ လူ့အခွင့်အရေး သက်ရောက်နိုင်မှု၏ အတိုင်းအတာနှင့် လုပ်ငန်း၏ သဘောသဘာဝနှင့် အခြေအနေတို့အပေါ် မူတည်၍ ရှုပ်ထွေးမှု ကွဲပြား နိုင်သည်” (အခြေခံမူ ၁၇)။ UN လမ်းညွှန်အခြေခံ မူများအရ လူ့အခွင့်အရေး စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းအား လုပ်ငန်း၏ ကျယ်ပြန့်သော ထိခိုက်နိုင်ခြေ စီမံ ထိန်းချုပ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်နိုင်သည်ဟု ရှင်းလင်းထားသည်။

လမ်းညွှန်အခြေခံမူများနှင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို ပူးတွဲဖတ်ရှုလေ့လာပါက ကြိုတင်စုံစမ်း စစ်ဆေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့် ကိစ္စရပ်များကို ထည့်သွင်းရန်လည်း တောင်းဆိုထားကြောင်း တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ UN လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ ဆိုင်ရာ ရှေ့နေများအတွက် လမ်းညွှန်ချက် မူကြမ်း (ဇယားကွက် ၄.၁၇) တွင် လူ့အခွင့်အရေး စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းအား မည်သို့ပြုလုပ်ရမည်ကို တိတိကျကျ လမ်းညွှန် ထားသည်။ ထို့ပြင် ရှေ့နေများသည် ၎င်းတို့၏ အမှုသည်လုပ်ငန်းများ၏ သက်ရောက်ထိခိုက်မှု လျှော့ချရန်၊ ထိခိုက်နိုင်ခြေများ ရှောင်ရှားရန်နှင့် အချို့အခြေအနေများတွင် သဘောတူဆက်ဆံရေး များအား ရပ်စဲရန် အကြံပေးနိုင်ဖို့အတွက် “လမ်းညွှန်ချက်များ”ကို အားကိုးနိုင်ပါသည်။

သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံဥပဒေနှင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အကြား မညီညွတ်မှုရှိနေလျှင် ထိုပြည်တွင်း ဥပဒေများကို ကျော်လွန်၍ ပိုမိုတင်းကြပ်သော စံချိန်စံညွှန်းများအား မလိုက်နာရန် ပြည်တွင်းဥပဒေ များက မတားကြောင်း ရှေ့နေများက လုပ်ငန်းများကို အကြံပြုနိုင်သည်။ ပို၍ခက်ခဲသောအခြေအနေ များမှာ ပြည်တွင်းဥပဒေအား လိုက်နာခြင်းကြောင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား လိုက်နာရန် မဖြစ်နိုင် ခြင်း၊ ဥပမာ ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” တိုက်ရိုက်ဆန့်ကျင်နေခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ဤစိန်ခေါ်မှုမျိုးကို လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သို့ကိုင်တွယ်သင့်ကြောင်း လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ UN လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ ဆိုင်ရာ ရှေ့နေများအတွက် လမ်းညွှန် ချက် မူကြမ်း (ဇယားကွက် ၄.၁၇ နှင့် IBA,2014) တွင်ဖော်ပြထားပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြည်တွင်း ဥပဒေကိုလည်းမချိုးဖောက်ဘဲ သင့်လျော်စွာဆောင်ရွက်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများရှာဖွေရန် အကြံပြု

သင့်ကြောင်း ဆိုထားသည်။ နည်းလမ်းများမှာ ပြည်တွင်းဥပဒေသည် ဝေဝါးနေသလားဆိုသည်ကို သုံးသပ်ခြင်း၊ အစိုးရထံမှ ရှင်းလင်းချက် တောင်းခံခြင်း သို့မဟုတ် ဖြစ်နိုင်ပါက ဥပဒေအား ပြည်တွင်း ခုံရုံးများတွင် အယူခံဝင်ခြင်း၊ နှင့် အပြိုင်လုပ်ငန်းစဉ်များအပါအဝင် ဖွံ့ဖြိုးရေးနည်းလမ်းများ ဖြင့် ကုမ္ပဏီသည် ပြည်တွင်းဥပဒေကို မဖောက်ဖျက်ဘဲ လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာခြင်း စသည် တို့ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း အလားတူ ရွေးချယ်စရာများ အား စဉ်းစားနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့်စံချိန်စံညွှန်းများအပြင် ရှေ့နေများသည် အခြားနိုင်ငံပြင်ပ တာဝန်ဝတ္တရား များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား ရပါမည်။ ကုမ္ပဏီများ၏ မိခင်နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား မထိခိုက်စေရန် ကြပ်မတ်နိုင်သည့် အခန်းကဏ္ဍရှိကြောင်း “လမ်းညွှန် ချက်များ”တွင်ဖော်ပြထားပါသည် (စာပိုဒ် ၃.၂)။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အပိုဒ် ၁၂ (အပိုဒ် ၁၂.၁၅) တွင် လည်း ဤအချက်ကို ထပ်ဆင့်ထည့်သွင်းတောင်းဆိုထားပါသည်။ ဤလမ်းညွှန်ချက်နှင့်အညီ စီးပွားရေး ရှေ့နေများသည် ကုမ္ပဏီ၏ မိခင်နိုင်ငံဥပဒေများအနက် ပြည်ပရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ သက်ဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပါမည်။ ဥပမာများမှာ ပြည်ပအရာရှိများ၏ အဂတိလိုက်စားမှု အား တားမြစ်သည့် ဥပဒေ (US ပြည်ပ အဂတိလိုက်စားမှု အက်ဥပဒေ) ဖြစ်သည်။ အဂတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေးသည်လည်း “လမ်းညွှန်ချက်များ”တွင် ထပ်တလဲလဲ ပါဝင်ပါသည်။ OECD နိုင်ငံအားလုံး နှင့် OECD မဟုတ်သော နိုင်ငံ ခုနစ် နိုင်ငံတို့သည် နိုင်ငံတကာ စီးပွားရေး လွှဲပြောင်းရောင်းချမှုများ၌ ပြည်ပအစိုးရအရာရှိများအား လာဘ်လာဘာပေးမှုတိုက်ဖျက်ရေး OECD ကွန်ဗန်းရှင်းကို ထောက်ခံ ထားပြီး နိုင်ငံအများစုက ထိုကွန်ဗန်းရှင်းကို လက်တွေ့ထည့်သွင်းကြပ်မတ်နေပြီ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများက မိခင်နိုင်ငံ၏ အာမခံသို့မဟုတ် ပို့ကုန်ချေးငွေ ကဲ့သို့ အထောက်အပံ့ရယူပါက ကောင်းမွန်သော စံချိန်စံညွှန်းများ လိုက်နာရန် ၎င်းအစိုးရများက သတ်မှတ်လာပြီဖြစ်သည်။

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်၊ စိုက်ပျိုးရေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်း များက လမ်းညွှန်ချက်များ ထုတ်ပြန်ထားပါသေးသည်။ လာမည့် FAO နည်း ပညာလမ်းညွှန်တစ်စောင်တွင် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ကိစ္စရပ်များအား ရည်ရွယ်ဆွေးနွေး ထားပါသည်။ Interlaken Group (အဖွဲ့စုံညီလာခံ) နှင့် Rights and Resources Initiative (RRI) တို့သည် လည်း မြေနှင့်သစ်တောအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များပြုစုထားပါသည်။ (Interlaken Group and RRI, 2015) မြေလုပ်ပိုင်ခွင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ ပြင်သစ်နည်းပညာကော်မတီမှ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အခြေခံသော မြေနှင့် ပစ္စည်းအခွင့်အရေးများအား သက်ရောက်သည့် လုပ်ငန်း များတွက် ကြိုတင်စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး လမ်းညွှန် ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတွင် အဆိုပြု ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းများ ဒီဇိုင်းဆွဲရာတွင် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကိစ္စရပ် များအား စိစစ်ရေးအတွက် “သတ်မှတ်ချက်များ”နှင့် “အဓိကမေးခွန်းများ” ကို အသေးစိတ်ဖော်ပြထား ပြီး ဥပဒေနှင့် စာချုပ်စာတမ်းဆိုင်ရာ ကိစ္စများ အား အထူးအာရုံစိုက်ထားပါသည်။ ထိုလမ်းညွှန်သည် ရှေ့နေများအတွက် အဓိကရည်ရွယ်ပြုစုထားခြင်းမဟုတ်သည့်တိုင် စီမံကိန်းများအတွက် ကြိုတင်စုံစမ်း စစ်ဆေးခြင်း ဆောင်ရွက်ရာတွင် အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။

ထိုလမ်းညွှန်တွင် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းချမှတ်ရေးကြိုးစားမှုများအတွင်း အာရုံစိုက်မှု နည်းပါးသော ကိစ္စအချို့ကိုထည့်သွင်း ထားပါသည်။ ဥပမာ မြေအား ရယူရာတွင် သမိုင်းကြောင်း

ကိစ္စရပ်များအား ကိုင်တွယ်ခြင်း (“လုပ်ပိုင်ခွင့် တာဝန်များ”) ကို ဆွေးနွေး ထားပါသည်။ ဥပမာ အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ပေါ်စေသည့် မြေသိမ်းယူမှုကို ဆောင်ရွက်ထားသော ကုမ္ပဏီတစ်ခုအား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများက ဝယ်ယူလိုက်ခြင်းအခြေအနေသို့မဟုတ် အငြင်းပွားမှုများဖြင့် နိုင်ငံတော်က သိမ်းယူထားသော မြေကို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူက လက်လွှဲရယူလိုက်ခြင်း မျိုးဖြစ်သည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူက တိုက်ရိုက်ပြုလုပ်သော လက်လွှဲပြောင်းမှုမှာ ပြဿနာမရှိသော်လည်း တွဲလျက်ပါလာသော “လုပ်ပိုင်ခွင့် တာဝန်များ” ကြောင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူမှာ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ဂုဏ်သိက္ခာဆိုင်ရာ ထိခိုက်နိုင်ခြေများ ကြုံရနိုင်ပြီး အထူးသဖြင့် အငြင်းပွားမှုမှာ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေလျှင် သို့မဟုတ် တစ်ချိန်တွင် ထ၍ဖြစ်ပွားနိုင်လျှင် ဖြစ်သည်။ ရှေ့နေများသည် ကြိုတင်စုံစမ်းစစ်ဆေးရာတွင် ဤအရှုပ်အရှင်များကို စဉ်းစားသင့်သည်။

အခြားလက်တွေ့ကျသော ကိစ္စတစ်ခုမှာ ကုမ္ပဏီက လုပ်ပိုင်ခွင့်လွှဲပြောင်းမှုအတွက် ဒေသခံအစုအဖွဲ့များနှင့် တိုက်ရိုက်ညှိနှိုင်းစဉ် တွင်ဖြစ်သည်။ ဒေသခံရပ်ရွာများသည် ရှေ့နေများကို ငှားရမ်းရန် မတတ်နိုင်လျှင် ဥပဒေအရကိုယ်စားပြုမှုမှာ မညီမျှဘဲ သိသိသာသာ နှစ်ဖက်အဖွဲ့အကြား လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် လုပ်နိုင်စွမ်းကွာဟချက်များ ရှိနေနိုင်သည်။ ရေရှည်အကျိုးကို မျှော်ကြည့်သော လုပ်ငန်းများအနေဖြင့် ဒေသခံများနှင့် ကောင်းစွာညှိနှိုင်းခြင်းက ရေရှည်တွင်နှစ်ဖက်အကျိုးရှိနိုင်သဖြင့် ဒေသခံများအတွက် ဥပဒေကိုယ်စားလှယ်ရရန် ကူညီပေးသင့်သည်။ ဒေသခံများအတွက် ရှေ့နေစရိတ်များ စိုက်ခံပေးခြင်းမျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။ သို့သော်ဤနည်းလမ်းမှာ ဒေသခံများကို ကိုယ်စားပြုမည့်ရှေ့နေများအတွက် တစ်ဖက်ဆွေးနွေးဖက်အဖွဲ့မှ အကျိုးဆောင်ခပေးသဖြင့် အကျိုးစီးပွားများ ရောယှက်မှု ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တိုက်ရိုက်မဟုတ်ဘဲ အကျိုးဆောင်ခကို ကြားခံအဖွဲ့သို့မဟုတ် ဖောင်ဒေးရှင်းမှပေးခြင်းဖြင့် ဤကိစ္စကို ဖြေရှင်းနိုင်ပါသည်။

သို့သော်နောက်ဆုံးတွင်မူ ဤအခြေအနေအရ ဤကဲ့သို့ ဥပဒေအကူအညီမျိုးသည် တရားဝင်ရန် လိုအပ်ခြင်းနှင့် ဥပဒေအကူအညီ ကို လျော်ကန်စွာရယူဖြည့်ဆည်းရန် လိုအပ်ခြင်းတို့အား ဖော်ပြနေပါသည်။ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအေဂျင်စီများမှလည်း ရပ်ရွာလူထုမှ သေချာသိနားလည်၍ ထိရောက်စွာ ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် ကူညီပေးနိုင်ကြောင်း ပြသနေပါသည်။

အဓိကအကြံပြုချက်များ ၄.၃

- ✓ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှေ့နေများသည် ၎င်းတို့၏ အမှုသည်များအပေါ် သက်ရောက်မှုများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းဖြင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အကောင်အထည်ဖော်မှုကို ပံ့ပိုးရာတွင် အရမေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်သည်။
- ✓ နှိုင်းချိန်စဉ်းစားခြင်းနှင့် ကျင့်ဝတ်စောင့်ထိန်းခြင်း နှစ်မျိုးလုံးအရ ရှေ့နေများအနေဖြင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ”ကို အလေးအနက် ထားသင့်ကြခြင်း ထင်ရှားပါသည်။ အထူးသဖြင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် စပ်ဆက်နေသော ကိစ္စများသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ထိခိုက်နိုင်ခြေများကို ထောက်ချင့်လျှင် ဖြစ်သည်။
- ✓ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အပေါ် အာရုံစိုက်ခြင်းသည် ကြိုတင်စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ထည့်သွင်းလိုက်နာခြင်းနှင့် သက်ရောက်မှုများအား လျော့ချရန်၊ ထိခိုက်နိုင်ခြေများအားရှောင်ရှားရန် သို့မဟုတ် အချို့သော အခြေအနေများတွင် ဆက်ဆံရေး၊ သဘာဝတူညီချက်များအား ဖျက်သိမ်းရန် အထိ အမှုသည်များအား အကဲပြုပေးခြင်းများ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။
- ✓ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများသည် “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် တိုက်ရိုက်ဆန့်ကျင်နေလျှင် လုပ်နိုင်သည့်ရွေးချယ်စရာများတွင် နိုင်ငံတော် ဥပဒေသည် ဝေပါးခြင်းရှိမရှိ ဆန်းစစ်ခြင်း - အစိုးရထံမှ ရှင်းလင်းချက် တောင်းခံရန် သို့မဟုတ် ခွင့်ပြုထားပါက နိုင်ငံတော် တရားရုံးများတွင် ဥပဒေအား စိန်ခေါ်ခြင်းအထိ ဆောင်ရွက်ရန် - နှင့် စင်ပြိုင်လုပ်ငန်းစဉ်များကဲ့သို့ ဖြေရှင်းနည်းလမ်းများ ဖော်ထုတ်၍ ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေကိုလည်းမချိုးဖောက်ဘဲ ခိုင်လုံသောလုပ်ပိုင်ခွင့်များကိုလည်း လေးစားနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း စသည်တို့ပါဝင်ပါသည်။
- ✓ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှေ့နေများသည် ဥပမာ အဂတိလိုက်စားမှု ကဲ့သို့ကိစ္စများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သက်ဆိုင်သော နိုင်ငံတကာ လိုက်နာရန် တာဝန်များနှင့် ချိန်ထိုး၍ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။
- ✓ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် ၎င်းတို့နှင့် ညှိနှိုင်းနေသော ရပ်ရွာများအတွက် ကိုယ်စားပြုသူများအား ဥပဒေအကျိုးဆောင်ခကို ကျခံပေးပါက အကျိုးစီးပွားရောထွေး ဝိရောဓိ ဖြစ်ခြင်းမျိုး မရှိစေရန်အတွက် ထိရောက်သော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များ ချမှတ်ထားသင့်ပါသည်။

၅

လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှုများ
အား ဖြေရှင်းခြင်း

၅။ လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှုများအား ဖြေရှင်းခြင်း

ပြီးခဲ့သည့်အခန်းများတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းဖြင့် အငြင်းပွားမှုများ၊ ပဋိပက္ခများကို ရှောင်လွှဲရန် အားသာချက် ရှိစေနိုင်ကြောင်း အများအားဖြင့် ဆွေးနွေးထားသော်လည်း လက်တွေ့ဘဝတွင် သဘောထားကွဲလွဲမှုများမှာ ရှောင်လွှဲမရသည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြစ်လာနိုင်ခြေများအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားရန် အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရာ၌ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား မည်သို့အသုံးပြုသင့်ကြောင်း ဤအခန်းတွင်ဆွေးနွေးထားပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများမှာ မည်သည့်ပုံစံမျိုး ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့သည် ရှေ့နေများနှင့် အခြားဥပဒေဝန်ဆောင်မှုပေးသူများအတွက် ဘာကြောင့် အရေးကြီးသည်ကို ဦးစွာ ဆွေးနွေးထားပါသည်။ ထို့နောက် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကျူးလွန်ဖောက်ဖျက်သည်ဟု ခံစားရမှုများအတွက် တရားမျှတမှု ရှာဖွေခြင်း၊ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များဆိုင်ရာ “လမ်းညွှန်ချက်များ”မှ ကိုးကားချက်များနှင့် တရားသူကြီးများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူ များ မိမိတို့၏ တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရာတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား မည်သို့ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပုံ အခွင့်အလမ်းများကို ဆက်လက်ဆွေးနွေးထားပါသည်။

၅.၁။ လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှုများအား ဖြေရှင်းခြင်း - အဓိက သဘောတရားများ

၅.၁.၁။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုဆိုသည်မှာ ဘာပါလဲ။

မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများအား အပြိုင်ရယူလုပ်ကိုင်ကြခြင်းအားဖြင့် ထိုအရင်းအမြစ်များအား လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။ အငြင်းပွားမှုများမှာ မိသားစုတွင်း သို့မဟုတ် မိသားစုအချင်းချင်း၊ တစ်ဦးချင်း သို့မဟုတ် ရပ်ရွာနှင့် ကုမ္ပဏီအကြား စသဖြင့် မျိုးစုံပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ဆန့်ကျင်တောင်းဆိုခြင်းများလည်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်။

အကြောင်းအရင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် အငြင်းပွားမှုများပေါ်ပေါက်နိုင်ပြီး အမွေဆက်ခံခြင်း၊ နယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် လွှဲပြောင်း ရောင်းချ၊ ငှားရမ်းခြင်း စသည်တို့ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ (ဇယားကွက် ၅.၁)။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများသည် မဖြေရှင်းဘဲထားလျှင် အကြမ်းဖက် ပဋိပက္ခများအထိ ဆင့်ကဲပေါ်ပေါက်လာနိုင်သောကြောင့် အရေးကြီးပါသည်။ ထို့ပြင် အငြင်းပွားမှုများအား ထိ ရောက်၍ ခိုင်လုံမှုရှိစွာ ဖြေရှင်းပေးခြင်းသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကာကွယ်ရာတွင် အရေးကြီး လုပ်ငန်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ဥပဒေ၏ အဓိက လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ (FAO, 2014c)။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် “အငြင်းပွားမှုများ” နှင့် “ပဋိပက္ခများ” အကြား မတူညီကြောင်း ခွဲခြားထားပါသည်။ (လမ်းညွှန်ချက်များ အပိုင်း ၂၁ နှင့် ၂၅ တို့တွင် ကြည့်နိုင်ပါသည်)။ ယေဘုယျ အားဖြင့် စာပိုဒ် ၂၁ (ဇယားကွက် ၅.၄) တွင် သုံးထားသော “အငြင်းပွားမှုများ” မှာ သဘာဝအားဖြင့် ဖြင့် အကန့်အသတ်ရှိ၍ တည်ဆဲဥပဒေအရ ဖြေရှင်းနိုင်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အပြိုင်တောင်းဆို လျှောက်ထားမှုများကို ရည်ညွှန်းပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အခန်း ၅ ဖြစ်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တကွ လုပ်ပိုင်ခွင့်မှတ်တမ်းများ၊ တန်ဖိုးဖြတ်ခြင်းများ၊ အခွန်ကောက်ခံခြင်းများနှင့် မြေအသုံးချမှု စီမံကိန်းများအား စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အခန်းတွင် အငြင်းပွားမှုများအကြောင်း ထည့်သွင်းဆွေးနွေး ထားပါသည်။

၎င်းနှင့်မတူညီဘဲ အပိုင်း ၂၅ တွင် သုံးနှုန်းထားသော “ပဋိပက္ခများ” ဆိုသည်မှာ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီစဉ် သတ်မှတ်ထားမှုများအား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပြောင်းလဲခြင်းကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသော လူမှုရေး သို့မဟုတ် အကြီးစား ကမောက်ကမ ပြဿနာပေါ်ပေါက်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ပဋိပက္ခများဖြစ် ပေါ်စေနိုင်သော ဥပဒေအရ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအခြေအနေများအကြောင်းကိုလည်း “လမ်းညွှန်ချက် များ”တွင် ထည့်သွင်းသုံးသပ်ထားပါသည်။ အပိုင်း ၂၅ တွင်ဆွေးနွေးထားသော ပဋိပက္ခဆိုင်ရာများ မှာ အရေးပေါ်အခြေအနေများ၊ သဘာဝကပ်ဘေးများနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ “လမ်းညွှန် ချက်များ” အခန်း ၆ အောက်တွင် ပါရှိပါသည်။

အပိုင်း ၂၅ တွင် ရည်ညွှန်းထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှုများသည် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ၊ နိုင်ငံတကာ ဒုက္ခသည် ဥပဒေနှင့် ပဋိပက္ခအခြေအနေများတွင် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ အားကာကွယ်ခြင်း စသည့် ရှုပ်ထွေးသော နိုင်ငံတကာဥပဒေများနှင့် ချိတ်ဆက်နေပါသည်။ ဤနည်း ပညာ လမ်းညွှန်မှာ ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့်မူဝါဒများကို ဇောင်းပေးထားခြင်းနှင့် နေရာအကန့်အသတ်ရှိ ခြင်းတို့ ကြောင့် ထိုကိစ္စရပ်များကို ဤလမ်းညွှန်တွင် ထည့်သွင်းဆွေးနွေးမည်မဟုတ်ပါ။ ထိုအစား ဤအခန်းတွင် ပြည်တွင်းဥပဒေအရ အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရေးဆိုင်ရာ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ သက်ရောက်မှုများကို ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတော် အစိုးရများသည် ပြည်တွင်းဥပဒေများကို ဆန်းစစ်သည့်အခါ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အပိုင်း ၂၅ တွင် ဆွေးနွေးထား သည့် ခွဲခြားဆက်ဆံသော ဥပဒေနှင့် မူဝါဒများကို တွေ့ရှိပါက ပယ်ဖျက်ရန် လိုပါသည်။

အိမ်ထောင်စုအတွင်း အငြင်းပွားမှုများသည် အမျိုးသမီးများ၏ အမွေဆက်ခံမှုဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် ရပိုင်ခွင့်များနှင့် ဆက်နွယ်နေနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ဒေသဆိုင်ရာ အမွေဆက်ခံမှုထုံးတမ်းဥပဒေများကို ချိုးဖောက်ကာ မုဆိုးမများထံမှ မြေများသို့မဟုတ် တစ်ပိုင်တစ်နိုင် ငါးဖမ်းလှေများကို အမျိုးသားဘက်မှ ဆွေမျိုးများကရယူ၍ မုဆိုးမများအား ဆင်းရဲ တွင်းထဲသို့ တွန်းပို့ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

အိမ်ထောင်စုများအကြား အငြင်းပွားမှု ဥပမာတစ်ခုမှာ ရပ်ရွာတစ်ခုထဲမှ မိသားစုနှစ်ခုသည် ၎င်းတို့၏ လယ်ကွင်းများ၏ နယ်နိမိတ်ကို အငြင်းပွားကြခြင်းမျိုး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ရပ်ရွာတစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြားတွင်လည်း စားကျက်မြေသုံးစွဲသူများ နှင့် စိုက်ပျိုးထွက်ရက်သုတေသနများအကြား ရေအရင်းအမြစ် ရရှိရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပွားနိုင် ပါသည်။

ကုမ္ပဏီများကက မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်း သို့မဟုတ် သစ်တောများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို သိမ်းယူသည့်အခါတွင်လည်း ဒေသခံရပ်ရွာများနှင့် အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ အစိုးရအာဏာပိုင်များက စီးပွားဖြစ်လုပ်ကိုင်သူများ အား သစ်ထုတ်ခွင့်ပေးလိုက်သဖြင့် သစ်တောအားအသုံးပြုနေသူ ဒေသခံများ မောင်းထုတ်ခံရခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ အလားတူပင် အစိုးရသည် ပုဂ္ဂလိက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူ လုပ်ငန်းရှင်အား ခရီးသွားဧည့်သည်များအတွက် အပန်းဖြေစခန်း တည်ဆောက်ရန် စီမံလုပ်ကိုင်ခွင့်ပေးလိုက်ခြင်းကြောင့် ထိုဧရိယာတွင်ငါးဖမ်းနေသူများအား အတင်းအကြပ်ဖယ်ရှား ခံရခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ငါးလုပ်ငန်းလုပ်နေသူ တစ်ဖွဲ့ထံမှ အခြားတစ်ဖွဲ့ထံ ငါးဖမ်းခွင့်များ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း (ဥပမာ တစ်ပိုင်တစ်နိုင်ငါးဖမ်းသူများလက်မှ စီးပွားဖြစ် သို့မဟုတ် အပျော်တမ်းငါးဖမ်းသူများထံ လွှဲပေးခြင်း) မျိုးသည်လည်း လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်စေနိုင်ပါသည်။

ဇယားကွက် ၅.၁ -
လုပ်ပိုင်ခွင့်
အငြင်းပွားမှု ဥပမာ
များ

၅.၁.၂။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှု ပေါ်ပေါက်ရသည့် အရင်းအမြစ်များ

လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှုများမှာ အကြောင်းအမျိုးမျိုးရှိနိုင်ပါသည်။ ရှေ့နေများနှင့် အခြားဥပဒေ ဝန်ဆောင်သူများသည် ဤအကြောင်းရင်းများနှင့် သက်ဆိုင်ရာ အသေးစိတ်များကို သေချာကရပြု သင့်ပါသည်။ ထပ်ခါထပ်ခါ အငြင်းပွားမှုဖြစ်စေသော အကြောင်းများမှာ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာမခံချက်မ ရှိခြင်း၊ အရင်းအမြစ် ရှားပါးခြင်း၊ ဥပဒေ၏ “အရည်အသွေး” (အားနည်းမှု)နှင့် အစဉ်အဆက် တရား မျှတမှုမဲ့ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ (FAO, 2014c)

လုပ်ပိုင်ခွင့် အာမခံချက်မရှိခြင်း ကိစ္စကို ဤလမ်းညွှန် (အခန်း ၂ နှင့် ၃၊ အထူးသဖြင့်) တွင် ဆွေးနွေးခဲ့ပြီးဖြစ်ကာ အကျဉ်းချုပ်အား ဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာမခံချက်မရှိမှုမှာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများ က ထိုအခွင့်အရေးကို ဆက်လက် ခံစားခွင့် မရှိနိုင်ဟု စိုးရိမ်းခြင်းကို အခြေခံပါသည်။ အခွင့်အလမ်း နည်းပါးသူ လူအုပ်စုများသည် ဤအန္တရာယ်အများဆုံးဖြစ်ပါသည်။

အရင်းအမြစ်ရှားပါးခြင်းမှာ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာမခံချက်မရှိခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားစေသည့် အခြား အဓိက အကြောင်းရင်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ သဘာဝအရင်းအမြစ် များမှ လိုအပ်သည်ထက် နည်းနေပါက ဤပြဿနာပေါ်ပေါက်ပါသည်။ လူဦးရေ ကြီးထွားလာ ခြင်း၊ အသုံးပြုမှုမြင့်တက်လာခြင်း၊ စီးပွားရေးဖိအားများ သို့မဟုတ် အသုံးပြုသူများ၏ အသုံးပြုပုံ တစ်ဖက်စောင်းနင်း ပြောင်းလဲလာခြင်းနှင့် မြေယာစုစည်းလာခြင်း စသည်တို့ကြောင့် အရင်းအမြစ် များ ရှားပါးလာရပါသည်။

ဥပဒေအရည်အသွေးအကြောင်းကို အခန်း ၃ တွင် ဆွေးနွေးပြီးဖြစ်သည်။ မရှင်းလင်းသော သို့မဟုတ် ဝေဝါးသော ဥပဒေများကြောင့် မြေသို့မဟုတ် သစ်တောတစ်ခုတည်းအား အပြိုင်လျှောက်ထားမှု

များ ရှိလာနိုင်သည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ရှင်းလင်းစွာ အဆင့်သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်း မရှိမှုကလည်း အငြင်းပွားမှုပေါ်ပေါက်စေသည့် အကြောင်းရင်း တစ်ခုဖြစ်သည်။

သမိုင်းစဉ်ဆက် တရားမျှတမှုမရှိခြင်းမှာလည်း အငြင်းပွားမှုများပေါ်ပေါက်စေနိုင်ပြီး အတင်းအကြပ် နေရာရွှေ့ပြောင်းချထားခြင်း နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များသိမ်းယူခြင်းများကြောင့် ထိခိုက်ဆုံးရှုံးရသည့် လူ အုပ်စုများမှာ ထိုဖြစ်ရပ်များဖြစ်ပြီး အလွန်ကြာသည့်တိုင်အောင် ခံစားနေရစေသည်။

၅.၁.၃။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများအား ဖြေရှင်းရန်နှင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကာကွယ်ရန် ယန္တရားများဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း

ဆွေးနွေးခဲ့သည့်အတိုင်း လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်းနှင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကာကွယ်ခြင်းမှ ဥပဒေ၏ အဓိက တာဝန်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ရှေ့နေများနှင့် အခြားဥပဒေဝန်ဆောင်သူများသည် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးတွင် ပါဝင်ကူညီနိုင်သည်။ နိုင်ငံတိုင်းနီးပါးတွင် နိုင်ငံတော်ဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများအား တရားဝင်ကြားနာစီရင်နိုင်သည့် အစိုးရ တရားရုံးစနစ် တည်ထောင်ထားပြီး ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ တရားသူကြီးများ မည်သို့ခန့်အပ်သည်၊ မည်သည့်တရားရုံးက မည်သည့်ကိစ္စကို စီရင်ခွင့်ရှိသည် (ဥပမာ ကိုလမ်ဘီယာ၊ ဂါနာ၊ ကင်ညာနှင့် မက္ကဆီကိုအပါအဝင် အချို့နိုင်ငံများတွင် မြေအငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် အထူးတရားရုံးများ ဖွဲ့စည်းထားသည်) မည်သည့်ဥပဒေများအား ကျင့်သုံးမည်၊ တရားရုံးများတွင် လျှောက်လှဲရန် တင်သွင်းသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ အယူခံဝင်ခွင့်အပါအဝင် အငြင်းပွားမှုအား ကိုင်တွယ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ လိုက်နာရန် ကြပ်မတ်သည့် ယန္တရားများနှင့် စီရင်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်သည့် လုပ်ငန်းစဉ် စသည့်အချက်များအား ပြည်တွင်းဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားပြီးဖြစ်မည်။

သို့သော် အစိုးရတရားရုံးစနစ်များသည် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးအတွက် တစ်ခုတည်းသော နည်းလမ်း ဖြစ်လေ့မရှိပါ။ အခန်း ၂ တွင် ဆွေးနွေးထားသည့်အတိုင်း နယ်မြေတစ်ခုတည်းတွင် ပြဋ္ဌာန်းစနစ်နှင့်အတူ ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်ကဲ့သို့ အပြိုင် မြေယာစီမံအုပ်ချုပ်မှု စနစ်များ ယှဉ်တွဲရှိနေတတ်ပါသည်။ အစိုးရတရားရုံးစနစ်နှင့် အတူ ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်များနှင့် အခြားနည်းဖြင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး (ADR) ယန္တရားများအပါအဝင် အစိုးရမဟုတ်သော/အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး တရားစီရင်ရေး စနစ်များ ရှိနေနိုင်ပါသည်။ အမှန်တကယ်တွင် လည်း အငြင်းပွားမှုအများအပြားသည် အစိုးရတရားရုံးများထံ မရောက်လာဘဲ ADR အပါအဝင် အခြားနည်းလမ်းများဖြင့် ဖြေရှင်းသွားလေ့ ရှိပါသည်။ အငြင်းပွားမှု ရာခိုင်နှုန်းအနည်းငယ်သာ တရားရုံးတွင် လျှောက်ထား၍ အပြည့်အဝကြားနာစီရင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖြတ်သန်းကြပြီး အများစုမှာ တရားရုံးပြင်ပတွင် ဖြေရှင်းလေ့ရှိကြသည်။

ADR တွင် ဆွေးနွေးခြင်း၊ ကြားဝင်ညှိနှိုင်းခြင်း (ဇယားကွက် ၅.၂ နှင့် ၅.၃)၊ စေ့စပ်ဆွေးနွေးခြင်း၊ ကနဦး ကြားနေ အကဲဖြတ်ခြင်း နှင့် ကျွမ်းကျင်သူက ဆုံးဖြတ်ခြင်း တို့အပါအဝင် တရားရုံးပြင်ပ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး ကျယ်ပြန့်သော ယန္တရားများ၊ နည်းစနစ်များ ပါဝင်ပါသည်။ (FAO, 2014c) မျိုးကွဲစုံလင်သော်လည်း ADR စနစ်များတွင် တူညီသည့်အချက်များရှိပါသည်။ ဥပမာ ၎င်းတို့သည်

နှစ်ဖက် အငြင်းပွားသည့်အဖွဲ့များ၏ သဘောတူညီမှုကို အခြေခံပါသည်။ ထို့ပြင် ကြားဝင်ညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးခြင်းတို့တွင် သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ မည်သည့်ဘက်မှ အခွင့်အရေးက အသာရသည်ကို ဆုံးဖြတ်မည့်အစား အငြင်းပွားမှုအတွက် ပြေလည်ရာဖြေရှင်းနည်းတစ်ခု ရှာဖွေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

ဤနည်းလမ်းအရ သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့များ၏ နှစ်ဖက်သဘောတူ၍ အပြန်အလှန်အကျိုးရှိသော ရလဒ်များကို အလေးသာစေပါသည်။ (FAO, 2014c) ဥပမာအားဖြင့် တရားရုံးက ချမှတ်လိုက်သည့် အကောင်အထည်ဖော်ရန်ခက်၍ ရှည်လျား၊ ကုန်ကျစရိတ်များသော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် ကြပ်မတ်ရမည့် ဆုံးဖြတ်စီရင်ချက်ထက် စေ့စပ်မှုမှ ရလဒ်များသည် နှစ်ဖက်အဖွဲ့များအတွက် ပို၍ ကျေနပ်ဖွယ်ရာနှင့် လက်ခံလိုက်နာဖွယ်ရာ ကောင်းပါသည်။ သို့သော် နှစ်ဖက်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု စွမ်းအား မညီမျှလျှင်မူ မညီမျှသော သဘောတူညီချက် ရလဒ်များ ထွက်စေနိုင်ပါသည်။

ခုံသမာဓိဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည်လည်း ADRနည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်လေ့ရှိပါသည်။ ခုံသမာဓိ ဆုံးဖြတ်မှုတွင် နှစ်ဖက်အဖွဲ့များသည် ၁) အငြင်းပွားမှုကို ကြားနေလူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦး သို့မဟုတ် သုံးဦးပါဝင်သော ခုံသမာဓိအဖွဲ့ထံ လွှဲပေးရန်နှင့် ၂) ခုံသမာဓိ ၏ ဆုံးဖြတ်မှုအား လိုက်နာရန် သဘောတူညီရပါသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အခြားသော ADR ယန္တရားများနှင့် မတူသည်မှာ ခုံသမာဓိ ဆုံးဖြတ်မှုသည် နှစ်ဖက် “ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်ရသည့်” လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်မှာ နှစ်ဖက်အဖွဲ့များအတွက် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု ရှိခြင်း ဖြစ်သည်။

နှစ်ဖက်အဖွဲ့များသည် ADR နည်းလမ်းဖြင့် သဘောတူညီချက်ရရန် ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထား၍ မရသော်လည်း အချို့ဥပဒေများ တွင် အငြင်းပွားသူများအနေနှင့် အစိုးရတရားရုံးများသို့ မတင်သွင်းမီ ADRလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဦးစွာကြိုးစားကြည့်ရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

ကမ္ဘာ့နေရာအများအပြားတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်များသည် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောလုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှုများအတွက် နှိုင်းယှဉ်ချက်အရ လျင်မြန်၍ ကုန်ကျစရိတ်သက်သာသော ဖြေရှင်းနည်းများ ဖန်တီးပေးပါသည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်း စနစ်များတွင် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးအပိုင်း၌ များစွာ ကွဲပြားမှုများရှိပါသည်။ စနစ်အများအပြားသည် ADR ပုံစံများဖြစ်သည့် ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းခြင်း၊ ကြားဝင်ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းခြင်း နည်းလမ်းများကို အဓိကအသုံးပြုပါသည်။

**ဇယားကွက် ၅.၂ -
ကြားဝင်စေ့စပ်ပေးခြင်း**

အရင်းအမြစ် - Open Society
Justice Initiative, 2010

တရားရုံးတွင် ကောင်းစွာဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိသော သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်သူများက တရားဝင်တရားရုံးစနစ်တွင် အမှုဖွင့် တိုင်ကြားရန် အဆင်မပြေသည့် အခါမျိုးတွင် ကြားဝင်စေ့စပ်သည့် နည်းလမ်းကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ကြားဝင်စေ့စပ် သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင်ပါဝင်ရန် နှစ်ဖက်အငြင်းပွားသူများ သဘောတူ ရန်လိုအပ်ပြီး ကြားနေ တတိယအဖွဲ့အစည်းမှ စေ့စပ်ပေးသူ၏ ညှိနှိုင်းပေးမှုဖြင့် ဆွေးနွေးကာ အပေးအယူပြုလုပ်၍ ဖြေရှင်းရန် အဆင်သင့်ပြင်ဆင်ထားဖို့ လိုပါသည်။

တရားရုံးတွင် တရားရင်ဆိုင်ခြင်းနှင့် ယှဉ်လျှင် ကြားဝင်စေ့စပ်ခြင်းနည်းလမ်းမှာ ကုန်ကျစရိတ်ပိုနည်း၍ အချိန်ကုန် လည်း ပိုမိုသက်သာကာ နှစ်ဖက်အဖွဲ့များအကြား ပြန်လည်အစားထိုးပေးခြင်း၊ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းခြင်းနှင့် ပြန်လည် နေရာချထားခြင်းများ ပေါ်ပေါက်နိုင်ရန်ပို၍ တွန်းအားပေး ပါသည်။ ကြားဝင်စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရာတွင် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း စည်းကမ်းများ နည်းပါး၍ ပို၍အလွတ်သဘောဆန်သောကြောင့် နှစ်ဖက်အဖွဲ့များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အဆိုများ ကို တင်ပြရာတွင် ပို၍ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုနိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် ကြားဝင်စေ့စပ်ခြင်းမှာ ဓလေ့ထုံးတမ်း အလေ့အထများ ဖြစ်သော အပေးအယူလုပ်ခြင်းနှင့် ရပ်ရွာတွင်း စုစည်းညီညွတ်ခြင်းတို့နှင့် ပို၍ နီးစပ်ပြီး တရားရုံးများ တွင် ပြုလုပ်လေ့ရှိသော ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံသူနှင့် ရုံးသူဟူ၍ ဆန့်ကျင်ဖက်ရင်ဆိုင်ခြင်းများထက်ပို၍ ရပ်ရွာဓလေ့နှင့် နီးစပ်ပါသည်။ ရပ်ရွာအတွင်းအငြင်းပွားသူများမှာ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းပြီး ချိန်တွင်လည်း ဆက်လက် အနီးကပ်နေထိုင်ရမည်ဖြစ်ရာ ကြားဝင်စေ့စပ်ခြင်းမှတစ်ဆင့် နှစ်ဦးနှစ်ဖက်လုံး ကျေနပ်စေမည့် အဖြေမျိုး ထုတ်ပေး ရန် ဆောင်ရွက်သည့် သဘာဝမှာ ရပ်ရွာတွင်းညီညွတ်မှုကို ပြန်လည်ကုစားပေးနိုင်ပါသည်။ ကြားဝင်စေ့စပ်ခြင်းကို အငြင်းပွားမှုတစ်ခု၏ အစောပိုင်းကာလများ တွင်ပင် စတင်ဆောင်ရွက်နိုင်၍ အငြင်းပွားမှုပို၍ ဆင့်ကဲကြီးထွားလာခြင်း မရှိရန် ကြိုတင်ကာကွယ်သည့် သဘောလည်း အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

**ဇယားကွက် ၅.၃ - အနောက် ဩစ
တြေးလျပြည်နယ်တွင် ငါးလုပ်ငန်း
ဆိုင်ရာ ပြဿနာများအား ကြားဝင်
စေ့စပ်ရေးနည်းလမ်းဖြင့် ဖြေရှင်းခြင်း**

အရင်းအမြစ် - Open Society
Justice Initiative, 2020

အနောက်ဩစတြေးလျပြည်နယ် အစိုးရသည် အရင်းအမြစ်များအား မိမိဆန္ဒဖြင့် မျှဝေခြင်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များအားအသုံးပြု၍ ငါးလုပ်ငန်းအရင်းအမြစ်များနှင့် ရရှိသောငါးများ မျှဝေမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စ ရပ်များအတွက် ကြားဝင်စေ့စပ်ခြင်းကို အခြေခံသည့် ငါးလုပ်ငန်း စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်တစ်ရပ်ကို မိတ်ဆက် ပေးခဲ့သည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်အရ ရပ်ရွာဒေသခံများနှင့် အစိုးရစီမံခန့်ခွဲရေးဌာနဖြစ်သော အနောက် ဩစတြေးလျ ငါးလုပ်ငန်းများဌာန တို့အပါအဝင် အသုံးပြုသူများအနေဖြင့် ကြားဝင်စေ့စပ်မှုနည်းလမ်းကို အသုံးပြု၍ စုပေါင်းလုပ်ကိုင်၍ စီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံဖြင့် သာမန်ထက် ပို၍ ထဲထဲဝင်ဝင်ပါဝင်ခွင့်ရရှိကြပါသည်။

နိုင်ငံတော်နှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး စနစ်များအပြိုင်တည်ရှိခြင်းအားဖြင့် “စနစ်များ ရွေးချယ်ခြင်း” ဟု တစ်ခါတစ်ရံ ခေါ်ဆိုကြသည့် အလေ့အထသို့ ဦးတည်စေကာ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းလိုသူတစ်ဦး (လျှောက်လဲသူ) သည် ၎င်းတို့အတွက် အကောင်းဆုံးရလဒ် ထွက်နိုင်မည့် နည်းလမ်းကို ရွေးချယ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းမှာ သဘောတရားအရ လျှောက်လဲသူ အတွက် အားသာစေ သော်လည်း ခုခံသူအတွက် မမျှတမှုဖြစ်စေနိုင်ပြီး လျှောက်လဲသူက ကနဦး တွင် ရှုံးနိမ့်သွားသော်လည်း အခြား နည်းစနစ်တစ်ခုဖြင့် ဤအမှုကိုပင်ထပ်မံ လျှောက်လဲနိုင်သည့် အခြေအနေမျိုးတွင် ပို၍သိသာပါသည်။

အစိုးရတရားရုံးစနစ်များသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်များ သို့မဟုတ် ADR နည်းလမ်းများထက် သာလွန် သည်ဟု တစ်ထစ်ချ ယူဆ၍ မရပါ။ အခြားနည်းလမ်းများသည် အစိုးရစနစ်ထက်ပို၍ လက်လှမ်းမီ လွယ်ကူသည်များရှိနိုင်ပြီး ခိုင်လုံမှုလည်း အတိုင်းအတာတစ်ခုထိ ရှိကာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများ အား ထိရောက်စွာဖြေရှင်းနိုင်ပါသည် (Ubinsk and McInerney, 2011)။ လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှု အများစုမှာ ပထဝီ၊ ဘာသာစကား သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုအတားအဆီးများ၊ ကုန်ကျစရိတ်မြင့် မားခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းစဉ် အချိန် ကြာခြင်း (တစ်ခါတစ်ရံ စီရင်ချက်ကျရန် နှစ်ချိကြာမြင့်သည်) တို့ ကြောင့် အစိုးရတရားရုံးများထံ မသွားခြင်းဖြစ်လေ့ရှိသည်။ သို့သော် ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်များတွင်

အစဉ်အလာအရ ကျား/မ သို့မဟုတ် အဆင့်အတန်းအခြေခံသော မညီမျှမှုများ နက်ရှိုင်းစွာတည်ရှိပါက အစိုးရ တရားရုံးများသည် ဘက်လိုက်မှုပိုနည်း၍ ကျား/မ အသက်အရွယ်၊ လူမှုအဆင့်အတန်း သို့မဟုတ် လူမျိုး အလိုက် အားသာမှုများ နည်းပါးသဖြင့် ပို၍ အသုံးဝင်သော ရွေးချယ်စရာ ဖြစ်နေနိုင်ပါသည်။

အဓိကအကြံပြုချက်များ ၅.၁

- ✓ နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများအား အနီးကပ်စောင့်ကြည့်သင့်ပါသည်။ မဖြေရှင်းဘဲ ထားသော အငြင်းပွားမှု များမှာ အကြမ်းဖက် ပဋိပက္ခများအဖြစ် ဆင့်ကဲဆိုးရွားလာနိုင်သောကြောင့် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် ထိရောက်၍ ခိုင်လုံသော နည်းလမ်းများ ဖန်တီးပေးခြင်းသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ကာကွယ်ရေးအတွက် အဓိက လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ရှေ့နေများနှင့် အခြားဥပဒေဝန်ဆောင်မှုပေးသူများသည် ဤအပိုင်းတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။
- ✓ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများသည် မိသားစုများအတွင်း သို့မဟုတ် အချင်းချင်းကြား သို့မဟုတ် လူတစ်ဦးချင်းကြား သို့မဟုတ် ရပ်ရွာဒေသခံများနှင့် ကုမ္ပဏီများအကြား စသဖြင့် အခြေအနေအမျိုးမျိုးတွင် ဖြစ်ပွားနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် နိုင်ငံတို့နှင့် ဆန့်ကျင် အငြင်းပွားမှုများလည်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ အမွေဆက်ခံခြင်း၊ နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် လွှဲပြောင်းရောင်းချခြင်း စသဖြင့် အကြောင်းရင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် အငြင်းပွားမှုပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများသည် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာမခံချက် မရှိခြင်း၊ အရင်းအမြစ် ရှားပါးခြင်း၊ ဥပဒေ၏ “အရည်အသွေး”နှင့် သမိုင်းစဉ်ဆက် တရားမျှတမှုမရှိခဲ့ခြင်း တို့အပေါ် အခြေခံ၍ ပေါ်ပေါက်လေ့ရှိပါသည်။
- ✓ ဥပဒေပညာရှင်များသည် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး နည်းလမ်းများအားလုံးကို စဉ်းစားသင့်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်၏ တရားရုံး စနစ်များသည် အငြင်းပွားမှုများအားဖြေရှင်းနိုင်သည့် တစ်ခုတည်းသော လမ်းကြောင်း မဟုတ်ပါ။ အစိုးရနှင့် မဆိုင်သည့် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းစီရင်ခြင်း စနစ်များလည်းရှိနိုင်ပြီး ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်များနှင့် အခြားနည်းလမ်းဖြင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်း (ADR) ယန္တရားများ ပါဝင်ပါသည်။
- ✓ တရားရုံးစနစ်များသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်များ သို့မဟုတ် ADR နည်းလမ်းများထက် အမြဲတမ်းပိုမိုသာလွန်သည်ဟု မှတ်ယူနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ အခြေအနေပေါ်မူတည်၍ တရားရုံးမဟုတ်သော အခြားနည်းလမ်းများမှာ လူထုအတွက် ပိုမိုလက်လှမ်းမီ၍ လူထု၏ သိသိသာသာ လက်ခံမှုကိုလည်းရနိုင်ကာ အငြင်းပွားမှုများဖြေရှင်းရေးအတွက် ထိရောက်သောနည်းလမ်းများ ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။

၅.၂။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင်ဖော်ပြထားသော အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး

“လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ADR ၏ တန်ဖိုးကိုအသိအမှတ်ပြုထားပြီး (စာပိုဒ် ၄.၉) အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ပေးထားပါသည်။ (အပိုင်း ၂၁ နှင့် အခြား ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ဇယားကွက် ၅.၄ ကိုကြည့်ပါ။)

ဇယားကွက် ၅.၄ - လမ်းညွှန်ချက်များ၏ အပိုင်း ၂၁ - လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှု များအား ဖြေရှင်းခြင်း

၂၁.၁။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ဘက်လိုက်မှုမရှိဘဲ အရည်အချင်းပြည့်မီသော တရားစီရင်ရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့များ မှတစ်ဆင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများအား အချိန်မီ၊ ကုန်ကျစရိတ်နည်းနည်းဖြင့် ထိရောက်စွာဖြေရှင်းနိုင်ရန်၊ အဆိုပါ အငြင်းပွားမှုများအား မတူညီသော ဖြေရှင်းနည်းပုံစံများဖြင့် ကိုင်တွယ်နိုင်ရန်၊ နစ်နာမှုများအတွက် ထိရောက်သော ပေးလျှော်မှုများ ရရှိစေရန်နှင့် အယူခံဝင်ပိုင်ခွင့်များ ရှိရန် စီစဉ်ထားရှိပေးရမည်။ နစ်နာမှုများအတွက် ပေးလျှော်၊ ကုစား မှုများအား စောလျင်စွာ အကောင် အထည်ဖော်ရမည်။ အကောင်အထည်ဖော်ရာ ဌာန၊ အဖွဲ့အစည်းတွင်းဖြစ်စေ၊ ပြင် ပဲမဆောင်ရွက်မှုဖြင့် ဖြစ်စေ ဖြစ်လာနိုင်သည့် အငြင်းပွားမှုများအား ရှောင်ရှားနိုင်ရန်သို့မဟုတ် ကနဦးအဆင့်တွင်ပင် ဖြေရှင်းနိုင်ရန် နည်းလမ်းများအား လူတိုင်းလက်လှမ်းမီရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ စီမံထားပေးသင့်သည်။ အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်း ယန္တရားများကို အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားများအပါအဝင် လူတိုင်းအတွက် လွယ်ကူအဆင်ပြေသော နေရာ၊ ဘာသာစကားနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် ရယူနိုင်စေမည်။”

၂၁.၁။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်းအတွက် သီးသန့် တရားရုံး သို့မဟုတ် အဖွဲ့ များ စတင်တည်ထောင် လှုပ်ရှားစေရန်နှင့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ အတွက် ကျွမ်းကျင်အကြံပေးများ ခန့်အပ်ထားရန် စဉ်းစားနိုင်သည်။ မြေအသုံးချမှုအစီအစဉ်များအား ထိန်းချုပ်စီမံခြင်း၊ မြေတိုင်းတာခြင်းနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား တန်ဖိုးသတ်မှတ်ခြင်းတို့အတွက်လည်း သီးသန့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး အထူးတရားရုံးများ ထားရှိရန် နိုင်ငံတော်မှ စဉ်းစားနိုင်သည်။”

၂၁.၃။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် အထူးသဖြင့် အောက်ခြေမြေပြင်အဆင့်တွင် မတူကွဲပြားသောအခြားနည်းဖြင့် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်း ပုံစံများကို တည်ထောင်၊ အားပေးသင့်သည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းအရ သို့မဟုတ် အခြား လူအ များလက်ခံထားသော အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်း စနစ်များရှိပါက ထိုစနစ်များအားဖြင့် မျှတ၊ စိတ်ချရ၍၊ လူတိုင်း လက်လှမ်းမီကာ၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းပေးနိုင်ရန် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးသင့် သည်။”

၂၁.၄။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် အကောင်အထည်ဖော်သော ဌာန၊ အဖွဲ့အစည်းများအား သက်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှု အလိုက် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းစေခြင်း၊ ဥပမာ မြေတိုင်းတာရေးအတွက် တာဝန်ရှိသူများမှနေ၍ တစ်ဦးချင်းမြေကွက် နယ်နိမိတ် အငြင်းပွားမှုများအား နိုင်ငံအခြေအနေနှင့်အညီ ဖြေရှင်းစေခြင်း နည်းလမ်းမျိုးကို အသုံးပြုရန် စဉ်းစား နိုင်သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ဘက်မလိုက်ဘဲ ကျိုးကြောင်းဆင်ခြင်သုံးသပ်ကာ စာဖြင့်ရေးသား ကြေညာရမည်ဖြစ် ပြီး တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့များထံ အယူခံဝင်ပိုင်ခွင့် ရှိရမည်။”

၂၁.၅။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်း လုပ်ငန်းများတွင် အဂတိလိုက်စားမှု မရှိစေရန် ကာကွယ် တားဆီးရမည်။”

၂၁.၆။ “နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်း နည်းလမ်းများ ဖန်တီးပေးရာတွင် အကာအကွယ်နည်းပါးသော၊ လစ်လျူရှုခံထားရသော အစုအဖွဲ့များအတွက် ဥပဒေအကူအညီများပေးရန်၊ လူတိုင်း ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိဘဲ တရားစီရင် မှုစနစ် များအား ရယူအသုံးပြုခွင့်ရှိရန် ဂရုပြုဆောင်ရွက်ရမည်။ တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားအဖွဲ့ အစည်းများသည် မိမိတို့ဝန်ထမ်းများ ထိုဝန်ဆောင်မှုများ ပေးရန် လိုအပ်သော အရည်အချင်း၊ ကျွမ်းကျင်မှုများရှိစေရန် လေ့ကျင့်ပျိုးထောင် ပံ့ပိုးပေးရမည်။”

ထို့ပြင် “လမ်းညွှန်ချက်များ”တွင် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးဆိုင်ရာ အခြား ရည်ညွှန်းချက်များစွာပါဝင်ပြီး စာပိုဒ် ၃က.၁.၄ နှင့် ၅၊ ၄.၇၊ ၄.၉၊ ၆.၁၊ ၆.၃၊ ၆.၆၊ ၁၅.၉ နှင့် ၁၆.၁ တို့အပါအဝင်ဖြစ်သည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများသည် အခြားသော အငြင်းပွားမှုများအားလုံးနှင့် တူညီသည့်အချက် များစွာရှိပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် မဆိုင်သော အငြင်းပွားမှုများနည်းတူ စိန်ခေါ်မှုများ ရင်ဆိုင်ရ ပါသည်။ ဥပမာ အချို့သော နိုင်ငံအခြေအနေများတွင် (အခန်း ၂ ကိုကြည့်ပါ) တရားဥပဒေစိုးမိုး မှု မရှိခြင်းက တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ မျှတမှုကို ထိခိုက်စေနိုင်ပြီး အဆုံးစွန်တွင် လူထု၏ တရားရုံး များအပေါ် ယုံကြည်မှုနှင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ ခိုင်လုံမှုတို့ကို ယုတ်လျော့စေနိုင်ပါသည်။ တရား ဥပဒေစိုးမိုးမှုမရှိခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သော ကိစ္စတစ်ခုမှာ တရားသူကြီးများသည် နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး အကျိုးစီးပွားများနှင့် မကင်းခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်းမှနေ၍ တစ်ဖန် တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ ခိုင်လုံမှုအပေါ်

လူထု၏ ယုံကြည်မှု ကျဆင်းစေပါသည်။ နောက်ထပ် စိန်ခေါ်မှုမှာ တရားရုံးစနစ်များအတွက် ငွေကြေးရန်ပုံငွေပံ့ပိုးမှုနည်းပါးခြင်းဖြစ်ပြီး နှောင့်နှေးမှုများပေါ်ပေါက်စေကာ ဆုံးဖြတ်ချက်များအား သိသိသာသာ ကြန့်ကြာစေပါသည်။ တရားရုံးဆုံးဖြတ်ချက်ကို အကောင်အထည်ဖော် ကြပ်မတ် ရာတွင်လည်းအခက်အခဲများရှိနိုင်ပြီး ရှုံးနိမ့်သည့်အဖွဲ့မှ မလိုက်နာဘဲ နှောင့်ယှက်ခြင်းမျိုး ဖြစ်ပါသည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရများအနေဖြင့် “တရားစီရင်ရေး အာဏာပိုင်များ သို့မဟုတ် အခြားနည်းလမ်းများမှ တဆင့် လူတိုင်းလက်လှမ်းမီသော ထိရောက်သည့် နည်းလမ်းများဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းပေးရန်” နည်းတူ “အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းပေးရန်၊ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက် များအား ကုန်ကျစရိတ်နည်းနည်းဖြင့် လျင်မြန်စွာ ဖော်ဆောင်ပေးရန်” တိုက်တွန်းထားပါသည် (စာပိုဒ် ၃က.၁.၄)။ တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့များသည် “ဘက်မလိုက်ဘဲ အရည်အချင်းပြည့်မီရန်” နှင့် ကုစားမှုများသည် “ထိရောက်၍” “လျင်မြန်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ရန်” လည်း တိုက်တွန်းထားပါသည် (စာပိုဒ် ၄.၉)။ တရားစီရင်ရေး စနစ်တွင် ဘက်မလိုက်ဘဲ အမှီအခိုကင်းရန် အတွက် တရားသူကြီးများအား ရာထူးခန့်အပ်ခြင်း၊ ရာထူးတိုးခြင်း၊ လစာများနှင့် သက်တမ်းများ စသည်တို့ဆိုင်ရာ သင့်လျော်သော နည်းလမ်းများနှင့်အတူ အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေး နည်းလမ်းများလည်း ဆောင်ရွက်ဖို့ လိုပါသည်။

သို့သော် လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများတွင် အရေးပါသော အသေးစိတ်အချက်များလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ဥပမာ ဓလေ့ထုံးတမ်း အခွင့်အရေးများပါဝင်သည့် အမှုများဖြစ်လျှင် ယင်းအခွင့်အရေးများမှ မှတ်တမ်းတင်ထားလေ့မရှိသည့်အတွက် သက်သေတင်ပြရန် ခက်ခဲနိုင်ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများမှာ မညီမျှသော မြေပြင်အခြေအနေများနှင့် အာဏာမညီမျှမှုများနှင့် စပ်ဆက်နေလေ့ရှိပြီး ဥပမာအားဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုတစ်ခုသည် အမျိုးသမီးများနှင့် ရပ်မိရပ်ဖအမျိုးသားများအကြား ဖြစ်သည်ဆိုလျှင် သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူလုပ်ငန်းရှင်ကြီးများအကြား ဖြစ်လျှင် စသည့်အခြေအနေမျိုးများ ဖြစ်ပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ဤကဲ့သို့ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး ကိစ္စရပ်များအား အများအပြားထည့်သွင်းဆွေးနွေးထားပြီး တရားမျှတမှုရပိုင်ခွင့်၊ ဘက်မလိုက်သော တရားစီရင်ရေး၊ အခြားနည်းဖြင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး ယန္တရားများနှင့် လျင်မြန်စွာ အကောင်အထည်ဖော်မှု၊ ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား အသိအမှတ်ပြုရေး စသည့်အချက်များ၏ အရေးပါပုံကို အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။

နိုင်ငံတော်အစိုးရများအနေဖြင့် ပြည်သူများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကိုကာကွယ်ရန်၊ ထိုလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ခံစားခွင့်ရှိရန်နှင့် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် လျင်မြန်၍ လက်လှမ်းမီနိုင်သော ဝန်ဆောင်မှုများ ဖြည့်ဆည်းပေးရမည်ဟု “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် တိုက်တွန်းထားသည် (စာပိုဒ် ၆.၃)။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံတော်များအနေဖြင့် အောက်ပါလုပ်ငန်းစဉ်နှစ်မျိုးလုံးအား ဆောင်ရွက်ရန် အဆင့်များ လမ်းညွှန်ထားပါသည် -

- နိုင်ငံတော်၏ တရားဝင် တရားစီရင်ရေးစနစ်အား ပြည်သူများ အထူးသဖြင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူ လူအုပ်စုများ ပို၍ လက်လှမ်းမီစေရန်နှင့် ကုစားမှုများကို လျင်မြန်စွာ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရန် စသည်တို့အပါအဝင် နိုင်ငံတော် တရားစီရင်ရေးစနစ်များအား မြှင့်တင်ရန် (စာပိုဒ် ၂၁.၁၊ ၂၁.၆) နှင့်
- ဓလေ့ထုံးတမ်း အငြင်းပွားမှု ညှိနှိုင်းကျေအေးခြင်း စနစ်များအပါအဝင် အခြားနည်း

လမ်းများဖြင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးအား အားကောင်းဖွံ့ဖြိုးအောင် ပံ့ပိုးပေးရန် (စာပိုဒ် ၂၁.၃) တို့ဖြစ်ပါသည်။

၅.၂.၁။ တရားရုံးများအား ပိုမိုလက်လှမ်းမီအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း

“လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် နေရာတိုင်း၌ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးဝန်ဆောင်မှုများ လက်လှမ်းမီ စေရန် တိုက်တွန်းထားပြီး အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူများ တရားစီရင်ရေးစနစ်များရရှိရေးကို အစိုးရ မှနေ၍ စရိတ်သက်သာသော ဥပဒေအကူအညီနှင့် ရွေ့လျားဝန်ဆောင်မှုများဖြင့် ဝေးလံခေါင်ဖျား ဒေသများ၊ ရွေ့လျားသွားလာနေထိုင်သူဌာနတိုင်းရင်းသား နယ်မြေများတွင် ဖြည့်ဆည်းကူညီပေး ရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ (စာပိုဒ် ၆.၆၊ ၂၁.၁၊ ၂၁.၆)

တရားစီရင်ရေးစနစ်များသည် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူများနှင့် လူမှုရေးအရ၊ ပထဝီအနေအထား အရ နီးကပ်စေရန် လိုပါသည်။ အငြင်းပွားမှုများ လျင်မြန်စွာဖြေရှင်းနိုင်ရန် ရပ်ကျေးအဆင့်တွင် ပင် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး ယန္တရားများ ဖြန့်ကျက်ဖန်တီးပေးသင့်သည်။ တရားရုံးများကို ဗဟို ချုပ်ကိုင်မှုဖြေလျှော့၍ အထူးဥပဒေအဖွဲ့များနှင့်/သို့ ရွေ့လျားဝန်ဆောင်မှုများ ရပ်ကျေးအဆင့်တွင် တည်ထောင်သင့် သည်။ တရားသူကြီးများသည် အလှည့်ကျခုံရုံးများ သို့မဟုတ် ရွေ့လျားတရားရုံး များဖွဲ့စည်း၍ ဝေးလံခေါင်ဖျားဒေသများသို့ အလှည့်ကျ သွားရောက်၍ ဒေသအငြင်းပွားမှုများကို ကြားနာသင့်သည်။

အသေးစားအငြင်းပွားမှုခုံရုံးများကို ကျေးလက်ဒေသများတွင် ဖွင့်လှစ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဒေသခံ ခေါင်းဆောင် များကို နိုင်ငံတော်တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ ရပ်ရွာကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် သင်တန်းပေး ခန့်အပ်၍ တိုက်ရိုက် ကြီးကြပ်၍ အယူခံစနစ်ထားရှိခြင်း များ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဘော့စ်ဝါနာနှင့် ဘရာဇီးအပါအဝင် နိုင်ငံအချို့တွင် ဤစနစ်များ ဆောင်ရွက်ပြီးဖြစ်သည်။ (ဇယားကွက် ၅.၅)

ပြည်သူများအားလုံး တရားရုံးများကိုအသုံးပြုစေရန် ၎င်းတို့၏ငွေကြေးတတ်နိုင်မှုကို တရားရုံး အခကြေးငွေသတ်မှတ်ရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။ ကုန်ကျစရိတ် မျှခံရေးအကူအညီများ၊ အလွန်နွမ်းပါးသူများအား အခမဲ့ရှေ့နေကိုယ်စားလှယ်များ ပေးနိုင်သည် (ဇယားကွက် ၄.၇)

ဇယားကွက် ၅.၅ -
ဘော့စ်ဝါနာနှင့် ဘရာဇီးနိုင်ငံ
များတွင် တရားရုံးများအား
လက်လှမ်းမီ အသုံးပြုနိုင်မှုအား
မြှင့်တင်ပေးခြင်း

အရင်းအမြစ် - FAO, 2010.
အရင်းအမြစ် - Ferraz, 2010.

ဘော့စ်ဝါနာနိုင်ငံတွင် ၁၉၆၈ ခုနှစ် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု မြေများဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေအရ တည်ထောင်ထားသော မြေယာဘုတ်အဖွဲ့များ၏ တာဝန်များထဲ မှ တစ်ခုမှာ ၎င်းတို့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အောက်တွင်ရှိသည့် ဒေသများမှ ဓလေ့ထုံ တမ်းမြေယာချထားပေးမှုနှင့် အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ကြားနာဆုံးဖြတ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် ဒေသခံအများအပြားမှာ မြေယာဘုတ်အဖွဲ့များထိုင်သည့်နေရာများနှင့် ဝေးကွာသည့်အရပ်တွင် နေထိုင်ကြသဖြင့် လာရောက်ဖြေရှင်းမှုခံယူနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ ထို့အတွက် ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် အစိုးရသည် လက်အောက်ခံ မြေယာဘုတ်အဖွဲ့ များ တည်ထောင်ခြင်း အမိန့်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး ဒေသခံများနှင့်ပို၍ နီးသည့်နေရာများတွင် ဒေသန္တရအဆင့် “တစ်ဆင့် နိမ့်” မြေယာဘုတ်အဖွဲ့များ ကွန်ရက်ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။

ဘရာဇီးနိုင်ငံတွင် အငယ်စား တရားမမှုနှင့် ရာဇဝတ်မှုများကို ကြားနာစစ်ဆေးရန် ဒေသန္တရ “အထူးခုံရုံးများ” သို့မဟုတ် “တန်ဖိုးနည်း အငြင်းပွားမှုဆိုင်ရာ တရားရုံးများ” စနစ်အား ၁၉၈၀ ကျော်နှစ်များက တည်ထောင်ထားခဲ့သည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများအတွက် တရားမျှတမှုဆောင်ကြဉ်းပေး ရန်၊ အထူးသဖြင့် လျင်မြန်၍ ကုန်ကျစရိတ် သက်သာ လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့် တရားစီရင်ရေးကို ပိုမိုရယူနိုင်စေရန်ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စု ဥပဒေ အမှတ် ၉.၀၉၉/၉၅ ဖြင့် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်ကို တရားဝင် ချမှတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထူးခြားဆန်းသစ်မှုတစ်ခုမှာ တရားဝင် အထက်ခုံရုံးများသို့ အမှုများ လွှဲပြောင်းမှုများ လျော့နည်းစေရန်အတွက် နှစ်ဖက်အမှုသည်များအကြာ သဘောတူညီမှု ရရှိရန် မဖြစ်မနေ ကြားဝင်စေ့စပ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြစ်သည်။

၅.၂.၂။ မလိုအပ်သော ဥပဒေနှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်း သတ်မှတ်ချက်များ အား ဖျက်သိမ်း၍ တရားရုံးလုပ်ငန်းစဉ်များ အား ခက်ခဲကြန့်ကြာမှုမရှိရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း

နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် မလိုအပ်သော ဥပဒေနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း သတ်မှတ်ချက်များကို ဖယ်ရှား၍ လုပ်ပိုင်ခွင့်လျှောက်ထားမှုအတွက် အဟန့်အတားများကိုကျော်လွှားဖို့ ကြိုးစားရန် “လမ်းညွှန်ချက်များ”တွင် အကြံပြုထားပါသည် (စာပိုဒ် ၆.၃)။ အခြားသော ဖြေလျှော့ဆောင်ရွက်မှုများ အပြင် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး ဝန်ဆောင်မှုများအား ဘာသာစကားမျိုးစုံ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း မျိုးစုံဖြင့် ရယူနိုင်စေရန် ဆောင်ရွက်ပေးသင့်ကြောင်းလည်း တိုက်တွန်းထားပါသည် (စာပိုဒ် ၂၁.၁)။

ထိုသို့ဖြစ်နိုင်ရန် အခြေအနေပေါ် မူတည်၍ တရားရုံးလုပ်ငန်းစဉ်များဆောင်ရွက်ရာတွင် ကျေးလက်နေဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများ၊ အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူ လူအုပ်စုများ၊ တစ်ဦးချင်း ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ လိုအပ်ချက်နှင့် လုပ်နိုင်စွမ်းတို့အလိုက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ဖြေလျှော့၊ ပြောင်းလဲခြင်းများ ပြုလုပ်ရန်လိုအပ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူ အမှုသည်များအတွက် အထူးသဖြင့် ငွေကြေးတန်ဖိုးနည်းသော အငြင်းပွားမှုများတွင် ရှေ့နေများငှားရမ်းရန်မသတ်မှတ်ဘဲ မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် လျှောက်လဲခွင့်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် ရှေ့နေမဟုတ်သော အခြားသူများက ကိုယ်စားပြုလျှောက်လဲခွင့်ပြုခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ အမှန်တကယ်ရထိုက်ကြောင်း သက်သေပြခြင်းအပါအဝင် သက်သေအထောက်အထားများတင်ပြရာတွင် နှုတ်ဖြင့်ထွက်ဆိုမှုကဲ့သို့ သက်သေအမျိုးအစားအများအပြားကို လည်း တရားရုံးမှ လက်သင့်ခံ စဉ်းစားနိုင်ပါသည်။ (ဇယားကွက် ၅.၆)

ဘော့စ်ဝါနာ၊ မိုဇမ်ဘီနှင့် တန်ဇေးနီးယား ပြည်ထောင်စု သမ္မတနိုင်ငံတို့၏ ဥပဒေများအရ ဓလေ့ထုံးတမ်းသက်သေစည်းမျဉ်းများ သို့မဟုတ် “မြေအနေအထား အခြေပြု သက်သေအထောက်အထား” အား တရားစီရင်ရေးအဆင့်အားလုံးတွင် အခြားတရားဝင်သက်သေအထောက်အထား စည်းမျဉ်းများနှင့် တန်းတူ အရေးပါသည်ဟုလက်ခံ၍ ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါသည်။

မိုဇမ်ဘီနိုင်ငံတွင် လျှောက်လဲသူမှ မြေယာကို ရသင့်ကြောင်း ခိုင်လုံစွာ အတည်ပြုပေးရန် မြေခိုးနားချင်းများမှ နှုတ်ဖြင့် သက်သေထွက်ဆိုပေးလျှင် လုံလောက်သည့် သက်သေဟု ယူဆပါသည်။ ရပ်ရွာတစ်ခုလုံးရှေ့တွင် လူသိရှင်ကြား အားလုံးပါဝင်၍ နှုတ်ဖြင့် ထောက်ခံထွက်ဆိုပေးခြင်းသည် (စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထား သို့မဟုတ် တစ်ဦးချင်း၏ ကြေညာချက်ထက်ပို၍ အတုလုပ်ယူရန် များစွာပိုမိုခက်ခဲလေ့ရှိပါသည်) တရားရုံးရှေ့မှောက် သက်သေနေရာတွင် ကျမ်းကျိန်၍ ထွက်ဆိုခြင်းကဲ့သို့ပင် ဥပဒေအရ တန်းတူခိုင်လုံမှုရှိသည်ဟု သတ်မှတ်ခြင်း ခံရပါသည်။ အုပ်စုလိုက်နှုတ်ဖြင့် ထောက်ခံထွက်ဆိုခြင်းသည် မြေယာလျှောက်ထားမှုအတွက် ခိုင်လုံသော သက်သေဖြစ်ကြောင်း သတ်မှတ်လိုက်ခြင်းအားဖြင့် မိုဇမ်ဘီသည် ကျေးလက်ဒေသများတွင် စာတတ်မြောက်မှုနည်းပါးခြင်းနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းမြေယာအခွင့်အရေးများအတွက် စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထား ရှားပါးခြင်း အခက်အခဲများကို ရှောင်ကွင်းဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပါသည်။

ဇယားကွက် ၅.၆ - အာဖရိက အရှေ့ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်းဒေသများတွင် “မြေအနေအထားအခြေပြု” သက်သေအား တရားဝင် လက်ခံခြင်းနှင့် နှုတ်ဖြင့်ထွက်ဆိုမှုအား မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် အထောက်အထားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း

အရင်းအမြစ် - FAO, 2010

ဥပဒေအရ အခွင့်သာသည့်အချိန်တိုင်းတွင် တရားသူကြီးများသည် သာမန်လူများနားလည်နိုင်သည့် ရိုးရှင်းသော စကားလုံးများကို သုံးစွဲရန်နှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများမှ တရားရုံး၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို နားလည်မှုရှိလာစေရန် ကြိုးစားပေးသင့်ပါသည်။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများ အနေနှင့် ၎င်းတို့၏ မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ထွက်ဆိုလျှောက်လဲခွင့်ရန်နှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို နားလည်နိုင်ရန် တရားရုံးများဘက်မှ ဘာသာပြန်များ ဖြည့်ဆည်းပေးသင့်ပါသည်။

ထို့အတူ အမျိုးမျိုးသော လူတန်းစားများမှနေ၍ အမှုဖွင့်လှစ်၍ တရားစွဲဆိုခွင့်ရှိနိုင်ရန် သင့်လျော်သည့် အခြေအနေများတွင် တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်ရှိသူအား သတ်မှတ်သည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ဖြေလျှော့ပေးသင့်ပါသည်။ ဥပမာ တစ်သီးပုဂ္ဂလ တရားရင်ဆိုင်သူများအား အဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားပြု လျှောက်လဲခွင့်ပေးခြင်းနှင့် အစုအဖွဲ့လိုက် လျှောက်ထားမှုများအားလက်ခံပေးခြင်း စသည်တို့ဖြစ်သည်။ တရားရုံးတွင် တရားစွဲဆိုလျှောက်ထားရန် ကြာမြင့်နိုင်သည့်အချိန်ကို ထောက်ချင့်၍ အထူးသဖြင့် အခွင့်အလမ်း နည်းပါးသူ လူအုပ်စုများပါဝင်လာသည့်အခါတွင် အမှုတစ်ခုအတွက် တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်ရှိ သည့် ကာလသတ်မှတ်ချက်အား ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် လိုအပ်နိုင်ပါသည်။

၅.၂.၃။ မတူကွဲပြားသော တရားစီရင်ရေး အာဏာပိုင်များအား ရွေးချယ် လေ့ကျင့်ပေးခြင်း

နိုင်ငံတော်များအနေဖြင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာပိုင်များ မူဝါဒနှင့် ဥပဒေများကို အချိန်မီ ထိရောက် စွာ၊ ကျား-မ မတူညီမှုများအား ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် လိုအပ်သော လူအင်အား၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ငွေကြေးပိုင်းနှင့် အခြား လိုအပ်သော စွမ်းဆောင်ရည်များ ရှိစေရန် ဖြည့်ဆည်းပေး ဖို့ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် တိုက်တွန်းထားပါသည်။ အဖွဲ့အစည်းအဆင့်အသီးသီးရှိ ဝန်ထမ်း များသည် စဉ်ဆက်မပြတ် သင်တန်းများရရှိရန်နှင့် ဝန်ထမ်းများ ခန့်အပ်ရာတွင်လည်း ကျား-မ နှင့် လူမှုရေး သာတူညီမျှမှုရှိစေရန်လည်း တိုက်တွန်းထားပါသည် (စာပိုဒ် ၆.၁)။ ကျား/မ၊ လူမျိုး၊ တိုင်းရင်းသား၊ လူမှုရေးနှင့် ဘာသာရေး ကွဲပြားစုံလင်မှုများကို ထင်ဟပ်သော တာဝန်ယူမှုရှိ သည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဖြစ်စေရန် အစိုးရများသည် နောက်ခံအခြေအနေအသီးသီးမှ တရားသူကြီးများ ကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိဖြင့် ခန့်အပ်ရန် လိုပါသည်။ အမျိုးသမီးများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများသည် လည်း တရားသူကြီးရာထူးများ လျှောက်ထားရန် အားပေးသင့်ကာ တရားသူကြီးများ ရွေးချယ် ရာတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအားလုံးကို ဥပဒေအရ တားမြစ်ရမည်။

တရားသူကြီးများသည်လည်း ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူ လူအုပ်စုများနှင့် တစ်ဦးချင်းတို့အား ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရန်နှင့် တင်ပြလျှောက်လဲရန် အခြား သူများနှင့် တန်းတူအခွင့်အရေးရရှိစေရေးအတွက် လေ့ကျင့်သင်တန်းများ ရရှိထားသင့်ပြီး ထိုကဲ့သို့ သူများအတွက် စိုးရိမ်မှုလျော့ကျစေမည့် ပုံစံဖြင့် တရားရုံးကို ကိုင်တွယ်ခြင်းနှင့် သာမန်အားဖြင့် နားမလည်သူများ အတွက် အပြစ်ဖြစ်စေသည့် စည်းမျဉ်းများအား ဖြေလျှော့ပေးခြင်းများ စသည် တို့ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့သင်တန်းများပေးရာတွင် တရားသူကြီးများ၏ လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်နိုင်စွမ်းနှင့် ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်း များ ကို ကျင့်သုံးဖော်ဆောင်နိုင်စွမ်းတို့အား မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ တရားသူကြီးများ၏ အခွင့်အရေး ကာကွယ်သူများနှင့် ဘက်မလိုက် စီရင်သူများ ဆိုသည့် အခန်းကဏ္ဍကို မီးမောင်းထိုးပေးခြင်း၊ တရားသူကြီးများ၏ ကိုယ်ပိုင်အစွဲများကို ဖော်ထုတ်ဖြေရှင်းရာတွင် ကူညီပံ့ပိုးခြင်းနှင့် တရားစီရင် ရာတွင် ဖြောင့်မတ်မှန်ကန်မှု၊ ဘက်မလိုက်မှု၊ အမှီအခိုကင်းမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုစသဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်တွင်း တရားသူကြီး ကျင့်ထုံးများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း စသည်တို့ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ၁၉၉၀ နှင့် ၂၀၀၀ ကျော်နှစ်များအတွင်း မိုဇမ်ဘီနိုင်ငံတွင် FAO ၏ လုပ်ကိုင်မှုအတွေ့အကြုံများအရ

တရားသူကြီးအများအပြားသည် တိုင်းပြည်၏ ၁၉၉၇ မြေယာဥပဒေကို နားလည်မှုလိုအပ်နေသေးကာ ဥပဒေသစ်၏ အခြေခံမူနှင့် သက်ရောက်မှုများကို အပြည့်အဝ သဘောပေါက်ခြင်းမရှိသေးကြောင်း တွေ့ရသည်။ အချို့မှာ ယခင် ကိုလိုနီခေတ် ဥပဒေများကို ဆက်လက် အသုံးပြုဆဲဖြစ်ပြီး တိုင်းပြည်၏ အခြေခံဥပဒေလာ အခြေခံမူများကို မရင်းနှီးသေးဘဲ ရှိသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။

၅.၂.၄။ ဓလေ့ထုံးတမ်းတရားစီရင်ရေးစနစ်များအား ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေ စနစ်များနှင့် ပေါင်းစည်း၍ ပိုမိုခိုင်မာရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း

နိုင်ငံတော်သည် ဓလေ့ထုံးတမ်းတရားစီရင်ရေးစနစ်များအပါအဝင် အခြားနည်းလမ်းဖြင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးပုံစံများ အားလည်း အားကောင်း၍ ဖွံ့ဖြိုးစေရန် ကူညီပေးသင့်ကြောင်း “လမ်းညွှန်ချက်များ”တွင် တိုက်တွန်းထားပါသည် (စာပိုဒ် ၂၁.၃)။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုစနစ်များသည် ဒေသန္တရ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများကို လျင်မြန်စွာနှင့် ကုန်ကျစရိတ် သက်သာစွာ ဖြေရှင်းနိုင်ပါသည်။ အစိုးရနှင့် အလွတ်သဘော တရားစီရင်ရေးစနစ်များအကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် တရားရုံးများအား လက်လှမ်းမီအသုံးချမှုအားတိုးတက်စေ၍ အစိုးရတရားရုံးတွင် အမှုများ ဝန်ပိုခြင်းကို လျော့ချနိုင်ပါသည်။

ဓလေ့ထုံးတမ်းခေါင်းဆောင်များ ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့် လူ့အခွင့်အရေး (ကျား/မ တန်းတူညီမျှရေး အပါအဝင်) တို့အား နားလည်လာရန် အစိုးရမှဦးဆောင် သင်တန်းပေးခြင်းသည်လည်း အရေးပါသောခြေလှမ်းဖြစ်ပါသည်။ တရားစီရင်ရေးအာဏာပိုင်များက ဓလေ့ထုံးတမ်းခေါင်းဆောင်များကို ဆက်လက်ပံ့ပိုး၍ ၎င်းတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် သက်ဆိုင်ရာ အခြေခံဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စည်းမျဉ်းများနှင့် ကိုက်ညီရန် ကြိုးကြပ်ပေးနိုင်ပါသည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းခေါင်းဆောင်များကလည်း ဒေသခံများ၏ တရားစီရင်ရေးနှင့် မျှတမှုအပေါ် အမြင်များအား တရားသူကြီး နားလည်စေရန် ဓလေ့ထုံးတမ်းစည်းမျဉ်းကဲ့သို့ အပိုင်းများတွင် ပြန်လည် အားဖြည့်ပေးနိုင်ပါသည်။

၅.၂.၅။ တရားစီရင်ရေး အယူခံဝင်ခြင်းစနစ်အား ရှင်းလင်း၍ လက်လှမ်းမီ အသုံးပြုနိုင်ရန် တည်ထောင်ခြင်း

နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် အယူခံဝင်ခွင့်အားလည်း ဖန်တီးပေးရန် “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် တိုက်တွန်းထားပါသည် (စာပိုဒ် ၂၁.၁)။ တရားစီရင်မှုအမှားအယွင်းနှင့် အဂတိလိုက်စားမှုအတွက် တန်ပြန်စစ်ဆေးမှုအဖြစ်၊ တရားစီရင်မှုအားလုံးတွင် ညီညွတ်မှုရှိရေး နည်းတစ်ရပ်အဖြစ် ရှင်းလင်း၍ ရိုးရှင်းသော အယူခံလုပ်ငန်းစဉ်ကို တည်ထောင်သင့်ပါသည်။ ရှင်းလင်း၍ မြန်ဆန်သော အယူခံစနစ် ရှိခြင်း ဖြင့် အမှုသည်များက ၎င်းတို့မမျှတဟုယူဆသော တရားရုံးသို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပြန်လည်ရင်ဆိုင်လျှောက်လဲ နိုင် မည်ဖြစ်သည်။ အနည်းဆုံး အောက်ဆုံးအဆင့် အယူခံဝင်ခွင့်အား ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများ၊ အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူများ အလွယ်တကူ ရယူနိုင်အောင် ဖန်တီးပေးရန် အရေးကြီးပါသည်။ တရားသူကြီးများ သတ်မှတ်အချိန်ဇယား တစ်ခု

အတိုင်း ၎င်းတို့၏ အာဏာသက်ရောက်သည့်နယ်မြေတွင် လှည့်လည်၍ ကျေးရွာများသို့တိုက်ရိုက် သွားရောက် တရားစီရင်ခြင်းကဲ့သို့ ဆန်းသစ်သည့်နည်းလမ်းများဖန်တီးနိုင်ပါသည်။

၅.၂.၆။ တရားစီရင်ရေးစနစ်အား ကြီးကြပ်ခြင်းနှင့် တာဝန်ခံမှု နည်းစနစ် များအား ပိုမိုခိုင်မာရန်ဆောင်ရွက်ခြင်း

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအား မြှင့်တင်တွန်းအားပေးခြင်းနှင့်အတူ (အခန်း ၂) “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် တရားသူကြီးများ ဘက်လိုက်မှုမရှိစေရန်လည်း တိုက်တွန်းထားပါသည်။ အစိုးရများမှလည်း အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အကတိ ကင်းစင်ရန် ကာကွယ်ဖို့ တိုက်တွန်းထား ပါသည်။ (စာပိုဒ် ၂၁.၁ နှင့် ၂၁.၅)

တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ ဘက်မလိုက်မှုနှင့် အမှီအခိုကင်းလွတ်လပ်မှုတို့သည် တာဝန်ယူမှုရှိသော အစိုးရတစ်ရပ်၏ အခြေခံများဖြစ်ကာ တရားရုံးများသည် အခြားသော အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်များနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကြပ်မတ်ဖော်ဆောင်သည့် သက်ဆိုင်သူ များအား တာဝန်ခံမှုရှိရန် ကြပ်မတ် သည့်နောက်ဆုံး ယန္တရားစနစ် ဖြစ်သည်။ တရားစီရင်ရေးတွင် အကတိလိုက်စားနိုင်ခြေများအား ရှင်းလင်းခြင်းသည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် ထိခိုက်လွယ်သူများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးရန် အထူးအရေးကြီးသည့် အချက်ဖြစ်ပါသည်။

လုံလောက်သော လစာများပေးခြင်းနှင့် မြင့်မားသော ကျင့်ဝတ်စံနှုန်းများ ထိန်းသိမ်း၍ ပြင်းထန် သော အကျိုးဆက်ဖြစ်ရပ်များ ချမှတ်ထားခြင်းသည် အချို့အခြေအနေများတွင် တရားစီရင်ရေးစနစ် အတွင်း လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုကို လျော့ကျစေပါသည်။ တရားစီရင်မှုနှင့် ကြားနာမှုများကို လူထုအား ဖွင့်ပြထားခြင်း၊ တရားစီရင်မှု မှတ်တမ်းများ မဖြစ်မနေရေးရန် သတ်မှတ်ထားခြင်းနှင့် တရားစီရင်မှု များအားလုံး ကို ပုံနှိပ်ဖြန့်ဝေခြင်းနည်းလမ်းများသည် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို တိုးတက်စေ၍ အကတိ ကို လျော့ကျစေကာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ရှေ့နောက် ညီညွတ်မှုကို အားကောင်းစေ၍ အားကောင်း သော တရားစီရင်ထုံးများ ပေါ်ပေါက်စေပါသည်။

တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်မှုများအား ပိုမိုသိရှိနိုင်ခြင်းကလည်း အယူခံဝင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို တိုးတက် စေနိုင်ပါသည်။ တရားစီရင်မှု မှတ်တမ်းရှိ၍ တရားသူကြီး၏ စဉ်းစားသုံးသပ်ပုံကိုလည်း ရှင်းလင်းစွာ ရေးသားထားပါက ပြန်လည်သုံးသပ်သည့်အဖွဲ့သည် အငြင်းပွားသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို သုံးသပ်၍ ခွဲခြားမှု၊ အချက်အလက် သို့မဟုတ် ဥပဒေ မှားယွင်းမှု၊ အကတိလိုက်စားမှု၊ ဥပဒေအား အဖျက် အမှောင့်ပြုမှုနှင့် မူလ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်တွင် ပါဝင်သက်ရောက်သော အခြားအကြောင်းများ ရှိမရှိ သုံးသပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မီဒီယာကလည်း တရားစီရင်ရေး အကတိလိုက်စားမှုများကို ဖော်ထုတ်၍ တရားစီရင်ရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုလိုအပ်ကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြနိုင်ပါသည်။

အခြေအနေပေါ်မူတည်၍ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေး မဏ္ဍိုင်များမှလည်း အရည်အချင်းပြည့်ဝ၍ အမှီအခိုကင်းပြီး ဘက်မလိုက်သော တရားစီရင်ရေး ဖြစ်ပေါ်ရေးဆိုင်ရာ ၎င်းတို့၏ ကတိကဝတ် များအား ပို၍ အားထည့်ရန် အမြင်ဖွင့်၊ စည်းရုံးရေးအစီအစဉ်များလည်း လိုအပ်နိုင်ပါသည်။

၅.၂.၇။ ဥပဒေများနှင့် တရားရုံးစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များအား လက်တွေ့ ကြပ်မတ်အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း

“လမ်းညွှန်ချက်များ” ၏ အကောင်အထည်ဖော်ရေးအခြေခံမူတစ်ခုမှ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ရည်ညွှန်းထားပြီး ဥပဒေများကို တန်းတူညီမျှ ကြပ်မတ်ကျင့်သုံးရန် တိုက်တွန်းထားသည် (စာပိုဒ် ၃၁.၇)။ နိုင်ငံတော်များသည် ချက်ချင်းအကောင်အထည်ဖော်သင့်သော ထိရောက်သည့် ကုစားမှု များချမှတ်ရန်လည်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ဖော်ပြထားသည် (စာပိုဒ် ၄.၉ နှင့် ၂၁.၁)။ နိုင်ငံတော် သည် တရားရုံးစီရင်ချက်များ အား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ ထိရောက်သော ကြပ်မတ်မှုလုပ်ငန်း စဉ်များ ဖော်ဆောင်ခြင်း၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း နှင့် သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့များ အားလုံး လုပ်ပိုင်ခွင့်များကိုလေးစားလိုက်နာရန် တာဝန်ခံစေခြင်း စသည်တို့ကို အင်တိုက်အားတိုက် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

အဓိကအကြံပြုချက်များ ၅.၂

- ✓ တာဝန်ယူမှုရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအတွက် သမာသမတ်ရှိမှုနှင့် လွတ်လပ်မှုတို့သည် အထူးအရေးကြီးသည့်အတွက် နိုင်ငံတော် အစိုးရများသည် မိမိတို့၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်များ သမာသမတ်ရှိ၍ သီးခြားလွတ်လပ်မှုရှိရန် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သင့်သည်။ ဤတာဝန် အတွက် တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ခြင်း၊ ရာထူးတိုးတက်မှုလမ်းကြောင်း၊ လစာများနှင့် ရာထူးသက်တမ်းတို့ဆိုင်ရာ သင့်လျော်သော သတ်မှတ်ချက်များ ပြဌာန်းထား၍ အကတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေး စည်းမျဉ်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်များလည်း လိုအပ်ပါသည်။
- ✓ နေရာဒေသအားလုံးတို့အတွက် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး ဝန်ဆောင်မှုများ ဖြည့်ဆည်းပေးသင့်ပါသည်။ ထိခိုက်လွယ်သော သို့မဟုတ် အခွင့်အလမ်း နည်းပါးသော အုပ်စုများသည်လည်း တရားစီရင်ရေးဝန်ဆောင်မှုများရယူနိုင်စေရန် ကုန်ကျစရိတ်သက်သာသော ဥပဒေ အကူအညီများနှင့် ဝေးလံခေါင်ဖျားဒေသများနှင့်ရွှေ့ပြောင်းသွားလာနေထိုင်သူ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအတွက် ရွေ့လျားဥပဒေဝန်ဆောင်မှု များ အပါအဝင် အထူး ပံ့ပိုး ဖြည့်ဆည်းမှုများဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။
- ✓ တရားစီရင်ရေးအာဏာပိုင်များသည် ဥပဒေနှင့် မူဝါဒများကို အချိန်မီ၊ ထိရောက်စွာ၊ ကျား-မ မတူညီသော လိုအပ်ချက်များနှင့် အညီ ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရန် လိုအပ်သော လူသားအရင်းအမြစ်၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ငွေကြေးဆိုင်ရာနှင့် အခြား စွမ်းဆောင်မှုအထောက်အပံ့များအားလုံး ရရှိသင့်ပါသည်။
- ✓ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများသည်လည်း ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများကို တန်းတူကျင့်သုံးခွင့်ရရှိစေရန်နှင့် အခြားလျှောက်လဲသူများနှင့် တန်းတူ ထုတ်ဖော် လျှောက်လဲခွင့်ရရန် တရားသူကြီးများမှ ပံ့ပိုးပေးရန် - ဥပမာ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများအတွက် အားငယ်ထိတ်လန့်စေနိုင်သည့် ပုံစံများ ဖြင့် သို့မဟုတ် သတ်မှတ် လျှောက်လဲသူအမျိုးအစားများအား တစ်ဖက်စောင်းနင်း ပြစ်ဒဏ်သတ်မှတ်သည့် ပုံစံများဖြင့် တရားရုံးများအား စီရင် ဆောင်ရွက်ခြင်းကို လျှော့ချရန် - နိုင်ငံတော်မှလိုအပ်ပါက သင်တန်းများပေးရန် စဉ်းစားသင့်သည်။
- ✓ ကျေးလက်နေ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသူများအတွက် တရားမျှတမှု ရယူနိုင်ရန် ပံ့ပိုးပေးရေးဆောင်ရွက်ရာတွင် တရားစီရင်ရာ၌ အသုံးပြုသည့် ဘာသာစကား၊ နှုတ်ဖြင့်သက်သေထွက်ဆိုမှုအား လက်ခံမှုအတိုင်းအတာ၊ တရားစွဲဆိုင်ပိုင်ခွင့်ရှိသူနှင့် တရားစွဲဆိုပိုင် ခွင့်ရှိသည့် ကာလအတိုင်းအတာ သတ်မှတ်ချက်စည်းမျဉ်းများစသည့် အစဉ်အလာ သတ်မှတ်ချက်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် လိုအပ်ကောင်း လိုအပ်နိုင်ပါသည်။
- ✓ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် တရားဝင်ပြဌာန်း တရားစီရင်ရေးစနစ်များအကြား ချိတ်ဆက်မှုများပိုမိုအားကောင်းလာရန်နှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းခုံရုံးများမှ နေ၍ ပြဌာန်းဥပဒေ တရားရုံးများထံသို့ လွှဲပြောင်းအယူခံဝင်ပိုင်ခွင့်ရှိစေရန်လည်း ကြိုးစားမှုများ ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။
- ✓ တရားရုံးများ၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အလျင်အမြန်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် ထိရောက်သော အကောင်အထည်ဖော်ရေး လုပ်ငန်းစဉ် များနှင့် ပြစ်မှုထင်ရှားသူများကို ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းများ ချမှတ်ခြင်းများအပါအဝင် နည်းလမ်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်များ နိုင်ငံတော်မှ ချမှတ်ဖော်ဆောင် သင့်ပါသည်။

၅.၃။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အကောင်အထည်ဖော်ရေးအား ပံ့ပိုးရန် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအား အသုံးပြုခြင်း

အခန်း ၂ တွင် ဆွေးနွေးထားသည့်အတိုင်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် နိုင်ငံတော်အစိုးရများအား ခိုင်လုံသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ကာကွယ်ပေးရန် ကမ်းလှမ်းထားပါသည် (စာပိုဒ် ၄.၅)။ ထို့အတွက် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအားချိုးဖောက်မှုများကို ဖြေရှင်းရန် အတွက် တရားစီရင်ရေးစနစ်များ ဖြည့်ဆည်းပေးရန် တိုက်တွန်းထားပါသည် (စာပိုဒ် ၃.၁.၄)။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများကို အခြား အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေး နည်းလမ်းများဖြင့် ဖြေရှင်း၍ မရလျှင် တရားရုံး၌ အမှုဖွင့်စွဲဆိုခြင်းမှာ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရန်နှင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ကာကွယ်ရန်အတွက် အားကောင်းသည့် ဗျူဟာတစ်ခုဖြစ်သည်။

တရားစွဲဆိုခြင်းဆိုသည်မှာ ဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုတစ်ရပ်ကို တရားရုံးတွင်လျှောက်ထား၍ တရားသူကြီး တစ်ဦး သို့မဟုတ် အများ၏ ကြားနာမှုကို ခံယူခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့် အင်အားမြှင့်တင်ပေးခြင်း လုပ်ငန်းများတွင် တရားစွဲမည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခြင်းမှာ အရေးပါသည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဆိုးရွားစွာ မမျှတမှုရှိခြင်း၊ အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေးအား အချိန်ဆွဲ နေခြင်း သို့မဟုတ် ဆန့်ကျင်ဘက် အဖွဲ့မှ သက်ဆိုင်ရာကိစ္စကို အလေးအနက်မထားခြင်း စသည့် အခြေအနေများတွင် ထိုအငြင်းပွားမှုအား တရားရုံးသို့ တင်မည်ဟူသော အလားအလာရှိလာပါက သက်ဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂလိက လူပုဂ္ဂိုလ်/အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် အစိုးရအရာရှိများသည် ပို၍ တုံ့ပြန်လာ နိုင်ခြေများပါသည်။

တရားရုံးတွင်စွဲဆိုခြင်းမှာ ကုန်ကျစရိတ်ကြီး၍ အချိန်ကြာသောကြောင့် ရှေ့နေများနှင့် အခြား ဥပဒေဝန်ဆောင်သူများသည် တင်သွင်းစွဲဆိုမည့် အမှုများကို မဟာဗျူဟာကျကျ၊ သေချာစွာ စဉ်းစားသင့်ပါသည်။ အမှုတစ်ခုမှာ နောက်ဆုံးစီရင်ချက်ကျချိန်အထိ နှစ်ချိန်ကြာ၍ ငွေကြေး သိသာစွာ ကုန်ကျနိုင်ပါသည်။

ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုပေးသူများသည် သက်ရောက်မှုအား ကြီးမားနိုင်သော အမှုများကို သာ တရားစွဲဆိုရန် ရွေးချယ်နိုင်ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့် ပြန်လည်အစားထိုးပေးခြင်း သို့မဟုတ် လျော်ကြေးပေးခြင်း စသဖြင့် ရှင်းလင်း၍ လက်တွေ့ကျသော ဥပဒေအရ ကုစားပေးမှုမရနိုင်လျှင်၊ တရားရုံးဆုံးဖြတ်ချက်ကို လျင်မြန်စွာ ဖော်ဆောင်လိုက်နာမည်ဟု သေချာတပ်မ မပြောနိုင်လျှင် တရားစွဲဆိုခြင်းမှာ ကောင်းမွန်သည့် ဗျူဟာ မဖြစ်နိုင်ပါ။ တရားရုံးစီရင်ချက်များအား လိုက်နာ အကောင်အထည်ဖော်မှုအား စောင့်ကြည့်ရာတွင် အများပြည်သူ အကျိုးပြု ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုအဖွဲ့ များသည် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ဆွေးနွေးခဲ့သည့်အတိုင်း တရားရုံးပြင်ပ ကြားဝင် စေ့စပ်ရေးနည်းလမ်းမျိုးဖြင့် ဖြေရှင်းခြင်းသည် ဆုံးဖြတ်ချက်အား အကောင်အထည်ဖော် ရန် လိုအပ်ခြင်းကဲ့သို့ ကိစ္စမျိုးကို ရှောင်ရှားစေနိုင် ပါသည်။

ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ဖောက်ဖျက်ကျူးကျော်မှုဆိုင်ရာ စွပ်စွဲချက်များအား အစိုးရ တရားရုံးများတွင် ဥပဒေကြောင်းလမ်း အရ ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းခြင်း ဥပမာများစွာရှိပါသည်။ (ဇယားကွက် ၅.၇)

ကင်ညာနိုင်ငံတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်မြေယာ တရားရုံးသည် ၂၀၁၄ခုနှစ်တွင် သမိုင်းဝင် အမှုတစ်ခုအားစီရင် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ဘိုးဘွားပိုင်သစ်တော မြေများမှ ရွှေ့ပြောင်းခြင်းခံရသော သစ်တောတွင်းနေ ဒေသခံအစုအဖွဲ့၏ ကိုယ်စားလှယ်များမှ လျှောက်လှဲအဆိုတင်ချက်များကို တရားရုံးက အသာပေး၍ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ဖယ်ရှား ရွှေ့ပြောင်းခြင်းမှာ လျှောက်လှဲသူများ၏ နေထိုင်မှုဘဝနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ရပိုင်ခွင့်နှင့် ဂုဏ်သိက္ခာ၊ ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု မခံရခွင့်နည်းတူ လူမှုစီးပွား အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ကြောင်း တရားရုံးကဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ သို့သော် ဒေသခံများအတွက် ပြန်လည် ကုစားဖြေရှင်းပေးရန် တရားရုံးက အမိန့်ချမှတ်ခဲ့ခြင်းမရှိဘဲ ထိုသို့ဆုံးဖြတ်ပြီး တစ် နှစ်နီးပါးကြာသည့်အချိန်တွင်ပင် နစ်နာကြေးအဖြစ် မြေယာ ရှာဖွေ ဖော်ထုတ်ပေးရန် မည်သည့် ခြေလှမ်းမျှ စတင် ဆောင်ရွက်ရခြင်း မရှိသေးပါ။

၂၀၁၂ခုနှစ်တွင် နိုင်ဂျီးရီးယား တောင်သူနှင့် ငါးလုပ်သား ရပ်ရွာဒေသခံ ၁၅,၀၀၀ ကျော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များသည် အင်္ဂလန်နိုင်ငံနှင့် ဝေးလံဒေသမှ တရားရုံးများတွင် နိုင်ငံမြတ်ကျော်တရားစွဲဆိုမှုများပြုလုပ်၍ နိုင်ငံတကာရေနံကုမ္ပဏီ တစ်ခု၏ နိုင်ငံဂျီးရီးယားနိုင်ငံ ကုမ္ပဏီခွဲအား နိုင်ငံဂျီးရီးယား မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတွင် ၂၀၀၈ နှင့် ၂၀၀၉ ခုနှစ်အသီးသီး၌ ရေနံများယိုဖိတ်မှု နှစ်ခု အတွက် လျော်ကြေးရလိုကြောင်း လျှောက်ထားခဲ့သည်။ ထိုအငြင်းပွားမှုအား ကြားဝင်စေ့စပ် ညှိနှိုင်းပေးမှု အောင်မြင်ခဲ့၍ တရားရုံးပြင်ပတွင် သဘောတူညီမှုရရှိခဲ့ကာ ထိခိုက်နစ်နာသူ တစ်ဦးချင်းအား ကုမ္ပဏီ ဘက်မှ လျော်ကြေးပေးရန်နှင့် ရပ်ရွာဒေသတစ်ခုလုံး၏ အကျိုးအတွက်အသုံးပြုရန် ငွေပမာဏတစ်ရပ်ကိုလည်း ပေး ရန် သဘောတူခဲ့သည်။ တရားရုံးလုပ်ငန်းစဉ်အတိုင်း နောက်ဆုံး စီရင်ချက်အထိ ဆောင်ရွက်သွားလျှင် ရလဒ်မှာလည်း မည်သို့ထွက်မည် မသေချာသလို အယူခံဝင်ခြင်းများနှင့် လက်တွေ့ဖော်ဆောင်မှုအဆင့်များရှိသေးသဖြင့် ကြားဝင် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းနည်းလမ်းကိုအသုံးပြုခြင်းကြောင့် ဒေသခံများမှာ လျော်ကြေးများ ပို၍ စောစီးစွာ ရရှိသွားနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ကိုလမ်ဘီယာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ခွဲရုံးသည် ဆီအုန်းကုမ္ပဏီများက ဒေသခံများ အတင်းအကြပ် ဖယ်ရှားရွှေ့ပြောင်းစေခဲ့ခြင်းမှာ တရားမဝင်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ဖယ်ရှားခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြန်လည် ဆန်းစစ်သုံးသပ်ရန်ခွဲရုံးက ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကာ ယင်းသို့ပြန်လည်စိစစ်မှုကို ဥပဒေနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်မည်ဆိုလျှင် ဒေသခံ မိသားစုများသည် ၎င်းတို့၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်စာချုပ်များကို ပြန်လည်ရရှိကာ မြေတွင် ပြန်လည်ဝင်ရောက် နေထိုင် လုပ်ကိုင်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ဇယားကွက် ၅.၇ - ကိုလမ်ဘီယာ၊ ကင်ညာ၊ ယူနက်တက်ကင်းဒမ်းနှင့် မြောက်အိုင်ယာလန်တို့မှ အစိုးရတရားရုံးအမှုနမူနာများ

အရင်းအမြစ် - <http://kenyalaw.org/caselaw/cases/view/95729/> and contribution from a participant at the February 2015 workshop for this guide.

အရင်းအမြစ် - The Bodo Community and others v. The Shell Petroleum Development Company of Nigeria Limited, Royal Courts of Justice, 20 June 2014 (available at <http://www.hendersonchambers.co.uk/wp-content/uploads/2014/06/Bodo-jment-prelim-issues.pdf>) and “Shell lawsuit (re oil spills & Bodo community in Nigeria)” (available at <http://business-humanrights.org/en/shell-lawsuit-re-oil-spills-bodo-community-in-nigeria>).

အရင်းအမြစ် - FIAN, n.d.

ဇယားကွက် ၅.၇ တွင် ဖော်ပြထားသော နိုင်ငံခြား မြစ်ဝကျွန်းပေါ်အမှုသည် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့် များအား ချိုးဖောက်ကြောင်း စွပ်စွဲချက်များဖြင့် တရားစွဲဆိုနိုင်သော နိုင်ငံပြင်ပ အခြေအနေများ အား ဖော်ကျူးသည့် နမူနာ ကောင်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ထိုစွပ်စွဲချက်မှာ နိုင်ငံဂျီးရီးယား ကုမ္ပဏီတစ်ခုအား စွပ်စွဲခြင်းဖြစ်သော်လည်း ထိခိုက်နစ်နာသူ ဒေသခံများက UK နှင့် မြောက် အိုင်ယာလန်တို့မှ ၎င်း ကုမ္ပဏီ၏ မိခင်ကုမ္ပဏီအား တရားစွဲဆိုခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့နိုင်ငံမြတ်ကျော် တရားစွဲဆိုခြင်းမျိုး မ ဖြစ်နိုင် သို့မဟုတ် မသင့်လျော်သည့်အခြေအနေမျိုး တွင်လည်း အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုတရားရုံး များ၏ “ပုဒ်မ ၁၇၈၂” ကဲ့သို့ ပြဋ္ဌာန်းချက်မျိုးကိုအသုံးပြု၍ ဒေသခံများနှင့် ကိုယ်စားလှယ် ရှေ့နေ များသည် အရေးပါသော အချက်အလက်များကို မိခင်ကုမ္ပဏီထံမှ ရယူနိုင်အုံးမည်ဖြစ်သည်။ အမေ ရိကန် တရားမမှုဥပဒေ ခေါင်းစဉ် ၂၈ ပုဒ်မ ၁၇၈၂ သည် ပြည်ထောင်စု ဥပဒေတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး အမေရိ ကန်ပြည်ထောင်စုပြင်ပတွင် အမှုရင်ဆိုင်နေသူ တစ်စုတစ်ဖွဲ့က အမေရိကား ပြင်ပ အမှုစီရင်ရာတွင် အသုံးပြုရန် အထောက်အထားအချက်အလက်ကို အမေရိကန် တရားရုံးမှတစ်ဆင့် လျှောက်လဲ တောင်းခံ ပိုင်ခွင့် ပြုထားသည်။ တန်ဇေးနီးယားနိုင်ငံတွင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူ တိုင်းရင်းသားများနှင့် အမေရိကန်ကုမ္ပဏီလက်အောက်ခံ တန်ဇေးနီးယား ကုမ္ပဏီတစ်ခုတို့အကြား အငြင်းပွားမှုတွင် ဤဥပဒေလက်နက်ကို တန်ဇေးနီးယား တရားရုံးတစ်ခုတွင် အသုံးပြုခဲ့ဖူးပါသည်။ (EarthRights International, 2014)

ဒေသတွင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးများကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း

များရှေ့မှောက်တွင်လည်း တရားစွဲဆိုနိုင်ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးများမှာ ဝေးကွာသောလည်း ချိတ်ဆက်မှုတော့ရှိပါသည် (OHCHR, 2014; Cotula, 2014b) စားနပ်ရိက္ခာ၊ နေထိုင်စရာနေရာ၊ ကျန်းမာကောင်းမွန်သော ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အိမ်ရာ ရပိုင်ခွင့် စသည့် လူ့အခွင့်အရေးအချို့သည် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တိုက်ရိုက် ဆက်နွှယ်နေပါသည်။ ဒေသတွင်းလူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးများအား အသုံးပြုမှုမှာ အထူးသဖြင့် အာဖရိက၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် ဥရောပတိုက်တွင် တိုးတက်လာလျက်ရှိပါသည်။ (Mayagna (Sumo) Awas Tingni Community v. Nicaragua, 2001; Saramaka People v. Suriname, 2007; Centre for Minority Rights Development (Kenya) and Minority Rights Group International v. Kenya; African Commission on Human and Peoples' Rights v. The Republic of Kenya; Papastavrou and Others v. Greece, 2003)

ဒေသတွင်းလူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးများတွင် တရားစွဲဆိုခြင်းအပြင် UN နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များနှင့် အထူးကိုယ်စားလှယ်များသည်လည်း လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုတွင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများရှိပါက ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် လမ်းကြောင်းများ ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။ (လူ့အခွင့်အရေးအထူးကိုယ်စားလှယ်၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ၂၀၁၂၊ လူ့အခွင့်အရေးအထူးကိုယ်စားလှယ်၊ မြန်မာ၊ ၂၀၁၃၊ စားနပ်ရိက္ခာရေးရာ အထူးကိုယ်စားလှယ်၊ ၂၀၁၂)

နစ်နာမှုများဖြေရှင်းရေးယန္တရားများကဲ့သို့ အခြားသော အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများသည်လည်း ထိရောက်သော နည်းလမ်းများ ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။ အခန်း ၄ တွင် ဖော်ပြထားပြီးသည့်အတိုင်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအား နစ်နာမှုများ ကုစားပေးရန်အတွက် တရားရုံးပြင်ပ လုပ်ငန်းစဉ် ယန္တရားများ ဖန်တီးပေးရန် တောင်းဆိုထားသည် (စာပိုဒ် ၃.၂)။ ထို ကုမ္ပဏီများ ဦးဆောင်သော နစ်နာမှုဖြေရှင်းရေး နည်းစနစ်များအပြင် နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးကော်ပိုရေးရှင်း (IFC) ကဲ့သို့နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ နှင့် RSPO ကဲ့သို့ ကုန်စည်အခြေပြု အကျိုးသက်ဆိုင်သူမျိုးစုံ အသိအမှတ်ပြုရေးအဖွဲ့များ ကလည်း နစ်နာမှုဖြေရှင်းရေး ယန္တရားများ ဖန်တီးပေးပါသည်။ ထို့ပြင် OECD သည်၎င်းတို့၏ နိုင်ငံတကာကုမ္ပဏီလမ်းညွှန်ချက်များအား လိုက်နာသည့် နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံအလိုက် ဆက်သွယ်ရန်ပုဂ္ဂိုလ်များ (NCP) သတ်မှတ်ထားပြီး လိုက်နာဖော်ဆောင်မှုအား စောင့်ကြည့်လျက်ရှိပါသည်။

နစ်နာမှုဖြေရှင်းရေး ယန္တရားများမှာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ထိခိုက်သက်ရောက်ခံရသော ရပ်ရွာဒေသခံများ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများစွာအနက်မှ (တစ်ခါတစ်ရံနိုင်ငံဖြတ်ကျော်၍) တစ်ခုဖြစ်ပြီး အများအားဖြင့် NGO များ၏ အကူအညီပါဝင်လေ့ရှိပါသည်။

ပြည်တွင်းတရားရုံးများတွင် အငြင်းပွားသူများအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများအား အားကိုးနိုင်မည်လား ဆိုသည်မှာ ပြည်တွင်း ဥပဒေအပေါ် မူတည်ပါသည်။ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဒေသအများအပြားတွင် လက်ခံအတည်ပြုထားသော နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက် များကို ပြည်တွင်းဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားမှသာ သက်ဆိုင်သူများက ပြည်တွင်းဥပဒေများတွင် ယင်းသဘောတူညီချက်များကို ကိုးကားအသုံးပြုနိုင်ပါမည်။ ထိုကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက်များအား အားကိုးနိုင်ခြင်းမရှိလျှင်လည်း ပြည်တွင်းဥပဒေများ မရှင်းလင်းသည့် အပိုင်းများတွင် နိုင်ငံတကာ ကတိကဝတ်များနှင့် ညီညွတ်သော ပုံစံဖြင့် အနက်ဖွင့်သင့်သည်ဟု ပြန်လည်

လျှောက်ထား နိုင်ပါသည်။

အခန်း ၂ တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သည့်အတိုင်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် ဥပဒေအရစည်းနှောင်မှုမရှိဘဲ ဥပဒေအရ တာဝန်ခံရန် မလိုအပ်ပါ။ သို့သော် ၎င်းသည် စည်းရုံးလွှမ်းခြုံနိုင်သည့် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုရှိသည့်အတွက် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ခုံရုံးများတွင် နှစ်ဖက်အဖွဲ့များသည် အထူးသဖြင့် ပြည်တွင်းဥပဒေများ မရှင်းလင်း သည့်အခါမျိုး၌ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို ကိုးကား၍ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ၎င်းနှင့်အညီအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သင့်ကြောင်း ငြင်းဆို လျှောက်လဲနိုင်ပါသည်။ စားနပ်ရိက္ခာ၊ အိမ်ရာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုရပိုင်ခွင့်များကို မည်သို့ ဖွင့်ဆိုနားလည်၍ ကာကွယ်ပေးရမည်ဆိုသည်ကို အဓိပ္ပာယ် ရှင်းလင်းလမ်းညွှန်မှုလည်း “လမ်းညွှန်ချက်များ” က ပေးနိုင်ပါသည်။

အချို့သော တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့များသည် နိုင်ငံတကာ ညင်သာသော ဥပဒေများကို တိတိကျကျ ညွှန်းဆိုခြင်းမျိုး ရှိပါသည်။ ဥပမာ ဘီလစ်နိုင်ငံ တရားရုံးချုပ်က Aurelio Cal et al. v. Attorney General of Belize အမှုတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကုလကြေညာချက်သည် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ အခြေခံမူများကို ထည့်သွင်းထားသောကြောင့် ဤအမှုတွင် အလေးအနက်ထား စဉ်းစားသင့်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ချည်နှောင်မှုရှိသော နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကဲ့သို့ ညင်သာသော ဥပဒေ စာရွက်စာတမ်းများတွင် ပါဝင်သည့် အခြေခံမူများသည် ညီညွတ်မှုရှိပါက ထိုသက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေကို ကိုးကားရန် သို့မဟုတ် အနက်ဖွင့်ရန် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား တရားရုံးမှ သုံးစွဲခြင်းမှာ မထူးဆန်းလှပါ။

လုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများသည် အထူး တိုက်ခိုက်မှုပြင်းထန်နိုင်ပြီး မိမိ၏ ရပိုင်ခွင့်ကို ပြန်လည်ခုံခံရန်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ အန္တရာယ်များနှင့်ပင် ရင်ဆိုင်ရနိုင်ပါသည်။ ဥပဒေအရ အရေးဆိုမှုစတင်လိုက်သည်နှင့် အမှုသည်များနှင့် ရပ်ရွာလူထုများသည် ခြိမ်းခြောက်ခံရခြင်း သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်ခံရခြင်း သို့မဟုတ် နှောင့်ယှက်ခံရခြင်းများ ရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပဒေအရ တရားစွဲဆိုခြင်းကြောင့် အခြေအနေကို ဟန်မပျက်ထိန်းထားလိုသော အာဏာရှိသူများကသာ လက်တုန့်ပြန်ခြင်းပြုလုပ်သည်မဟုတ်ဘဲ လူတစ်ဦး၏ မိသားစုတွင်း ရပ်ရွာတွင်းမှလူက လက်တုန့်ပြန်ခြင်းများလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။

ဥပဒေအရဆောင်ရွက်ခြင်းသည် သက်ဆိုင်သူတစ်ဦး သို့မဟုတ် အစုအဖွဲ့အတွက် အန္တရာယ်ရှိနိုင်ကြောင်း ဥပဒေအကျိုးဆောင် များက ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပါမည်။ ရပ်ရွာဒေသခံများ တရားရင်ဆိုင်နေစဉ်နှင့် နောက်ပိုင်းကာလများတလျှောက် မိမိတို့ ဘဝများနှင့် အကျိုးစီးပွားများကို ကာကွယ်နိုင်ရန် လိုအပ်သည့် နည်းလမ်းများ ရယူဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဥပဒေ အကျိုးဆောင်များက ကူညီရန် လိုကောင်းလိုနိုင်ပါသည်။ ဤအပိုင်းတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရများအနေနှင့် တောင်သူများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၊ ရေလုပ်သားများ၊ မွေးမြူရေး လုပ်သားများနှင့် ကျေးလက်ဒေသလုပ်သားများ၏ လူ့အခွင့်အရေး အပါအဝင် အထွေထွေလူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ခုံခံသူများ ၏ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ပေးရန် တာဝန်ရှိကြောင်း “လမ်းညွှန်ချက်များ”က တိတိကျကျ ဆိုထားပါသည်။

အဓိကအကြံပြုချက်များ ၅.၃

- ✓ ရှေ့နေများသည် တရားရုံးတွင် တရားစွဲဆိုလျှောက်ထားခြင်းများကို ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကာကွယ်ရန် နည်းလမ်းတစ်ရပ်အဖြစ် အသုံးပြုသင့်ပါသည်။ သို့သော် တရားရုံးတွင် တရားစွဲဆိုမှုမှာ ကုန်ကျစရိတ်များ၍ အချိန်ကြာမြင့်နိုင်သောကြောင့် မည်သည့်အမှုများကို တရားရုံးသို့ တင်သင့်သည်ဆိုသည်ကို မဟာဗျူဟာကျကျ စဉ်းစားရွေးချယ်သင့်ပါသည်။
- ✓ ဥပဒေပြင်ပအကြောင်းရင်းများကြောင့် တရားရုံးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ဖော်ဆောင်ရာတွင် နှောင့်နှေးမှုများ ရှိသည့်အခါမျိုးတွင် အများပြည်သူအကျိုးစီးပွား ဥပဒေဝန်ဆောင်မှု အဖွဲ့အစည်းများသည် အကောင်အထည်ဖော်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များအား စောင့်ကြည့်၍ အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ တရားရုံးပြင်ပ ကြားဝင်စေ့စပ်ခြင်းနည်းလမ်းဖြင့် အငြင်းပွားမှုများအတွက် သဘောတူညီချက်များ ရယူခြင်း သည်လည်း တရားရုံး အမိန့်အား အကောင်အထည်ဖော်မှုဆိုင်ရာ အခက်အခဲများကို ရှောင်လွှဲကျော်လွှားနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။
- ✓ တရားစွဲဆိုခြင်းမှာ နိုင်ငံတော်အစိုးရတရားရုံးများ သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာ တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ ရှေ့မှောက်တွင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် UN ကတိကဝတ် သဘောတူစာချုပ်များအား လိုက်နာမှုကို စောင့်ကြည့်သည့်အဖွဲ့များနှင့် အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိများ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များမှာလည်း ဒေသခံများ၏ တောင်းဆိုမှုကို ထပ်ဆင့်ထောက်ခံအသံထွက်ပေးနိုင်သည့် လမ်းကြောင်းများ ဖြစ်ပါသည်။
- ✓ ရှေ့နေများသည် တရားစွဲဆိုရာတွင် နိုင်ငံပြင်ပ၌ ဖြစ်ပွားနိုင်သည့် အခြေအနေများကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် ထိခိုက်နစ်နာသူ ဒေသခံများသည် တရားစွဲလိုသည့် ကုမ္ပဏီ၏ မိခင်ကုမ္ပဏီရှိရာ ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့်အညီ ကောင်းစွာလည်ပတ်သော ၎င်းတို့၏ ဥပဒေနှင့် တရားစီရင်ရေး စနစ်များအောက်တွင် မိခင်ကုမ္ပဏီအား တိုက်ရိုက်တရားစွဲဆိုခြင်းမျိုး ဆောင်ရွက် ကောင်းဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံပြုတ်ကျော် တရားရင်ဆိုင်ခြင်းမှနေ၍ ဒေသခံများအနေဖြင့် ပြည်တွင်းတရားရုံးများတွင် အသုံးပြုနိုင်မည့် အချက်အလက်များလည်း ရရှိကောင်း ရရှိနိုင်ပါသည်။
- ✓ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ရှေ့နေများသည် အငြင်းပွားမှုများကို ထိရောက်စွာဖြေရှင်းရန်နှင့် ခိုင်လုံသောလုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်နိုင်ရန် ကုမ္ပဏီတွင်း နစ်နာမှုဖြေရှင်းရေး နည်းစနစ်၊ ယန္တရားများ ထူထောင်ခြင်းကို အားပေးသင့်ပါသည်။
- ✓ “လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် နိုင်ငံတော်အစိုးရများမှ ဥပဒေအရလိုက်နာရန် စည်းနှောင်မှုမရှိသော်လည်း တရားသူကြီးများက အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရာတိုင် ယင်းကို ထည့်သွင်းကိုးကားနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ပြည်တွင်းဥပဒေများတွင် ဝေဝါးနေသော အသုံးအနှုန်းများအား အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရာ၌ ဖြစ်သည်။
- ✓ တစ်သီးပုဂ္ဂလ လူပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် ရပ်ရွာဒေသခံများအတွက် တရားရင်ဆိုင်ခြင်းမှာ အန္တရာယ်ရှိသော လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်နေနိုင်ပါသည်။ ရှေ့နေများ အနေဖြင့် ဒေသခံများအား တရားရင်ဆိုင်စဉ်ကာလတလျှောက်နှင့် နောက်ပိုင်းတွင်ပါ ၎င်းတို့ဘဝနှင့် အကျိုးစီးပွားများကို ကာကွယ်ရန် လိုအပ်သည့် နည်းလမ်းများအား ရယူနိုင်စေရန် ကူညီပေးသင့်ပါသည်။

ရှေ့ဆက်ဆောင်ရွက်သင့်သည့် နည်းလမ်းများ

၆။ ရှေ့ဆက်ဆောင်ရွက်သင့်သည့် နည်းလမ်းများ

“လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် ဥပဒေအရ သိသိသာသာ အရေးပါသော အရေးကြီး ဖွံ့ဖြိုးမှုကို ကိုယ်စား ပြုပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဥပဒေအားအသုံးပြုခြင်းသည် ကမ္ဘာတဝန်းရှိ လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုများကို တိုးတက်စေနိုင်ပြီး လုံလောက်သော စားနပ်ရိက္ခာ နှင့် နေထိုင်ရန်အိမ်ရာ ရပိုင်ခွင့်များအပါအဝင် လုံလောက်သော နေထိုင်မှုအဆင့်အတန်း ရပိုင်ခွင့် အတွက် တဖြည်းဖြည်းချင်း လက်တွေ့ဖော်ဆောင်မှုအားလည်း အထောက်အကူပြုပါသည်။ FAO သည် ဤနည်းပညာလမ်းညွှန်နှင့် အခြား စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေး အထောက်အကူပြု စာရွက်စာတမ်းများ ပြုစုဖန်တီးခြင်းအပါအဝင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား ပြုစု၊ ဖြန့်ဝေရာ၌ အရေး ပါသော အခန်းကဏ္ဍ မှ ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အားအကောင်အထည်ဖော် ခြင်းမှာမူ ပို၍ ကျယ်ပြန့်သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ စုစည်းကြိုးစားအားထုတ်မှုအပေါ် အဆုံးသတ် တည်မှီနေပါသည်။ အမှန်တကယ်အားဖြင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား ပိုင်ဆိုင်သူမှာ FAO အဖွဲ့ မဟုတ်ဘဲ ရေးဆွဲပြုစုရာတွင်နှင့် မြှင့်တင်ဖြန့်ဝေပေးရာတွင် ပါဝင်ခဲ့သော အဖွဲ့အစည်း များ၊ နိုင်ငံများနှင့် ကုမ္ပဏီများအားလုံး ဖြစ်ပါသည်။ ရှေ့နေများသည်လည်း ဤလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်နိုင်ပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဥပဒေများကို အသုံးပြုရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၊ လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ နည်းစနစ် ကိရိယာများနှင့် တွန်အားများ အမျိုးမျိုး လိုအပ်ပါသည်။

ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ - “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ထည့်သွင်းထားသော အကြောင်းအရာများ၏ စုံလင်ကွဲပြားမှုနှင့် ရှုပ်ထွေးမှုကြောင့် ကျယ်ပြန့်သော ရှေ့နေများနှင့်အခြား ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုပေး သူများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုများ လိုအပ်ပါသည်။ အစိုးရများနှင့် လွှတ်တော်များ အား အကြံပြုနေ သော ဥပဒေပညာရှင်များမှနေ၍ တရားသူကြီးများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှေ့နေများနှင့် အများပြည်သူ အကျိုးပြု ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများအထိ ပါဝင်ပါသည်။ ဤကွဲပြားစုံလင်သော ရှေ့နေအမျိုး အစားများသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှု ကိစ္စရပ်များအား မတူညီသော ရှုဒေါင့်နှင့် အခြေအနေ

များမှနေ၍ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းကြပါသည်။ သို့သော် ဤနည်းပညာလမ်းညွှန်တလျှောက်တွင် ဖော်ပြ ဆွေးနွေးလာသည့်အတိုင်း ၎င်းတို့အားလုံးသည် သက်ဆိုင်ရာ ကဏ္ဍများတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အကောင်အထည်ဖော်ရေးအား မြှင့်တင်တွေ့ရန်အားပေးရန် ပြောင်းလဲဖန်တီးနိုင်ပါသည်။ ပညာရှင် များ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် ရာထူးနေရာများအရ ပါဝင်နိုင်သည့် အခန်းကဏ္ဍများမှာ အစိုးရများ၊ ဥပဒေပြုအမတ်များ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ NGO များ၊ ဌာနတိုင်းရင်းသားများနှင့် ကျေးလက် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သူ အသင်းအဖွဲ့ သမဂ္ဂများနှင့် တစ်ဦးချင်းလူပုဂ္ဂိုလ်များအား လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံ အုပ်ချုပ်မှုတိုးတက်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန် အကြံပေးခြင်း သို့မဟုတ် ပံ့ပိုးပေးခြင်းများ ဖြစ်နိုင် ပါသည်။

ဤမတူကွဲပြားသော ရှေ့နေအစုအဖွဲ့များမှ အချိန်ကြာမြင့်စွာ စိတ်ပါဝင်စားဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် အတွက် ဥပဒေကျောင်းများ ၎င်းတို့၏ ပညာရှင်ဘဝကို စတင်ချိန်မှစ၍ ဤကဏ္ဍတွင် အသိအမြင် နှိုးကြားစေရန် ဥပဒေ ပညာသင်ကြား ပို့ချသူ ပညာရှင်များက ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။ ရှေ့နေ အသင်းအဖွဲ့၊ အစည်းအရုံးများသည် အချက်အလက်ထိန်းသိမ်းရေး စင်တာများ၊ အသိအမြင်နှိုးကြား ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များ၊ စံချိန်စံညွှန်းများသတ်မှတ်ခြင်း၊ သင်တန်းပေးခြင်းနှင့် စဉ်ဆက်မပြတ် ပညာရပ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အခြား အခွင့်အလမ်းများမှတစ်ဆင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို မျှဝေမြှင့်တင်ပေးခြင်းအားဖြင့် ပါဝင်ပံ့ပိုးနိုင်ပါသည်။

လုပ်ငန်းစဉ်များ - ဤမတူကွဲပြားသော ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုပေးသူများသည် “လမ်းညွှန်ချက် များ”ကို လုပ်ငန်းစဉ်အမျိုးမျိုးတွင် ကျင့်သုံးရန် လိုပါသည်။ ထိုလုပ်ငန်းစဉ်အများအပြားအကြောင်း ကို ဤနည်းပညာလမ်းညွှန်တွင် ဆွေးနွေးပြီးဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံတော် ဥပဒေအား ဆန်းစစ်သုံးသပ်၍ ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ တရားရုံးများမှ တဆင့် အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးကာကွယ်ခြင်း၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း များ၏ ကြိုတင်စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းနှင့် လိုက်နာရန်တာဝန်များအား လိုက်နာခြင်း အပိုင်းများတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ”ကို ကျင့်သုံးခြင်း၊ ဆက်သွယ်ရေးနှင့် အသိပညာမြှင့်တင်ရေး လမ်းကြောင်းများ မှတဆင့် အချက်အလက်များ ဖြန့်ဝေပေးခြင်း စသည်တို့ပါဝင်ပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား အသုံးပြုမှု အတွေ့အကြုံများကြီးထွားလာသည်နှင့် အမျှ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ လိုအပ်ချက်များလည်း ပြောင်းလဲလာကာ “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို ထိရောက်စွာအသုံးပြုနိုင်မည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ သည် လည်း အချိန်နှင့်အမျှ ကျယ်ပြန့်ပြောင်းလဲ လာနိုင်ပါသည်။

နည်းစနစ်၊ ကိရိယာများ - ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုပေးသူများသည် နည်းစနစ်၊ ကိရိယာ အများအပြား ကို အသုံးပြု၍ “လမ်းညွှန်ချက်များကို” ကို ဖြန့်ဝေ၊ အသုံးပြုရာတွင် ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့ တွင် သင်တန်းပေးရန်အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများ၊ ဆက်သွယ်ရေးနှင့် စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင် ပေးခြင်း နည်းစနစ် ကိရိယာများ၊ အင်တာနက်အခြေပြုနှင့် အခြားနည်းပညာသုံးစနစ်များ၊ ဥပဒေ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ရေး နည်းစနစ်များ၊ စံပြုဥပဒေများနှင့် စာချုပ်စာတမ်းများ၊ ဥပဒေအဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် အကျိုးသက်ဆိုင်သူမျိုးစုံပါဝင်သော အဖွဲ့အစည်းများမှ ပြုစုထားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ကျင့်ဝတ်များ စသည်တို့ပါဝင်နိုင်ပါသည်။

တွန်းအားများ - အဆုံးစွန်အားဖြင့် ဥပဒေ အလေ့အကျင့်များတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို ထည့်သွင်းကျင့်သုံးရန်မှာ ထိရောက်သော တွန်းအားများ ရှိ၊ မရှိ ဆိုသည့်အပေါ် မူတည်ပါသည်။ ရှေ့နေများ၏ မတူကွဲပြားသော အခန်းကဏ္ဍများနှင့် ရာထူးနေရာများအလိုက် တွန်းအားများလည်း ကွဲပြား မည်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေနှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုတို့ကို “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် ဟန်ချက်ညီစေရန်ဆောင်ရွက်သော မူဝါဒကြိုးပမ်းမှုများသည် အရေးပါသော တွန်းအားတစ်ရပ်ဖြစ်သလို “လမ်းညွှန်ချက်များ” အားဖော်ဆောင်ရန် လူထုမှ စဉ်ဆက်မပြတ် နိုးကြားထောက်ခံနေခြင်းသည်လည်း တွန်းအားတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ အလှူရှင်အဖွဲ့အစည်းများက တိုက်တွန်းအားပေးခြင်းဖြင့်လည်း ဥပဒေအားကျင့်သုံးရာတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ကို ထည့်သွင်းအသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ အား ပံ့ပိုးပေးမှုမှတစ်ဆင့် သို့မဟုတ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုစီမံကိန်းများအတွက် ငွေကြေးထည့်သွင်းပံ့ပိုးရာတွင် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား မဖြစ်မနေ လိုက်နာရန် စည်းကမ်းသတ်မှတ်ခြင်း မှတစ်ဆင့် ဖြစ်ပါသည်။ လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်သော ပညာရှင်ဆိုင်ရာ တာဝန်များနှင့် အခွင့်အလမ်းများအား အခကြေးငွေယူ၍ အမှုသည်များအား အကြံပေးနိုင်သော “လမ်းညွှန်ချက်များ” နှင့် ကိုက်ညီသည့် လုပ်ငန်းများအဖြစ် ပြောင်းလဲပုံဖော်ခြင်းအားဖြင့်လည်း စီးပွားဖြစ်လုပ်ကိုင်သော ရှေ့နေများအတွက် အရေးပါသော တွန်းအားတစ်ရပ်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ဤအစိတ်အပိုင်းများဖြစ်သော ပါဝင်လုပ်ကိုင်သူများ၊ လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ နည်းစနစ် ကိရိယာများနှင့် တွန်းအားများသည် အစဉ်အမြဲ ပြောင်းလဲ၍၊ အပြန်အလှန် မှီခိုကာ အားဖြည့်ပေးနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့ကို အချိန်ယူအသုံးပြုခြင်းအားဖြင့် တစ်ချိန်တွင် နိုင်ငံတကာ လိုက်နာ ကျင့်သုံးသည့် အသိုက်အဝန်း ဖြစ်လာနိုင်ပြီး “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား လက်တွေ့ကျင့်သုံးရန် ဥပဒေကိုအသုံးပြုရာမှ ရလာသည့် အတွေ့အကြုံများကို စုစည်းကိုယ်စားပြုလာနိုင်သည်။ ဥပဒေပညာရပ်ကို ကျင့်သုံးလုပ်ကိုင်သူများ အကြား စဉ်ဆက်မပြတ် အသိပညာများ မျှဝေနေခြင်းအားဖြင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” အား လက်ခံ ကျင့်သုံးလာရန် မြှင့်တင်ပေးနိုင်ပြီး မတူညီသောအခြေအနေများတွင် ထွက်ပေါ် လာသော လုပ်ငန်း လုပ်ဟန်များကို မျှဝေနိုင်ကာ ဆက်သွယ်ရေးနှင့် အပြန်အလှန်ပံ့ပိုးရေးလမ်းကြောင်းများ ဖန်တီးနိုင်ပါသည်။

“လမ်းညွှန်ချက်များ” သည် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှုမရှိသည့်တိုင် နိုင်ငံတကာဥပဒေများနှင့် အကောင်းဆုံး အလေ့အထ၊ လုပ်ကိုင်ပုံများအပေါ် အခြေခံတည်ဆောက်ထားပါသည်။ ဥပဒေ ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများသည် ၎င်းတို့ကို လက်တွေ့ထည့်သွင်းကျင့်သုံးမည် ဆိုလျှင် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးကို လေးစားမြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးအတွက် အကာအကွယ်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း၊ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအား တိုးတက်စေခြင်းနှင့် ဥပဒေကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မှု အဆင့်အတန်းအား မြှင့်တင်ပေးခြင်းစသဖြင့် အကျိုးပြုနိုင်ပါသည်။ “လမ်းညွှန်ချက်များ” တွင် ဥပဒေရေးရာကိစ္စရပ်များမှာ အဓိကပါဝင်နေသဖြင့် ရှေ့နေများသည် အပြောင်းအလဲကိုဖော်ဆောင်ပေးနိုင်ပါ သည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု တာဝန်ယူမှုရှိရေးအား မြှင့်တင်တွန်းအားပေးခြင်းသည် လွယ်ကူသော အလုပ်မဟုတ်ပါ။ သို့သော် ဥပဒေဝန်ဆောင်မှုပေးသူ အားလုံးက စိတ်နှစ်မြှုပ်၍ ဆောင်ရွက်လျှင် အရေးကြီးသော တိုးတက်မှုများကို ဖန်တီးနိုင်ပါသည်။

ကိုးကားချက်များ

ကိုးကားချက်များ

အမှုများ

အာဖရိက လူသားနှင့် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးကော်မရှင် နှင့် ကင်ညာသမ္မတနိုင်ငံ၊ re: the Ogiek, Application No. 006/2012, အာဖရိက လူသားနှင့် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တရားရုံး

Aurelio Cal *et al.* နှင့် ဘီလိမ်ရှေ့နေချုပ်၊ ဘီလိမ် တရားရုံးချုပ် (Claims No. 171 and 172 of 2007), 18 October 2007, (မာယန် မြေရာအခွင့်အရေးများ)။

လူနည်းစုအခွင့်အရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစင်တာ (ကင်ညာ) နှင့် လူနည်းစုအခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်း နိုင်ငံတကာ တို့နှင့် Endorois သာယာရေးကောင်စီ ကိုယ်စား ကင်ညာ နှင့် ကင်ညာ အစိုးရ၊ Application No. 276/2003, အာဖရိက လူသားနှင့် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တရားရုံး

ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံး ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် C-030/08, 23 January 2008.

Toledo ခရိုင်မှ မာယာ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အစုအဖွဲ့များ နှင့် ဘီလိမ် အစိုးရ အမှုအမှတ် 12.053, 12 October 2004၊ အမေရိကတိုက် တွင်း လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်

Community of Awas Tingni မှ Mayagna (Sumo) ရပ်ရွာအစုအဖွဲ့ နှင့် နီကာရာဂွါ အစိုးရ၊ စီရင်ချက် 31 August 2001၊ အမေရိကတိုက် တွင်း လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး

Papastavrou နှင့် အခြားသူများ နှင့် ဂရိ အစိုးရ၊ Application No. 46372/99, 10 April 2003၊ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး

Resguardo Indígena Embera Katio de Alto Andágueda c. Continental Gold Limited Sucursal Colombia y Otros, Tribunal Superior (Distrito Judicial de Antioquia, Sala Civil Especializada en Restitución de Tierras), Judgment No. 007 of 23 September 2014.

Saramaka ပြည်သူများ နှင့် ဆာရီနမ် အစိုးရ၊ ဆုံးဖြတ်ချက် 28 November 2007၊ အမေရိကတိုက် တွင်း လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး

Sawhoyamaya ဌာနေတိုင်းရင်းသားအစုအဖွဲ့ နှင့် ပါရာဂွေး အစိုးရ၊ ဆုံးဖြတ်ချက် 29 March 2006၊ အမေရိကတိုက် တွင်း လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး

Bodo လူမျိုးစု အစုအဖွဲ့နှင့် အခြားသူများ နှင့် The Shell ရေနံတူးဖော်ရေး ကုမ္ပဏီ နိုင်ဂျီးရီးယား လိမိတက်၊ ဆုံးဖြတ်ချက် 20 June 2014၊ တော်ဝင် တရားရုံး

Sawhoyamaya ဌာနေတိုင်းရင်းသားအစုအဖွဲ့ နှင့် ပါရာဂွေး အစိုးရ ဆုံးဖြတ်ချက် 29 March 2006၊ အမေရိကတိုက် တွင်း လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး

Bodo လူမျိုးစု အစုအဖွဲ့နှင့် အခြားသူများ နှင့် The Shell ရေနံတူးဖော်ရေး ကုမ္ပဏီ နိုင်ဂျီးရီးယား လိမိတက်၊ ဆုံးဖြတ်ချက် 20 June 2014၊ တော်ဝင် တရားရုံး

ဥပဒေများ

အဇာဘိုင်ဂျန်	မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဥပဒေ၊ No. 155-IQ, 16 July 1996.
ဘော့စ်ဝါနာ	လူမျိုးစုမြေယာ အက်ဥပဒေ၊ 1968.
ဘရာဇီး	ဖက်ဒရယ် ဥပဒေ အမှတ် 9.099/95.
ဘာကီနာ ဖာဆို	Loi portant régime foncier rural (ကျေးလက်မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် အစီအမံ) au Burkina Faso, No. 034-2009 /AN, 16 juin 2009.
ကမ္ဘောဒီးယား	ကမ္ဘောဒီးယား မြေယာဥပဒေ၊ No. NS/RKM/0801/14, 30 August 2001. အထွေထွေ သစ်တောဥပဒေ၊ No. 1021, 2006. နစ်နာသူများနှင့် မြေယာပြန်လည်အစာထိုးခြင်း ဥပဒေ၊ No. 1448, 2011.
ကိုလမ်ဘီယာ	အထွေထွေ သစ်တောဥပဒေ၊ No. 1021, 2006. နစ်နာသူများနှင့် မြေယာပြန်လည်အစာထိုးခြင်း ဥပဒေ၊ No. 1448, 2011.
အီကွေဒါ	အီကွေဒါဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ 2008.
ပြင်သစ်	Loi portant diverses mesures d'amélioration des relations entre l'administration et le public et diverses dispositions d'ordre administratif, social et fiscal, Law No. 78-753, 17 juillet 1978, as amended in 2009. Loi relative à la mise en œuvre du principe de participation du public défini à l'article 7 de la Charte de l'environnement, Law No. 2012-1460, 27 December 2012.
ဖိဂျီ	ဖိဂျီငါးလုပ်ငန်းအက်ဥပဒေ အခန်း ၁၅၈၊ 1 January 1941 (ပြင်ဆင်ချက်)၊ ငါးလုပ်ငန်း နည်းဥပဒေ၊ အခန်း ၁၅၈၊ 6 February 1965၊ ပြင်ဆင်ချက်၊ 19 July 1991 တွင် စုစည်းပြဋ္ဌာန်းသည်။
ဂီနီ ဘစ်ဆော	သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်သက်ရောက်မှု ဆန်းစစ်ချက်အား စီမံမှု ဥပဒေ၊ No. 10/2010, 24 September 2010.

အိန္ဒိယ	မြေယာသိမ်းယူခြင်း၊ ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းနှင့် နေရာချထားခြင်းဆိုင်ရာ မျှတသော လျော်ကြေးနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုအခွင့်အရေးအက်ဥပဒေ၊ No. 30 of 2013, 27 September 2013.
ကင်ညာ	ကင်ညာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ 2010.
လိုင်ဘေးရီးယား	လိုင်ဘေးရီးယား သယံဇာတတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရေး ရှေ့ပြေးဆောင်ရွက်ချက် အက်ဥပဒေ (LEITI)၊ 10 July 2009.
မာလီ	Loi portant loi d'orientation agricole (စိုက်ပျိုးရေးမူဝါဒ အက်ဥပဒေ)၊ No. 06-045 du 5 septembre 2006.
မိုဇမ်ဘီ	မြေယာဥပဒေ၊ No. 19/97၊ 1 October 1997.
	မြေယာဥပဒေအား ကျင့်သုံးအုပ်ချုပ်ပုံဆိုင်ရာ အမိန့်ကြေညာချက်အမှတ် 66/98၊ 8 December 1998.
နယူးဇီလန်	Waitangi သဘောတူစာချုပ် (ငါးလုပ်ငန်းအရေးဆိုမှုများ) ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းမှု အက်ဥပဒေ၊ 1992, No. 121, 14 December 1992. Maori ငါးလုပ်ငန်း အက်ဥပဒေ၊ 2004, No 78, 25 September 2004.
ပါပူအာ နယူးဂီနီ	မြေယာအဖွဲ့အစည်း ဖွဲ့စည်းခြင်း အက်ဥပဒေ (မြေယာအဖွဲ့အစည်း အက်ဥပဒေ)၊ 1974.
တောင်အာဖရိက	မြေယာအခွင့်အရေးများ ပြန်လည်အစားထိုးခြင်း အက်ဥပဒေ (ပြင်ဆင်ချက်)၊ 2 December 1994.
လာအိုပြည် သူ့ဒီမိုကရက် သမ္မတနိုင်ငံ	ငါးလုပ်ငန်းဥပဒေ၊ No. 3/NA, 9 July 2009.
ဖိလစ်ပိုင်	ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေး အက်ဥပဒေ (အက်ဥပဒေအမှတ် 8371), 29 October 1997. ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ 2 February 1987.
တန်ဇေးနီးယား ပြည်ထောင်စု သမ္မတနိုင်ငံ	တန်ဇေးနီးယားပြည်ထောင်စု သမ္မတနိုင်ငံ ၁၉၉၉ မြေယာ အက်ဥပဒေ၊ No. 4 of 1999၊ မြေယာ အက်ဥပဒေ (ပြင်ဆင်ချက်)၊ 2004, No. 2 of 2004.
အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု	၁၉၇၇ နိုင်ငံခြားအဂတိလိုက်စားမှုများ အက်ဥပဒေ၊ Pub. L. No. 95-213, 91 Stat. 1494 (ပြင်ဆင်ချက်အဖြစ် 15 U.S.C. § 78dd-1, et seq. (2012)). 28 U.S.C.A. § 1782 (1996).

နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက် စာချုပ်စာတမ်းများ

ဥပဒေအရစည်းနှောင်မှု ရှိသော သဘောတူညီချက်များ

လူသားနှင့်ပြည်သူများအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အာဖရိကန် သဘောတူစာချုပ် (ACHPR)၊ 1981။
ဇီဝဗေဒမျိုးကွဲစုံလင်မှု ကွန်ဗန်းရှင်း (CBD)၊ May 1992.

အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပျောက်ရေး ကွန်ဗန်းရှင်း (CEDAW)၊ 18
December 1979.

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူကတိကဝတ်
(ICESCR)၊ 16 December 1966။ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ
သဘောတူကတိကဝတ် (ICCPR)၊ 16 December 1966.

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်း (ILO) ၏ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် လူမျိုးစုများဆိုင်ရာ
ကွန်ဗန်းရှင်းအမှတ် 169၊ 5 September 1991.

အာဖရိကရှိ လူသားများနှင့် ပြည်သူတို့၏ အခွင့်အရေး၊ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အာဖ
ရိက သဘောတူစာချုပ်ပါ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ (The Maputo Protocol) 2003.

Waitangi သဘောတူစာချုပ်၊ 6 February 1840.

ကုလသမဂ္ဂ အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေး ကွန်ဗန်းရှင်း ၊ 14 December 2005.

အလယ်ပိုင်းအာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံနှင့် ဥရောပသမဂ္ဂတို့ရေးထိုးသော မိမိဆန္ဒအလျောက် မိတ်ဖက်
ဖွဲ့စည်းခြင်း သဘောတူညီချက် (VPA) ၊ 28 November 2011.

ဂါနာနိုင်ငံနှင့် ဥရောပသမဂ္ဂတို့ရေးထိုးသော မိမိဆန္ဒအလျောက် မိတ်ဖက်ဖွဲ့စည်းခြင်း သဘောတူညီ
ချက် (VPA) 20 November 2009.

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံနှင့် ဥရောပသမဂ္ဂတို့ရေးထိုးသော မိမိဆန္ဒအလျောက် မိတ်ဖက်ဖွဲ့စည်းခြင်း
သဘောတူညီချက် (VPA) 30 September 2013.

လိုင်ဘေးရီးယားနိုင်ငံနှင့် ဥရောပသမဂ္ဂတို့ရေးထိုးသော မိမိဆန္ဒအလျောက် မိတ်ဖက်ဖွဲ့စည်းခြင်း
သဘောတူညီချက် (VPA) 11 July 2011.

ကင်မရွန်းနိုင်ငံနှင့် ဥရောပသမဂ္ဂတို့ရေးထိုးသော မိမိဆန္ဒအလျောက် မိတ်ဖက်ဖွဲ့စည်းခြင်း
သဘောတူညီချက် (VPA) 6 October 2010.

ဥပဒေအရစည်းနှောင်မှုမရှိသော သဘောတူညီချက်များ

တာဝန်ခံမှုရှိသော ငါးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကျင့်ဝတ် (CCRF) October 1995.

အာဖရိကရှိ မြေယာဆိုင်ရာ မူဘောင်နှင့် လမ်းညွှန်ချက်များ - အာဖရိက မြေယာမူဝါဒ - မြေယာ အခွင့်အရေးများ ခိုင်မာရန်၊ ထုတ်လုပ်မှု တိုးတက်ရန်နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းများ အာမခံချက် ရှိရန် မူဘောင် September 2010.

စိုက်ပျိုးရေးနှင့် စားနပ်ရိက္ခာစနစ်များတွင် တာဝန်ယူမှုရှိစွာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရေးအခြေခံမူများ (CFS-RAI) October 2014.

အာဟာရဆိုင်ရာ ရောမမြို့ကြေညာချက်နှင့် ပူးတွဲ လက်တွေ့အစီအစဉ် မူဘောင်၊ November 2014။ စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ UN လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ 2011.

စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုပျောက်ရေးအတွက် ရေရှည်တည်မြဲသော အသေးစား ငါးလုပ်ငန်းများ ထူထောင်ရေးဆိုင်ရာ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော လမ်းညွှန်ချက်များ (SSFG) June 2014.

အမျိုးသားစားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးအတွက် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့် တာဝန် ယူမှုရှိရေးဆိုင်ရာ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော လမ်းညွှန်ချက်များ (VGGT) May 2012.

အမျိုးသားစားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးအတွက် အစားအစာလုံလောက်စွာရရှိရေးအား တဖြည်းဖြည်း ဖြည့်ဆည်းဖော်ဆောင်ရန် မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော လမ်းညွှန်ချက်များ (RTFG)၊ November 2004.

ကိုးကားစာအုပ်စာတမ်းများ

- Aciro-Lakor, R.H.** 2008. Land rights information centres in Uganda. In L. Cotula and P. Mathieu, eds. *Legal empowerment in practice: using legal tools to secure land rights in Africa*, pp. 71–76. London, IIED. (available at <http://pubs.iied.org/pdfs/12552IIED.pdf>).
- African Union, African Development Bank & Economic Commission for Africa.** 2010. *Framework and Guidelines on Land Policy in Africa. Land policy in Africa: a framework to strengthen land rights, enhance productivity and secure livelihoods*. Addis Ababa, Ethiopia.
- Agarwal, B.** 2009. Gender and forest conservation: the impact of women's participation in community forest governance'. *Ecological Economics*, 68(11): 2785-2799.
- Alden Wily, L.** 2005. *The commons and customary law in modern times: rethinking the orthodoxies*. Paper presented at the UNDP–International Land Coalition Workshop, Land Rights for African Development: From Knowledge to Action, 31 October–3 November 2005. (available at https://dlc.dlib.indiana.edu/dlc/bitstream/handle/10535/321/Commons_CustomaryLaw.pdf?sequence=).
- Alden Wily, L.** 2012. *Customary land tenure in the modern world rights to resources in crisis: reviewing the fate of customary tenure in Africa–Brief #1 of 5*. Washington, DC, RRI. (available at http://www.rightsandresources.org/documents/files/doc_4699.pdf).
- Assemblée parlementaire de la Francophonie (APF).** 2012. Résolution sur la régulation du foncier dans une perspective de souveraineté alimentaire, Brussels 8–12 July 2012. Brussels, Assemblée Parlementaire de la Francophonie (APF) (available at http://apf.francophonie.org/IMG/pdf/2012_07_session_58_Resolution_Regulation_du_foncier.pdf).
- Asian Development Bank.** 1988. *Summary of the handbook on resettlement: a guide to good practice*. Manila (available at <http://www.adb.org/documents/summary-handbook-resettlement-guide-good-practice>).
- Aust, A.** 2007. *Modern treaty law and practice*, 2nd edition. Cambridge, Cambridge University Press.
- Bollen, A & Ozinga, S.** 2013. *Improving forest governance: a comparison of FLEGT VPAs and their impact*. Fern (available at <http://www.fern.org/improvingforestgovernance>).
- Brinkhurst, M. & Knight, R.** 2014. *Grassroots legal empowerment strategies for protecting rights to land, natural resources, and environment*. Paper presented at the 3rd UNITAR-Yale Conference on Environmental Governance and Democracy, 5–7 September 2014, New Haven, USA. (available at <http://conference.unitar.org/yale2014/sites/conference.unitar.org/yale2014/files/2014%20UNITAR-Yale%20Conference-Brinkhurst%20and%20Knight.pdf>).
- Bruce, J.W., Giovarelli, R. Rolfes Jr., L., Bledsoe, D. & Mitchell, R.** 2006. *Land law reform: achieving development policy objectives*. Washington, DC: World Bank (available at <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/7198/374480Land0law01PUBLIC1.pdf?sequence=1>).
- Budlender, D. & Alma, E.** 2011. *Women and land: securing rights for better lives*. Ottawa, International Development Research Centre (IDRC). (available at <https://idl-bnc.idrc.ca/dspace/bitstream/10625/47431/1/IDL-47431.pdf>).
- Byamugisha, F.F.K.** 2013. *Securing Africa's Land for Shared Prosperity: A Program to Scale Up Reforms and Investments. Africa Development Forum series*. Washington, DC: World Bank. (available at <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/13837/780850PUB0EPI00LIC00pubdate05024013.pdf?sequence=1>)

- Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR).** 1999. General Comment No. 7: *The right to adequate housing (Art. 11.1): forced evictions*. 20 May 1997, E/1998/22 (available at <http://www.refworld.org/docid/47a70799d.html>).
- CESCR.** 2013a. *Concluding observations on the fifth periodic report of Norway*, E/C.12/NOR/CO/5 (available at <http://www.refworld.org/docid/52d53eb34.html>).
- CESCR.** 2013b. *Concluding observations on the fourth periodic report of Austria*. E/C.12/AUT/CO/4. (available at <https://www.bka.gv.at/DocView.axd?CobId=54260>).
- Committee on World Food Security (CFS).** 2012. *Report of the 38th (Special) Session of the Committee on World Food Security (11 May 2012)*, CL 144/9 (C 2013/20) (available at <http://www.fao.org/docrep/meeting/025/md958e.pdf>).
- CFS.** 2013. *Consultancy output 2: Comparative analysis of selected instruments on responsible investment: similarities, differences and gaps* (available at http://www.fao.org/fileadmin/templates/cfs/Docs1314/rai/CFS_RAI_Comp_Anal_Sel_Instruments_EN.pdf).
- CFS.** 2014. *Report of the 41st Session of the Committee on World Food Security (Rome, 13–18 October 2014)* (http://www.fao.org/fileadmin/templates/cfs/Docs1314/CFS41/FinalReport/CFS41_Final_Report_EN.pdf).
- Committee on Fisheries (COFI).** 2014. *Report of the 39th Session of the Committee on Fisheries (Rome, 19–13 June, 2014)* Rome, FAO (available at <http://www.fao.org/3/a-ML770e.pdf>)
- Colchester, M., MacKay, F., Griffiths, T. & Nelson, J.** 2001. *A survey of indigenous land tenure: a report for the land tenure service of the Food and Agriculture Organisation*. Moreton-in-Marsh, Forest Peoples Programme. http://www.rightsandresources.org/documents/files/doc_1177.pdf
- Comité technique “Foncier et développement”.** 2010. *Formulating a national policy to secure rural land tenure in Burkina Faso*, by D. Thieba. Paris, AFD and Ministère des Affaires étrangères et européennes (MAEE) (available at <http://www.foncier-developpement.fr/wp-content/uploads/Burkina-securisation-EN.pdf>).
- Comité technique “Foncier et développement”.** 2014a. *Avancées, limites et défis de la réforme foncière rurale du Burkina Faso*, Note de synthèse no 5. Paris, AFD, Ministère des Affaires étrangères et du Développement international (MAEDI) (available at <http://www.foncier-developpement.fr/publication/avancees-limites-defis-reforme-fonciere-rurale-du-burkina-faso/>).
- Comité technique “Foncier et développement”.** 2014b. *Guide to due diligence of agribusiness projects that affect land and property rights*. Paris, AFD. (available at <http://www.foncier-developpement.fr/publication/guide-to-due-diligence-of-agribusiness-projects-that-affect-land-and-property-rights/>).
- Cousins, B.** 2007. More than socially embedded: the distinctive character of ‘communal tenure’ regimes in South Africa and its implications for land policy. *Journal of Agrarian Change*, 7(3): 281–315.
- Cotula, L. ed,** 2007. *Changes in “customary” land tenure systems in Africa*. London/Rome, IIED/FAO (available at <http://pubs.iied.org/12537IIED.html>).
- Cotula, L.** 2014a. *Foreign investment, law and sustainable development: a handbook on agriculture and extractive industries*. Natural Resource Issues No. 26., London, IIED (available at <http://pubs.iied.org/17513IIED.html>).
- Cotula, L.** 2014b. *Addressing the human rights impacts of ‘land grabbing’*. Brussels, European Parliament, Subcommittee on Human Rights (available at [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2014/534984/EXPO_STU\(2014\)534984_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2014/534984/EXPO_STU(2014)534984_EN.pdf)).

- Cotula, L.** 2015. *Land rights and investment treaties: exploring the interface*. London, IIED Land Investment and Rights series.
- Community Self Reliance Centre (CSRC.,** 2014. *CSO land reform monitoring report, Nepal*, by J. Basnet.
- De Schutter, O., Ramasastry, A., Taylor, M.B. & Thompson, R.C.** 2012. *Human rights due diligence: the role of States*. International Corporate Accountability Roundtable (ICAR) (available at http://issuu.com/_icar_/docs/human_rights_due_diligence__the_role_of_states?e=6698884/2680773).
- Djiré, M. with Keita, A. & Diawara, A.** 2012. *Investissements agricoles et acquisitions foncières au Mali: tendances et études de cas*. London/Bamako, IIED/GERSDA. (available at <http://pubs.iied.org/pdfs/10037IIED.pdf>).
- Dudwick, N., Fock, K. & Sedik, D.** 2007. *Land reform and farm restructuring in transition countries. The experience of Bulgaria, Moldova, Azerbaijan and Kazakhstan*. Working Paper No. 104. Washington DC, World Bank..
- EarthRights International.** 2014. *Factsheet: In re application of Loserian Minis. Supporting and protecting the land rights of the Tanzanian Maasai herders*. (available at <http://business-humanrights.org/sites/default/files/media/documents/factsheet-in-re-application-of-loserian-mines-eri.pdf>).
- European Union (EU) Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT) Web site.** 2014. *Indonesia*. (available at <http://www.euflegt.efi.int/indonesia>).
- EU.** 2011. *FLEGT Voluntary Partnership Agreement between Indonesia and the European Union briefing note*. Jakarta (available at <http://www.euflegt.efi.int/documents/10180/23029/FLEGT+Voluntary+Partnership+Agreement+Between+the+Republic+of+Indonesia+and+the+European+Union+++Briefing+Note+May+2011/cfcd6026-55a9-4b7f-a28d-f147d9e6c9d5>).
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO).** n.d. *About the Voluntary Guidelines on Tenure*. Rome (available at <http://www.fao.org/nr/tenure/voluntary-guidelines/en/>).
- FAO.** 2004a. *Report of the Council of FAO. Hundred and Twenty-seventh Session, Rome, 22–27 November 2004*. Rome (available at <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/meeting/009/j3893e.pdf>).
- FAO.** 2004b. *The Voluntary Guidelines to Support the Progressive Realization of the Right to Adequate Food in the Context of National Food Security*. Rome (available at <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/009/y7937e/y7937e00.pdf>).
- FAO.** 2005. *Etude comparative de la mise en œuvre des Plans fonciers ruraux en Afrique de l'Ouest: Bénin, Burkina Faso, Côte d'Ivoire*, by H.M.G. Ouédraogo. Rome (available at http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/legal/docs/lpo42fr.pdf).
- FAO.** 2006a. *Land tenure, food security and investment in postwar Sierra Leone* by J.D. Unruh and H. Turray. Rome, FAO LSP Working Paper 22 (available at <http://www.fao.org/3/a-ah243e.pdf>).
- FAO.** 2006b. *Making rights a reality: participation in practice and lessons learned in Mozambique* by C. Tanner, S. Baleira, S. Norfolk, B. Cau and J. Assulai. Rome, FAO Livelihood Support Programme (LSP) Working Paper 27. Access to Natural Resources Sub-Programme. (available at <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/009/ah248e/ah248e00.pdf>).
- FAO.** 2007. *Legislative drafting guide: a practitioner's view. A resource for people working on international technical assistance projects* by K. Rosenbaum. Rome, FAO Legal Papers Online #64 (available at http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/legal/docs/lpo64.pdf).

- FAO.** 2009a. *Compulsory acquisition of land and compensation*, by S. Keith, P. McAuslan, R. Knight, J. Lindsay, P. Munro-Faure and D. Palmer. Rome, FAO Land Tenure Studies 10 (available at <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/011/i0506e/i0506e00.pdf>).
- FAO.** 2009b. *Fisheries and aquaculture in the Lao PDR – a legislative review*, by P. Cacaud and P. Latdavong. Bangkok, FAO Regional Office for Asia and the Pacific. RAP Publication 2009/05 (available at <http://www.fao.org/3/a-aj481e.pdf>).
- FAO.** 2009c. *The Agriculture Policy Act (LOA) of Mali – Great potential for realizing the right to food through equitable access to land and natural resources*, by M. Djiré. In L. Cotula, ed. *The right to food and access to natural resources – using human rights arguments and mechanisms to improve resource access for the rural poor*. Rome, FAO (available at <http://www.fao.org/docrep/016/k8093e/k8093e.pdf>).
- FAO.** 2009d. *Towards improved land governance*, by D. Palmer, S. Friccka and B. Wehrmann, Rome, FAO Land Tenure Working Paper 11. Rome (available at <http://www.fao.org/3/a-ak999e.pdf>).
- FAO.** 2010. *Statutory recognition of customary land rights in Africa: an investigation into best practices for lawmaking and implementation*, by R. Knight. Rome, FAO Legislative Study 105 (available at <http://www.fao.org/docrep/013/i1945e/i1945e01.pdf>).
- FAO.** 2011. *Communal tenure and the governance of common property resources in Asia*, by K. E. Andersen. Rome. Land Tenure Working Paper No. 20 (available at <http://www.fao.org/docrep/014/am658e/am658e00.pdf>).
- FAO.** 2012. *Report of the Council of FAO. Hundred and forty-fourth session, Rome, 11-15 June 2012*. Rome (available at <http://www.fao.org/docrep/meeting/025/me323e.pdf>).
- FAO.** 2013a. *Governing land for women and men. A technical guide to support the achievement of responsible gender-equitable governance of land tenure*, by E. Daley, C.M.Y Park, F. Romano, L. Shamsaifar, T-H Lau and B. Wehrmann. Rome, Governance of Tenure. Technical guide no. 1 (available at <http://www.fao.org/docrep/017/i3114e/i3114e.pdf>).
- FAO.** 2013b. *Implementing improved tenure governance in fisheries. A technical guide to support the implementation of the Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security*. Preliminary version, September 2013. Rome (available at <http://www.fao.org/docrep/018/i3420e/i3420e.pdf>).
- FAO.** 2013c. *Improving governance of forest tenure: a practical guide*, by J. Mayers, E. Morrison, L. Rolington, K. Studd and S. Turrell. London/Rome, IIED and FAO (available at <http://www.fao.org/docrep/018/i3249e/i3249e.pdf>).
- FAO.** 2013d. *Report of the conference of FAO. Thirty-eighth session, Rome, 15–22 June 2013*. Rome (available at <http://www.fao.org/docrep/meeting/028/mh093e.pdf>).
- FAO.** 2013e. *Respecting free, prior and informed consent. Practical guidance for governments, companies, NGOs, indigenous peoples and local communities in relation to land acquisition*, by M. Colchester and S. Chao. Rome, Governance of Tenure. Technical guide no. 3 (available at <http://www.fao.org/3/a-i3496e.pdf>).
- FAO.** 2014a. *Cola giants back Voluntary Guidelines on Land Tenure*. Rome (available at <http://www.fao.org/news/story/en/item/224619/icode/>).
- FAO.** 2014b. *Compte-rendu de l'atelier national de sensibilisation et développement des capacités sur les directives volontaires pour une gouvernance responsable des régimes fonciers applicable aux terres, aux pêches et aux forêts dans un contexte de sécurité alimentaire nationale*. Niger. (available at http://hubrural.org/IMG/pdf/report_niger_workshop_final.pdf).
- FAO.** 2014c. *E-learning. Addressing disputes and conflicts over the tenure of natural resources*. Rome, (available at <http://www.fao.org/nr/tenure/e-learning/en/>).

- FAO.** 2014d. *Report of the Council of FAO.. Hundred and fiftieth session.* Rome, 1–5 December 2014. Rome (available at <http://www.fao.org/3/a-mm477e.pdf>).
- FAO.** 2014e. *When the law is not enough. Paralegals and natural resources governance in Mozambique,* by C. Tanner and M. Bicchieri. Rome, FAO Legislative Study 110 (available at <http://www.fao.org/3/a-i3694e.pdf>).
- FAO.** 2015a. *Analytical assessment report for the implementation of the Voluntary Guidelines on Responsible Governance of Tenure in the land, fisheries and forestry sectors of Sierra Leone,* by Floyd Alex Davies. FAO Legal Paper No 96. Rome.
- FAO.** 2015b. *Implementation of the Voluntary Guidelines on Responsible Governance of Tenure and on sustainable small-scale fisheries in the fisheries and aquaculture legislation of Sierra Leone.* Analytical assessment report, by I. Koroma. FAO Legal Paper No 94. Rome.
- FAO.** 2015c. *Implementation of the Voluntary Guidelines on Responsible Governance of Tenure in the forestry legislation of Sierra Leone. Analytical assessment report,* by Floyd Alex Davies. FAO Legal Paper No 95. Rome
- FAO.** 2015d. *Implementation of the Voluntary Guidelines on Responsible Governance of Tenure in the land legislation of Sierra Leone. Analytical assessment report,* by M. Davies. FAO Legal Paper No 93. Rome.
- FAO.** 2015e. *Safeguarding land tenure rights in the context of agricultural investment. A technical guide on safeguarding land tenure rights in line with the Voluntary Guidelines for the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security, for government authorities involved in the promotion, approval and monitoring of agricultural investments,* by A. Hilton, B. Wehrmann and E. Beall. Rome (available at <http://www.fao.org/3/a-i4998e.pdf>).
- FAO.** 2015f. *Voluntary Guidelines for Security Sustainable Small-scale Fisheries in the Context of Food Security and Poverty Eradication.* Rome (available at <http://www.fao.org/3/a-i4356e.pdf>).
- FAO.** (Forthcoming). Home country measures that promote responsible foreign agricultural investment: evidence from selected OECD countries, by Y. Fielder and J. Karlsson. Rome.
- FAO & World Health Organization (WHO).** 2014a. *Framework for Action.* Second International Conference on Nutrition. 19–21 November 2014. Report of the joint FAO/WHO Secretariat on the Conference. Rome (available at <http://www.fao.org/3/a-mm215e.pdf>).
- FAO & WHO.** 2014b. *Rome Declaration on Nutrition.* Second International Conference on Nutrition. 19–21 November 2014. Report of the joint FAO/WHO Secretariat on the Conference. Rome (available at <http://www.fao.org/3/a-mm215e.pdf>).
- FernERN.** 2014. *Forest Watch FLEGT update June 2014.* (available at <http://www.fern.org/sites/fern.org/files/VPA%20update%20June%202014.pdf>).
- Ferraz, L. S.** 2010. *Access to justice and mediation in small claims courts: empirical research and statistical analysis in nine Brazilian states.* Fifth Annual Conference on Empirical Legal Studies Paper (available at http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1636454).
- FIAN International.** n.d. *Colombia – Las Pavas.* (available at <http://www.fian.org/what-we-do/case-work/colombia-las-pavas/>).
- Fédération internationale des ligues des droits de l’Homme (FIDH).** 2012. *Corporate accountability for human rights abuses. a guide for victims and NGOs on recourse mechanisms.* Paris (available at <https://www.fidh.org/International-Federation-for-Human-Rights/globalisation-human-rights/business-and-human-rights/Updated-version-Corporate-8258>).

- Giovarelli, R.** 2006. Customary law, household distribution of wealth, and women's rights to land and property. *Seattle Journal for Social Justice*, 4: 801–825.
- Goïta, M. & Coulibaly M.** 2012. *Listen, think and act: radio broadcasting to promote farmers' participation in Mali's land policy*. London/Bamako, IIED/IRPAD (available at <http://pubs.iied.org/pdfs/G03419.pdf>).
- Government of Nepal.** 2013. *Persistence and change: review of 30 years of community forestry in Nepal*. Ministry of Forests, Soil and Conservation. Ekantakuna, Lalitpur. (available at http://www.msfp.org.np/uploads/publications/file/ebook_interactiv_20130517095926.pdf).
- Government of New Zealand.** 2004. *The Māori Fisheries Act 2004*. Parliamentary Counsel Office, New Zealand Legislation (available at <http://www.legislation.govt.nz/act/public/2004/0078/latest/DLM311464.html>).
- Government of New Zealand.** 2008. *Māori fisheries. The fisheries settlement*. Ministry for Primary Industries (available at <http://www.fish.govt.nz/en-nz/Publications/The+State+of+our+Fisheries+2008/Maori+Fisheries/default.htm>).
- GRET & RéDév.** 2005. *La loi d'orientation agricole du Mali*. (available at http://hubrural.org/IMG/pdf/redev_note_contenu_loa_mali.pdf).
- Group of Twenty (G20).** 2012. *G20 Leaders Declaration 19 June 2012*. Washington (available at <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/06/19/g20-leaders-declaration>).
- Guyer, J.I. ed.** 1987. *Feeding African cities: studies in regional history*. Bloomington and Indianapolis, Indiana University Press.
- International Bar Association (IBA).** 2011. *IBA international principles on conduct for the legal profession*. (available at <http://www.ibanet.org/Article/Detail.aspx?ArticleUid=bc99fd2c-d253-4bfe-a3b9-c13f196d9e60>).
- IBA.** 2014. *IBA publishes business and human rights guidance for bar associations and lawyers*. London (available at <http://www.ibanet.org/Article/Detail.aspx?ArticleUid=c9bd50c6-c2b3-455b-b086-a7efbfe1f6a5>).
- Keita, A., Djiré, M. & Cotula, L.** 2014. *From legal caravans to revising the Mining Code: lessons from experience with legal empowerment in communities affected by mining, Mali*. London, IIED (available at <http://pubs.iied.org/G03762.html>).
- Kenney, N. & De La O Campos, A.P.** 2014. *Measuring gender-equitable land tenure: a Legislation Assessment Tool*. Paper presented at the Annual World Bank Conference on Land and Poverty, Washington DC, March 24-27, 2014, "Integrating Land Governance into the Post-2015 Agenda: Harnessing Synergies for Implementation and Monitoring Impact." Washington, DC, World Bank.
- Knight, R., Adoko, J., Auma, T., Kaba, A., Salomao, A., Siakor, S. & Tanka, I.** 2012. *Protecting community lands and resources: evidence from Liberia, Mozambique and Uganda*. Washington DC/Rome, International Development Law Organization (IDLO)/Namati (available at <http://namati.org/resources/protecting-community-lands-and-resources-evidence-from-liberia-mozambique-and-uganda/>).
- Landesa, Tetra Tech ARD & United States Agency for International Development (USAID).** 2013. *Enhancing customary justice systems in the Mau Forest, Kenya*. Impact evaluation report by F. Santos and M. McClung. Seattle/Burlington/Washington DC. (available at http://usaidlandtenure.net/sites/default/files/USAID_Land_Tenure_Keyna_Justice_Impact_Evaluation.pdf).

- Law Society of England and Wales.** 2014. *Recommendations on business and human rights* (available at <http://communities.lawsociety.org.uk/human-rights/what-we-do/business-and-human-rights/recommendations/> and <http://communities.lawsociety.org.uk/Uploads/i/v/c/BHRAGfinalRecommendations.pdf>).
- Lopez, D.L.J. & Demaisip, A.M.C.** 2014. *The Voluntary Guidelines on the Governance of Tenure of Land, Fisheries, and Forests (VGGT) and the proposed National Land Use and Management Act (NLUA)*. Philippines' Input to World Committee on Food Security. Manila, GIZ and Asian NGO Coalition (ANGOC) (available at <http://www.angoc.org/portal/the-voluntary-guidelines-on-the-governance-of-tenure-of-land-fisheries-and-forests-vggt-in-the-context-of-national-food-security-and-the-proposed-national-land-use-and-management-act-nlua-issue/>).
- Maru, V.** 2006. Between law and society: paralegals and the provision of justice services in Sierra Leone and worldwide. *Yale Journal of International Law*, 31:427–447.
- Ministère de l'écologie, du développement durable et de l'énergie.** n.d. *Consultations Publiques*. Paris, Government of France (available at <http://www.consultations-publiques.developpement-durable.gouv.fr/spip.php?page=sommaire>).
- Ministry of Foreign Affairs for Liberia.** 2009. *An act establishing the Liberia Extractive Industries Transparency Initiative (LEITI)*. Monrovia, Government of Liberia (available at <http://www.leiti.org.lr/uploads/2/1/5/6/21569928/act.pdf>).
- Nguiifo, S. & Djeukam, R.** 2008. Using the law as a tool to secure the land rights of indigenous communities in Southern Cameroon. In L. Cotula and P. Mathieu, eds. *Legal empowerment in practice: using legal tools to secure land rights in Africa*. London, IIED (available at <http://pubs.iied.org/pdfs/12552IIED.pdf>).
- Nguiifo, S.** 2012. *From law school to the field: Community lawyers in Cameroon*. London, IIED, <http://pubs.iied.org/G03418.html>
- Ntsebeza, L. & Hall, R. eds.** 2007. *The land question in South Africa: the challenge of transformation and redistribution*. Cape Town, Human Sciences Research Council Press.
- Office of the Attorney General – Samoa.** 2008. *Legislative drafting handbook. Legislative drafting requirements approved by the Attorney General for use in Samoa from 1 July 2008*. Prepared by the Legislative Division of the Office of the Attorney General. Apia.
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR).** n.d. *Basic principles on development-based evictions and displacement*. Annex 1 of the report by the Special Rapporteur on adequate housing as a component of the right to an adequate standard of living A/HRC/4/18. New York and Geneva (available at http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Housing/Guidelines_en.pdf).
- OHCHR.** 2011. *Guiding principles on business and human rights: implementing the United Nations "Protect, Respect and Remedy" framework*. New York and Geneva (available at http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf).
- Open Society Justice Initiative.** 2010. *Community-based paralegals a practitioner's guide*. New York, Open Society Institute (available at <http://namati.org/wp-content/uploads/2012/02/OSJI-Paralegal-Manual-US-11-05-2014.pdf>).
- Ortega, R. R.** 2004. *Models for recognizing indigenous land rights in Latin America*. Washington, DC, World Bank (available at <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/18392>).
- Penal Reform International and Bluhm Legal Clinic of the Northwestern University School of Law.** 2007. *Access to justice in Africa and beyond: making the rule of law a reality*. Evanston, Illinois (available at http://www.etc-graz.at/typo3/fileadmin/user_upload/ETC-Hauptseite/Menschenrechte_lernen/POOL/AcesstoJusticeAfirca.PDF).

- Peterson, L.E. & Garland, R.** 2010. *Bilateral investment treaties and land reform in southern Africa*. Montreal, Rights & Democracy (available at <https://www.international-arbitration-attorney.com/wp-content/uploads/bilateral-investment-treaties-and-land-reform-in-southern-africaluke-eric-peterson-and-ross-garlan.pdf>).
- Quizon, A. & Pagsanghan, J.I.** 2014. *Review of selected land laws and the governance of tenure in the Philippines: discussion paper in the context of the Voluntary Guidelines on the Governance of Tenure (VGGT)*. Manila, GIZ and ANGOC (available at http://www.angoc.org/wp-content/uploads/2014/10/Guidelines-and-Philippine-laws_web.pdf).
- Rebuta, C.C., Gregorio, R.A. & Hatta, Y.O.** 2012. *Barefoot lawyers: defending community resource rights in the Philippines*. London, IIED.
- Rio+20.** 2012. *The future we want. Outcome document of the Rio+20 Conference* (available at <http://www.uncsd2012.org/content/documents/727The%20Future%20We%20Want%2019%20June%201230pm.pdf>).
- Special Rapporteur on the right to food.** 2012. *Interim Report by Oliver De Schutter, The right to food*. 8 August 2012, UN Doc A /67/268 (available at <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N12/456/40/PDF/N1245640.pdf?OpenElement>).
- Special Rapporteur on the situation of human rights in Cambodia.** 2012. Report by Surya P. Subedi, *A human rights analysis of economic and other land concessions in Cambodia*. 24 September 2012, UN Doc A/HRC/21/63/Add.1 (available at http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session21/A-HRC-21-63-Add1_en.pdf).
- Special Rapporteur on the situation of human rights in Myanmar.** 2013. Report by Tomás Ojea Quintana, *Situation of human rights in Myanmar*. 23 September 2013, UN Doc A/68/397 (available at http://www.ohchr.org/Documents/Countries/MM/A-68-397_en.pdf).
- Summers, N.** 2012. Colombia's Victims' Law: transitional justice in a time of violent conflict? *Harvard Human Rights Journal* 25: 219–235.
- Suresh, D.** 2011. *Land tenure and agrarian reforms in Nepal: a study report*. Kathmandu, CSRC. (also available at http://csrcnepal.org/uploads/publication/_2dpV2BZ0IsM4luC-cBL2A00gEbYm-U.pdf).
- The Interlaken Group and the Rights and Resources Initiative (RRI).** 2015. *Respecting land and forest rights: a guide for companies*. Washington, DC (available at http://www.rightsandresources.org/wp-content/uploads/InterlakenGroupGuide_web_final.pdf).
- The Munden Project.** 2012. *The financial risks of insecure land tenure: an investment view*. (available at http://www.rightsandresources.org/documents/files/doc_5715.pdf).
- The Munden Project.** 2013. *Global capital, local concessions: a data-driven examination of land tenure risk and industrial concessions in emerging market economies*. Report for the Rights and Resources Institute by R. de Leon, T. Garcia, G. Kummel, L. Munden, S. Murday and L. Pradela. (available at http://www.rightsandresources.org/documents/files/doc_6301.pdf).
- The Munden Project.** 2014. *Communities as counterparties: preliminary review of concessions and conflict in emerging and frontier market concessions*. Report for The Rights and Resources Initiative by A. Alforte, J. Angan, K. Domondon, L. Munden, S. Murday and L. Pradela. The Munden Project. (available at http://www.rightsandresources.org/wp-content/uploads/Communities-as-Counterparties-FINAL_Oct-21.pdf).
- Transparency International and FAO.** 2011. *Corruption in the land sector*. TI Working Paper # 04/201, Berlin (available at http://issuu.com/transparencyinternational/docs/ti_fao_workingpaper4_2011_landandcorruption?e=2496456/3250973).

- Tonchovska, T. & Egiashvili, D.** 2014. *Using existing land governance assessment tools for monitoring Voluntary Guidelines implementation at national level.* Paper prepared for presentation at the 2014 World Bank Conference on Land and Poverty, March 24-27, 2014. Washington, DC, World Bank.
- Ubink, J. & McInerney, T. eds.** 2011. *Customary justice: perspectives on legal empowerment.* Leiden, IDLO.
- United Nations General Assembly (UNGA).** 2011. *Principles for responsible contracts: integrating the management of human rights risks into State-investor contract negotiations: guidance for negotiators.* Addendum to the Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, John Ruggie (available at <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/A.HRC.17.31.Add.3.pdf>).
- UNGA.** 2012. *Agricultural development and food security. Report of the Second Committee, Rapporteur, A. Hodžić.* United Nations General Assembly, Doc A/67/443 (available at http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/67/443&referer=/english/&Lang=E).
- United Nations (UN) Global Compact.** n.d. *Lawyers as leaders: the essential role of legal counsel in the corporate sustainability agenda.* (available at <https://www.unglobalcompact.org/library/2571>).
- UN High Commissioner for Human Rights.** 2014. *Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, E/2014/86.* United Nations Economic and Social Council (available at http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E/2014/86).
- United Nations Security Council.** 2004. *The rule of law and transitional justice in conflict and post-conflict societies.* Report of the Secretary-General S/2004/616. (available at <http://www.ipu.org/splz-e/unga07/law.pdf>).
- United States Agency for International Development (USAID).** 2011a. *Country profile. Property rights and resource governance: Cambodia.* Washington DC (available at http://usaidlandtenure.net/sites/default/files/country-profiles/full-reports/USAID_Land_Tenure_Cambodia_Profile.pdf).
- USAID.** 2011b. *The future of customary tenure: options for policymakers.* Property Rights and Resource Governance Briefing Paper #8. Washington DC. (available at http://usaidlandtenure.net/sites/default/files/USAID_Land_Tenure_2012_Liberia_Course_Module_1_Future_of_Customary_Tenure.pdf).
- USAID.** 2013. *Country profile. Property rights and resource governance: Burma* (available at http://usaidlandtenure.net/sites/default/files/country-profiles/full-reports/USAID_Land_Tenure_Burma_Profile.pdf).
- Velasquez-Ruiz, M. A.** 2015. *Land tenure security in Colombia: For Whom? What for? The relativity of the property rights regime in the context of transitional justice and economic globalization,* Paper presented at the World Bank Conference on Land and Poverty, Washington DC, 23-27 March (unpublished).
- World Bank.** n.d. *Themes of the LGAF.* Washington, DC (available at <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTRESEARCH/EXTPROGRAMS/EXTARDR/EXTLGA/0,,contentMDK:23379366~pagePK:64168445~piPK:64168309~theSitePK:7630425,00.html>).
- Wright, G., Metzner, R. & Chevis, H.** 2000. *Using mediation to solve fisheries issues in the Guidelines for Voluntary Resource Sharing Process.* Perth, Fisheries Western Australia (available at http://www.fish.wa.gov.au/Documents/ifm/Using_Mediation_to_Solve_Fisheries_Issues_in_the_Guidelines_for_Voluntary_Resource_Sharing_Process_2000.pdf).

လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု နည်းပညာလမ်းညွှန်များ

FAO. 2013. အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများအတွက် မြေယာ စီမံအုပ်ချုပ်ရေး - ကျား-မ သာတူညီမျှရှိကာ တာဝန်ယူမှုရှိသည့် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု အတွက် အထောက်အကူပြု နည်းပညာဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှု နည်းပညာလမ်းညွှန် အမှတ် ၁။ ရောမမြို့

FAO. 2013. သစ်တောလုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား တိုးတက်စေခြင်း - လက်တွေ့ လမ်းညွှန်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှု နည်းပညာလမ်းညွှန် အမှတ် ၂။ ရောမမြို့

FAO. 2014. ကောင်းစွာကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံခြင်းအား လေးစားလိုက်နာခြင်း - မြေသိမ်းဆည်းမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရများ၊ ကုမ္ပဏီများ၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဌာနတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဒေသခံလူထုများအတွက် လက်တွေ့လမ်းညွှန်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှု နည်းပညာလမ်းညွှန် အမှတ် ၃။ ရောမမြို့

FAO. 2015. စိုက်ပျိုးရေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကဏ္ဍတွင် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ကာကွယ်ခြင်း - စိုက်ပျိုးရေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအား မြှင့်တင်ရေး၊ ခွင့်ပြုရေးနှင့် စောင့်ကြည့်ရေးတွင် ပါဝင်သော အစိုးရ အာဏာပိုင်များအတွက် အမျိုးသားစားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးအတွက် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု တာဝန်ယူမှုရှိရေးဆိုင်ရာ မိမိဆန္ဒအလျောက်လိုက်နာနိုင်သော လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် အညီ မြေယာအခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ နည်းပညာလမ်းညွှန်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှု နည်းပညာလမ်းညွှန် အမှတ် ၄။ ရောမမြို့

လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ထိခိုက်လွယ်သောအစုအဖွဲ့များအား အထူးအလေးပေးလျက် လူတိုင်းအတွက် တာဝန်ခံမှုရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုပေါ်ပေါက်ရေးအတွက် နိုင်ငံတော် ဥပဒေများသည် အထူးအရေးကြီးပါသည်။ ဤနည်းပညာ လမ်းညွှန်တွင် အမျိုးသား စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးအတွက် မြေယာ၊ ငါးလုပ်ငန်းနှင့် သစ်တောများ လုပ်ပိုင်ခွင့် တာဝန် ယူမှုရှိရေးဆိုင်ရာ မိမိဆန္ဒအလျောက် လိုက်နာနိုင်သော လမ်းညွှန်ချက်များ၏ ဥပဒေရွှေထောင့်များနှင့် စည်းနှောင်မှုရှိ သော နိုင်ငံတကာဥပဒေများနှင့် ချိတ်ဆက်ပုံတို့ကို သုံးသပ် ဆွေးနွေးထားပါသည်။ ဤစာအုပ်တွင် နိုင်ငံတော် အဖွဲ့ အစည်းများ၊ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍတို့နှင့် ချိတ်ဆက်၍ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများ

အား ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအား ပံ့ပိုးခြင်း၊ ဥပဒေ အကောင်အထည်ဖော်ရေးနှင့် အငြင်းပွား မှုများ ဖြေရှင်းရေးတို့ကို တိုးတက်အောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း များ ပြုလုပ်နေသည့် ဥပဒေ ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများအား လမ်းညွှန်ပေးထားပါသည်။ ဥပဒေအသိုက်အဝန်းများ၊ နို့ ကြိုများ၊ တရားသူကြီးများ၊ ဖွံ့ဖြိုးရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် “လမ်းညွှန်ချက်များ” ပါ အချက်များကို ဖော်ဆောင်ရာတွင် ဥပဒေ၏အခန်းကဏ္ဍကို စိတ်ဝင်စားသူများနှင့် ခိုင်လုံသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဥပဒေအရ အကာအကွယ်ပေးခြင်း အား ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်နေသူများအားလုံးအတွက်လည်း ဤ လမ်းညွှန်စာအုပ်သည် အသုံးဝင်သော အရင်းအမြစ် တစ်ခု ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ISBN 978-92-5-134550-4

9 789251 345504

I5449MY/1/06.21